

Streekplan 2005-2015

***Vastgesteld bij besluit van Provinciale Staten
van Utrecht op 13 december 2004***

Inhoud

1. Inleiding	7
1.1 Het credo voor dit streekplan	7
1.2 De provincie in historisch perspectief	7
1.3 Positie en functie van het streekplan	9
1.4 De totstandkoming van het streekplan	10
1.5 Andere strategische plannen van de provincie	11
1.6 Opzet van het streekplan	12
2. Maatschappelijke context	15
2.1 Maatschappelijke ontwikkelingen en opgaven	15
2.2 Bestuurlijke en beleidsmatige context	17
2.3 Terugblik op het streekplan 1994.....	21
3. Ruimtelijke visie	23
3.1 Een leefomgeving met kwaliteit: beheerste groei.....	23
3.2 De Lagenbenadering	24
3.3 Sociale samenhang	25
3.4 Hoofdlijnen van het provinciaal ruimtelijk beleid	26
3.5 Ruimtelijk beeld voor de periode na 2015	28
4. De fysieke ondergrond: bodem, water en cultuurhistorie (eerste laag)	33
4.1 Bodem	33
4.2 Watersysteem.....	35
4.3 Cultureel erfgoed	39
5. Het infrastructurele netwerk (tweede laag)	45
5.1 Algemene positionering.....	45
5.2 Wegen.....	46
5.3 Openbaar vervoer.....	49
5.4 Vervoersknooppunten en overslagpunten	50
6. De gebruikslaag: stedelijk gebied (derde laag)	53
6.1 Zorgvuldig ruimtegebruik	53
6.2 Milieuaspecten in het stedelijk gebied.....	55
6.3 Rode contouren	57
6.4 Wonen	60
6.5 Werken	70
7. De gebruikslaag: landelijk gebied (derde laag)	79
7.1 Hoofdprincipes ruimtelijk beleid voor de gebruikslaag.....	79
7.2 Zonering van het landelijk gebied.....	80
7.3 Milieuaspecten in de groene ruimte.....	84
7.4 Landschap	85
7.5 Natuur	88
7.6 Land- en tuinbouw.....	92
7.7 Recreatie en toerisme	95
7.8 Veenweidegebieden	99
7.9 De Utrechtse Heuvelrug	101
7.10 Functieverandering en ruimte voor ruimte	105

7.11 Landgoederen	106
7.12 Compensatiebeginsel	107
8. Overig thematisch ruimtelijk beleid.....	111
8.1 Veiligheid	111
8.2 Windenergie	113
8.3 Afvalbeheer en baggerstort	116
8.4 Bouwgrondstoffenwinning.....	117
8.5 Militaire terreinen.....	118
8.6 Hoogspanningsleidingen, buisleidingen en antennes.....	119
9. Ruimtelijk beleid voor stadsgewest Utrecht.....	121
9.1 Landelijk gebied.....	121
9.2 Stedelijk gebied.....	125
10. Ruimtelijk beleid voor gewest Eemland.....	141
10.1 Landelijk gebied.....	141
10.2 Stedelijk gebied.....	144
11. Ruimtelijk beleid voor Utrecht-Zuidoost.....	155
11.1 Landelijk gebied.....	155
11.2 Stedelijk gebied.....	158
12. Ruimtelijk beleid voor Utrecht-West	169
12.1 Landelijk gebied.....	169
12.2 Stedelijk gebied.....	174
13. Streekplankaart.....	185
14. Zicht op toepassing.....	189
14.1 Uitgangspunten	189
14.2 Inzet van niet-rechtstreeks aan het streekplan gekoppelde instrumenten	189
14.3 Meerjaren Actieprogramma streekplan (MAP)	191
14.4 Inzet van rechtstreeks aan het streekplan gekoppelde instrumenten	192
14.5 Monitoring en evaluatie	196
14.6 Risicoparaagraaf.....	197
14.7 Zicht op maatschappelijk draagvlak.....	198
14.8 Onderzoekresultaten	200
15. Bijlagen.....	201
Bijlage 1: Locatiebeleid.....	201
Bijlage 2: Indicatieschema locatiebeleid	205
Bijlage 3: Detailhandel	207
Bijlage 4: Waterparaagraaf	209
Bijlage 5: Samenvatting Windplan Utrecht	213
Bijlage 6: Gebruikte afkortingen.....	218

Hoofdstukwijzer

Inleiding	1
Maatschappelijke context	2
Ruimtelijke visie	3
De fysieke ondergrond: bodem, water en cultuurhistorische (1 ^e laag)	4
Het infrastructurele netwerk (2 ^e laag)	5
De gebruikslaag: stedelijk gebied (3 ^e laag)	6
De gebruikslaag: landelijk gebied (3 ^e laag)	7
Overig thematisch ruimtelijk beleid	8
Ruimtelijk beleid voor stadsgewest Utrecht	9
Ruimtelijk beleid voor gewest Eemland	10
Ruimtelijk beleid voor Utrecht-zuidoost	11
Ruimtelijk beleid voor Utrecht-west	12
Streekplankaart	13
Zicht op toepassing	14
Bijlagen	15

1. Inleiding

1.1 Het credo voor dit streekplan

Kwaliteit, uitvoering en samenwerking; dit zijn de begrippen die samen de rode draad vormen van dit streekplan.

Duurzaamheid door kwaliteit

Met ons omgevingsbeleid willen wij de kwaliteit van de leefomgeving ten minste behouden, liever nog verbeteren. Dit blijkt steeds moeilijker te worden. Het aantal conflicterende ruimtelijke claims is het afgelopen decennium fors toegenomen. Deze ontwikkeling zal zich naar verwachting voortzetten. Dat bemoeilijkt steeds meer het vinden van kwalitatief hoogwaardige oplossingen voor ruimtelijke vraagstukken. Wij gaan dit echter niet uit de weg. Wij kiezen voor kwaliteit boven eenvoudige oplossingsrichtingen. Dat is een meer duurzame weg. Leidend voor ons is het vinden van een evenwicht tussen leefkwaliteit en de druk op de ruimte. Dit leidt tot beheerste groei en zorgvuldig ruimtegebruik, tot creatieve en intelligente oplossingen waarbij functies worden gecombineerd; inbreiding in plaats van uitbreiding. Op die manier benutten we juist de druk op de ruimte om extra kansen te creëren.

Daarbij zijn wij ons ervan bewust, dat de provincie een onderdeel is van een groter geheel. Ontwikkelingen in de provincie Utrecht kunnen van invloed zijn op de kwaliteit van de hele Randstad. Het versterken van de kwaliteit van de Randstad als geheel vormt voor ons een uitgangspunt.

Beleid in uitvoering, ruimte in ontwikkeling

Vorige streekplannen hebben wij vooral als toetsingskader gehanteerd voor beleidsvoornemens van gemeenten. Het op ruimtelijke kwaliteit gerichte proces is echter zo complex dat het realiseren van een toenemend aantal ruimtelijke ontwikkelingen meer en meer achterloopt bij de maatschappelijke behoefte. Wij gaan daarom het accent leggen op de uitvoering van het streekplan. Dat past ook bij de nieuwe rol van de provincie als initiator en regisseur. Wij gaan ons nadrukkelijker manifesteren om de door ons geambieerde ruimtelijke kwaliteit daadwerkelijk te realiseren. Wij zullen daarvoor ook eigen middelen inzetten. Tegelijkertijd hebben wij het streekplan zodanig opgezet dat het ook andere partijen ruimte biedt om kwaliteitswinst te boeken en het goed kan inspelen op vormen van ontwikkelingsplanologie. De wijze waarop het beleid voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie en voor het project Hart van de Heuvelrug zijn opgenomen in het streekplan zijn hiervan voorbeelden. Tevens zijn mogelijkheden benut voor het inzetten van flexibiliteitsinstrumenten en het kiezen van maatwerkoplossingen.

Ruimte maken doe je niet alleen

Ons ruimtelijk beleid kunnen en willen wij uiteraard niet alleen realiseren. Om een kwaliteitssprong te kunnen maken is samenwerken een voorwaarde. Samenwerking met andere besturen, samenwerking met marktpartijen en samenspraak met maatschappelijke organisaties. Alleen dan is het mogelijk om in een gebied met een hoge druk op de ruimte te komen tot een duurzaam aantrekkelijke leefomgeving.

1.2 De provincie in historisch perspectief

Bij het begin van onze jaartelling was het grondgebied van de huidige provincie Utrecht in hoofdlijnen al fysisch gevormd: de stuwwal, de dekzandgebieden, de veengebieden en de rivier- en zeeleibodems. De inrichting kon beginnen.

Van een provinciaal bestuur en dus van bewust wereldlijk overheidsingrijpen, was pas sprake vanaf

1375. In dat jaar werden de rechten van de geestelijkheid, de adel en de steden uit het Nedersticht schriftelijk door de bisschop vastgelegd in de zogenoemde Stichtse landbrief. Het provinciaal bestuur begon niet met een provincie als onbeschreven blad, maar had te maken met voldongen feiten: grafheuvels en vondsten uit de periode vóór onze jaartelling, restanten van Romeinse nederzettingen, sporen uit de periode van de volksverhuizingen, kloosters en kerken, blokverkaveling op de zandgronden en strokenverkaveling in het ontgonnen laagveengebied. En dan was er nog de heuvelrug, die onafzienbare woeste vlakke met heidevelden en zandverstuivingen, die eeuwenlang het beeld van deze regio zou bepalen. Naast diverse nederzettingen van kleine omvang kwam vanaf de 10^e eeuw ook stedelijke ontwikkeling op gang. Met name was dat het geval in Utrecht, Amersfoort, Woerden, Montfoort, IJsselstein, Oudewater, Wijk bij Duurstede en Rhenen. De ruilhandel verdween, het gebruik van muntgeld kwam op. Vanuit de stad Utrecht en omgeving werd handel gedreven, zowel met Friesland en Brabant als met steden in het Duitse taalgebied langs de Rijn, de Oostzeegebieden, Vlaanderen en Engeland. Al vroeg in de Middeleeuwen telde Utrecht volop mee als knooppunt van handelswegen. De omvang van de bevolking van het Nedersticht lag in 1375 vermoedelijk rond 50.000.

De bevolking in die 14^e eeuw had te maken met de naweën van de grote pestepidemie, met krijgshandelingen, onrechtvaardige belastingen, slecht bestuur, hongersnoden, overstromingen, conflicten en scheuring binnen de kerk, armoede, oproeren en banditisme. Dat moet erger geweest zijn dan onze hedendaagse zorgen, zoals verzuring, vermesting, verdroging, geluid- en stofhinder, vermindering van soortenrijkdom in de natuur, filevorming, bevolkingsdruk, toenemende verstening en nooit meer echte stilte en donkerte. Het gevoel van onveiligheid lijkt van alle tijden.

De bevoegdheden van de Staten van Utrecht zijn vanaf de instelling van een provinciaal bestuur in de 14^e eeuw tot aan het midden van de 19^e eeuw regelmatig en ingrijpend veranderd. Toch was er nog geen sprake van een bewust provinciaal ruimtelijk beleid. De Staten opereerden in die periode in een krachtenveld waarin vaak het hertogdom Gelre, het graafschap Holland, de bisschop van Utrecht, de Utrechtse steden en de Staten Generaal afwisselend partner en opposant waren. Tot de taken uit die periode behoorden controle op

de waterhuishouding, waaronder het dijkwezen en de schouwbevoegdheid, de benoeming van (kerkelijke) hoogwaardigheidsbekleders, het innen van incidentele belastingen en afdracht van steden, het verstrekken van middelen voor militaire doeleinden en de bestrijding van zware criminaliteit.

De provincie had ook een belangrijke bemiddelende rol in conflicten tussen steden onderling en tussen de stedelijke autoriteit en hun burgers. Incidenteel namen de Staten de schop ter hand, zoals bij het kanaliseren van de Vecht.

Pas in de Provinciewet (1850) en de Woningwet (1901) werden sectorale provinciale bevoegdheden ingevoerd of uitgebreid. Op grond hiervan kon later de ruimtelijke ordening als zelfstandige provinciale beleidstaak – eveneens op wettelijke basis – ontstaan. De sterke industrialisatie en snelle groei van steden in de laatste decennia van de 19^e eeuw leidden tot actief overheidsingrijpen op het terrein van gezondheidszorg en woningbouw. Maar het verwezenlijken van stedelijke uitbreidingsplannen werd al spoedig als te beperkt ervaren. Er bestond duidelijk behoefte aan meeromvattende planvormen, waarin ook het bovengemeentelijk belang aan de orde kon komen. Het begrip ‘streekplan’ verscheen voor het eerst in 1931, in een wijziging van de Woningwet. Deze planfiguur kwam als gevolg van de crisistijd, de bezettingsjaren en de wederopbouwinspanningen niet goed uit de verf.

Als tussenstap werd in 1950 een noodwet aanvaard: de Wet voorlopige regeling inzake het Nationale Plan en de streekplannen. Pas in de Wet op de Ruimtelijke Ordening (1962) kreeg het provinciale streekplan de aandacht die het verdiende.

Standaardelementen van een streekplan uit de beginperiode van de Wet op de Ruimtelijke Ordening waren:

- de natuurlijke gegevens van de provincie;
- de bevolkingsontwikkeling;
- de ontwikkeling van de welvaartsbronnen;
- de sociale en culturele ontwikkelingen in de samenleving;
- en de mogelijkheden en wenselijkheden voor de ruimtelijke ontwikkelingen van de provincie.

Het streekplan diende tot stand te komen op basis van verplicht onderzoek en de beleidsvoornemens moesten duidelijk in kaart worden gebracht. Voorts werd ruime aandacht besteed aan het bestuurlijke besluitvormingsproces. De idee van een maakbare

samenleving, in de vorm van een sociaal ruimtelijke constructie, leefde alom.

Nu de wettelijke middelen voorhanden zijn, maakt het provinciaal bestuur daar volop gebruik van. Aanvankelijk in de vorm van facetplannen en partiële streekplannen, vanaf 1986 in de vorm van een streekplan voor de hele provincie Utrecht. Het streekplan als provinciaal sturingsinstrument kwam als geroepen, want nooit was de dynamiek in de bevolkingsontwikkeling en inrichtingsactiviteiten zo groot als in de afgelopen veertig jaar. In die periode is ruim 13 procent van het provinciaal grondgebied aan de landbouw of natuur onttrokken en toegevoegd aan het areaal voor woningen, infrastructuur of bedrijfsterrain. Als dezelfde dynamiek zich zou hebben voorgedaan vanaf 1375, dan zou de provincie Utrecht nu bijna 35 miljoen inwoners hebben geteld.

In 1967 publiceerde het provinciaal bestuur de nota Oog op Utrechts toekomst, die voor lange tijd (tot 2000) het baken zou blijven voor de op te stellen streekplannen. Deze publicatie kreeg zelfs landelijke bekendheid. In grote lijnen is de visie uit deze nota ook verwezenlijkt, inclusief de daarin geformuleerde oriëntatie op de Randstad en zuidelijk Flevoland. Streekplannen vormen enerzijds de vertaling van rijksnota's, maar houden anderzijds terdege rekening met de verlangens van gemeenten en andere organisaties en personen die in de regio opereren. Daarnaast vindt afstemming plaats met het provinciaal beleid op het gebied van milieu, waterhuishouding en verkeer en vervoer.

Het abstractieniveau en de beleidsinhoud van streekplannen wisselen regelmatig, al naar gelang de maatschappelijke inzichten. Tot 1986 is er vooral sprake van een gedetailleerd voorschrijven aan gemeenten. Daarna staat gemeentelijke beleidsvrijheid meer in het vaandel. Ook op rijksniveau wisselt de optiek voortdurend, zoals in het gewenste spreidingspatroon. Termen als gebundelde deconcentratie, groeikernenbeleid, compacte stadgedachte en het contourenbeleid liggen nog vers in het geheugen.

De fundamentele herziening van de Wet op de Ruimtelijke Ordening die nu in procedure is, zou het einde kunnen betekenen van het streekplan in zijn huidige vorm. Maar ook in deze herziening is duidelijk dat er behoefte blijft aan een provinciale visie die de plannen van zowel het Rijk als de stedelijke regio's en gemeenten tot een harmonisch geheel transfor-

meert. De provincie Utrecht met zijn kennis en ervaring van eeuwen is daar klaar voor.

1.3 Positie en functie van het streekplan

Het behoort tot de taken van het provinciaal bestuur ruimtelijk beleid te formuleren (art. 4 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening). Wij¹ hebben ervoor gekozen daartoe een streekplan op te stellen voor het hele provinciale grondgebied. Deze keuze houdt verband met de schaal waarop vraagstukken zich aandienen binnen de provincie Utrecht en meer nog met de schaal waarop oplossingen gezocht moeten worden. Bij de voorbereiding van het streekplan is voortdurend in- en uitgezoomd, van lokaal tot interprovinciaal en nationaal niveau. Wij hebben ons beleid afgestemd met onze buurprovincies.

Het ruimtelijk planningsstelsel in Nederland geeft een duidelijke taakverdeling tussen de drie democratisch gekozen bestuurslagen.

- Het Rijk geeft via planologische kernbeslissingen aan volgens welke beginselen het ruimtelijk beleid bij lagere overheden tot stand dient te komen (planningsprincipes). Het verschaft duidelijkheid over maatregelen met een nationaal belang en over de inzet van het Rijk daarbij.
- De provincie bepaalt haar beleid binnen de rijkskaders, met inachtneming van de nuances waar onderdelen van het provinciaal grondgebied om vragen. Het streekplan heeft een sterk integrerend karakter, waarbij ruimtelijk relevante aspecten van alle andere provinciale beleidsterreinen op elkaar zijn afgestemd. Het streekplanbeleid richt zich op bovengemeentelijke belangen.
- De gemeenten hebben de bevoegdheid bestemmingsplannen vast te stellen, waarmee de juridische basis is gelegd voor feitelijke uitvoering van beleid. De provincie beoordeelt deze plannen aan de hand van het provinciaal ruimtelijk beleid, waarbinnen het streekplan een centrale positie inneemt.

Uitgangspunt is dat ruimtelijke vraagstukken worden opgelost op het laagste bestuurlijke niveau waarop deze vraagstukken zich voordoen.

¹ Er bestaat een taakverdeling tussen gedeputeerde staten en provinciale staten. Samen vormen ze het provinciaal bestuur, de 'wij' in dit streekplan.

Dit streekplan richt zich primair op de periode 2005–2015. Welke beslissingen zijn aan de orde gezien de vraagstukken die zich dan zullen manifesteren? Uiteraard vindt deze beleidsbepaling plaats in het besef van problemen en kansen op langere termijn. Daarom biedt de ruimtelijke visie een doorkijkje naar de periode 2015–2030. Om geen kansen verloren te laten gaan zijn opties zichtbaar gemaakt voor die langere termijn, zonder daarbij onnodige beperkingen te laten ontstaan.

Niet alles staat ter discussie. Veel ontwikkelingen zijn al in gang gezet en verdienen continuïteit. Een groot deel van het provinciaal grondgebied is al goed ingericht. Vóór de vaststelling van dit streekplan zijn ook al beleidlijnen vastgelegd, meestal in samenspraak met andere overheden en maatschappelijke organisaties. Zo hebben wij in 1998 de Koepelnotitie Fysieke Leefomgeving vastgesteld, een sterk fundament onder een nieuwe generatie provinciale strategische plannen: streekplan, milieubeleidsplan, waterhuishoudingsplan en mobiliteitsplan.

Provinciaal ruimtelijk beleid wordt niet alleen vastgelegd in het streekplan. Ook in andere provinciale plannen komen ruimtelijke aspecten aan de orde en vindt brede afweging plaats. Het streekplan is echter wel het belangrijkste en het integrerende kader waarbinnen andere beleidsbeslissingen met ruimtelijke relevantie dienen te passen. Mochten zich nieuwe inzichten aandienen die spanning met dit streekplan oproepen, dan zijn er zorgvuldige procedures om van dit streekplan af te wijken of onderdelen te herzien.

Het streekplan heeft een zekere globaliteit. Hiervoor hebben wij gekozen, omdat wij andere overheden (met name gemeenten) ruimte willen laten voor afweging. Bovendien willen wij nuances kunnen aanbrengen in de wijze waarop wij maatschappelijke vraagstukken in de komende jaren het best tegemoet treden. Ondanks het globale karakter hebben wij ons beleid zo concreet mogelijk verwoord, zonder ons in details te verliezen.

Artikel 1 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening biedt te mogelijkheid tot het opnemen van concrete beleidsbeslissingen in een streekplan. In dit streekplan zijn geen concrete beleidsbeslissingen opgenomen.

Een plan dat niet wordt uitgevoerd, is een dode letter.

Daarom richt dit streekplan zich sterk op de uitvoering en wel op twee manieren: het doorklinken in gemeentelijke bestemmingsplannen (waarvoor de regels zijn vastgelegd in de Wet op de Ruimtelijke Ordening) en het in gang zetten van ontwikkelingstrajecten. Wat dit laatste betreft richten wij ons op processen en projecten waarbinnen wij én onze relevante partners de beschikbare bevoegdheden en middelen inzetten. Het vertrouwen binnen deze allianties willen wij in stand houden door heldere afspraken, waarbij wij ons onverkort aan onze afspraken zullen houden.

De gemeenten zijn voor ons belangrijke gesprekspartners. Zo goed als wij het belang zien van onze samenwerking met buurprovincies, zo zijn ook gemeenten doordrongen van het belang van samenhang tussen hun eigen beleidsbeslissingen en die van buurgemeenten. Wij hechten sterk aan een verdere groei van intergemeentelijke samenwerking. Wij zullen dit stimuleren en met middelen, menskracht en kennis ondersteunen. Uitkomsten van die samenwerking zullen wij feitelijk in onze beleidsuitvoering laten doorwerken, mits zij bijdragen aan een goede ruimtelijke ontwikkeling van onze provincie.

1.4 De totstandkoming van het streekplan

In het voorjaar van 2001 is de projectorganisatie voor de ontwikkeling van het nieuwe streekplan Utrecht 2005–2015 gestart. Zowel intern als extern is mensen gevraagd hun medewerking te verlenen. In het najaar van 2001 verscheen de eerste nota, onder de titel *Op weg naar een nieuw streekplan*, ook wel de *Discussienota* genoemd. Met dit belangrijke product zijn wij de dialoog aangegaan met gemeenten, andere medeoverheden, maatschappelijke organisaties en de inwoners van de provincie. Deze dialoog (januari-juni 2002) was de interactieve fase in de ontwikkeling van het nieuwe streekplan. Met de kennis die tijdens deze fase is opgedaan, is de nota *Ruimtelijke keuzes op hoofdlijnen* (*Keuzenota*) opgesteld, die PS op 17 juni 2002 hebben vastgesteld. De *Keuzenota* beschrijft het ruimtelijk beleid in hoofdlijnen en vormt het fundament voor het streekplan.

De interactieve fase is door alle doelgroepen positief ontvangen. We hebben bewust ook de inwoners actief bij het proces betrokken. Niet alleen via vier publieksdebatten, maar ook met gerichte acties. De streekplansite vervulde hierin een belangrijke rol.

Zo konden mensen met de internetapplicatie Spelen met ruimte de provincie Utrecht naar eigen inzicht inrichten. Ook is in de zomermaanden een fotowedstrijd georganiseerd met als titel: Zet de provincie Utrecht te kijk. Het aantal ingezonden foto's was ver boven verwachting. De resultaten van Spelen met ruimte en de winnende foto's zijn opgenomen in het boekje Balans van de dialoog. Tevens is in dit boekje een selectie gepubliceerd van de meningen, visies en ideeën die tijdens de dialoofase naar voren zijn gebracht.

In februari 2003 hebben zowel GS als de statencommissie Ruimte en Groen het eerste concept van het Ontwerp-streekplan oriënterend besproken. Zij hebben geconstateerd dat het eerste concept past binnen het beleidskader dat is aangegeven in de Keuzenota. Aan de hand van dat eerste concept heeft overleg plaatsgevonden met de gemeenten, andere medeoverheden, maatschappelijke organisaties en de provinciale adviesorganen. GS hebben de resultaten van dat overleg betrokken bij het formuleren van hun voorlopig standpunt omtrent het Ontwerp-streekplan. Aan de hand van het voorlopig standpunt hebben GS inhoud gegeven aan artikel 4a lid 2 WRO: het horen van de Provinciale Planologische Commissie en het voeren van overleg met alle bij het plan betrokken andere bestuursorganen. De resultaten daarvan zijn verwoord in paragraaf 14.7. In deze overlegfase heeft ook de watertoets plaatsgevonden. De resultaten daarvan zijn verwoord in bijlage 4.

In overeenstemming met de Wet op de Ruimtelijke ordening (artikel 4a lid 3 WRO) hebben het Ontwerp-streekplan en het MER voor de grootschalige windlocaties gedurende vier weken ter inzage gelegen: van 20 januari tot en met 16 februari 2004. In deze periode kon iedereen bedenkingen over het Ontwerp-streekplan en het MER indienen bij provinciale staten. De terinzagelegging is gepaard gegaan met veel publiciteit. Tevens zijn er vier publieksavonden door de provincie georganiseerd. Het waren zogenaamde inloopavonden waarop iedereen zijn persoonlijke vragen kon stellen in 1 op 1 gesprekken met bestuurders en medewerkers van de provincie. Van de mogelijkheid tot het indienen van bedenkingen hebben ca. 6.000 personen en instanties gebruik gemaakt. Vooral het voorgestelde beleid inzake de grootschalige windenergielocaties riep veel reacties op.

PS hebben inwoners en organisaties ook op meerdere wijzen de mogelijkheid geboden tot overleg. Zo zijn er

rondom de zomer 2004 wederom vier publieksavonden georganiseerd en hebben zij gedachtewisselingen georganiseerd (conform artikel 4a lid 5 WRO). Van deze laatste mogelijkheid hebben ca. 250 personen en instanties gebruik gemaakt.

1.5 Andere strategische plannen van de provincie

Tegelijk met het opstellen van dit streekplan hebben wij nog drie strategische plannen opgesteld: het Strategisch Mobiliteitsplan Utrecht (SMPU), het Waterhuishoudingsplan 2005–2010 (WHP) en het Milieubeleidsplan 2004–2008 (PMP). In deze plannen is beleid ontwikkeld voor respectievelijk:

- mobiliteit en infrastructuur;
- de inrichting en het beheer van de waterhuishouding;
- het beheer van de kwaliteit van de lucht, het grondwater en de vaste bodem.

Het gezamenlijk uitgangspunt voor de vier strategische plannen is de Koepelnotitie Fysieke Leefomgeving (oktober 1998). Door de vier plannen gelijktijdig op te stellen hebben wij vraagstukken en oplossingsrichtingen voor de fysieke leefomgeving optimaal op elkaar kunnen afstemmen. Het streekplan vormt het ruimtelijk integratiekader voor de strategische plannen.

In het SMPU geven wij aan hoe wij inhoud willen geven aan een doelmatig en veilig verkeers- en vervoerssysteem in de provincie, dat iedereen in staat stelt activiteiten te ontplooiën. Uitgangspunt is dat de kwaliteit en het gebruik van het verkeers- en vervoerssysteem in balans zijn met de kwaliteit van de leefomgeving. In het SMPU staan drie hoofddoelen centraal: bereikbaarheid, veiligheid en kwaliteit van de leefomgeving (zie ook hoofdstuk 5).

Wij willen een veilig en bewoonbaar land hebben en instandhouden. Daarom schetst het Waterhuishoudingsplan hoe wij gezonde en veerkrachtige watersystemen willen realiseren en duurzaam gebruik van water voor mens en natuur. Het Waterhuishoudingsplan geeft inhoud aan Waterbeheer 21ste eeuw en aan de Europese Kaderrichtlijn Water.

Leefbaarheid en duurzaamheid zijn de pijlers van het Milieubeleidsplan. Veiligheid, gezondheid, leefomgevingskwaliteit en biodiversiteit zijn de

belangrijkste maatschappelijk relevante thema's voor ons milieubeleid gedurende de looptijd van het Milieubeleidsplan.

Andere plannen, van ons zelf en van andere overheden, zijn eveneens belangrijk voor dit streekplan. We noemen de Strategische gebiedsperspectieven, de Nota Ruimte en het Reconstructieplan Gelderse Vallei/Utrecht-Oost. Aan deze en andere plannen wordt aandacht besteed in paragraaf 2.2.

Een ander thema is de afstemming tussen de plannen voor de fysieke leefomgeving en die voor de sociale pijler. Meer en meer realiseren wij ons dat er een direct verband is tussen fysiek en sociaal. De sociale pijler heeft met de Sociale Agenda en programma's als Wel Thuis een sterke impuls gekregen. Daarmee wordt de mogelijkheid tot onderlinge samenhang ook steeds sterker. Voor een leefbare stad en een vitaal platteland moeten een goede ruimtelijke ordening en sociaal investeren immers hand in hand gaan. Bij herstructurering gaat het bijvoorbeeld niet alleen om de fysieke vernieuwing van wijken maar ook om het toevoegen van sociale voorzieningen en het versterken van de sociale samenhang waardoor de leefbaarheid en kwaliteit toeneemt. En ontwikkelingsplanologie is niet alleen een ruimtelijk instrument, maar leent zich bij uitstek om sociale doelen – bijvoorbeeld meer woningen voor zorgbehoevenden – te realiseren. Bij het opstellen van de uitvoeringsprogramma's wordt extra aandacht besteed aan het nauwer verbinden van sociaal aan fysiek en andersom.

1.6 Opzet van het streekplan

In hoofdstuk 2 geven wij een schets van de maatschappelijke context die relevant is voor de ruimtelijke ontwikkelingen in de provincie Utrecht. Het gaat hierbij om maatschappelijke ontwikkelingen en daaruit voortvloeiende opgaven (paragraaf 2.1) en om de bestuurlijke en beleidsmatige context (paragraaf 2.2). Ook geven wij een korte evaluatie van het beleid uit het vorige streekplan (2.3).

Vervolgens formuleren wij in hoofdstuk 3 onze algemene ruimtelijke visie. Enkele voor ons belangrijke pijlers voor het beleid komen hier aan de orde: de kwaliteit van de leefomgeving (paragraaf 3.1), de keuze voor de zogenoemde lagenbenadering (3.2) en het belang van sociale samenhang (3.3). In paragraaf 3.4 schetsen wij de hoofdlijnen van ons ruimtelijk

beleid. In 3.5 geven wij onze ruimtelijke visie voor de periode ná dit streekplan.

In de hoofdstukken 4 tot en met 7 geven wij aan ons ruimtelijk beleid verder inhoud op basis van het hoofdbeleid uit hoofdstuk 3. In de opzet van deze hoofdstukken is onze keuze voor de lagenbenadering terug te vinden.

Ons beleid voor de onderste laag (1^e laag), de fysieke ondergrond, hebben wij beschreven in hoofdstuk 4: de bodem (4.1), het watersysteem met tevens een afzonderlijke passage over de watertoets (4.2) en het cultureel erfgoed (4.3).

De tweede laag, het infrastructurele netwerk, hebben wij beschreven in hoofdstuk 5.

Het beleid voor de bovenste laag (3^e laag), de gebruikslaag, komt aan bod in hoofdstuk 6 (het stedelijk gebied) en hoofdstuk 7 (het landelijk gebied).

Het beleid voor de overige thema's, zoals veiligheid en windenergie, komt in hoofdstuk 8 aan de orde.

In de hoofdstukken 4 tot en met 8 zijn in de tekst beleidsuitspraken afzonderlijk gemarkeerd, die richtinggevend zijn voor onze wettelijke beoordeling van gemeentelijke plannen. De wijze van toepassing is nader toegelicht in paragraaf 14.4.

Op basis van het Utrechts model hebben wij de provincie ingedeeld in vier samenhangende delen. Deze zijn terug te vinden in de vier onderscheiden streekplandeelgebieden: Stadsgewest Utrecht, Gewest Eemland, Utrecht-Zuidoost en Utrecht-West (zie themakaart 1.6).

In de hoofdstukken 9 tot en met 12 hebben wij de streekplandeelgebieden beschreven. Daarbij hebben we geen nieuwe strategische keuzes gemaakt, maar het beleid uit de hoofdstukken 3 tot en met 8 voor deze gebieden uitgewerkt. Voor elk streekplandeelgebied wordt het beleid voor het landelijk gebied en dat voor het stedelijk gebied afzonderlijk beschreven. Bij de kernbeschrijvingen gaan wij, zonder dat dit altijd expliciet wordt gemeld, ook in op de vraag of wensen van de betreffende gemeentebesturen ruimtelijk aanvaardbaar zijn. Soms zeggen wij bijvoorbeeld expliciet dat een bepaalde locatie ruimtelijk niet aanvaardbaar is. Dit betekent niet dat de niet expliciet genoemde locaties op voorhand zonder bezwaar zijn.

In hoofdstuk 14 beschrijven wij hoe we het ruimtelijk beleid willen uitvoeren. Een belangrijk onderdeel van de uitvoering is het Meerjaren Actieprogramma

streekplan (MAP streekplan, paragraaf 14.3). Dit MAP streekplan is een apart document, dat geen onderdeel uitmaakt van het streekplan. In de Risicoparagraaf (paragraaf 14.6) hebben wij beschreven hoe wij zullen inspelen op eventuele belemmeringen in de uitvoering van beoogde ontwikkeling van woningbouw- en bedrijvenlocaties.

In 14.7 gaan wij in op het maatschappelijk draagvlak voor het door ons voorgestane beleid. Dit gebeurt mede aan de hand van de gevoerde overleg. In 14.8 wordt kort ingegaan op het onderzoek dat is verricht voor het streekplan.

De streekplankaart maakt uiteraard ook deel uit van het plan. Op deze kaart (die is toegelicht in hoofdstuk 13) zijn de ruimtelijk belangrijkste functies en zonerings aangegeven. De contouren rondom kernen zijn ook op de streekplankaart weergegeven. Het plan bevat eveneens per kern een kaart waarop de contouren op een schaal 1:25.000 zijn aangegeven. Alle kaarten (inclusief de verschillende themakaarten waar in de hoofdstukken 4 tot en met 8 naar verwezen wordt) zijn opgenomen in een aparte kaartenbijlage.

2. Maatschappelijke context

2.1 Maatschappelijke ontwikkelingen en opgaven

De samenleving is voortdurend in beweging. Veel maatschappelijke ontwikkelingen hebben gevolgen voor de omgeving waarin we wonen, werken en recreëren. In deze paragraaf gaan wij in op de belangrijkste maatschappelijke ontwikkelingen die invloed hebben op de ruimtelijke structuur van onze provincie.

Ontwikkelingen in de fysieke ondergrond

Het watersysteem is kwetsbaar doordat het teveel afhankelijk is geworden van technische maatregelen. Bovendien is in het verleden onvoldoende rekening gehouden met natuurlijke omstandigheden. Verandering van het klimaat, het stijgen van de zeespiegel en het dalen van de bodem in de veenweidegebieden, maar ook de verdroging stellen nieuwe eisen aan de waterhuishouding. Ook wordt het steeds zichtbaarder dat handelingen in het verleden negatieve gevolgen hebben voor de bodem.

Opgave: het watersysteem, in samenhang met de grondsoort, mede bepalend laten zijn bij het tekenen en ontwikkelen van ruimtelijke functies.

De provincie Utrecht heeft een aantrekkelijk en gevarieerd landschap. Onderdeel daarvan vormen de aardkundig waardevolle gebieden. Ook herbergt de

provincie een bijzonder rijk cultureel erfgoed. Enkele objecten zijn van een zodanige waarde dat ze geplaatst zijn op de lijst van het Werelderfgoed van de Unesco. Vanwege de toenemende behoefte aan identiteit en herkenbaarheid zal het belang van aardkundig en cultuurhistorisch waardevolle gebieden en objecten groter worden.

Opgave: aardkundig en cultuurhistorisch waardevolle gebieden en objecten behouden en de herkenbaarheid, zichtbaarheid, toegankelijkheid en functionaliteit daarvan vergroten.

Ontwikkelingen in de mobiliteit en bereikbaarheid

De mobiliteit met alle vormen van vervoer neemt toe. In onze provincie is de mobiliteit sterker gegroeid dan in andere delen van het land. Woon- en werkgebieden worden slechter bereikbaar door het overvolle wegennet en de beperkte capaciteit van het openbaar vervoer. Mobiliteit heeft ook gevolgen voor het leefmilieu: luchtverontreiniging, geluidhinder, toenemende veiligheidsrisico's bij het vervoer van gevaarlijke stoffen en barrièrevorming door infrastructuur. De verminderde bereikbaarheid in de provincie Utrecht werkt direct door naar de rest van de Randstad.

Opgave: de bereikbaarheid van en binnen de provincie op een acceptabel niveau brengen en daarmee een bijdrage leveren aan de bereikbaarheid van de Randstad, en tegelijkertijd de gevolgen van de mobiliteit voor het leefmilieu op een aanvaardbaar niveau brengen.

Ontwikkelingen in de stedelijke ruimte

Bevolkingstoename en economische groei gaan hand in hand. Naast de behoefte aan meer woningen en kantoor- en bedrijfspanden is er ook een toenemende vraag naar meer kwaliteit. De vraag naar locaties is zeer gevarieerd: van stedelijke woon- en werkmilieus tot stedelijke enclaves in het landelijk gebied. De verdergaande verstedelijking zorgt ook voor extra vraag naar wegen en openbaarvervoervoorzieningen, verzorgingsfuncties, stedelijke recreatie en groene recreatievoorzieningen.

Vraag en aanbod op de woningmarkt zijn getalsmatig niet in evenwicht. Daardoor is de druk op de woningmarkt in de provincie Utrecht erg groot en stijgen

de grond- en huizenprijzen. Starters in de provincie komen daarom moeilijk aan een woning. Bovendien stagneert de doorstroming op de woningmarkt omdat ook in kwalitatief opzicht vraag en aanbod niet op elkaar aansluiten.

In stadscentra overtreft de vraag naar woningen het aanbod. In grootschalige naoorlogse flatwijken en in wijken met standaard eengezinswoningen doet zich de omgekeerde situatie voor: het aanbod is groter dan de vraag. Nu nog voorkomt het woningtekort in de provincie Utrecht leegstand in deze wijken, maar er zijn al signalen dat woningen moeilijker verhuurbaar worden. Deze wijken voldoen niet meer aan de moderne wooneisen; de leefbaarheid gaat vaak achteruit. *Opgave:* met uitgekende ruimtelijke ontwikkelingen en een extra kwaliteitsslag tegemoet komen aan de vraag naar hoogwaardige woon- en werkmilieus en een groen en vitaal buitengebied.

Door individualisering, veranderende leefstijlen en toegenomen welvaart stellen mensen andere en vaak ook hogere eisen aan hun woning en aan hun directe woonomgeving. De vergrijzing en de vermaatschappelijking van de zorg leiden tot een stijgende vraag naar nieuwe vormen van wonen. Met dit alles moet rekening worden gehouden bij de (her)inrichting van de woon- en leefomgeving.

Het traditionele kostwinnersmodel, waarin de man betaald werk verricht en de vrouw de zorgtaken vervult, komt steeds minder voor. De arbeidsparticipatie van vrouwen blijft groeien en steeds meer mannen nemen zorgtaken op zich. Betaald werk en zorg, maatschappelijke activiteiten en vrijetijdsbesteding worden tegenwoordig in toenemende mate gecombineerd. Dat betekent andere dagindelingen, andere vervoersstromen en andere eisen aan de functionaliteit van de gebouwde omgeving.

Ook de sociale cohesie in de stedelijke ruimte zal meer aandacht vragen. De mate van betrokkenheid en solidariteit tussen mensen bepaalt voor een groot deel wie erbij hoort en wie niet. Het vergroten van de verantwoordelijkheid en de betrokkenheid bij de eigen leefomgeving kan ertoe leiden dat mensen zich meer bij elkaar betrokken voelen en dat meer onderlinge solidariteit ontstaat. Betrokkenheid en solidariteit kunnen ook toenemen als voldoende en goed toegeruste voorzieningen aanwezig of in elk geval bereikbaar zijn en als onvrijwillige segregatie wordt voorkomen.

De blijvende vraag naar aanvullende verstedelij-

king vergt steeds vaker zorgvuldig ruimtegebruik. Conflicterende ruimteclaims vragen om inventieve oplossingen. Door de concentratie van verschillende activiteiten groeit de stedelijke intensiteit, waardoor een cumulatie van hinder en risico's kan optreden.

Opgave: zorgvuldig, intensief, meervoudig en creatief ruimtegebruik realiseren dat voldoende flexibel is om te kunnen inspelen op maatschappelijke veranderingen en problemen.

De centrale ligging van de provincie Utrecht in Nederland, de aanwezigheid van (inter)nationale transportassen, de kenniscentra en de economische activiteiten hebben een positief effect op de economische ontwikkeling. De werkgelegenheid in onze provincie is de afgelopen tien jaar met 43 procent gestegen (tegenover 23 procent landelijk). Deze groei heeft met name plaatsgevonden in de zakelijke dienstverlening. In de industrie is de werkgelegenheid ongeveer gelijk gebleven, terwijl in de landbouw de werkgelegenheid is verminderd. Toch is ook in onze provincie de werkgelegenheid de laatste jaren afgenomen.

Opgave: ruimte blijven bieden voor een duurzame economische ontwikkeling binnen de provincie.

Ontwikkelingen in de groene ruimte

De agrarische sector staat voor een grote uitdaging. Het economisch perspectief van de circa 3500 agrarische bedrijven (met in totaal circa 69.000 ha cultuurgrond) in de provincie Utrecht is onzeker. Tegelijkertijd doen zich nieuwe kansen voor. De bevolking in zowel het stedelijk als het landelijk gebied waardeert de kwaliteit van het landelijk gebied en de open ruimte zeer. Aan deze kwaliteit, als tegenhanger van het stedelijk gebied, zal in de toekomst nog meer waarde worden gehecht. Er is nu al veel vraag naar een aantrekkelijke en natuurrijke omgeving, naar recreatieve voorzieningen en 'schone', gebiedseigen producten. Deze vraag richt zich vooral op de agrarische sector.

Opgave: de randvoorwaarden vervullen voor een economisch, ecologisch en milieuhygiënisch duurzame landbouw die inspeelt op de maatschappelijke vraag en bijdraagt aan de kwaliteit van het cultuurlandschap.

Sinds de jaren negentig is veel geïnvesteerd in de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), een stelsel van bestaande en nieuw te ontwikkelen natuurgebieden die met elkaar zijn verbonden door ecologische

verbindingszones. De uitvoering van de EHS loopt tot 2018. Ondanks de uitbreiding van het natuurareaal en de aanleg van verbindingszones tussen de natuurgebieden, neemt de biodiversiteit nog steeds af. Dit komt doordat de milieukwaliteit (bodem, lucht en water) niet voldoende is en de natuurgebieden toch nog te weinig met elkaar zijn verbonden.

Opgave: een ruimtelijk stabiele en duurzaam te behouden Ecologische Hoofdstructuur tijdig realiseren.

De vrije tijd wordt steeds vaker buitenshuis doorgebracht. De eigen woonomgeving en de ontmoetingsfunctie van de openbare ruimte winnen hierdoor aan belang. De wijze van vrijetijdsbesteding verschilt sterk per bevolkingsgroep en per levensfase. Sommigen richten zich vooral op stedelijke milieus met culturele uitgaansmogelijkheden, anderen richten zich meer op de open ruimte en op natuurbeleving of juist op sport. In uiterlijk 2013 moet binnen het stadsgewest Utrecht circa 1300 ha strategisch groen zijn gerealiseerd. Voor Eemland bestaat er een ambitie van ca. 350 ha.

Opgave: voldoende recreatiemogelijkheden realiseren die voorzien in uiteenlopende behoeften en die voldoende flexibel zijn om te kunnen inspelen op nieuwe vragen.

Het Randstad-denken

Internationalisering en flexibilisering van de economie leiden niet alleen tot meer verwevenheid van steden en stedelijke netwerken; ze kunnen ook aanzetten tot sterkere onderlinge concurrentie. De Randstad moet meer worden dan de som der delen. De stap naar een samenhangende Randstad vereist een denken in termen van onderlinge complementariteit van steden en stedelijke netwerken. Het verbeteren van de bereikbaarheid in de Randstad kan bijdragen aan een betere functionele samenhang. Ook de groene en de blauwe geleding binnen de Randstad verdienen extra impulsen: investeren in water, bodem, cultuurhistorie, landschap, natuur, recreatie en landbouw.

Opgave: zorgen voor een samenhangend en elkaar versterkend ruimtelijk beleid binnen de Randstad.

2.2 Bestuurlijke en beleidsmatige context

De provincie Utrecht opereert als middenbestuur in een breed krachtenveld. De relaties met het Noordwest-Europese kerngebied worden steeds intensiever. De provincie is een essentieel onderdeel van de Randstad en vormt tevens de toegangspoort tot

Oost- en Zuid-Nederland. Door de centrale ligging in Nederland worden de interacties met gebieden en partners buiten de provincie intensiever. Daarnaast intensiveren wij de interactie met partners binnen de provincie. We zien het als onze taak deze twee schaalniveaus goed met elkaar te verbinden.

Ontwikkelingen op rijksniveau

Het Rijk heeft nieuw beleid geformuleerd. In april 2004 heeft het Kabinet de Nota Ruimte uitgebracht, de opvolger van deel 3 van de Vijfde Nota ruimtelijke ordening. In de Nota Ruimte is het Structuurschema Groene Ruimte geïntegreerd. De Nota Ruimte is belangrijk voor het streekplan, omdat het streekplan de hoofdlijnen van het rijksbeleid uitwerkt. Overigens richt het streekplan zich op de periode 2005–2015 en kent de Nota Ruimte 2010–2030 als planperiode.

In de Nota Ruimte neemt de Randstad, waaronder de provincie Utrecht, een prominente plaats in. De ruimtelijke afwegingen, ook voor de provincie Utrecht, moeten in een breder verband worden gemaakt dan alleen op provinciaal niveau. Het is dan ook belangrijk om in Randstadverband gezamenlijk op te trekken.

Een belangrijk doel van de overheden in de Randstad, waaronder het Rijk, is de internationale concurrentiepositie van de Randstad te versterken. Daarbij ligt er een accent op die gebieden die een belangrijke bijdrage aan de economische ontwikkeling kunnen leveren, de zogenaamde economische hotspots. Utrecht is er daar, naast de beide mainports, één van. Tegelijkertijd moet de kwaliteit van het groen en het water worden versterkt. De functionele samenhang binnen de Randstad moet worden vergroot: gebiedsfuncties moeten niet met elkaar concurreren, maar elkaar aanvullen en versterken. De Nota Ruimte koerst op sterke steden en een vitaal platteland. De Randstad moet volgens de Nota Ruimte in staat worden gesteld ruimte te bieden aan de eigen dynamiek. Dit geldt voor zowel wonen als werken. In de Nota Ruimte beperkt het Rijk zich tot de aanwijzing van slechts enkele grote en cruciale woon- en werklocaties. Bij de verdere uitwerking is een belangrijke rol toebedacht aan de decentrale overheden. Wij hebben hier positief op gereageerd. In de Nota Ruimte krijgen provincies en gemeenten veel ruimte om hun eigen ruimtelijk orderingsbeleid te voeren. Uiteraard wel binnen de grenzen van de Nota Ruimte. De keuzes die in dit streekplan gemaakt worden passen binnen de kaders van de Nota Ruimte.

Samenwerking Randstad en de Utrechtse bijdrage

De totstandkoming van de Nota Ruimte kent een lange voorgeschiedenis. Beleid op rijksniveau komt niet tot stand zonder directe betrokkenheid van de decentrale partners. De vier Randstadprovincies, de vier grote steden en de vier stadsregio's, verenigd in de Regio Randstad, zijn nauw bij die voorbereiding betrokken geweest. Het overleg van de Regio Randstad met het Rijk vindt plaats in de Bestuurlijke Commissie Randstad (BCR).

Een belangrijke vraag van rijkswege was of, en in hoeverre de Utrechtse regio in staat is de grote verstedelijkingsdruk op te vangen. De provincie Utrecht, de gemeente Utrecht en het Bestuur Regio Utrecht hebben deze vraag beantwoord in samenwerking met de gemeente Amersfoort, het gewest Eemland en de gemeente Veenendaal. Het antwoord is neergelegd in de nota Nadere Verkenning Stadsgewest Utrecht, die zich evenals het rijksbeleid richt op de periode 2010–2030. De conclusie uit deze verkenning is dat de verstedelijkingsdruk in de toekomst hoog blijft. Tussen 2010 en 2030 is in de provincie Utrecht nog behoefte aan zo'n 100.000 woningen. Deze verstedelijkingsdruk zou, met het kwaliteitsbegrip als uitgangspunt, vooral moeten worden opgevangen door een belangrijk accent te leggen op herstructurering en transformaties binnen het bestaand stedelijk gebied. Daarnaast is nogmaals aangetoond dat verstedelijking van Rijnenburg, gecombineerd met de wateropgave in dat gebied, mogelijk en nodig is.

In de verkenningnota is aangegeven dat, naast de binnenstedelijke opgave, verstedelijkingsmogelijkheden primair gezocht moeten worden op de as Utrecht-Almere. Op deze as liggen echter ook kwetsbare gebieden, zoals het Noorderpark en de Utrechtse Heuvelrug, die gevrijwaard moeten worden van grote verstedelijkingsopties. Mogelijke ontwikkelingen zullen dus vooral in het stadsgewest Utrecht en in Almere zelf gevonden moeten worden. Op termijn zou ook kunnen worden gekeken naar ontwikkelingspotenties op de Randstad-spoorassen Utrecht-Veenendaal-Ede en Utrecht-Houten-Geldermalsen, die overigens eveneens waardevolle groene gebieden en gebieden met wateropgaven doorsnijden. Daarom zal in eerste instantie toch gezocht moeten worden naar verstedelijkingsmogelijkheden binnen het stadsgewest Utrecht.

Daarnaast hebben de Utrechtse partners hun inbreng in de Nota Ruimte geleverd via de NV-Utrecht. De

NV-Utrecht bestaat uit de provincie, de gemeente Utrecht, het Bestuur Regio Utrecht, de gemeente Amersfoort, het Gewest Eemland, de gemeente Hilversum en het Gewest Gooi- en Vechtstreek. De NV-Utrecht heeft een profilering van haar gebied gemaakt. Het gebied wordt gekenmerkt door een hoog opgeleide beroepsbevolking, als ontmoetingsplaats en centrum voor zakelijke dienstverlening en de media, door innovatiekracht, aantrekkelijke woon-, werk- en recreatiemilieus en aantrekkelijke landschappen. Na Groot Amsterdam levert Utrecht-t Gooi de hoogste bijdrage aan het Bruto Nationaal Product. Het NV-gebied is dus een economische hotspot van de eerste orde. De infrastructuur in het NV-Utrecht gebied is van essentieel belang voor de bereikbaarheid van de Randstad en met name van de beide mainports Schiphol en Rijnmond. De resultaten van de Utrechtse Verkenning en van de NV-activiteiten hebben hun vertaling gekregen in de Nota Ruimte. Enkele punten springen er uit:

- de grens van het Groene Hart is zodanig verlegd dat Rijnenburg kan worden verstedelijkt;
- de positie van het Utrechtse wordt in de Nota Ruimte onderkend, een krachtig economisch gebied;
- ook de randstedelijke functie van de Utrechtse infrastructuur komt in de Nota tot uitdrukking.

Almere zal ook in de toekomst voor een belangrijk deel voorzien in de verstedelijkingsbehoefte in de Noordvleugel van de Randstad. Het Kabinet kiest daarbij voor een gefaseerde aanpak. Het is voor het Kabinet om budgettaire reden niet mogelijk om voor Almere nu al een eindbeeld neer te leggen met alle daaraan verbonden investeringen, vooral op infrastructureel gebied.

Samenwerking binnen de provincie

Naast de samenwerking op Randstadniveau en de inbreng daarbij van de Utrechtse partners, zijn er ook diverse coalities binnen de provincie om tot een goed provinciaal ruimtelijk beleid te komen. De gemeenten vervullen daarbij een belangrijke rol. De samenwerking met de gemeenten vindt plaats op basis van het Utrechts Model. Volgens dit model worden op een flexibele manier samenwerkingsvormen gecreëerd, al dan niet tijdelijk, die nodig zijn om de taken van provincie en gemeenten goed te kunnen uitvoeren. Zo is de discussie over het streekplan gevoerd aan de hand van vier streekplandeelgebieden: het Stadsgewest Utrecht, Gewest Eemland, Utrecht-Zuidoost

en Utrecht-West. Met de partners in deze gebieden is overlegd over het gewenste ambitieniveau van de toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen en over de planningsopgaven.

Ter onderbouwing van deze discussie hebben de samenwerkende gemeenten gemeenschappelijke visies ontwikkeld. Zo hebben de Eemlandse gemeenten de Ruimtelijke Visie Gewest Eemland geformuleerd. De belangrijkste conclusie daarin is dat tot 2015 nog ruimte kan worden gevonden voor verdere verstedelijking van dit gewest. Rond 2015 zijn de grenzen bereikt. Op termijn zal daarom vanuit dit gebied naar de groeimogelijkheden in Flevoland moeten worden gekeken.

Het stedelijk netwerk Wageningen, Ede, Rhenen en Veenendaal (WERV-gebied) ontwikkelt een Regionale Structuurvisie (RSW). Het accent daarin ligt op de vraag hoe de functionele samenhang binnen dit gebied kan worden versterkt. Er wordt volgens de tussentijdse resultaten van de structuurvisie gestreefd naar een bundeling van wonen en werken, verbetering van de bereikbaarheid en een verbetering van de ruimtelijke en milieukwaliteiten van het landelijk gebied. Er zijn afspraken gemaakt over een gemeenschappelijke woningmarkt binnen het WERV-gebied en ook samen te werken op andere beleidsterreinen. Voor de periode tot 2015 zijn het vigerend ruimtelijke beleid en de plannen, die reeds een langere voorbereidingstijd hebben gekend, uitgangspunt voor de structuurvisie. Veenendaal wordt getypeerd als een woonstad in het groen met een bovenregionaal winkelcentrum, een industrieel imago met potenties en een knooppunt van openbaar vervoer. De nadruk ligt op de binnenstedelijke ontwikkelingen en de groei van Veenendaal in oostelijke richting. De stedelijke relatie van de kern van Veenendaal met stationsgebied De Klomp wordt tevens versterkt. Voor Rhenen zijn de ruimtelijke mogelijkheden beperkt vanwege een restrictief beleid en ligt de nadruk op de groene landelijke sfeer met recreatieve potenties. Voor het Binnenveld wordt een belangrijke functie voor natuur en water aangegeven. Er zijn voor Rhenen en Veenendaal geen wezenlijke verschillen met de lijn die in het streekplan tot 2015 is uitgezet. Er wordt vervolgens voor de periode daarna nagedacht over het structuurbeeld in 2030. Wij vinden het belangrijk dat de opvangtaak voor Veenendaal t.b.v. het zuid-oostelijk deel van de provincie Utrecht in de structuurvisie wordt verankerd. De komende periode zal de RSW verder gestalte krijgen.

Het Bestuur Regio Utrecht (BRU) bereidt het Regionaal Structuurplan 2005–2015 (RSP) voor. Op grond van de WRO heeft het RSP goedkeuring van GS. Wij moeten beoordelen of het plan niet in strijd is met een goede ruimtelijke ordening. Vanwege deze wettelijke verplichting en de verwevenheid van het RSP en het streekplan streven wij naar een zo zorgvuldig mogelijke afstemming. Met het BRU hebben wij geconstateerd dat de uitgangspunten en ambities van de twee plannen overeenkomen. Een belangrijke gezamenlijke ambitie is het woningbouwprogramma voor het stadsgewest Utrecht: 90.000 woningen voor de periode 2005-2030.

Als stap naar het uiteindelijke RSP heeft het dagelijks bestuur van het BRU in oktober 2003 de Nota Structuurvisie (NSV) vastgesteld. De NSV en het streekplan komen in hoge mate overeen. Er zijn echter twee belangrijke verschillen: het RSP voorziet in woningbouw ten zuiden van Bunnik met een capaciteit van 5.000 woningen en in het Liniepark (1500 woningen in het gebied ten oosten van stad Utrecht). In hoofdstuk 9 hebben wij beschreven waarom wij deze ontwikkelingen hier niet aanvaardbaar vinden. Bij het vaststellen van dit streekplan was de inhoud van het (ontwerp)-RSP nog niet bekend. De stap van NSV naar RSP moest nog worden gezet.

In het kader van de uitvoering van eerder geformuleerd rijksbeleid (dat voortkomt uit de Vierde Nota RO/VINAC) leggen Rijk en de regionale partners afspraken vast over de verstedelijking tussen 2005 en 2010. In 2002 zijn intentieafspraken gemaakt over de woningbouw en -voorraad in aantallen en daarnaast over veel kwalitatieve aspecten (o.a. herstructurering, transformatieambities) in samenhang met de opgave voor bedrijven- en kantoorterreinen, milieu, infrastructuur en groen. In september 2003 heeft de Minister van VROM aan de Tweede Kamer laten weten dat het accent wordt verschoven en alle aandacht uitgaat naar de bevorderen van de woningbouwproductie. Na overleg met de regio's zijn hierover definitieve afspraken gemaakt en is het bijbehorend budget vastgelegd (Woningbouwafspraken). Voor het gewest Eemland heeft de provincie de trekkersrol en draagt daarmee de verantwoordelijkheid voor de samenwerking met en tussen de regionale partijen. Voor het stadsgewest Utrecht ligt het initiatief en de coördinatie van de uitwerking van de afspraken bij het BRU.

Ook op andere terreinen is er samenwerking in ruimtelijke beleidsvoorbereiding en -uitvoering,

zoals in de gebiedsgerichte projecten De Venen en Langbroekerwetering. In beide projecten worden voorstellen gedaan voor de wijze waarop natuur en landbouw duurzaam naast en in combinatie met elkaar kunnen worden ontwikkeld. Ook de samenwerking op de Heuvelrug, met als doel het versterken van de eenheid van natuur en landschap in dit gebied, is hiervan een voorbeeld; het project Hart van de Heuvelrug uit Agenda 2010 heeft hierop betrekking.

Een bijzondere positie neemt het Reconstructieplan in. Op basis van de Reconstructiewet hebben PS van Gelderland en Utrecht voor het gebied Gelderse Vallei/Utrecht-oost een reconstructieplan vastgesteld. Het reconstructiegebied omvat de Gelderse Vallei, de Utrechtse Heuvelrug, Eemland en een deel van het Langbroekerweteringgebied. In het reconstructieplan, dat goedgekeurd moet worden door het rijk, wordt de basis gelegd voor een kwaliteitsimpuls van dit gebied. Er zullen maatregelen worden uitgevoerd ter verbetering van de ruimtelijke structuur van de landbouw, de kwaliteit van natuur en landschap, de kwaliteit van milieu en water en het woon-, werk- en leefklimaat. De uitvoering van het reconstructieplan wordt gefinancierd door rijk, provincies, gemeenten en waterschappen en er zal gebruik gemaakt worden van Europese cofinanciering. Het Reconstructieplan heeft op onderdelen een belangrijke juridische status, waarmee het doorwerkt in streekplan en bestemmingsplannen. Het streekplan en reconstructieplan zijn in dezelfde periode opgesteld en er heeft een zorgvuldige onderlinge afstemming plaatsgevonden.

Met vijf clusters van gemeenten zijn Strategische Gebiedsperspectieven (SGP's) opgesteld. Het doel was om tot toekomstbeelden te komen, waarbij individuele gemeentelijke knelpunten intergemeentelijk kunnen worden opgelost. Met de gemeenten is afgesproken dat de SGP's als bouwstenen voor het streekplan dienen. Hieronder geven we kort de resultaten van de SGP's.

Heuvelrug (Zeist, Maarn, Amerongen, Leersum, Driebergen-Rijsenburg en Doorn)

Het gebied wordt gekenmerkt door groen en heeft belangrijke natuurwaarden. Daarom kiezen de Heuvelruggemeenten voor groen en leefbaar. Tegelijkertijd moeten er keuzes worden gemaakt voor een vitale ontwikkeling van de woonkernen. De Heuvelrug wordt in het gebiedsperspectief verdeeld in twee gebieden: een groen en stil gebied en een

balansgebied. Binnen het groene gebied (Amerongen, Maarn, Leersum, Doorn) gaat het er in de eerste plaats om het Nationale Park Utrechtse Heuvelrug concreet gestalte te geven. In het balansgebied is er een zekere complementariteit tussen wonen, werken en natuur.

Vallei (Renswoude, Scherpenzeel, Woudenberg, Leusden, Barneveld en Nijkerk)

Het SGP streeft naar het versterken van het groene middengebied als buffer tussen de Randstad en de Veluwe. Alle kernen zouden voldoende ontwikkelingsruimte moeten krijgen om hun identiteit en voorzieningenniveau te kunnen behouden. Om onevenwichtigheden en wildgroei te voorkomen is een ruimtelijke differentiatie van functies gewenst.

Vecht- en Plassengebied (Breukelen, Abcoude en Loenen)

Het gebied kiest voor behoud en versterking van de huidige sociale structuur en identiteit. Het agrarisch cultuurlandschap moet bewaard blijven. De gemeenten staan een toename van de woningvoorraad voor van ca. 1.000 woningen. Omdat er binnen de contouren van het huidige streekplan maar ruimte is voor de bouw van zo'n 650 tot 700 woningen, zullen er ruim 300 woningen buiten die contouren gebouwd moeten worden. Ook is beperkte uitbreiding en herstructurering van bestaande bedrijventerreinen gewenst.

BEL (Blaricum, Eemnes en Laren)

Groen, rustig, mooi, ruim opgezet en historisch zijn de kenmerkende kwaliteiten van dit gebied. De ambitie is deze te handhaven en te versterken. De vergrijzing vereist aandacht, vooral op het gebied van huisvesting. In sommige kernen, zoals in Blaricum en Eemnes, is ruimte voor aanvullende verstedelijking. De Eempolders moeten hiervan worden gevrijwaard. Een hoogwaardige openbaarvervoerverbinding is nodig tussen Almere en Utrecht, via Hilversum. Ook de openbaarvervoerverbindingen met Amersfoort moeten worden verbeterd.

Groene driehoek (Montfoort, Oudewater en Lopik)

De centrale vraag is hoe de gemeenten de verstedelingsdruk vanuit de oprukkende Randstad kunnen weerstaan. Tegelijkertijd speelt de discussie over de levensvatbaarheid van de kernen. Woningbouw is een belangrijk middel om een neerwaartse spiraal in de Groene Driehoek te voorkomen. Omdat de geplande uitbreidingslocaties en eventuele inbreiding en herinrichting onvoldoende soelaas bieden, zal het

perspectief van nieuwe uitbreidingsmogelijkheden, binnen nog vast te stellen contouren, nadrukkelijk open moeten blijven (inclusief de mogelijkheid van een rood voor groen-regeling). Het landelijk gebied moet open en groen blijven. Daarbij is de landbouw onmisbaar. Om de economie te versterken moeten bestaande bedrijventerreinen beter worden benut. Een nieuw bedrijventerrein kan eventueel worden ontwikkeld ten noorden van de A12. Naar dat gebied kunnen ook enkele bestaande transportbedrijven verhuizen.

2.3 Terugblik op het streekplan 1994

Het vorige streekplan, dat betrekking had op de periode 1995–2005, kent de volgende rode draden in het ruimtelijk beleid:

- de ruimtelijke mogelijkheden in de provincie zijn bepalend voor de mate waarin de ruimtebehoefte voor verdere verstedelijking wordt gehonoreerd;
- verstedelijking dient zich te concentreren in de stadsgewesten, daarbuiten geldt restrictief beleid;
- de sterke groei van de (auto)mobiliteit en de daaruit voortvloeiende bereikbaarheids- en leefbaarheidsknelpunten maken flankerend ruimtelijk beleid noodzakelijk;
- een zonerings van het landelijk gebied bevordert de duurzaamheid van de landbouw, natuur- en cultuurwaarden, andere gebruiksfuncties van het gebied en landschappelijke waarden en sluit aan bij de (rand)voorwaarden vanuit milieu en water.

Deze hoofdbeleidslijnen bieden houvast bij het formuleren van concreet ruimtelijk beleid. In het algemeen is dit een goede en werkbare formule gebleken, die heeft bijgedragen aan een krachtig en consistent ruimtelijk beleid.

Bij de eerste twee beleidslijnen is in het streekplan 1994 uitgegaan van een beperkt woningtekort en van een sterk accent op de woningbouw in de stadsgewesten en de groeikernen Woerden, Mijdrecht en Veenendaal. Daar zou in totaal 90 procent van het woningbouwprogramma voor de periode 1994–2005 gerealiseerd moeten worden. Dit streven is met bijna 95 procent ruimschoots gehaald. In die zin is het beleid geslaagd. In absolute zin loopt het woningbouwprogramma echter fors achter bij wat was beoogd. Er zijn circa 18.500 woningen minder gebouwd dan was gepland. Vooral de vertraagde ontwikkeling van Vathorst en Leidsche Rijn zijn hiervan de oorzaak. De stagnatie in de woningbouw is overigens een lande-

lijke trend. Ook de ontwikkeling van bedrijventerrein is achtergebleven bij de planning: circa 30% is niet gerealiseerd. Wij hebben geen aanwijzingen dat deze stagnaties oorzaken vinden in het huidige streekplanbeleid.

Verder is in het streekplan 1994 gekozen voor het toepassen van bebouwingscontouren. Utrecht was de eerste provincie die deze methodiek, die sterk overeenkomt met rode contouren, heeft toegepast. Binnen de contouren hebben gemeenten een hoge mate van beleidsvrijheid. In het algemeen zijn de ervaringen met contouren positief. We hebben slechts in een enkele situatie meegewerkt aan een beperkte overschrijding van een contour. Overigens was het niet de bedoeling de bebouwingscontouren op kavel- en perceelsniveau in het streekplan 1994 vast te leggen; we wilden de gemeenten enige flexibiliteit bieden ten aanzien van de exacte ligging. Door beleidsmatige en juridische ontwikkelingen (Algemene Wet Bestuursrecht) op rijksniveau ontstond gaandeweg echter steeds meer druk om de ligging van de bebouwingscontouren precies vast te stellen. De methodiek en ondergrond van de streekplankaart 1994 zijn hier echter minder geschikt voor.

In hoeverre het flankerend beleid in relatie tot de mobiliteit vruchten heeft afgeworpen, is moeilijk te beoordelen. De (auto)mobiliteit is in de afgelopen streekplanperiode fors gegroeid. De leefbaarheidsknelpunten door het verkeer zijn echter minder toegenomen dan op basis van de groei van de automobiliteit kon worden verwacht. Wel is het ontbreken van tijdige ontsluiting van nieuwe locaties – zowel voor openbaar vervoer als voor eigen vervoer – een knelpunt.

De zonerings voor het landelijk gebied is in belangrijke mate gebaseerd op de intensiteit van het grondgebruik en heeft op hoofdlijnen goed gefunctioneerd. Door een aantal ontwikkelingen is de zonerings op onderdelen enigszins verouderd. De belangrijkste zijn recente inzichten in de wijze waarop water en bodem moeten doorwerken in het ruimtelijk beleid (bijv. de lagenbenadering). Ook is inmiddels duidelijk waar wij nieuwe natuur willen ontwikkelen.

In het streekplan 1994 is vooral aan de toetsingsfunctie inhoud gegeven. Dit sluit aan bij de rolverdeling die begin jaren negentig gangbaar was: gemeenten, waterschappen, particulieren en maatschappelijke organisaties ontplooiën ruimtelijke activiteiten, de

provincie toetst of deze passen in het streekplan. De provincie had toen nog nauwelijks een actieve rol bij het in gang zetten van ontwikkelingen.

Met het vorige streekplan hebben wij sturing willen geven aan het realiseren van gewenste ontwikkelingen door particulier initiatief te stimuleren. Wij constateren dat we hierin niet zijn geslaagd. Het toestaan van nieuwe landgoederen in combinatie met extra groen dat openbaar toegankelijk is, is daarvan een voorbeeld. Van die mogelijkheid is nauwelijks gebruik gemaakt.

De opbouw van het streekplan 1994 is gestructureerd en helder. De gebruiksvriendelijkheid voor het landelijk gebied laat echter op één punt te wensen over. Wij hebben ervoor gekozen bij de beschrijving van het beleid voor het landelijk gebied de landschapstypen als ingang te nemen. Daardoor is het niet eenvoudig een goed beeld te krijgen van het provinciaal beleid voor gebieden met veel verschillende landschapstypen. Daarbij komt dat voor wonen en werken een andere indeling is gehanteerd, waardoor de samenhang van rode en groene functies op gebiedsniveau minder zichtbaar is.

3. Ruimtelijke visie

3.1 Een leefomgeving met kwaliteit: beheerste groei

Het primaire doel dat ons voor ogen staat is een gezonde, veilige en duurzame leefomgeving. In dit streekplan werken wij dit uit aan de hand van de ontwikkeling van de ruimtelijke kwaliteit. Wij hanteren hierbij de zeven criteria die het Rijk hiervoor heeft ontwikkeld:

- ruimtelijke diversiteit;
- economische en maatschappelijke functionaliteit;
- culturele diversiteit;
- sociale rechtvaardigheid;
- duurzaamheid;
- aantrekkelijkheid;
- menselijke maat.

De provincie Utrecht kent een grote afwisseling. De stedelijke structuur is gevarieerd: grootstedelijke milieus in Utrecht en Amersfoort met bijbehorende voorzieningen, historisch waardevolle steden en prachtige dorpen. In het buitengebied is de afwisseling zo mogelijk nog groter: uitgestrekte veenweidegebieden, plassen, bossen op de Heuvelrug, het halfopen landschap van de Gelderse Vallei en het

Kromme Rijngebied en het rivierenlandschap. Hierin verweven ligt een netwerk van steden en kernen. Bovendien ligt onze provincie zeer centraal en vormt zij een nationaal kruispunt van autowegen en openbaar vervoer.

De grote variatie in woon- en werkmilieus, de diversiteit en de kwaliteit van de verschillende landschapstypen en de centrale ligging vormen de kernkwaliteiten van de provincie Utrecht. Dat de rijke afwisseling zich voltrekt binnen korte afstanden geeft ook een gevoel van menselijke maat. Deze kwaliteiten zorgen ervoor dat onze provincie in trek is als vestigingsplaats voor wonen en werken.

Er zijn echter actuele en potentiële bedreigingen van deze kernkwaliteiten. Zo neemt hier en daar de diversiteit in landschappen en het contrast tussen stad en land af. De groei van de mobiliteit zorgt voor vertragingen bij het openbaar vervoer en in het autoverkeer. Vanwege de aantrekkelijkheid van de provincie is de woningmarkt gespannen en kan niet iedereen de woning of woonomgeving van zijn voorkeur vinden. Achteruitgang van het leefmilieu is vooral voelbaar in sterk verstedelijkte gebieden. Groot is voorts de druk op de ruimte voor werken.

De vraag is in hoeverre wij ruimte willen bieden om op deze druk in te gaan. Bij het antwoord op deze vraag laten wij ons leiden door de ruimtelijke kwaliteit, een gezond en veilig leefklimaat en het welzijn van de inwoners en gebruikers van de provincie Utrecht. Wij willen de bedreigingen afwenden en ons beleid richten op een versterking van onze kernkwaliteiten. Die vormen immers onze spreekwoordelijke kip met de gouden eieren.

Als de verstedelijkingsdruk volledig in de provincie Utrecht zelf zou worden opgevangen, komen de kernkwaliteiten alleen maar verder onder druk te staan. Er zou dan immers nog veel meer ruimte nodig zijn voor wonen en werken. Ook de capaciteit van de infrastructuur zou ruimschoots onvoldoende zijn. De aanslag op de kwaliteit van de leefomgeving zou te groot worden. Het op slot zetten van de provincie, geen enkele mogelijkheid meer bieden voor groei, is

echter ook geen optie. Dit zou de mogelijkheden voor herstructurering en kwaliteitsverbetering te zeer frustreren. Daarvoor is immers enige dynamiek nodig.

Tegen de achtergrond van dit dilemma willen wij ruimte blijven bieden voor nieuwe ontwikkelingen in onze provincie. De mate waarin zal per gebied verschillen. Het stadsgewest Utrecht is het economische en stedelijke zwaartepunt van de provincie. Voorzieningen hier zullen grootsteden van aard zijn dan in andere gebieden. Dat doet ook meer recht aan de gewenste versterking van de differentiatie tussen gebieden in de provincie. Per gebied hangen de ruimtelijke mogelijkheden samen met de bodem, het water, de draagkracht van natuur en landschap, de veiligheid, de gezondheid, de bereikbaarheid en het welzijn.

Wij zoeken het evenwicht tussen (leef)kwaliteit en druk op de ruimte. Wij kiezen dan ook nadrukkelijk voor beheerste groei. Dit betekent dat niet de kwantitatieve vraag maar de ruimtelijke mogelijkheden bepalend zijn voor nieuwe ontwikkelingen.

De keuze voor beheerste groei betekent dat wij niet alle verstedelijkingsdruk in de provincie Utrecht gaan opvangen en dat wij een beperkt woningtekort accepteren. De ruimtelijke mogelijkheden en de randvoorwaarden vanuit water, natuur en milieu stellen grenzen aan de verstedelijking. De vestigingsdruk op de provincie wordt voor een deel veroorzaakt door vraag vanuit de regio Amsterdam. Die kunnen wij niet in zijn geheel faciliteren (zie paragraaf 6.4). Vandaar dat wij de verdere ontwikkeling van Almere ondersteunen. Almere heeft voor de Amsterdamse woningmarkt een belangrijke functie.

Onze provincie maakt deel uit van de Randstad, een functioneel netwerk van steden, dat zich uitstrekt van de grootstedelijke gebieden van Zuid- en Noord-Holland naar Almere, Utrecht en Amersfoort. Centraal binnen deze Randstad ligt een groen buitengebied met veel water: het Groene Hart. Wij richten ons beleid mede op het versterken van de Randstad als totaal. Uitgangspunt is dat de verschillende delen elkaar met specifieke kwaliteiten aanvullen. Het geheel is meer dan de som der delen en deze meerwaarde moet juist zorgen voor een internationaal concurrerend gebied. Dit uitgangspunt ondersteunen wij en het vormt een van de pijlers van ons beleid.

Uitgaande van de kernkwaliteiten en van de identiteit van onze provincie willen wij inhoud geven aan het idee van de Randstad. Binnen de metropool hebben de Utrechtse steden een sterke positie in de zakelijke dienstverlening. Daarnaast kenmerken de stadsgewesten Utrecht en Amersfoort zich door hun groene dooradering en hun ligging nabij een grote variatie aan landschapstypen, waaronder het grootste bosgebied van de Randstad, de Utrechtse Heuvelrug.

Bij het vertalen van abstracte doelstellingen voor de Randstad in concrete plannen en projecten laten wij ons leiden door wat ons in positieve zin onderscheidt van de andere deelgebieden. Het aansluiten bij de Randstad komt tot uiting in onder meer onze inbreidingsambities voor verstedelijking en in ons beleid op het gebied van infrastructuur, de positie en ontwikkeling van Almere, de keuze voor kennisintensieve bedrijvigheid, het herstel van fortelinies en de ontwikkeling van de veenweidegebieden.

De stad Utrecht speelt uiteraard een belangrijke rol in de provincie. Een sterke positie van de stad is daarom van belang. Wij vinden het van belang dat de stad een aantrekkelijk economisch vestigingsmilieu voor (hoogwaardige) werkgelegenheid behoudt. Een van de voorwaarden daarvoor is een voldoende gedifferentieerd woningaanbod. Wij constateren dat de stad in dit opzicht dreigt achter te blijven. Op grond van de huidige stedelijke woningvoorraad vervult de stad een belangrijke taak in het huisvesten van de lage inkomensgroepen, terwijl veel woningzoekenden uit de stad met midden- en hogere inkomens zich elders in het stadsgewest vestigen. Het economisch draagvlak voor allerlei voorzieningen in de stad brokkelt daarvoor af. Uit een oogpunt van keuzevrijheid en kansen voor woningzoekenden binnen het stadsgewest is het gewenst dat de stad meer mogelijkheden krijgt voor de bouw van duurdere woningen in aantrekkelijke woonmilieus en dat de regiogemeenten een grotere taak gaan vervullen in het huisvesten van lagere inkomensgroepen. Wij zullen vanuit onze ruimtelijke ordeningstaak een bijdrage leveren aan het oplossen van deze problemen en tegelijkertijd invulling geven aan het uitgangspunt van zo veel mogelijk gelijke keuzevrijheid voor de verschillende inkomensgroepen en het tegengaan van ruimtelijke segregatie naar inkomen.

3.2 De Lagenbenadering

Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen hanteren wij de lagenbenadering. Die gaat uit van de volgende drie

lagen: de fysieke ondergrond, het infrastructurele netwerk en de gebruikslaag. De onderscheidende kenmerken zijn de verschillen in de dynamiek van veranderingen en de mate van vervangbaarheid van de lagen.

- De eerste laag, de **fysieke ondergrond**, wordt gevormd door de bodem, het watersysteem en de cultuurhistorische structuren en elementen. Omdat biodiversiteit nauw gekoppeld is aan de bodem en het watersysteem is deze laag hiervoor van belang. Kenmerkend is de lange reproductietijd en daarmee het niet of moeilijk vervangbaar zijn. Deze laag laten wij meer dan in het verleden bepalend zijn voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Zeker voor het watersysteem geldt dat te lang is gedacht dat we problemen met technische maatregelen konden oplossen en dat te weinig rekening is gehouden met de natuurlijke omstandigheden.
- De tweede laag, het **infrastructurele netwerk** met weg-, spoor- en waterverbindingen, is meer bepalend voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen dan in onze vorige streekplannen. Wij hanteren het bestaande infrastructurele netwerk als uitgangspunt. Nieuwe doorsnijdingen vinden wij alleen aanvaardbaar voor het completeren van het netwerk en voor het verbeteren van de leefbaarheid van de kernen.
- De derde laag, de **gebruikslaag**, bestaat uit het ruimtegebruik voor met name wonen, werken, landbouw, natuur en recreatie. Deze vormen van ruimtegebruik stemmen wij meer dan voorheen af op de twee andere lagen.

De relevantie van de lagenbenadering is dat ruimtelijke ontwikkelingen in een hoger gelegen laag tot moeilijk of niet omkeerbare aantasting van lagere lagen kunnen leiden. Wij vinden het belangrijk dat deze consequenties in beeld worden gebracht bij het beoordelen van de aanvaardbaarheid van nieuwe ontwikkelingen. De lagenbenadering vereist dat bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen de consequenties voor alle drie lagen in beeld worden gebracht. Alleen dan kunnen de eerste en tweede laag een belangrijker en medeordenende rol spelen. Zo geven wij ook inhoud aan ons streven bij nieuwe ruimtelijke afwegingen water meer als vertrekpunt te nemen. De lagenbenadering is overigens geen doel op zichzelf, maar een middel om op een zorgvuldige wijze ruimtelijke afwegingen te maken.

Het hanteren van de lagenbenadering wil overigens niet zeggen dat ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot aantasting van de onderliggende laag of lagen

op voorhand onmogelijk zijn. De aanvaardbaarheid wordt mede bepaald door de ernst van deze aantasting en door het al dan niet mogelijk zijn van mitigerende en compenserende maatregelen².

3.3 Sociale samenhang

De kwaliteit van de leefomgeving heeft een nauwe relatie met de sociale samenhang. Er is sprake van sociale samenhang als mensen in hun denken en handelen onderlinge betrokkenheid en solidariteit tonen en als die betrokkenheid en solidariteit een probleemoplossend vermogen hebben. Sociale samenhang is geen streven van de laatste tijd, geen eigentijds antwoord op een modern probleem. Het is een noodzakelijkheid die wellicht ooit vanzelfsprekend was maar die een naam heeft gekregen omdat mensen een gebrek voelen aan sociale samenhang. Een begrip dat dus niet bestond, al is het verschijnsel er altijd al geweest.

Wij onderkennen het grote maatschappelijke belang van goede sociale samenhang. Daarom hebben wij aan onze Koepelnotitie Fysieke Leefomgeving een afzonderlijk hoofdstuk daarover toegevoegd (januari 2001). Wij hebben in dat hoofdstuk aangegeven dat het beleid op het gebied van sociale samenhang een integraal onderdeel moet vormen van het beleid op diverse gebieden. Wij bevorderen de sociale samenhang via onder andere het welzijns- en zorgbeleid, het werkgelegenheidsbeleid, het mobiliteitsbeleid en het cultuurbeleid, maar ook via het ruimtelijk beleid. Differentiatie van woonmilieus, de aanwezigheid van voorzieningen, de vitaliteit van het landelijk gebied, de menselijke schaal en de bereikbaarheid zijn immers ook bepalend voor de sociale samenhang én zij worden mede bepaald door het ruimtelijk beleid. Wij zullen ons ruimtelijk beleid dan ook mede richten op het versterken van de sociale samenhang. Leefbaarheid in kleine kernen, herstructurering van wijken, veiligheid en vergrijzing van de samenleving verdienen hierbij bijzondere aandacht.

² *Mitigerende maatregelen*: maatregelen die de nadelige effecten van de ruimtelijke ingreep zoveel mogelijk beperken c.q. teniet doen.

Compenserende maatregelen: maatregelen waarmee nieuwe waarden worden gecreëerd die vergelijkbaar zijn met de verloren gegane waarden.

Communicatie en educatie kunnen bijdragen aan het versterken van de sociale samenhang. Zeker als dit samengaat met samenwerking met en betrokkenheid van bewoners en gebruikers bij plannen die betrekking hebben op de fysieke leefomgeving. Deze activiteiten kunnen op verschillende niveaus worden ingezet, bijvoorbeeld bij gebiedsgerichte projecten en bestemmingsplannen. Door communicatie en educatie kan ook een groter draagvlak ontstaan voor de plannen.

3.4 Hoofdpijnen van het provinciaal ruimtelijk beleid

Op basis van de bovenstaande analyse hebben wij een aantal hoofdbeleidslijnen van ons ruimtelijk beleid geformuleerd.

Hoofdbeleidslijn 1: Zorgvuldig ruimtegebruik
Voor ruimtelijke ontwikkelingen, zowel in het stedelijk als in het landelijk gebied, is zorgvuldig ruimtegebruik een belangrijk uitgangspunt.

Zorgvuldig, intensief en meervoudig ruimtegebruik kan een bijdrage leveren aan de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit. Wij gaan bij ruimtelijke ontwikkelingen, zowel in het stedelijk als in het landelijk gebied, daarom zorgvuldig om met het benutten van de ruimte. Dit geldt zowel voor bestaande als voor nieuwe functies.

De verstedelijkingsopgave benaderen wij in eerste instantie vanuit de mogelijkheden van het bestaande stedelijk gebied. Bij nieuwbouw van woningen en bij bedrijventerreinen gaan wij prioriteit geven aan herstructurering en revitalisering, inbreiding en intensivering; pas daarna kan uitbreiding aan de orde komen. Voor woningbouw is het onze ambitie om, bovenop de restcapaciteiten (in bestaande ruimtelijke plannen toebedeelde, maar nog niet gebruikte capaciteiten), gemiddeld ten minste vijftig procent van het totale provinciale woningbouwprogramma (nieuwe inbreiding en uitbreiding) in het bestaande stedelijk gebied te realiseren. Met inbreiden, transformeren, intensiveren en combineren van functies (meervoudig ruimtegebruik) kunnen we dat bewerkstelligen. Zowel bij herstructurering van bedrijventerreinen als op nieuwe terreinen stimuleren wij intensiever ruimtegebruik, onder andere door samen met de rijksoverheid en gemeenten ons herstructureringsprogramma uit te voeren zodat ook oudere bedrijventerreinen weer voldoen aan eisen van de toekomst. Op de te herstruc-

tureren en op nieuwe bedrijventerreinen stimuleren wij duurzaam beheer (o.m. parkmanagement). Bij nieuwe bedrijventerreinen streven wij naar vijftien procent intensiever gebruik.

In het landelijk gebied zien wij goede mogelijkheden voor meervoudig ruimtegebruik door bijvoorbeeld waterberging te combineren met functies als landbouw, natuur en recreatie en door het stimuleren van groene en blauwe diensten.

Hoofdbeleidslijn 2: Water

Water vormt een ordenend principe. Bij nieuwe ruimtelijke afwegingen vormt water een vertrekpunt.

De Utrechtse waterhuishouding is niet voldoende op de toekomst voorbereid. Verandering van het klimaat, stijging van de zeespiegel en bodemdaling stellen nieuwe eisen aan de waterhuishouding. Verder is het watersysteem kwetsbaar doordat het te veel afhankelijk is geworden van technische maatregelen en te weinig rekening is gehouden met de natuurlijke omstandigheden. In de waterhuishouding binnen de provincie ligt de nadruk nu nog op het snel afvoeren van overtollig water. Door de genoemde ontwikkelingen wordt dit in de toekomst steeds moeilijker. In sommige delen van de provincie is er periodiek juist een tekort aan water voor de landbouw en ook voor de natuur. Dan moet water van elders worden aangevoerd. Dit water is echter vaak van onvoldoende kwaliteit. In de veenweidegebieden treedt bodemdaling op, die samenhangt met het waterpeil. De bescherming tegen overstromingen vanuit de Rijn vraagt om aandacht omdat de piekafvoeren en piekstanden zullen toenemen.

Voor de huidige en toekomstige knelpunten is een samenhangende oplossing nodig.

Wij willen water meer als vertrekpunt nemen bij nieuwe ruimtelijke afwegingen, zoals ook al blijkt uit de toepassing van de lagenbenadering. Dit betekent dat de locatiekeuze voor functies als verstedelijking, landbouw en natuur en de inrichting van de ruimte daarvoor mede worden gebaseerd op de randvoorwaarden die het watersysteem stelt. Hierdoor kan de ruimtelijke ordening meer dan tot op heden bijdragen aan een duurzaam watersysteem, zowel kwalitatief als kwantitatief.

Wat betreft wateroverlast en watertekorten hantieren wij de trits vasthouden-bergen-afvoeren en ten

aanzien van waterkwaliteit de trits schoonhouden-scheiden-zuiveren. Toepassing hiervan betekent dat we meer ruimte moeten reserveren voor waterberging, om ongecontroleerde wateroverlast te voorkomen en om over voldoende schoon water te kunnen beschikken. Wij zoeken daarbij zo veel mogelijk naar combinaties met functies als landbouw, natuur, recreatie, wonen en werken. Ook zijn maatregelen nodig om de bodemdaling tegen te gaan.

Met het oog op de veiligheid moeten toekomstige dijkversterkingen langs de Lek, de Nederrijn en het Eemmeer mogelijk blijven.

Hoofdbeleidslijn 3: Infrastructuur

De beschikbaarheid van bestaande infrastructuur en de (toekomstige) capaciteit van deze infrastructuur zijn mede bepalend bij het kiezen van nieuwe verstedelijkingslocaties.

Bij het kiezen van nieuwe verstedelijkingslocaties baseren wij ons zo veel mogelijk op de bestaande infrastructuur. Ook goede perspectieven voor een adequate en tijdig aan te leggen openbaarvervoerverbinding kunnen tot de keuze van een bepaalde locatie leiden. De noodzakelijke infrastructurele aanpassingen moeten tijdig en in voldoende mate te realiseren zijn. Als een goede infrastructurele ontsluiting onverhoopt pas op langere termijn gerealiseerd kan zijn, mag deze niet ruimtelijk onmogelijk worden gemaakt.

Wij gaan zeer terughoudend om met de aanleg van vrijliggende nieuwe infrastructuur voor de auto.

Nieuwe doorsnijdingen vinden wij alleen aanvaardbaar voor het completeren van het netwerk en voor het verbeteren van de leefbaarheid van de kernen. De leefbaarheid en de kwaliteit van het landschap komen anders te zeer onder druk. Wij willen met name de bestaande tracés van de autosnelwegen beter benutten om de groeiende automobiliteit op te vangen. Waar nodig moet de capaciteit van het bestaande netwerk worden vergroot door bijvoorbeeld extra rijstroken of parallelstructuren.

Hoofdbeleidslijn 4: Verstedelijking

Wij streven naar een gedifferentieerd aanbod van wonen, werken en voorzieningen. Nieuwe woningbouw en bedrijventerreinen worden vooral gerealiseerd in het stadsgewest Utrecht en het gewest Eemland. Daarnaast vormen Veenendaal en Woerden regionale opvangkernen. Elders in de provincie voeren wij een terughoudend verstedelijkingsbeleid.

Wij streven op provinciaal niveau naar gedifferentieerde woon- en werkmilieus en voorzieningen. Met het oog op voldoende werkgelegenheid en een duurzame economische structuur bieden wij ruimte voor groei en verplaatsing van Utrechtse bedrijven en voor nieuwe bedrijven (kantoren) in de dienstverlening, de ICT en de kenniseconomie.

De uitbreidingsbehoefte voor wonen en bedrijvigheid vangen we in beginsel op binnen de grenzen van de stadsgewesten Utrecht en Amersfoort. Het stadsgewest Utrecht is het economisch en stedelijk zwaartepunt van de provincie; hier ligt voor ons het hoofddaccent voor de verstedelijking. Vooral de stad Utrecht heeft een belangrijke impuls nodig om de kwaliteit van de fysieke leefomgeving te verbeteren en daarmee haar identiteit, ook binnen de Randstad, te versterken. De stad Utrecht en haar omgeving hebben goede kansen om zich verder te ontwikkelen als centrum van de kenniseconomie. Wij willen eraan meewerken de stad aantrekkelijker te maken voor de midden- en hogere inkomensgroepen. Daardoor is er ook een relatie met de kwalitatieve bouwopgaven van de andere gemeenten in het stadsgewest.

Het gewest Eemland is het tweede zwaartepunt. De opgave is, hoewel van minder grote orde, vergelijkbaar met die in het stadsgewest Utrecht. Binnen de beide stadsgewesten is het van belang de rode en groen-blauwe functies goed af te wegen. De stadsgewesten ontlenen hun kwaliteit namelijk aan een goede menging van deze functies.

Buiten de stadsgewesten vervullen Veenendaal en Woerden een functie als regionale opvangkern voor respectievelijk Utrecht-Zuidoost en Utrecht-West. De kwantitatieve opgave voor deze opvangkernen is aanzienlijk geringer dan in de twee stadsgewesten. Om de kwaliteiten van het landelijk gebied te beschermen en te ontwikkelen gaan wij terughoudend om met stedelijke uitbreidingen van de overige buiten de stadsgewesten gelegen kernen. Als verantwoorde inbreiding, herstructurering en renovatie van de bestaande voorraad onvoldoende mogelijk blijkt, kunnen deze kernen, afhankelijk van de eigen behoefte, in beperkte mate uitbreiden. De nieuwbouw voor (kleine) kernen dient tegemoet te komen aan de behoeften van die kern en beschikbaar te komen voor de eigen inwoners. Daarbij is extra aandacht nodig voor starters en senioren. De rode contour geeft de ruimtelijke begrenzing; voorwaarde bij stedelijke uitbreiding is dat er geen onevenredige schade optreedt voor

andere functies zoals natuur en landbouw, en voor de leefomgeving. Als ons beleid tot ernstige problemen voor de leefbaarheid van deze kernen leidt, zullen wij ons tot het uiterste inzetten om deze consequenties te voorkomen of te verzachten.

Binnen het stedelijk gebied liggen tal van cultuurhistorisch waardevolle elementen en structuren. Ons uitgangspunt is dat bij ontwikkelingen hier de belangrijke cultuurhistorische waarden zoveel mogelijk worden behouden en zo mogelijk versterkt. Bij uitbreiding van het stedelijk gebied moet zoveel mogelijk rekening worden gehouden met aanwezige waarden op het gebied van natuur, landschap en cultuurhistorie.

Hoofdbeleidslijn 5: Landelijk gebied

Wij voeren een ruimtelijk ontwikkelingsbeleid gericht op het versterken van zowel de (cultuurhistorische) identiteit, de landschappelijke diversiteit als de vitaliteit van het landelijk gebied en op de kwaliteit van de natuur en de ecologische samenhang.

Bij nieuwe ontwikkelingen stellen wij de landschappelijke kernkwaliteiten centraal. Daarbij gaat het zowel om de kwaliteit van de afzonderlijke landschapstypen als om de contrasten tussen de verschillende typen landschappen. Een ontwikkelingsgerichte landschapsstrategie, gericht op versterking van de landschappelijke kernkwaliteiten, draagt hieraan bij.

Het hoge verstedelijkingsniveau in beide stadsgebieden vraagt als tegenpool om een aantrekkelijk en divers landelijk gebied met een hoge gebruikswaarde. Identiteit hangt nauw samen met de kenmerken van de ontstaansgeschiedenis van een gebied. Wij willen de identiteit versterken onder het motto 'behoud door ontwikkeling', wat nader is uitgewerkt in onze strategieën voor de Cultuurhistorische Hoofdstructuur. De vitaliteit van het landelijk gebied is voor ons essentieel. Met een gericht ruimtelijk ontwikkelingsbeleid kunnen we daaraan werken. Wij stimuleren het toepassen van instrumenten als Ruimte voor ruimte, Rood voor groen en plattelandsvernieuwing.

Het hele buitengebied van onze provincie staat onder stedelijke invloed. In combinatie met een afnemend economisch belang van de landbouw ontleent het buitengebied steeds meer zijn waarde aan de betekenis die het heeft voor het stedelijk gebied. Wij willen

de functionele relatie tussen stad en land versterken. Dit kan op vele manieren, zoals door in de ruimtelijke planvorming bij nieuwe verstedelijking te zorgen voor samenhang met de vormgeving van het landelijk gebied, door het vergroten van de bereikbaarheid en de toegankelijkheid van het landelijk gebied en door financiële koppelingen tussen de ontwikkeling van het stedelijk gebied en de omliggende groene ruimte. Versterken van de relatie tussen stedelijk en landelijk gebied betekent niet dat er een ongebreidelde uitwaaiing van stedelijke functies moet gaan plaatsvinden. Integendeel, vanuit een effectieve relatie kan het nodig zijn het contrast tussen stad en land te handhaven en soms te vergroten. Juist het landelijk gebied kan als tegenpool van het stedelijk gebied rust, ruimte en recreatieve mogelijkheden bieden in een aantrekkelijke omgeving.

Vanwege het belang van het landelijk gebied als uitloopgebied voor de stedeling kiezen wij voor natuur en landschap voor de mens. Ook de te realiseren Ecologische Hoofdstructuur (EHS) staat in onze visie in belangrijke mate ten dienste van de recreërende mens. Daarnaast zijn uiteraard ook doelstellingen van de EHS het belang voor de kwaliteit van de natuur, voor de ecologische samenhang en voor de ecologische functie (biodiversiteit, klimaatregeling, zuurstofproductie enz.). Voor een veelzijdig landelijk gebied is het nodig de landbouw in stand te houden. Wel moet die duurzaam zijn, zowel economisch als ecologisch en milieuhygiënisch. Het gemiddeld minder gunstige economische perspectief voor de landbouw maakt andere inkomensbronnen voor de agrariërs dan alleen de landbouw nodig. Wij gaan groene en blauwe diensten stimuleren, met name in gebieden waar sprake is van een verweving van functies.

3.5 Ruimtelijk beeld voor de periode na 2015

In deze paragraaf beschrijven wij de verwachte ruimtelijke ontwikkelingen voor de periode na 2015. Daarmee kunnen de keuzen in dit streekplan in een langetermijnperspectief worden geplaatst. Bovendien willen wij al in deze streekplanperiode anticiperen op noodzakelijke ruimtelijke ingrepen zoals het investeren in infrastructuur.

Wij gaan ervan uit dat de in 3.4 genoemde hoofdbeleidslijnen uitgangspunt blijven voor ons ruimtelijke ordeningsbeleid. Diversiteit en kwaliteit blijven

leidende principes en we zullen op een creatieve en zorgvuldige wijze omgaan met de beschikbare ruimte. Gelet op de ontwikkelingen die wij op ons af zien komen verwachten wij dat een aantal in dit streekplan uitgezette lijnen ook na 2015 op zijn minst even belangrijk zullen blijven.

Overigens zullen wij op korte termijn in nauw overleg met de gemeenten gebiedsperspectieven opstellen. Binnen de gebiedsperspectieven wordt nader bezien waar welke woningbouwcapaciteiten toegevoegd kunnen worden in de periode na 2015. Als daartoe aanleiding bestaat kunnen deze gebiedsperspectieven ook de basis vormen om bij gebleken noodzaak (op basis van de monitoring) locaties eerder, al in de streekplanperiode, operationeel te maken (zie paragraaf 14.6 risicopraafl).

Utrecht in breder kader

Belangrijk uitgangspunt voor de ruimtelijke visie na 2015 is de positie van de provincie Utrecht binnen de Randstad. Utrecht zal een actieve bijdrage leveren aan de verdere ontwikkeling van de blauw-groene Randstad. Doel daarvan is, zoals eerder opgemerkt, de internationale concurrentiepositie van de Randstad te versterken. Daartoe wordt de functionele samenhang tussen de verschillende onderdelen van de Randstad verstevigd. De afzonderlijke delen zullen dan meer complementair aan elkaar werken, in plaats van met elkaar concurrerend. Daartoe dienen we zowel voldoende ruimte voor de verstedelijkingsopgave te bieden als de blauw-groene kwaliteiten van de Randstad te versterken. Ook dat verbetert de internationale positie, maar het levert vooral een leefbare Randstad op.

Gelet op de complementariteit is het goed de (toekomstige) Utrechtse positie in de Randstad te bepalen.

Utrecht levert een belangrijke bijdrage aan de Randstad en wil deze versterken. De bijdrage van Utrecht aan het Bruto Regionaal Product van de Randstad is aanzienlijk, ongeveer evenveel als die van de regio Rijnmond en maar net iets minder dan die van de regio Groot-Amsterdam.

Aan de positionering van Utrecht in de Randstad geeft de in paragraaf 2.2 genoemde regionale samenwerking binnen de NV-Utrecht nadere invulling. Kernbegrippen daarbij zijn de versterking van de stedelijke netwerken en de economische ontwikkeling, de bereikbaarheid en toegankelijkheid van de Randstad en het aanbieden van een aantrekkelijk leefmilieu.

Utrecht is het centrale kennis- en ontmoetingspunt van de Randstad. Kenmerkend voor de economische ontwikkeling is de sterke vertegenwoordiging van de dienstensector en het zware accent van kantoren op de markt voor bedrijfsruimte. Bovendien zijn er Universiteiten, Hogescholen, veel kennisinstellingen en kent Utrecht een hoog opgeleide beroepsbevolking. Utrecht vormt met dit alles, ook in de toekomst, een krachtig onderdeel van de economische motor van de Randstad.

Utrecht ligt centraal in de infrastructurele netwerken van water, rail en weg en is de belangrijkste schakel tussen de mainports en het achterland. Er is steeds meer interactie tussen de verschillende vleugels van de Randstad, wat zorgt voor een hechter verband tussen de afzonderlijke gebieden. Utrecht behoort tot de Noordvleugel van de Randstad. De relaties tussen het Amsterdamse stadsgewest, het Gooi, Almere en de provincie Utrecht worden steeds intensiever. De Utrechtse infrastructuur speelt bijvoorbeeld een belangrijke rol in de aan- en afvoer van passagiers en vracht van de mainport en groeipool Schiphol. Zo zal bij een sterke groei van Schiphol de druk op de A2-corrridor sterk toenemen. Voor de doorstroming in vooral de Noordvleugel, van de Randstad is het van belang dat de infrastructuur in de provincie Utrecht op orde is. In dat kader is bijvoorbeeld, naast een goede wegeninfrastructuur en een hoogwaardig regionaal openbaarvervoernet, een volwaardige HSL-Oost van belang. Voor de Randstad als geheel is de ontwikkeling van de HSL-West tussen Den Haag/Rotterdam en Utrecht en aansluitend aan de HSL-Oost onontbeerlijk. Investeren in de Utrechtse infrastructuur is noodzakelijk om de (Randstad)motor draaiende te houden. Ook ontwikkelingen buiten de provinciegrenzen (zoals grootschalige verstedelijking in het gebied nabij Uithoorn) kunnen ruimtelijke gevolgen hebben binnen onze provinciegrenzen.

Door de centrale ligging, maar ook door de diversiteit van woon- en werkmilieus in een aantrekkelijke omgeving, blijft Utrecht een populaire provincie om te wonen en te werken. Utrecht is daarnaast met bijvoorbeeld de Heuvelrug het eerste grote groene uitloopgebied van de Randstad. Deze kenmerken tezamen bieden de Randstad nu en in de toekomst een belangrijke toegevoegde waarde.

Behalve met de Randstad is er vanuit de provincie Utrecht een steeds sterkere relatie met onze Gelderse en Brabantse burens. Het Knooppunt Arnhem-Nijmegen en de Brabantse Stedenrij ademen steeds meer gelijk met de Randstad.

Bij de Nota Ruimte zullen het Rijk, de vier Randstadprovincies, de vier grote steden en de vier grootstedelijke regio's afspraken maken over de belangrijkste ruimtelijke ontwikkelingen tot 2030. Inzet is onder meer dat de Randstad voorziet in de opvang van zijn eigen verstedelijkingsbehoefte. Niet per afzonderlijke regio, maar in zijn totaliteit. Nadere verkenningen hebben aangetoond dat deze ambitie te realiseren is. Om tegemoet te komen aan de behoefte aan bedrijfsterreinen moet echter nog wel een aantal keuzes worden gemaakt. Binnen de Noordvleugel speelt daarbij een verdere doorgroei van Almere een belangrijke rol. Deze gemeente zal ook na 2015 een deel van de druk vanuit de regio Amsterdam opvangen. Ook is het van belang, dat daar een oplossing voor een deel van de geraamde behoefte aan woonruimte en bedrijvenlocaties in de provincie Utrecht kan worden gevonden.

Verstedelijking

In de periode na 2015 blijft in de provincie Utrecht sprake van een grote dynamiek. In de totale periode 2010-2030 is er immers -bovenop de VINEX/VINAC-aantallen- een behoefte aan zo'n 100.000 woningen. Net als in de jaren tot 2015 zal de verstedelijking zo veel mogelijk worden opgevangen binnen de beide stadsgewesten. Bij voorkeur in en aansluitend aan het bestaande stedelijk gebied. Hiermee voorkomen we een ongebreidelde verstedelijking. Het wordt wel een zware opgave, vooral omdat in de periode tot 2015 ook behoorlijk in de stadsgewesten wordt geïnvesteerd. Verder beperken fysieke bezwaren de mogelijkheden voor nieuwe uitleglocaties in het gewest Eemland binnen de provinciegrenzen. Daardoor vallen na 2015 ontwikkelingen op de as Amersfoort-Almere op Flevolands grondgebied niet uit te sluiten. De vierhoek Wageningen, Ede, Rhenen, Veenendaal, het WERV-gebied, gaat een belangrijke rol vervullen in de noodzakelijke stedelijke dynamiek, zeker nu dat gebied ook door het Rijk als stedelijk netwerk is aangeduid. De relaties tussen de vier plaatsen zullen hechter worden. Het centrale middengebied, het Binnenveld, zal hier de groen-blauwe tegenpool van de verstedelijking vormen. Wij hechten aan een voortzetting van de opvangfunctie van Veenendaal voor het zuidoostelijk deel van de provincie Utrecht. De huidige gemeentegrenzen kunnen mogelijk een belemmering vormen voor de gewenste ruimtelijke ontwikkeling. Woerden zal na 2015 geen grote taak hebben in de verstedelijkingsopgave.

Aanvullende werkgelegenheidslocaties zullen vooral in de beide stadsgewesten en in het WERV-gebied een plaats vinden. Het aanwezige bedrijfsleven krijgt ruimte om te groeien. De vestigingsmilieus zullen meer en meer gaan passen in het Utrechtse profiel van ontmoetingsplaats en kenniscentrum. De stedelijke herstructurering en de wens om de groei van de bedrijvigheid in het landelijk gebied te clusteren maken aanvullende bedrijfsterreinen nodig. De verwachting is echter dat de totale toename van bedrijfsterreinen minder omvangrijk zal zijn dan in de afgelopen periode. Het accent zal meer komen te liggen op kennisintensieve bedrijven. Nieuwe grote ruimtegebruikers zullen steeds minder vaak een plek in de provincie vinden. De grondprijzen zijn daarvoor te hoog.

In de grote steden gaat de kwaliteitsverbetering door, met veel aandacht voor herstructurering. Dat komt tot uiting in meer groen en blauw in, en in de nabije omgeving van de stad en in meer gedifferentieerde woonmilieus. De steden blijven daardoor aantrekkelijk voor de midden- en hogere inkomensgroepen. Dit heeft consequenties voor het verstedelijkingspatroon in andere delen van de beide stadsgewesten. Daar zal meer dan nu voor lagere inkomensgroepen worden gebouwd.

De verstedelijkingsopgave voor de kleinere kernen zal beperkt blijven, ook gelet op de landschappelijke kwaliteiten. Deze kernen gaan echter niet 'op slot'.

De ontwikkeling van Almere blijft belangrijk voor het opvangen van het elders uit de Noordvleugel afkomstige deel van de vestigingsdruk op de provincie Utrecht. Bij de verdere ontwikkeling van Almere is een goede infrastructurele ontsluiting nodig. Enerzijds in de richting van het Amsterdamse stadsgewest en Schiphol, anderzijds ook in de richting van Utrecht, waarbij primair de relaties over de Stichtse Brug met het Utrechtse stadsgewest worden verstevigd, met een koppeling naar het Amersfoortse stadsgewest. Ook een verbeterde rechtstreekse relatie tussen Flevoland en het gewest Eemland komt in beeld. De termijn waarop is afhankelijk van de vraag in hoeverre mogelijkheden worden gevonden om de verstedelijking binnen het stadsgewest op te vangen respectievelijk of de mogelijkheden in Flevoland hiervoor moeten worden benut.

Naast de beide stadsgewesten, het WERV-gebied, Almere en de as Amersfoort-Almere zijn meer ontwikkelingsrichtingen denkbaar. Eén daarvan is de

as Utrecht-Houten-Culemborg-Den Bosch. Op een deel daarvan wordt Randstadspoor ontwikkeld. De A2 is hier een belangrijke verkeersader. Op deze as bevinden zich echter ook waardevolle groene gebieden en de wateropgave speelt er een rol, ook in relatie tot de grote rivieren. Mogelijkheden vinden we vooral op de knooppunten op deze as, zowel binnen het stadsgewest Utrecht als in de richting van Den Bosch. Op termijn zou ook de as Veenendaal-Amersfoort via Barneveld in beeld kunnen komen, waardoor een goede koppeling ontstaat tussen het WERV-gebied en het Amersfoortse stadsgewest. De spoorlijn Ede-Barneveld kan in dat kader relevant zijn.

Landelijk gebied

De steden en het landelijk gebied zullen elkaar ook in de periode na 2015 steeds meer aanvullen. Ze zullen niet met de rug naar elkaar toe staan, maar complementair aan elkaar zijn. De stad zal het landelijk gebied niet zien als de volgende potentiële verstedelijkingslocatie, maar de toegevoegde waarde van het landelijk gebied voor de stad op waarde schatten. Het inwonertal in de provincie zal zeker tot 2020 blijven toenemen, net als het aandeel van ouderen. Daarmee neemt ook de vraag fors toe naar mogelijkheden voor het recreatieve gebruik van het landelijk gebied. Die belangrijke toegevoegde waarde voor de stedeling zal het landelijk gebied steeds meer moeten leveren. Het heeft dan niet alleen een functie voor landbouw en natuurontwikkeling, maar het krijgt een hogere gebruikswaarde. Dit stelt hoge eisen aan de inrichting én aan de bereikbaarheid van het landelijk gebied. Vooral in de directe nabijheid van de stadsgewesten komen nog aanzienlijke recreatieve groenvoorzieningen, die zowel kwantitatief als kwalitatief op de omvang en samenstelling van de bevolking zijn afgestemd. Bij natuurontwikkeling komt het accent meer en meer te liggen op natuur voor de mens, met respect voor de ecologische functie (onder meer biodiversiteit en klimaatregeling). Wij streven naar een functionerende Ecologische Hoofdstructuur voor 2020. Ook de robuuste ecologische verbindingen Heuvelrug-Veluwe, de Natte As, de Grebbelinie en de Hollandse Waterlinie worden verder ontwikkeld. Voor agrarische bedrijven wordt het steeds moeilijker om vanuit alleen de voedselproductie een voldoende inkomen te verwerven. Ontwikkelingen op het gebied van Europese wet- en regelgeving en handelsafspraken op mondiaal niveau zijn van invloed op de snelheid van dit proces. Zeker voor de delen van de provincie waar de externe productieomstandigheden minder

gunstig zijn verwachten wij dat het merendeel van de bedrijven op termijn onvoldoende inkomsten zal behalen uit de voedselproductie. Anderzijds blijft rendabele grondgebonden landbouw noodzakelijk voor een kwalitatief hoogwaardig beheer van het landelijk gebied. Alleen zo kan de landbouw voldoen aan de voorwaarden die de maatschappij stelt wat betreft biodiversiteit, schoon produceren en een recreatief aantrekkelijk landschap. Het zoeken naar nieuwe en het benutten van bestaande alternatieve inkomensbronnen zal nodig zijn. Het toekomstperspectief voor de gespecialiseerde sectoren, zoals de glastuinbouw, is sterk afhankelijk van de ontwikkelingen op de wereldmarkt.

In de discussie over het landelijk gebied zullen begrippen als zonering, functiemenging, verbrede landbouw en meervoudig ruimtegebruik, zoals we die elders in dit streekplan uitwerken, centraal komen te staan. De toenemende complementariteit van stad en landelijk gebied heeft ook financiële gevolgen. Voor het landelijk gebied moet een actief ontwikkelings- en inrichtingsbeleid worden gevoerd om de functieveranderingen in goede banen te leiden en daarmee de kwaliteit van het landelijk gebied te verhogen.

Inrichting en beheer van de veenweidegebieden zullen meer worden afgestemd op het beperken van de bodemdaling in deze gebieden. Dit gebeurt wel zodanig dat het waardevolle cultuurlandschap behouden blijft. Dit geldt zeker voor de Lopikerwaard en het zuidelijke deel van De Venen, beide Belvédèregebieden. De inkomstenpositie van de melkveehouderij is hierbij een aandachtspunt.

Wat betreft water doen klimaatverandering, zeespiegelstijging, bodemdaling en toename van verhard oppervlak, nieuwe inzichten in het waterbeheer en Europese regelgeving ook na 2015 hun invloed gelden. Een deel van de Utrechtse wateropgave, zoals neergelegd in het landelijk project Waterbeheer in de 21ste eeuw en uitgewerkt in de stroomgebiedvisies Amstelland, Gelderse Vallei en Zuid Holland-Zuid, krijgt vorm na 2015. Mede via het aanwijzen van waterbergingsgebieden, gebieden waar de wateropgave nader wordt ingevuld en vrijwaringszones bij het Eemmeer en de Lek en Nederrijn en het niet toestaan van tegenstrijdige grootschalige ruimtelijke ontwikkelingen in deze gebieden en in het veenweidegebied, voorkomen wij dat de realisatie van de wateropgave na 2015 belemmerd wordt.

Uitvoering

Het instrumentarium voor ruimtelijke ordening wordt uitgebreid, ook al voor 2015. Een belangrijke rol speelt daarbij de vraag in hoeverre we met het ruimtelijk beleid op koers liggen. Halen we onze doelstellingen voor zorgvuldig ruimtegebruik, waaronder het intensievere ruimtegebruik op bedrijfsterreinen, en slaagt de binnenstedelijke opgave? Als dat niet het geval is, zal bijsturing van het beleid nodig zijn. Hiervoor is goede monitoring noodzakelijk.

Voor een actief ontwikkelings- en inrichtingsbeleid is een vorm van regionaal grondbeleid nodig, waarbij regionale verevening een rol speelt. Tot slot is de verwachting gerechtvaardigd dat het Rijk minder financieringsmogelijkheden zal bieden. Om de doelstellingen van het ruimtelijke ordeningsbeleid te halen moet naar nieuwe, creatieve financieringsvormen worden gezocht.

4. De fysieke ondergrond: bodem, water en cultuurhistorie (eerste laag)

4.1 Bodem

De grond onder onze voeten

Van oudsher is de bodem sterk bepalend geweest voor de ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden. Zo liggen oude nederzettingen en wegen op een stevige droge ondergrond en waren de kleigronden het meest geschikt voor landbouw. Ook al zijn wij nu minder afhankelijk van de bodem, toch blijft de gebiedseigen bodemkwaliteit een factor van belang bij het (her)inrichten van de ruimte. Bijzondere aardkundige waarden, overblijfselen van oorspronkelijke bodemopbouw en reliëf zijn immers onvervangbaar. De eigenschappen van de bodem bepalen ook de mate van geschiktheid voor de verschillende vormen van grondgebruik en de kwetsbaarheid voor verontreiniging als gevolg van dat gebruik. Rekening houden met de bodem bij ruimtelijke keuzes dient drie doelen:

- het behoud van bijzondere aardkundige waarden;
- het benutten van de gebruikskansen van de bodem;
- het minimaliseren van de aantasting van de bodem.

De provincie Utrecht bestaat uit zand-, klei- en veengebieden. De aard van deze gebieden is in het verre verleden bepaald door een combinatie van landijs, rivieren, wind en zee, klimaat en vegetatie. Ook zijn

destijds hoogteverschillen ontstaan. Kaart 4.1 op de volgende bladzijde (de vereenvoudigde bodemkaart) en de toelichting hieronder gaan dieper in op dit onderscheid in zand, klei en veen.

De bodem als basis voor het landschap

De hoedanigheid van de bodem, de aanwezigheid van water en reliëf en de vegetatie bepalen in belangrijke mate hoe het landschap eruit ziet. De grote landschappelijke diversiteit in onze provincie is vaak terug te voeren op de diversiteit van de bodem. De bodem is hiermee de basis voor één van de kernkwaliteiten van onze provincie: de grote variatie aan landschapstypen.

Ook de natuur reageert op een uitgesproken manier op de hoedanigheid van de bodem; zo vinden we bos en heide op de zandige Utrechtse Heuvelrug, veenmoerassen in het Noorderpark en waardevolle slootvegetaties in gebieden waar grondwater naar boven borrelt.

Aardkundige waarden

De bodem van de provincie Utrecht is ontstaan in een periode van vele tienduizenden jaren. Landijs, zandstormen, onbedijkte rivieren en de zee hebben hun sporen nagelaten. Daar waar deze sporen nog duidelijk zichtbaar zijn wordt gesproken over 'aardkundige waarden'. Deze aardkundige waarden zijn soms zeer opvallend. De Grebbeberg bij Rhenen en de Lange en Korte Duinen bij Soest zijn er voorbeelden van. Andere aardkundige waarden zijn onopvallend en beperkt van omvang.

De processen die de Utrechtse bodem hebben gevormd zijn in de meeste gevallen al lang niet meer actief. Het bodemreliëf en de bodemopbouw die aan deze gebeurtenissen herinneren geven informatie over hoe het landschap in het verre verleden is gevormd. Aantasting van deze informatiebronnen in de bodem betekent een onomkeerbaar verlies van ons natuurhistorisch erfgoed. Omdat in de bodem ook vaak sporen van onze (verre) voorouders zijn terug te vinden, betekent een aantasting van aardkundige waarden in veel gevallen ook een aantasting van ons cultuurhistorisch erfgoed.

Toelichting op de vereenvoudigde bodemkaart (kaart 4.1):

De provincie Utrecht is op basis van de natuurlijke wijze van ontstaan in te delen in zes gebieden. Deze zes gebieden hebben - vanwege het reliëf en de opbouw van de bodem - elk een eigen, typerende verschijningsvorm. Elk gebied heeft karakteristieke kenmerken die in verband staan met de ontstaanswijze. Deze kenmerken zijn vaak in het terrein nog goed zichtbaar. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om dekzandruggen in het dekzandgebied, oude rivierbeddingen in het rivierkleigebied of om droge dalen in het stuwwalgebied.

1. Het **stuwwalgebied**, beter bekend als de Utrechtse Heuvelrug, is het oudst. Dit gebied is voornamelijk zo'n 150.000 jaar geleden gevormd in de voorlaatste ijstijd, het Saalien. Afzettingen die samenhangen met de aanwezigheid van het landijs en sneeuw kenmerken dit gebied, waarin hoogteverschillen tot circa 60 meter voorkomen.
2. Het **dekzandgebied** van ondermeer de Gelderse Vallei en een deel van het Kromme Rijngebied grenst aan het stuwwalgebied. Het is ongeveer 75.000 tot 10.000 jaar geleden ontstaan tijdens de laatste ijstijd, het Weichselien. In deze periode heeft vooral de wind, in samenhang met een schaarse begroeiing en de aanwezigheid van makkelijk verstuifbaar zand, de landschapsvormen bepaald. De afwisseling van dekzandruggen en lager gelegen gebieden typeert het dekzandgebied.
3. Het **rivierkleigebied** is vanaf circa 10.000 jaar geleden, tijdens het Holoceen, opgebouwd. In de periode vóór de bedijkingen konden de voorlopers van de huidige Lek en Nederrijn bij hoogwater ongestoord buiten de natuurlijke oevers treden. Ze vormden hierbij uitgestrekte stroomstelsels. Tot op grote afstand van de rivierbedding werd klei afgezet. Het rivierkleigebied strekt zich met name uit over het Kromme Rijngebied en het zuidwesten van de provincie.
4. Ook het **veengebied** is tijdens het Holoceen gevormd. Als gevolg van een stijgende zeespiegel en regelmatig overstromende rivieren kon zich op lagere plaatsen in de provincie onder natte omstandigheden veen vormen. Dit veen is in het (noord)westen van de provincie en in gewest Eemland terug te vinden. Ook in het dekzandgebied is op uitgebreide schaal veen ontstaan, maar dit is in de meeste gevallen -zoals in de omgeving van Veenendaal - weer afgegraven.
5. Het **zeekleigebied** omvat afzettingen neergelegd onder invloed van de zee. In een deel van het westelijk veengebied werd vroeger veen gewonnen. Hierdoor ontstonden plassen, die later weer zijn drooggemalen. Daarmee werd het onderliggende zeekleilandschap zichtbaar. Kenmerkend voor het zeekleigebied van de Ronde Venen is het ingewikkelde stelsel van getijderekenen, zeeklei en veenrestanten. Rond de rivier de Eem en bij Abcoude kon de vroegere Zuiderzee bij hoog water klei afzetten.
6. Het **stuifzandgebied** concentreert zich rond het stuwwal- en het dekzandgebied. Het dekzand is hier opnieuw gaan stuiven door het grotendeels ontbreken van vegetatie. Deze keer werd de afwezigheid van vegetatie niet bepaald door een ijstijd, maar door een (te) intensief gebruik van de dekzandgronden, door overbeweiding in de vorige eeuwen.

Wij hebben de aardkundig waardevolle gebieden in kaart gebracht (kaart 4.1). Zes gebieden hebben wij inmiddels benoemd tot Aardkundig Monument. Met de eigenaar/beheerder zijn afspraken gemaakt om deze gebieden zo goed mogelijk te beschermen.

Aardkundige waarden stellen wij waar mogelijk veilig via het instrumentarium van de ruimtelijke ordening. Als voorgestelde ruimtelijke ingrepen botsen met de aardkundige waarden van een gebied zullen wij een gedegen afweging maken tussen de ruimtelijke ingreep en het behoud van de aardkundige waarden.

Daarnaast beschermen wij aardkundige waarden via

de provinciale verordening Bescherming Natuur en Landschap en het ontgrondingenbeleid.

Daar waar de aardkundige ondergrond de basis vormt voor de kwaliteit van de natuur en het landschap is bescherming gekoppeld aan het natuur- en landschapsbeleid. Kennis van deze aardkundige eigenschappen vormt het fundament voor het versterken van de kwaliteiten van de natuur en het landschap ter plekke.

Gebiedseigen bodemkwaliteit

Elk type bodem heeft zijn eigen kwaliteiten. Deze hebben een natuurlijke oorsprong of ze zijn in de loop van de tijd door menselijke activiteiten ontstaan.

Wij betrekken de gebiedsspecifieke bodemkwaliteiten (onder meer draagkracht en risico's voor verontreiniging) bij ruimtelijke keuzes, waarbij functies zoveel mogelijk worden gepland op daarvoor geschikte bodems. Als na integrale afweging op een bodem een functie wordt ontwikkeld die risico's voor verontreiniging oplevert, dan kunnen voorzorgsmaatregelen nodig zijn.

Zand- en kleigrond hebben een groter dragend vermogen dan veengrond en zijn daarmee meer geschikt voor bijvoorbeeld verstedelijking dan veengrond. Het bindend vermogen en de hydrologische kenmerken bepalen de kwetsbaarheid van een bodemtype voor verontreiniging. Het bindend vermogen van klei is groot en de infiltratie beperkt. Verontreinigingen in kleigrond blijven daardoor beperkter in omvang dan in zandgrond.

Ook is het bij ruimtelijke ingrepen van belang te onderzoeken of hierdoor grondgebonden stoffen worden gemobiliseerd (verontreiniging) en of deze zich via het grondwater kunnen verspreiden. Deze risico's kunnen optreden bij bijvoorbeeld het wijzigen van de grondwaterstand (vernatting/verdroging) en het tijdelijk bergen van water. Ook bij het omzetten van landbouwgronden in natuur kan een fysieke of chemische verandering optreden van de zuurgraad waardoor stoffen (verontreinigingen) zich verspreiden.

In de provincie liggen gebieden waar de mens de bodem zo heeft beïnvloed dat sprake is van diffuse bodemverontreiniging. De kwaliteit van de bodem is hier duidelijk anders dan van nature mag worden verwacht. Markante voorbeelden zijn de gebieden met een toemaakdek. Hier is door het opbrengen van bagger en huishoudelijk afval al vanaf de middeleeuwen een specifieke bodemkwaliteit ontstaan.

4.2 Watersysteem

Gebruiksfuncties stellen verschillende eisen aan de waterhuishouding. Zo heeft landbouw vaak een laag waterpeil nodig, natuur daarentegen een relatief hoog waterpeil; natuur vereist schoon en gebiedseigen water, terwijl voor een industriegebied de waterkwaliteit van minder belang is. Omdat de waterhuishouding per locatie verschilt, verschilt ook de geschiktheid voor een gebruiksfunctie per locatie.

Via technische maatregelen zoals het bedijken van rivieren en ontwateren voor de landbouw heeft de mens het watersysteem in de loop der eeuwen op veel

plaatsen geschikt gemaakt voor gebruiksfuncties. Effecten van ingrepen in het watersysteem blijven door de samenhang in het watersysteem niet beperkt tot de locatie waar ze hebben plaatsgevonden.

Mede door de wateroverlast in de jaren negentig is het denken over water veranderd. Het watersysteem is te afhankelijk geworden van technische maatregelen. Meer dan in het recente verleden moet worden ingespeeld op de natuurlijke omstandigheden. Bovendien moet rekening worden gehouden met de gevolgen van klimaatverandering, zeespiegelstijging en bodemdaling. De winters worden natter, de zomers worden droger en de kans op hevige regenbuien neemt toe. Tegelijkertijd daalt de bodem door inklinking en krijgt onze provincie door de zeespiegelstijging te maken met verzilting in het westen. De waterstanden van de Lek en de Nederrijn nemen in de winter toe, in de zomer af.

Om deze problemen op te lossen moet water een meer sturende rol spelen in de ruimtelijke ordening dan voorheen. Dat betekent ook dat er meer ruimte voor water nodig is. Het bovenstaande is uitgewerkt in het landelijke project 'Waterbeheer in de 21ste eeuw'. Voor de provincie Utrecht heeft dit geresulteerd in de stroomgebiedvisies 'Amstelland', 'Gelderse Vallei' en 'Zuid Holland-Zuid'. Deze visies zijn ontwikkeld door de provincies en de waterbeheerders. De stroomgebiedvisies geven op langere termijn (2050) het wensbeeld aan voor het regionale watersysteem, waarbij de relatie tussen de waterhuishoudkundige inrichting en de ruimtelijke inrichting centraal staat. Daarbij is aangegeven welke maatregelen nodig zijn en hoe deze worden gefaseerd. In 2003 hebben Rijk, IPO (Interprovinciaal Overleg), UVW (Unie van Waterschappen) en VNG (Vereniging Nederlandse Gemeenten) het 'Nationaal Bestuursakkoord Water' ondertekend. Doel van het

Nationaal Bestuursakkoord Water is om in 2015 het watersysteem op orde te hebben. Vervolgens moet het watersysteem op orde blijven, anticiperend op de veranderende omstandigheden zoals klimaatveranderingen. In het Nationaal Bestuursakkoord Water verplichten de provincies zich onder meer tot de doorwerking van de stroomgebiedsvisies in het streekplan.

Wateroverlast en waterberging

De laatste jaren is in Utrecht met enige regelmaat sprake geweest van wateroverlast door intensieve regenval. Daarnaast is opwaaiing bij sterke westen- en noordenwind een reden dat de waterafvoer stagneert en wateroverlast optreedt. Wateroverlast ontstaat door het onderlopen van laaggelegen delen van polders en van beekdalen. Van wateroverlast is in westelijk Utrecht ook sprake als het waterpeil in de boezem te hoog oploopt en er kans bestaat op doorbraak van boezemkaden. Door klimaatverandering kan wateroverlast steeds vaker voorkomen. Kaart 4.2A (wateroverlast) geeft een overzicht van de gebieden met risico's van wateroverlast, gebaseerd op een voorlopige landelijke normering. Uit berekeningen blijkt dat bij klimaatverandering de toekomstige locaties met wateroverlast dezelfde zullen zijn als de huidige, maar dat de oppervlakten met wateroverlast per locatie groter zullen zijn.

Uitgangspunt voor oplossingen bij overvloedige neerslag is de trits vasthouden-bergen-afvoeren. Dit betekent dat in de eerste plaats getracht wordt water vast te houden daar waar het valt. Als dat niet kan is bergen in de daarvoor gereserveerde gebieden aan de orde. Pas in laatste instantie wordt water afgevoerd.

Als water onvoldoende kan worden vastgehouden is waterberging een goede manier om wateroverlast tegen te gaan. ***Wij hebben daarom in de Gelderse Vallei een aantal waterbergingsgebieden opgenomen.*** In De Venen, de Bethunepolder, Oude Rijn/Hollandsche IJssel, de Broekzijdsche Polder en rondom de stad Utrecht geldt dat de wateropgave, zowel naar aard als naar omvang, nog moet worden uitgewerkt. Zonodig werken wij deze wateropgave uit in een uitwerkingsplan of zullen wij het streekplan partiel herzien. De keuze tussen deze beide opties is afhankelijk van de ruimtelijke consequenties: als de ruimtelijke consequenties groot zijn, is een partiële herziening nodig. Kleinschalige maatregelen, zoals het kleinschalig creëren van meer open

water, komen in de Handleiding bestemmingsplannen aan de orde.

In het Nationaal Bestuursakkoord water is over regionale waterbergingsgebieden afgesproken dat zowel bij aanwijzing, inrichting als bij ingebruikname van een dergelijk gebied de schade voor belanghebbenden adequaat wordt vergoed. De wijze waarop deze schadevergoeding wordt geregeld moet duidelijk zijn voorafgaand aan de aanwijzing van het regionale bergingsgebied.

De **waterbergingsgebieden in de Gelderse Vallei** komen incidenteel en kort (gemiddeld eenmaal per tien jaar gedurende een beperkt aantal dagen) enige decimeters onder water te staan. Waterberging kan hier in principe goed worden gecombineerd met landbouw en met sommige vormen van recreatie of natuur. ***Binnen de waterbergingsgebieden staan wij geen ontwikkelingen toe die in strijd zijn met de waterbergingsfunctie.*** Het gaat hierbij in ieder geval om stedelijke uitbreidingen en nieuwe vestiging van woningen en bedrijven. Toepassing van ruimte voor ruimte (zie paragraaf 7.10) is wel mogelijk, mits het waterbergend vermogen minimaal gehandhaafd blijft. Voor al aanwezige functies vloeien hieruit geen beperkingen voort.

Voor de **Bethunepolder en De Ronde Venen** heeft de wateropgave niet alleen betrekking op wateroverlast. De wateropgave, mogelijk in de vorm van permanente waterberging is hier ook bedoeld voor het tegengaan van bodemdaling in omliggende gebieden, het tegengaan van watertekorten en het verbeteren van de waterkwaliteit in met name omliggende natuurgebieden. Op de streekplankaart hebben wij deze locaties aangeduid als 'wateropgave nader in te vullen'. In de komende periode zal de provincie voor beide gebieden de waterhuishoudkundige opgave nader onderbouwen ten aanzien van:

- de omvang en aard van de wateropgave;
- de locatie van de gewenste berging;
- de termijn waarop de locatie nodig is.

Wij nemen een besluit over waterberging als de urgentie is aangetoond en als er zicht is op toereikende financiering. Voor De Venen geldt dat deze onderbouwing voorafgaand aan de evaluatie moet plaatsvinden. Daarna nemen wij, mede in relatie tot de evaluatie van het Plan De Venen en na een integrale afweging van alle relevante belangen, een besluit over waterberging in dit gebied.

Voor de Bethunepolder streven wij ernaar in 2005 het onderzoek naar de waterhuiskundige opgave te hebben afgerond. Complicerende factor in dit gebied is het feit dat de Bethunepolder belangrijk is voor de drinkwatervoorziening van Amsterdam en omstreken. Afhankelijk van de nog te onderzoeken wateropgave moeten daarom alternatieven gezocht worden voor de drinkwatervoorziening. Vervolgens willen wij in 2008 een besluit nemen over waterberging. Bij zowel De Ronde Venen als de Bethunepolder is een goede waterhuishoudkundige onderbouwing essentieel. Daarnaast moet er helderheid zijn over de financiële dekking, beheer en mogelijkheden voor functiecombinaties. Deze uitwerking gebeurt in nauw overleg met de betrokken overheden en maatschappelijke organisaties. Wij zullen daarbij zo veel mogelijk de bestaande overlegverbanden en gebiedscommissies benutten.

Voor de **Hollandsche IJssel-Oude Rijn** wordt de wateropgave uiterlijk in 2007 in beeld gebracht.

Rondom de **stad Utrecht** is het op dit moment niet mogelijk waterbergingsgebieden aan te wijzen. Wij gaan dit uiterlijk in 2007 met de waterbeheerders verder onderzoeken en daarbij voor de berging rondom Utrecht zo veel mogelijk zoeken naar combinaties met onder meer de Hollandse Waterlinie en het realiseren van recreatief groen.

De wateropgave in de **Broekzijdsche Polder** hangt samen met het aangrenzende stedelijk gebied Amsterdam-Zuidoost. Uiterlijk in 2007 willen wij de wateropgave in beeld hebben gebracht.

Bescherming tegen hoogwater

Langs de Nederrijn, Lek en het Eemmeer liggen zogenaamde primaire waterkeringen. De uiterwaarden en een deel van gewest Eemland liggen buitendijks (zie kaart 4.2B: het watersysteem).

Door een toenemende economische waarde van het binnendijkse gebied en de klimaatveranderingen is het denkbaar dat de dijken in de verre toekomst verder versterkt moeten worden. **Wij reserveren buiten de bebouwde kom een strook van 100 meter binnendijks langs de Nederrijn en de Lek, die wij vrijwaren van nieuwe functies (verstedelijking, nieuwe vestiging van bedrijven en woningen) die een eventueel versterken/verleggen van de dijken bemoeilijken.** Buitendijks geldt de beleidslijn 'Ruimte voor de rivier'. Het Rijk onderzoekt de mogelijkheden

voor de aanleg van retentiegebieden bij Schalkwijk en het Binnenveld (zie kaart 4.2A).

De stijging van de zeespiegel heeft tot gevolg dat het IJsselmeerpeil, en daarmee ook het peil van het Eemmeer en van de Eem, in de verre toekomst omhoog gaat. Onderzoek is nodig naar de wijze waarop de veiligheid op het gewenste niveau kan worden gegarandeerd (zie ook paragraaf 8.1). **Er geldt langs de primaire waterkeringen in Eemland een vrijwaringszone van 175 meter buitendijks en 100 meter binnendijks.** Ruimte voor ruimte is buitendijks in Eemland mogelijk, mits het waterbergend vermogen minimaal gehandhaafd blijft (zie paragraaf 7.10). Naast de bovengenoemde directe primaire waterkeringen zijn er ook indirecte primaire waterkeringen (zie kaart 4.2A). Voor de indirecte primaire waterkeringen gelden er beperkingen op basis van de keur en de legger van het betreffende waterschap.

Watertekort, verdroging en waterkwaliteit

In de zomer is er in Utrecht behoefte aan water vanwege het verdampingsoverschot. Om deze behoefte te dekken wordt water vanuit de Rijn ingelaten. Door de verwachte klimaatverandering zal de hoeveelheid water die kan worden ingelaten uit de Rijn verminderen. Om watertekorten te voorkomen moet het water langer worden vastgehouden volgens het principe vasthouden-bergen-afvoeren. Vasthouden is mogelijk door het oppervlak open water te vergroten en door meer peilvariaties toe te staan (flexibel peilbeheer). In tweede instantie kan geprobeerd worden het winteroverschot aan water niet af te voeren maar op te slaan en in de zomer te gebruiken (seizoensberging). Pas als laatste optie mogen andere bronnen worden aangewend (zoals het IJsselmeer).

Een goede waterkwaliteit is een randvoorwaarde bij de waterbergingsgebieden voor seizoensberging. In het westen van Utrecht (Bethunepolder en De Ronde Venen) heeft de wateropgave ook betrekking op waterkwaliteitsverbeteringen. In relatie tot waterkwaliteit dient de drietrapsstrategie waterkwaliteit te worden toegepast: voorkomen-scheiden-zuiveren. Door functies die een hoge waterkwaliteit behoeven, bovenstrooms te leggen van functies die een lagere waterkwaliteit behoeven, kunnen aanzienlijke waterkwaliteitsverbeteringen behaald worden. Functiewijzigingen hiertoe moeten gerealiseerd worden via gebiedsgerichte projecten. Waterkwaliteitsverbeteringen worden bovendien veelal gerealiseerd via kleinschalige maatregelen, zoals het realiseren van helofytenfilters. Deze hoeven niet in het streek-

plan te worden opgenomen. In het Waterhuishoudingsplan wordt verder ingegaan op waterkwaliteitsmaatregelen.

In het westen van de provincie liggen enkele droogmakerijen zo'n twee tot vier meter lager dan hun omgeving. In de huidige situatie veroorzaakt dit hoogteverschil een grondwaterstroming naar de droogmakerijen. Hierdoor dalen de grondwaterpeilen in de omgeving, wat de bodemdaling versterkt. Het water dat naar de droogmakerijen stroomt moet worden aangevuld. Meestal gebeurt dit met water uit de boezem. Dit water is van matige kwaliteit. Bij het onderbouwen van de waterhuishoudkundige opgave in dit gebied, zoals eerder in deze paragraaf beschreven onder 'Wateroverlast en waterberging', wordt dit uitgewerkt.

In Zuid-Holland kampt men met verzilting. Door de stijgende zeespiegel dringt het zoute water dieper het land in. In de streekplanperiode wordt onderzocht of de aanleg van zoetwaterreservoirs of aanvoerroutes van zoet water in onze provincie nodig zijn om verzilting te bestrijden.

Veel natuurgebieden in Utrecht kampen met een tekort aan water (verdroging) of met water van een verkeerde kwaliteit, doordat water van elders moet worden aangevoerd om verdroging te voorkomen. Hierdoor komen bijzondere planten en dieren die afhankelijk zijn van een goede waterkwaliteit steeds minder voor. In en rondom verdroogde gebieden zetten wij in op het herstel van grond- of oppervlaktewaterstanden en op het verbeteren van de waterkwaliteit. Wij zullen rekening houden met eventuele nadelige effecten van dit beleid voor omliggende gebieden. Het beleid voor verdroging is vastgelegd in het Waterhuishoudingsplan.

Grondwater

Een groot deel van het neerslagoverschot (= neerslag min verdamping) stroomt af via de ondergrond en komt elders weer naar boven. Waar het grondwater naar beneden stroomt spreekt men van inzijging, waar het grondwater omhoog komt naar de oppervlakte spreekt men van kwel. Op kaart 4.2B staan de belangrijkste infiltratie- en kwelgebieden. De Heuvelrug is een omvangrijk inzijgingsgebied met overwegend diepe grondwaterstanden. De grondwatervoorraad onder de Heuvelrug is voor Utrecht van groot belang voor drinkwaterbereiding en voor de na-

tuur in de aanliggende kwelgebieden (zie paragraaf 7.9). Deze kwelgebieden bevinden zich met name in de buurt van de grote beken in het Valleigebied, de flanken van de Heuvelrug en ter plaatse van de droogmakerijen.

Het stedelijk gebied heeft plaatselijk te kampen met grondwateroverlast. Meer neerslag op jaarbasis als gevolg van de klimaatverandering leidt tot hogere grondwaterstanden. De grootste stijgingen zullen optreden langs de flanken van de Heuvelrug. Het verdient aanbeveling bij nieuwbouw hiermee rekening te houden.

Voor de drinkwaterwinning ten behoeve van de eigen inwoners van de provincie wordt uitsluitend grondwater gebruikt. In onze provincie bevinden zich 31 grondwaterwinningen ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening. Voor de drinkwatervoorziening van de gemeente Amsterdam vindt winning plaats vanuit de Waterleidingplas in Loosdrecht; deze wordt gevoed met gezuiverd oppervlaktewater uit de Bethunepolder en uit het Amsterdam-Rijnkanaal.

Voor de drinkwatervoorziening is het noodzakelijk de kwaliteit van het grondwater veilig te stellen. Voor de waterwin- en grondwaterbeschermingsgebieden (zie kaart 4.2C) gelden beschermingsmaatregelen die zijn vastgelegd in de Provinciale Milieuverordening (PMV). Ruimtelijke ontwikkelingen die een bedreiging kunnen vormen voor de grondwaterkwaliteit zijn hier krachtens de PMV niet of niet zonder meer toegestaan.

Bij functiewijzigingen in gebieden die van belang zijn voor de waterwinning (100-jaarszones, waterwin- en grondwaterbeschermingsgebieden) moet rekening worden gehouden met het waterwinbelang. Toegelicht moet worden hoe de bescherming gestalte krijgt. Hiermee wordt een duurzame bescherming van de drinkwatervoorziening verankerd in ruimtelijke plannen. Ons streven hierbij is minimaal te komen tot een niet verder toenemen van het risicovol gebruik en waar mogelijk tot het extensiveren of opheffen van dit gebruik. In ons Uitwerkingsplan grondwaterbescherming 2001–2008 'Zuiver drinkwater uit de grond' hebben wij dit toegelicht.

Water in de stedelijke omgeving

Duurzaam waterbeheer moet een rol spelen bij de locatiekeuze en inrichting van stedelijke

uitbreidingen en van herinrichtingen van bestaand stedelijk gebied. Daarbij is water niet alleen een beperkende factor, er zijn juist ook kansen om door meer open water een aantrekkelijke leefomgeving en attractieve woonmilieus te realiseren. Zo veel mogelijk meervoudig ruimtegebruik staat hierbij voorop. Voor duurzaam stedelijk waterbeheer gelden de volgende beleidslijnen die beschouwd moeten worden als een inspanningsverplichting. Alleen in uitzonderingsgevallen kan met een goede argumentatie en in overleg met de waterbeheerder hiervan worden afgeweken:

- bij aanleg van stedelijk gebied mogen de piekafvoeren niet toenemen, maar mag ook geen wateroverlast optreden;
- bij aanleg van stedelijk gebied mag de vraag naar inlaatwater in de zomer niet toenemen;
- bij nieuwbouw moet de bestaande grondwaterstand gehandhaafd blijven;
- bij het vasthouden (al dan niet in de bodem) of bergen van water in en om de stad moet aan de geldende normen voor waterkwaliteit en waterkwantiteit voldaan worden.

Welke oppervlakte nodig is voor maatregelen ten behoeve van het stedelijk waterbeheer hangt af van vooral het percentage verhard oppervlak, de bodemsamenstelling en de drooglegging. Meestal beslaat deze behoefte vijf tot twintig procent van de oppervlakte van het gebied; deze behoefte wordt in overleg met de waterbeheerders vastgesteld. De wateropgave wordt tegelijk met de stedelijke ontwikkeling gerealiseerd. De financiering van de benodigde voorzieningen moet worden meegenomen in de planexploitatie. In de Handleiding bestemmingsplannen en het Waterhuishoudingsplan gaan wij nader in op bovenstaande beleidslijnen.

Watertoets

Onderdeel van 'Waterbeheer 21ste eeuw' is de invoering van de watertoets. De watertoets moet ervoor zorgen dat alle wateraspecten expliciet worden betrokken bij alle waterhuishoudkundig relevante ruimtelijke plannen en besluiten van Rijk, provincies en gemeenten. Dit zijn onder meer de op de Wet op de Ruimtelijke Ordening (WRO) gebaseerde ruimtelijke plannen. In 2003 is in het Besluit op de ruimtelijke ordening (BRO) de watertoets verankerd. De wetswijziging verplicht om een waterparagraaf op te nemen in de toelichting van de ruimtelijke plannen. De watertoets moet een rol spelen gedurende het gehele proces van de ruimtelijke planvorming. Hierbij

wordt ervan uitgegaan dat de waterbeheerders vroegtijdig en actief worden betrokken bij het ontwikkelen van ruimtelijke plannen.

Op dit streekplan is de watertoets toegepast. In de waterparagraaf wordt hier nader op ingegaan (zie paragraaf 14.7 en bijlage 4). **Ook op nieuwe bestemmingsplannen, structuurplannen etc. dient de watertoets te worden toegepast.** Als een gemeente een ruimtelijk plan wil opstellen, stelt zij de waterbeheerders (wat ook de provincie kan zijn als grondwaterbeheerder) op de hoogte van dit voornemen. De waterbeheerders stellen dan een zogenaamd wateradvies op. Het ruimtelijk plan geeft in de waterparagraaf aan hoe is omgegaan met dit advies. Bij de goedkeuring van het plan door de provincie weegt de provincie integraal af of de gemaakte keuzen in lijn zijn met het provinciaal beleid. In de Handleiding bestemmingsplannen gaan wij hier nader op in.

4.3 Cultureel erfgoed

Cultuurhistorische karakteristiek

De provincie Utrecht kent een grote cultuurhistorische variatie. Dit is mede het gevolg van de diversiteit in de bodemgesteldheid, in combinatie met een lange bewoningsgeschiedenis. De verschillende landschapstypen zijn daarvan het resultaat. De Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS) bestaat uit samenhangende, historisch waardevolle structuren van bovenlokaal belang. Het zijn ruimtelijk herkenbare, dan wel in de ondergrond aanwezige structuren die kenmerkend zijn voor een bepaalde periode of ontwikkeling. Zij komen in grote lijnen overeen met de door het Rijk als cultuurhistorisch waardevol aangemerkte Belvédèregebieden in de provincie (Kromme Rijngebied, Heuvelrug, Nieuwkoop-Harmelen, Lopikerwaard, Vecht- en Plassengebied,

de Nieuwe Hollandse Waterlinie, Stelling van Amsterdam en een deel van Vijfheerenlanden) en de Limes. In onze nota 'Niet van Gisteren' is de Cultuurhistorische Hoofdstructuur uitgewerkt en toegelicht.

Aan de hand van landschapsvormende functies als verdediging, bewoning, transport en ontginning onderscheiden wij drie categorieën: megastructuren, stapelingsstructuren en tijdlaagstructuren (kaart 4.3A: vereenvoudigde CHS).

Megastructuren zijn van provinciaal of bovenprovinciaal niveau. Het gaat om de verdedigingslijnen die door verschillende landschappen heen lopen en die onder centrale regie zijn uitgevoerd: de Limes, de Grebbelinie, de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Stelling van Amsterdam. Van de Oude Hollandse Waterlinie getuigen alleen de vestingsteden Woerden, Oudewater, Nieuwersluis en een enkel aardwerk, zoals de Linie van Linschoten.

Gemeenschappelijk hebben de linies hun 'verborgen' karakter, het feit dat ze min of meer verstopt zijn in het landschap, het gebruik van water als barrière, het verschil tussen de 'voor- en achterzijde' van de linie en de ligging van verdedigingswerken op de zogenaamde 'accessen' (dit zijn zwakke plekken in de linie). De manier van verdedigen verschilt per linie. Castella, wachttorens, de grensweg en burgernederzettingen langs de oost-west lopende Romeinse Limes zijn nagenoeg onzichtbaar geworden. Het karakter van de liniewal zet zich voort in de 18de eeuwse Grebbelinie tussen Spakenburg en Rhenen. De uitsluitend aarden verdedigingswerken liggen vooral rond de Emminkhuizenberg. Ze zijn nu grotendeels begroeid. De 19de en 20ste eeuwse Nieuwe Hollandse Waterlinie tussen Naarden en Gorinchem bezit een grote diversiteit aan verdedigingswerken en inundatiemiddelen met een per landschapstype eigen karakter. De vroeg 20ste eeuwse Stelling van Amsterdam, waarvan een klein deel in het noorden van de provincie ligt, bevat enkele uniforme forten die contrasteren met het open droogmakerijgebied.

Stapelingsstructuren richten zich op bewonings- en transportzones. Deze bezitten door hun dynamische ontwikkeling een sterke historische gelaagdheid. De zones liggen langs de rivieren en op de gradiënten van verschillende landschappen. Hier bevinden zich de grootste concentraties aan archeologische vindplaatsen, oude blokvormige verkavelingen, historische kernen en buitenplaatsen. In het bijzonder gaat het

om de archeologische vindplaatsen en de dorpen langs de Kromme Rijn en de Oude Rijn en hun oudere stroomgordels, de stadjes aan de Hollandsche IJssel, de compacte op de Vecht georiënteerde buitenplaatsen en kernen, de archeologie (onder andere grafheuvels) en de buitenplaatsen op de zuidflank van de Heuvelrug (Stichtse Lustwarande), de grote landgoederen op de oostgradiënt met de Gelderse Vallei en de brinkdorpen op de noordgradiënt met Eemland. Kenmerkend voor met name de grote 17de en 18de eeuwse buitens op de Heuvelrug zijn de lange zichtlijnen, haaks op de gradiënten. Op de Heuvelrug liggen rond de kernen diverse vroeg 20ste eeuwse villa's en arbeiderswijken. Deze zijn stedenbouwkundig vaak geënt op de buitenplaatsen of maken gebruik van oudere agrarische structuren. Industriel erfgoed concentreert zich vooral langs de Vaartse Rijn en het Merwedekanaal.

Tijdlaagstructuren liggen in gebieden die gedomineerd worden door ontwikkelingen uit één bepaalde periode. Het gaat hier om de grote middeleeuwse ontginningen in de veen- en klei-op-veengebieden, die door een lage dynamiek hun karakteristiek behouden hebben. Kenmerkend zijn de rechte boerderijlinten, kaden en weteringen met haaks daarop een strookvormig kavel- en slotenpatroon in open polderlandschap. Deze typisch Utrechts-Hollandse ontginningswijze kent diverse varianten en uitwerkingen. De vijf belangrijkste gebieden zijn:

- het westelijk veengebied rond Kamerik als grootste aaneengesloten complex in Europa van copeontginningen met vaste kavelmaat;
- de Lopikerwaard met dominante oost-west linten en als onderdeel van het midden-Nederlandse waardengebied;
- Westbroek met extreem lange verkaveling en verschoven dwarslinten;
- gewest Eemland als nagenoeg leeg en open polderland;
- het gebied van de Langbroekerwetering als coulissenlandschap met ridderhofsteden.

In en naast deze structuren hebben diverse historische *infrastructurele lijnen* het gezicht van de provincie bepaald. Wat betreft de waterwegen gaat het om de rivieren, de gegraven hoofdweteringen en vaarwegen zoals de Leidsche Rijn, de Vaartse Rijn en het Valleikanaal. Historische interlokale wegen treffen we voornamelijk aan in het Kromme Rijngebied, de Gelderse Vallei en op de Heuvelrug. Sommige

zijn gereduceerd tot bospaden; andere, zoals de weg Utrecht-Rhenen, hebben zich ontwikkeld tot verstedelijkte verkeersassen. Bijzonder is de 17de eeuwse Amersfoortsestraatweg met haar vakkenverkaveling ter weerszijden van de weg. Delen van de Romeinse grensweg zijn bij Leidsche Rijn aan het licht gekomen. In en naast deze structuren zijn ongeveer 20.000 *elementen* geïnventariseerd, gewaardeerd en ontsloten op de cd-rom 'Cultuurhistorische Elementen in de provincie Utrecht'.

Strategie voor het beschermen en versterken van cultuurhistorische waarden

Met de in de nota 'Niet van Gisteren' neergelegde visie geven wij aan waar prioriteiten liggen voor ons cultuurhistorisch gebiedsbeleid in de komende jaren. Om de provinciale ambities te kunnen realiseren zijn drie vormen van sturing onderscheiden (Strategiekaart CHS; kaart 4.3B). Bij het toekennen van een sturingsmechanisme hebben wij rekening gehouden met de dynamiek in de gebieden en de ambities vanuit andere beleidsterreinen.

Met de CHS en bijbehorende sturingsmechanismen is de Rijksnota Belvedere op provinciaal niveau uitgewerkt. Waar relevant zijn specifieke structuren en elementen in de gebiedsgerichte hoofdstukken 9 tot en met 12 opgenomen. Op onderdelen kan de ruimtelijke doorwerking van de CHS ook nog worden opgenomen in de Handleiding bestemmingsplannen. Daarnaast gebruiken wij de CHS om anderen te stimuleren en te ondersteunen bij het uitdenken en uitvoeren van cultuurhistorische projecten.

1. Veiligstellen: cultuurhistorie is mede sturend voor de ontwikkeling

In de gebieden met deze aanduiding is sprake van een grote cultuurhistorische samenhang in tijd en ruimte; bovendien kennen deze gebieden in het algemeen al geruime tijd dezelfde (economische) functie en ruimtelijke opbouw. *In de gebieden met de aanduiding 'veiligstellen' willen we vanuit cultuurhistorie gezien grootschalige transformaties voorkomen. Het veranderen van beeld en karakteristiek is in principe niet gewenst, tenzij aantoonbaar is dat de draagkracht van de cultuurhistorische samenhang niet in het geding is.* In deze gebieden is de cultuurhistorie dus mede sturend voor verdere ontwikkelingen.

2. Eisen stellen: cultuurhistorie geeft richting aan de mogelijkheden voor nieuwe ontwikkelingen

Deze aanduiding passen wij toe in gebieden met een

grote cultuurhistorische samenhang in combinatie met een hoge dynamiek. *Aan het veranderingsproces binnen gebieden met de aanduiding 'eisen stellen' willen wij vanuit cultuurhistorie voorwaarden verbinden, als kader bij het opstellen van ruimtelijke plannen en programma's van eisen voor ontwerpen en inrichtingsplannen.* Deze randvoorwaarden verschillen van gebied tot gebied. Verandering van beeld en functie is in principe mogelijk als aantoonbaar is dat deze verandering zich 'in de geest van' de cultuurhistorische samenhang voltrekt. Op deze wijze levert cultuurhistorie een bijdrage aan (nieuwe) ruimtelijke kwaliteit.

Bij dit sturingsmechanisme 'eisen stellen' onderscheiden we drie hoofdgroepen waarvoor een specifieke vorm van eisen stellen is ontwikkeld. Bij de eerste hoofdgroep gaat het om de hoge archeologische verwachtingen van de stroomrugzones in het rivierengebied, de Limes en de flanken van de Heuvelrug. De tweede hoofdgroep heeft betrekking op de waterlinies. De derde is bedoeld voor de andere structuren. Voor de exacte inhoud verwijzen we naar de nota 'Niet van Gisteren'.

De Belvedèregebieden vallen allemaal binnen de gebieden waarvoor de twee bovengenoemde sturingsmechanismen gelden. In de rijksnota Belvedere zijn tevens Utrecht, Amersfoort, Wijk bij Duurstede, IJsselstein, Oudewater en Vianen als waardevolle steden aangemerkt. Ook hier is (extra) aandacht voor 'behoud door ontwikkeling' ons doel.

Het initiatief voor visievorming voor de Stelling van Amsterdam ligt bij provincie Noord-Holland. Wij werken hieraan mee en streven naar een gezamenlijke visie.

3. Actief versterken: de provincie start zelf projecten

Wij willen de kwaliteit van landschap en cultuurhistorie door 'actief versterken' bevorderen. Dit doen we in de eerste plaats via al gestarte cultuurhistorische projecten – zoals de Stichtse Lustwarande, Limes, Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW) en Grebbelinie – en met nog uit te werken projecten. Hierbij gaat het om onderzoeksprojecten en om het uitvoeren van projecten in de zin van 'herstellen-versterken-herkenbaar maken-zichtbaar maken', al dan niet in combinatie met cultuurtoerisme. Wij doen dit samen met andere partijen. Met deze projecten willen wij ook anderen inspireren om op een creatieve manier met cultuurhistorie om te gaan.

Wij zetten ons in om met het Rijk en andere provincies en partijen in gezamenlijke projecten de linies als ruimtelijke structuren veilig te stellen en te ontsluiten voor een breed publiek.

Als onderdeel van de strategie actief versterken overwegen wij om een project specifiek voor de ontwikkeling van de Vechtstreek te starten.

De NHW en de Stelling van Amsterdam zijn in de Nota Ruimte (Kabinetsstandpunt) voorgedragen als nationaal landschap. In paragraaf 7.4 gaan wij hier nader op in.

Wij zijn van mening dat de herkenbaarheid en zichtbaarheid van de Grebbelinie vergroot moet worden. Voor de Grebbelinie voeren wij enkele concrete projecten om de linie beter bekend, beleefbaar en toegankelijk te maken. Het is gewenst dat bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen bij de Grebbelinie (Liniedijk, keerkades en verdedigingswerken) rekening wordt gehouden met de zichtbaarheid en herkenbaarheid van de Grebbelinie.

Voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW) heeft de nationale stuurgroep NHW een visie neergelegd in het Ontwerp 'Panorama Krayenhoff II'. Dit Panorama is de inspiratiebron voor ons beleid en onze projecten voor de NHW. De begrenzing van de NHW is opgenomen op kaart 4.3C. ***In beginsel is in het gebied van de Nieuwe Hollandse Waterlinie 'behoud door ontwikkeling' van de NHW het uitgangspunt; alle ruimtelijke initiatieven moeten hier rekening houden met de NHW.*** Binnen het NHW-gebied onderscheiden wij twee regimes:

- open velden: deze gebieden moeten zo veel mogelijk open blijven, als onderdeel van de karakteristieke zonering van de NHW (hoofdverdedigingslijn geflankeerd door open velden); langs de Vecht is de ontwikkeling van nieuwe landgoederen mogelijk, mits passend bij de karakteristiek van zowel de Vecht als de Hollandse Waterlinie (zie ook paragraaf 7.11);
- Liniegezicht: de linie benaderen we hier vanuit het niveau van de afzonderlijke objecten; in de ruimtelijke inrichting moet rekening worden gehouden met de onderlinge context van de objecten en voor zover mogelijk de relatie met de omgeving.

Daarnaast verwachten wij dat bij ruimtelijke ontwikkelingen in landelijk gebied 3 (zie los bijgevoegde plankaart) binnen de gebiedsafbakening van de NHW aan de westzijde van de Vecht rekening wordt

gehouden met het vergroten van de zichtbaarheid en herkenbaarheid van de NHW.

De 'witte gebieden' op de kaarten van de Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS) zijn zeker niet cultuurhistorisch arm. Op lokaal niveau kunnen zich waardevolle specifieke cultuurhistorische elementen of structuren bevinden. We stimuleren bij het uitwerken van de CHS en bij het opstellen van nieuwe bestemmingsplannen de gemeenten om behoud en ontwikkeling van dit cultureel erfgoed in hun plannen op te nemen. Ter bevordering van het inbedden van cultuurhistorie in ruimtelijke plannen bestaat het stimuleringsinstrument 'cultuurhistorische effectrapportage' (CHER); daarbij worden de effecten van een ruimtelijke ingreep voor de cultuurhistorische waarden in beeld gebracht. Wij beschikken over een budget voor CHER's in bepaalde situaties of gebieden. Het beleid 'actief versterken' werken wij uit in ons Cultuurprogramma 2005-2008.

Het creëren van nieuwe ruimtelijke kwaliteiten en gebiedsidentiteiten vormt een wezenlijke cultureel-planologische opgave. Wij dragen actief bij aan het bevorderen van goede ontwerp kwaliteit en willen zelf inhoud geven aan goed opdrachtgeverschap, onder meer bij de projecten in het kader van Agenda 2010. Ook stimuleren wij aandacht voor de cultuurhistorische kwaliteit van de provincie in beeldkwaliteits- en (gemeentelijke) welstandsplannen. Bij het uitwerken van de Cultuurhistorische Hoofdstructuur met de partners in de verschillende deelgebieden wordt daar aan veel aandacht besteed.

Naast de Cultuurhistorische Hoofdstructuur is er nog het sectorale (gemeentelijke, provinciale en rijks) monumentenbeleid en het ruimtelijke orderingsbeleid. Het gaat daarbij om wettelijke taken en subsidiebeleid voor monumenten, stads- en dorpsgezichten en archeologie (Monumentenwet 1988, monumentenverordeningen) en wettelijke taken in het kader van het Besluit op de Ruimtelijke Ordening (BRO). Van gemeenten wordt in het kader van het BRO verwacht dat zij in de toelichting van bestemmingsplannen aandacht besteden aan cultuurhistorie, inclusief archeologie. In de Handleiding bestemmingsplannen gaan wij hierop in.

In 1997 heeft Nederland het Europese Verdrag van Valletta (Malta) geratificeerd. Het verdrag heeft tot doel het archeologische erfgoed te beschermen als bron van het gemeenschappelijke geheugen en als

middel voor studie. Het Rijk bereidt een ingrijpende wijziging van de Monumentenwet voor ter implementatie van de verdragsverplichtingen.

Vooruitlopend op de implementatie door het Rijk hanteren wij als beleidsuitgangspunt dat ruimtelijke plannen die het bodemarchief kunnen aantasten zo veel mogelijk rekening moeten houden met bekende en te verwachten archeologische waarden.

Uitgangspunt is waar mogelijk het bodemarchief in

de bodem te behouden door de archeologische vindplaatsen vroegtijdig in de planvorming te betrekken.

Wij geven voorts uitvoering aan eventuele nieuwe taken, verbonden aan de nieuwe Monumentenwet (in voorbereiding), zoals het aangeven van gebieden waarop 'archeologische verplichtingen' rusten ('archeologische attentiegebieden').

5. Het infrastructurele netwerk (tweede laag)

5.1 Algemene positionering

Mobiliteit is een groot goed. Voor de welvaart en het welzijn van de samenleving is mobiliteit onmisbaar. Bijvoorbeeld voor werken en recreëren, voor onderwijs en sociale contacten moet men zich kunnen verplaatsen. En men wil dit het liefst ook zo snel en comfortabel mogelijk doen. Mobiliteit en bereikbaarheid zijn essentieel voor de economische ontwikkeling en voor een goede concurrentiepositie van onze provincie in de Randstad en daarbuiten. Mobiliteit heeft echter een keerzijde. Jaarlijks vallen er in het verkeer veel doden en gewonden; het autoverkeer tast de gezondheid van mensen aan en is zeer belastend voor het milieu; de infrastructuur heeft nadelige effecten op natuur en landschap. De opgave is een goed evenwicht te vinden.

De provincie Utrecht neemt qua ligging in Nederland en in de Randstad een bijzondere positie in. Autosnelwegen, vaarwegen en spoorlijnen doorkruisen de provincie en verbinden de Randstad met andere delen van Nederland en met Europa. De provincie Utrecht is de poort van de Randstad en wordt algemeen gekenschetst als ‘de draaischijf’ van Nederland. Onze provincie is een essentiële schakel voor de mainports: de luchthaven Schiphol en de Rotterdamse haven met het achterland. Als de draaischijf hapert, heeft dat niet alleen nadelige gevolgen voor de Utrechtse economie, maar ook voor die van de hele Randstad. Eveneens heeft dat nadelige gevolgen voor de leefbaarheid in deze provincie.

Toekomstverkenningen geven aan dat we voorlopig nog met een behoorlijke groei van verkeer en vervoer rekening moeten houden. Dat geldt voor het personenvervoer en vooral voor het goederenvervoer. De algemene mobiliteitsgroei vloeit voort uit het feit dat mensen steeds vaker en verder reizen. Daarnaast zal het aantal verplaatsingen toenemen door verdere verstedelijking in de Randstad en in de provincie Utrecht, waar nog twee omvangrijke VINEX-locaties worden ontwikkeld. Utrecht staat hoog op de lijst van ernstigste files in Nederland.

De provincie beschikt over een uitgebreid net van verbindingen. Naast autowegen, spoorwegen en vaarwegen gaat het daarbij om fietspadennetwerk en verbindingen voor openbaar vervoer. De verschillende verbindingen functioneren als een netwerk. Binnen en tussen de netwerken is sprake van samenhang. Als het verkeer op de snelwegen vast staat, heeft dat consequenties voor de doorstroming op de onderliggende wegen. Wanneer het autoverkeer op een bepaalde corridor in de spits altijd vaststaat, zou de automobilist kunnen kiezen voor een alternatieve vervoerswijze. Voor het goed functioneren van het hele verkeers- en vervoerssysteem is het van belang dat:

- elk afzonderlijk netwerk voldoende kwaliteit en capaciteit heeft;
- men gemakkelijk kan overstappen binnen hetzelfde netwerk en tussen de netwerken.

Een goed verkeers- en vervoersbeleid in Utrecht is dus van belang voor de hele Randstad. In ons Strategisch Mobiliteitsplan Provincie Utrecht (SMPU) staan drie hoofddoelen centraal:

- het realiseren van een doelmatig verkeers- en vervoerssysteem om de bereikbaarheid in en van de provincie en de Randstad te waarborgen;
- het verbeteren van de veiligheid van het verkeers- en vervoerssysteem voor gebruikers en omwonenden;
- het verminderen van de negatieve effecten van verkeer en vervoer op de kwaliteit van de leefomgeving.

Relatie met ruimtelijke ordening

De samenhang tussen mobiliteit, bereikbaarheid en ruimtelijke ordening is groot. Ruimtelijke keuzes hebben directe effecten op de verplaatsing van mensen en goederen. Bij de keuze van nieuwe locaties voor woningbouw en bedrijventerreinen gaan wij uit van het bestaande, fijnmazige infrastructurele netwerk. **Om extra doorsnijdingen en versnippering van de (groene) ruimte te voorkomen, gaan wij zeer terughoudend om met het aanleggen van nieuwe infrastructuur voor de auto.** Uitgangspunt is een betere benutting van de bestaande infrastructuur voor de auto.

Verkeer en vervoer leggen desondanks ook eigen claims op de ruimte. In de eerste plaats leidt de noodzakelijke uitbreiding van de infrastructuur tot ruimtelijke claims. Daarnaast gaat het om ruimtelijke claims voor het vaststellen van vrijwaringszones en voor milieuzonering langs de hoofdinfrastructuur.

Wij zijn van mening dat een goede ontsluiting van uitbreidingslocaties van belang is. **Nieuwe woon- en werkgebieden dienen goed bereikbaar en ontsloten te zijn. Goede voorzieningen voor openbaar vervoer en fiets moeten tijdig beschikbaar zijn.**

Mobiliteitseffecten en de gevolgen daarvan op de infrastructuur zijn daarom onderdeel geweest van de ruimtelijke afweging van de in het streekplan opgenomen uitbreidingslocaties. Een gericht ruimtelijk beleid kan in belangrijke mate de verplaatsingsafstand verkleinen. Voorzieningen voor openbaar vervoer en fiets kunnen als deze tijdig beschikbaar zijn de keuze voor het type vervoer beïnvloeden. Door verder een kwaliteitsslag te maken voor het openbaar vervoer en voor de fiets willen wij de verkeersdeelnemer ertoe brengen eerder en vaker voor deze milieuvriendelijke wijzen van vervoer te kiezen. Dit is ook van belang voor het realiseren van de leefbaarheidsdoelstellingen.

In dit verband is het nieuwe locatiebeleid van belang. De bereikbaarheid van nieuwe bedrijventerreinen en voorzieningen beschouwen wij als een van de belangrijkste wegingsfactoren bij de keuze van locaties. Ook de consequenties voor leefbaarheid en veiligheid als gevolg van nieuwe verplaatsingen wegen wij mee. Bij de aanwijzing van nieuwe locaties voor bedrijventerreinen en voorzieningen nemen wij de aansluiting op netwerken of knooppunten van infrastructuur mede als uitgangspunt. In paragraaf 6.5 (Werken) geven we aan hoe het

nieuwe locatiebeleid in het ruimtelijk beleid moet doorwerken.

Mobiliteitstoets

In de Handleiding bestemmingsplannen wordt een mobiliteitstoets opgenomen. De toets is gericht op verstedelijkinglocaties (waaronder woningen, bedrijven, detailhandel en voorzieningen) en moet inzicht geven in de mobiliteitseffecten van de ruimtelijke ontwikkelingen. De toets is verplicht bij ruimtelijke ontwikkelingen die een relatief groot aantal verplaatsingen tot gevolg hebben. Bij elk bestemmingsplan moet daarom in ieder geval inzichtelijk worden gemaakt hoeveel verplaatsingen de ontwikkeling tot gevolg heeft. Door toepassing van de toets kunnen de mobiliteitseffecten in beeld gebracht worden en kunnen tijdig maatregelen worden genomen om de bereikbaarheid te garanderen. Wij zullen in de loop van het bestemmingsplanproces aangeven of een toets noodzakelijk is. Voor de nadere toelichting en detaillering verwijzen wij naar de Handleiding bestemmingsplannen.

De mobiliteitseffecten van de in het streekplan opgenomen nieuwe uitbreidingen (locaties voor wonen en werken) hebben wij niet in beeld gebracht door het uitvoeren van een mobiliteitstoets. Wel zijn we bij de beoordeling van de in het streekplan opgenomen nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen uitgegaan van de essentie van de in hoofdstuk 3 beschreven lagenbepaling. Mobiliteit is dan ook nadrukkelijk betrokken bij locatiekeuze.

5.2 Wegen

De wegen in de provincie Utrecht vormen een samenhangend netwerk. Wij maken bij het gebruik van het netwerk onderscheid tussen het doorgaand en

het regionale verkeer. Ons beleid is erop gericht om het onderliggende wegennet, met name de wegen die waardevolle gebieden en woonkernen doorsnijden, te ontlasten van doorgaand verkeer. Dit door, als er goede alternatieven zijn, het doorgaand verkeer zoveel mogelijk naar en over het hoofdwegennet (autosnelwegen) te leiden. Ten aanzien van oneigenlijk verkeer hebben wij in het SMPU aangegeven dat ons beleid erop gericht is oneigenlijk verkeer te voorkomen op de wegen die daarvoor niet geschikt zijn.

Het ont mengen van verkeersstromen is naar onze mening een belangrijke maatregel voor een duurzame kwaliteitsverbetering van het gehele netwerk. Het zal de reisbetrouwbaarheid verhogen en de kwetsbaarheid verminderen. De autosnelwegen die in de provincie een regionale functie vervullen, moeten daarvoor voldoende capaciteit hebben. Dit geldt overigens niet alleen voor het hoofdwegennet: ook het onderliggend wegennet moet, vanuit de samenhangende netwerk-gedachte, goed functioneren. Wij onderkennen namelijk nadrukkelijk dat het onderliggend wegennet en dus ook de (meeste) provinciale wegen een autonome functie hebben voor het afwikkelen van het regionale verkeer. Met name de wegen die haaks op de autosnelwegen staan zijn sterk bepalend voor de samenhang in het totale wegennetwerk.

De noodzakelijke capaciteitsvergroting dient primair te worden bereikt door de bestaande infrastructuur beter te benutten. Op het hoofdwegennet (de autosnelwegen) kan dat door middel van spits- en plusstroken, zoals die op dit moment al functioneren op bijvoorbeeld de A27 (Houten-Utrecht, Lunetten-Vianen) en de A28 (Huis ter Heide-Uithof) en zoals die in het kader van het rijksproject "Spoedwet Wegverbredingen" zullen worden uitgevoerd op de A12, A27 en A28. Ook met bestaande en nog verder te ontwikkelen technologische toepassingen kan het huidige asfalt beter worden benut.

Binnen de Spoedwet is aangegeven in welke mate rekening zal worden gehouden met de effecten ten aanzien van de geluidsbelasting. Het rijk is verantwoordelijk voor de uitvoering van de benuttingsmaatregelen op de A-wegen en de bijbehorende procedures.

Het realiseren van de rijksplannen om de capaciteit van het autosnelwegennet te vergroten door het beter benutten van het bestaande asfalt zal zeker enige tijd lucht geven. Echter, om de te verwachten verkeersgroei in de provincie te kunnen opvangen zal in de streekplanperiode ook capaciteitsvergroting in de vorm van wegverbreding nodig zijn. Het gaat hierbij

om trajecten op alle autosnelwegen. Een systeem van hoofd- en parallelbanen, dat het doorgaande verkeer van het regionaal verkeer scheidt, kan de doorstroming op het hoofdwegennet sterk verbeteren. Vooral op trajecten waar relatief veel op- en afritten zijn, is een dergelijke oplossing effectief. Zo'n systeem functioneert al op de A12 tussen Oudenrijn en Lunetten.

De doorstroming op de regionale wegen laat op diverse plaatsen zeer te wensen over. Congestie doet zich steeds vaker voor. Gebleken is dat vooral kruispunten en aansluitingen op de autosnelwegen de grootste knelpunten zijn. Drukke op het onderliggende wegennet tast bovendien de kwaliteit van de leefomgeving aan. Wij gaan ervan uit dat de noodzakelijke aanpassingen van het hoofdwegennet de situatie op het onderliggende wegennet aanmerkelijk zullen verbeteren. Met de aanleg van nieuwe regionale infrastructuur voor de auto dient uiterst terughoudend te worden omgegaan. Nieuwe doorsnijdingen vinden wij alleen aanvaardbaar voor het completeren van het netwerk en voor het verbeteren van de leefbaarheid van de kernen (zie kaart 5.2: integraal autonetwerk).

De voorgenomen infrastructurele aanpassingen van het hoofd- en onderliggende wegennet zijn opgenomen in de hoofdstukken 9 tot en met 12. Ook verwijzen wij naar het SMPU.

Eén van de hoofddoelen van het SMPU is het verbeteren van de veiligheid van het verkeers- en vervoerssysteem voor gebruikers en omwonenden. Het grote aantal verkeersdoden en gewonden in deze provincie willen wij substantieel verlagen: 25 procent minder verkeersdoden en 10 procent minder gewonden in de periode tot 2010. Dit kan worden bereikt door het autoverkeer zo veel mogelijk te concentreren op de relatief veilige autosnelwegen en door bij het (her)inrichten van wegen de principes van Duurzaam Veilig toe te passen. In het SMPU zijn de maatregelen uitgewerkt.

Fiets

Wij willen Utrecht als fietsprovincie profileren. Het doel is een toename van het gebruik van de fiets, als alternatief voor de auto en als toeristisch-recreatief product. Dat zal een positief effect hebben op de bereikbaarheid, het milieu en de leefomgeving. Het project Utrecht-Fietsprovincie uit Agenda 2010 geeft hieraan een extra impuls.

Allereerst moet de provincie beschikken over een

compleet, veilig en comfortabel fietsnetwerk, waarbij de focus ligt op de belangrijkste (drukste) verbindingen tussen woon- en werkgebieden met een afstand tot circa 7,5 kilometer. Ongeveer zeventig procent van alle verplaatsingen in deze provincie heeft een afstand van maximaal 7,5 kilometer. Momenteel ontbreken nog schakels in het fietsnetwerk. De bedoeling is in de planperiode, in samenwerking met de betrokken gemeentebesturen, de meest urgente verbindingen aan te leggen. In het SMPU zijn twaalf gewenste hoofd fietsroutes aangegeven.

De fiets kan een belangrijke schakel zijn in een vervoersketen. Voorwaarde is dat de overstappunten (trein- en busstations, bushaltes en carpoolplaatsen) goed per fiets bereikbaar zijn. Deze moeten zijn voorzien van goede en zo mogelijk bewaakte fietsenstallingen.

Wij streven ernaar om bij ingrepen in het autonetwerk de bestaande fietsverbindingen te ontzien en indien mogelijk binnen het project verbeteringen in het fietsverbindingennet te realiseren.

Wij vinden het daarnaast van belang dat bij het inrichten van nieuwe woon- en werklocaties het gebruik van de fiets een specifiek aandachtspunt is. Door goede voorzieningen voor fietsers kan het autoverkeer naar werk en school, maar ook het recreatieve autoverkeer worden teruggedrongen. In het SMPU is een en ander uitgewerkt.

Kwaliteit van de leefomgeving

Wij beseffen dat mobiliteit (het gebruik van de auto en in mindere mate de trein) als bron van hinder een direct verband heeft met de kwaliteit van de leefomgeving. Eén van de hoofddoelen van ons verkeers- en vervoersbeleid is het beperken van de negatieve effecten op de leefomgeving. Het streven is een gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving en een vitale natuur, waarbij geen vitale hulpbronnen worden uitgeput. Ons beleid richt zich op het concentreren van het autoverkeer op wegen die relatief weinig invloed hebben op de leefkwaliteit. Daarnaast zullen wij ons inspannen een kwaliteitsslag te maken voor het openbaar vervoer en voor de fiets. Op die manier willen wij de verkeersdeelnemer ertoe brengen eerder en vaker voor deze milieuvriendelijke wijzen van vervoer te kiezen. In dit verband stimuleren wij ook dat bedrijven initiatieven op het gebied van vervoersmanagement ontplooiën voor het woon-werk en het zakelijk verkeer. In het SMPU besteden wij hieraan aandacht.

De negatieve effecten waaraan wij aandacht willen

schikken, hebben betrekking op de sociale leefkwaliteit, geluid- en lichthinder, luchtverontreiniging, externe veiligheid, veiligheidsrisico's, ecologische en recreatieve barrières en de versnippering van natuur en landschap door de infrastructuur. In het SMPU zijn voor een aantal van deze aspecten doelen geformuleerd, concrete knelpunten benoemd en maatregelen beschreven die zullen worden getroffen om de negatieve effecten op de kwaliteit van de leefomgeving te verminderen. Daarnaast brengen wij samen met het rijk voor de derde maal de milieuaspecten rond provinciale en rijksinfrastructuur in beeld (MAVI-3). Deze rapportage (naar verwachting in maart 2005 afgerond) geeft inzicht in de ontwikkeling van de effecten van verkeer en infrastructuur op de kwaliteit van de leefomgeving. De rapportage brengt knelpunten in beeld en bevat zo mogelijk aanbevelingen voor aanpak en oplossingsrichtingen. Wij zullen de aanbevelingen zo mogelijk naleven. In het SMPU zijn overigens al expliciete doelstellingen ten aanzien van de kwaliteit van de leefomgeving opgenomen langs provinciale wegen. Verder voert Rijkswaterstaat bij elke wegaanpassing aan autosnelwegen een milieutoets cq een milieueffectrapportage uit waarbij wordt bekeken wat de milieueffecten (geluid, licht, luchtkwaliteit, externe veiligheid, natuur, bodem en water etc) zijn door de wegaanpassingen. Bij verslechtering zal Rijkswaterstaat maatregelen treffen om deze verslechtering teniet te doen.

Ruimtelijke ontwikkelingen, zoals uitbreiding of aanleg van woonwijken, bedrijventerreinen of wegen, kunnen leiden tot een toenemende verkeersdruk elders in de regio. Ook de effecten daarvan op de leefomgeving vragen aandacht bij ruimtelijke planning.

Sommige bedrijven in kernen en in het landelijk gebied zijn vanwege hun bedrijfsactiviteiten en de daarmee gepaard gaande vervoersbewegingen nadelig voor de kwaliteit van de leefomgeving. Vaak gaan de bedrijfsactiviteiten tevens gepaard met andere vormen van hinder en met veiligheidsrisico's. Wij willen bevorderen dat deze bedrijven verhuizen naar (regionale) bedrijventerreinen. Dergelijke bedrijventerreinen moeten in de nabijheid van de hoofdinfrastructuur liggen. Voor het vervoer van gevaarlijke stoffen zal een provinciebreed routenet worden ontwikkeld. In het SMPU is aangegeven dat dit verder zal worden ingevuld in de periode 2004-2007.

Infrastructuur voor de auto leidt vaak tot versnippering van natuur- en recreatiegebieden. Ook kan

versnippering het gevolg zijn van doorsnijding door stedelijk gebied, waardoor de samenhang tussen de gebieden vermindert. Fysieke verbindingen kunnen tevens negatieve gevolgen hebben voor de sociale leefkwaliteit. Ons beleid is erop gericht extra versnippering te voorkomen en tegelijkertijd de bestaande versnippering te verminderen. Zowel bij grote infrastructuurverbindingen (autosnelwegen en spoorlijnen) als bij onderliggende wegen zullen op strategische plaatsen binnen de Ecologische Hoofdstructuur faunapassages worden aangelegd. Bij de aanleg van nieuwe fietsinfrastructuur is een zorgvuldige inpassing het uitgangspunt. Een aandachtspunt is verder dat wegen in de kernen veilig overgestoken kunnen worden.

Vrijwaringszones

In de Nota Ruimte is aangegeven dat, om toekomstige verbredingen en/of bundeling van hoofdinfrastructuur fysiek en financieel niet te belemmeren, langs de hoofdinfrastructuur uitbreidingsruimte beschikbaar moet blijven. Deze ruimtereservering vergemakkelijkt een goede inpassing van de infrastructuur bij (toekomstige) knelpunten. Daarnaast zijn de zones van belang om te voorkomen dat nieuwe probleemgebieden met gezondheidsrisico's ontstaan door binnen de zones activiteiten te ontplooiën die niet samengaan met eventuele milieuvervuiling of gevaren (externe veiligheid). Door het verminderen of voorkomen van conflicterende functies leveren ze een bijdrage aan het verbeteren van de milieukwaliteit en dragen ze bij aan een grotere externe veiligheid.

Wij gaan ervan uit dat langs alle hoofdinfrastructuur (naast autosnelwegen ook bijvoorbeeld vaarwegen als het Amsterdam-Rijnkanaal) vrijwaringszones nodig zijn.

Wij zullen de vrijwaringszones zo veel mogelijk in acht nemen. We zijn echter van mening dat een vrijstellingsbeleid noodzakelijk is voor situaties waarin vrijwaringszones zorgvuldig ruimtegebruik te zeer in de weg staan. Bij verwachte knelpunten in het stedelijk gebied zullen wij in overleg treden met het Rijk om te komen tot gebiedsgericht maatwerk.

5.3 Openbaar vervoer

Het openbaar vervoer voorziet voor een belangrijk deel in de groeiende mobiliteitsbehoefte. Wij stellen ons tot doel het marktaandeel van het openbaar vervoer (circa 13 procent in 1999) bij een groeiende

vervoersvraag te behouden. Met de huidige kwaliteit en het huidige imago van het openbaar vervoer is deze doelstelling niet haalbaar. Om te kunnen concurreren met de auto moeten vooral de snelheid, frequentie en betrouwbaarheid van het openbaar vervoer worden verbeterd.

Verbindingen met (inter)nationale betekenis

Ook door de spoorverbindingen is Utrecht de poort tot de Randstad. Wij delen de ambitie van het Rijk en andere bestuurlijke partijen om de Randstad tot de best bereikbare regio's van Europa te laten behoren. Daarvoor zijn snelle, comfortabele en storingsvrije spoorverbindingen tussen de economische centra een voorwaarde. Wij kiezen dan ook voor een volwaardige HSL-verbinding tussen Schiphol en de economische centra in Duitsland (HSL-Oost), met een kwaliteit die hoort bij het Europese net van hogesnelheidslijnen. Dit biedt kansen voor het versterken van het internationaal vestigingsklimaat binnen het stadsgewest Utrecht. Bij de noodzakelijke HSL-verbinding, als onderdeel van het Europese net, hebben wij overigens geen voorkeur voor spoorverdubbeling dan wel benuttingsmaatregelen om de gewenste capaciteit te bereiken.

Het steeds sterker samenhangende stedelijk netwerk in de Randstad vraagt om snelle verbindingen tussen de centra van de grote steden in de Randstad. De spoorlijn Amsterdam-Utrecht wordt hiervoor nu al geschikt gemaakt. Ook de spoorlijn Rotterdam/Den Haag-Utrecht moet worden aangepast om een snelle, bedrijfszekere en comfortabele verbinding mogelijk te maken.

Met de overige Randstadoverheden kiezen wij ook voor kwaliteitsverbetering van het interregionale openbaar vervoer. Het gaat daarbij om verbindingen met een hoge frequentie tussen de stedelijke centra in de Randstad. Onderdeel van dit concept is een goede

hoogwaardige openbaar vervoerverbinding tussen Utrecht, Hilversum en Almere via de Stichtse Brug. **Realisering van de zogeheten Stichtse Lijn achten wij noodzakelijk bij substantiële verdere verstedelijking van Almere, zeker gelet op de samenhang van het stadsgewest Utrecht met het Gooi en Almere.**

Over het exacte tracé en de vorm van openbaar vervoer zal nog nader onderzoek en besluitvorming moeten plaatsvinden. De ontwikkeling van een hoogwaardige verbinding tussen Utrecht en Almere zullen we in samenhang met een aansluiting op de Gooise Ring bezien.

Verbindingen met regionale betekenis

Met de invoering van het Randstadspoor wordt een aanmerkelijke kwaliteitsverbetering van het Utrechtse stadsgewestelijk openbaar vervoer bereikt. We willen met de invoering bereiken dat het regionale spoorvervoer beter aansluit op de vervoersbehoefte in de regio. Met Randstadspoor worden de verplaatsingen per spoor tussen belangrijke woon- en werkgebieden verbeterd. Het concept wordt gekenmerkt door doorgaande routes, hoge frequenties (ten minste zes treinen per uur), nieuwe stations, aanpassing van bestaande keerspooren en materieel dat snel kan optrekken en afremmen. Het Randstadspoor maakt gebruik van het landelijk spoorwegnet. Het zal fasegewijs worden ingevoerd. De invoering is de afgelopen jaren meermaals verschoven in de tijd. In het SMPU hebben we aangegeven dat wij waar nodig ons ook financieel willen inzetten om verdere vertraging te voorkomen, door middel van voorfinanciering. In de loop van de streekplanperiode dient het Randstadspoor geheel operationeel te zijn.

Ook het busvervoer moet meer kwaliteit bieden. De kwaliteitsverbetering richt zich met name op de corridors en op de aansluitingen met het regionale spoorvervoer. De exploitatie van normale openbaar vervoerbuslijnen is 's avonds niet altijd rendabel in het landelijk gebied en in het weekend ook niet in het stedelijk gebied. In die gevallen wordt in de mobiliteitsbehoefte voorzien door collectief vraagafhankelijk vervoer.

Het HOV-netwerk in het stadsgewest Utrecht zal worden gecompleteerd. De VINEX-locatie Leidsche Rijn zal worden ontsloten met een HOV-verbinding tussen station Vleuten, station Leidsche Rijn-Centrum en centraal station Utrecht. Omdat het huidige stads- en streekbusstation Utrecht onvoldoende capaciteit heeft voor de toenemende stroom reizigers, zal een

nieuwe openbaar vervoerterminal worden gebouwd. Deze dient bovendien als uitwisselingspunt met het Randstadspoor.

Voor de ontsluiting van een aantal woon- en werkgebieden zijn wij voorstander van een HOV-verbinding Maarssen-Leidsche Rijn-Nieuwegein. Verder zal de openbaar vervoerscorridor Utrecht-Driebergen worden opgewaarderd.

Voor het ontsluiten van de VINEX-locatie Vathorst is de aanleg van een openbaar vervoeras tussen Vathorst, Wieken/Vinkenhoef, het centrum van Amersfoort en Amersfoort CS in studie. Deze openbaar vervoerverbinding zal in de streekplanperiode worden aangelegd (zie kaart 5.3: integraal netwerk openbaar vervoer).

5.4 Vervoersknooppunten en overslagpunten

Onder vervoersknooppunten verstaan wij locaties waar wegen en lijnen van openbaar vervoer elkaar ontmoeten en waar de reiziger kan overstappen op een ander vervoermiddel (zoals auto-trein, bus-trein, fiets-bus). Zo'n knooppunt zal vooral goed als overstappunt kunnen functioneren als de ontwikkeling ervan deel uitmaakt van stedelijke ontwikkeling. Andersom kunnen belangrijke openbaar vervoerknooppunten bij uitstek geschikt zijn als uitgangspunt voor zo'n programma. In onze provincie gaat het met name om Utrecht CS en Amersfoort CS, de grote stationslocaties met (inter)nationale verbindingen. Ook bij andere vervoersknooppunten, zoals Woerden en Leidsche Rijn-centrum, zijn er mogelijkheden voor koppeling aan een stedelijk programma. In de provincie zullen enkele nieuwe vervoersknooppunten worden ontwikkeld op plekken waar beperkte ruimtelijke aanpassingen mogelijk zijn. Wij denken aan een aantal regionaal georiënteerde overstappunten voor auto op openbaar vervoer (herkomst-

transferia) bij de bestaande of geplande treinstations Driebergen-Zeist, Woerden-Molenvliet, Breukelen en Amersfoort-Vathorst.

Ook voor het goederenvervoer zijn knooppunten, in dit geval overslagpunten, van belang. Deze vallen in het algemeen niet samen met knooppunten voor personenvervoer. Wij willen het spoor en vooral het water een grotere rol toebedelen in het goederenvervoer. Het vaarwegennet, met het Amsterdam-Rijnkanaal als hoofdader, heeft nog een aanzienlijke onbenutte capaciteit. Dat biedt kansen om het goederenvervoer van de weg naar het water te leiden. Wij streven dan ook naar goede multimodale overslagpunten in de directe omgeving van belangrijke goederenvervoercorridors. Daarbij denken wij aan de multimodale knooppunten in Amersfoort (Isselt) en Utrecht (Lage Weide) en Nieuwegein (het Klooster) als locaties met een regionale overslagfunctie. Woerden en Veenendaal zijn geschikt als overslagpunten over de weg. Voor overslag via water zien wij naast Lage

Weide en het Klooster overigens nog ontwikkelingsmogelijkheden bij Wijk bij Duurstede (Langshaven) en Amersfoort (Isselt). Het bedrijventerrein Lage Weide functioneert al als multimodaal overslagpunt (weg/water/spoor). ***Herstructurering van Lage Weide als het multimodale bedrijventerrein is noodzakelijk. Tevens willen wij met de gemeente Utrecht het multimodale karakter van het terrein versterken. In aanvulling hierop achten wij het noodzakelijk dat het toekomstige bedrijventerrein Het Klooster in Nieuwegein mede wordt ingericht als overslaglocatie voor water/weg-goederentransport.*** Daarmee komen we tegemoet aan de, uit onderzoek gebleken, behoefte aan watergebonden bedrijventerreinen. De nadere inpassing van een bedrijventerrein is overigens primair de verantwoordelijkheid van een gemeente. Bij de verdere uitwerking zal door de gemeente in ieder geval moeten worden ingegaan op de exploitbaarheid en milieuconsequenties. Aanvullend verwijzen wij naar de tekst bij de kernbeschrijving van Nieuwegein in paragraaf 9.2.

6. De gebruikslaag: stedelijk gebied (derde laag)

6.1 Zorgvuldig ruimtegebruik

Zorgvuldig ruimtegebruik is een belangrijk uitgangspunt van ons beleid. Het vormt daarom ook een van de hoofdbeleidslijnen van ons streekplan. Het gaat bij zorgvuldig ruimtegebruik om efficiënt, intensief, meervoudig en duurzaam gebruik van de ruimte. Hieronder wordt bijvoorbeeld ook het dubbel- en ondergronds ruimtegebruik begrepen. Rode contouren zijn hierbij een belangrijk en doelmatig sturingsinstrument. Door het toepassen van rode contouren worden belangrijke waarden in het buitengebied beschermd en wordt het landelijk gebied open gehouden. Tevens wordt hierdoor zorgvuldig ruimtegebruik in het bestaande stedelijk gebied gestimuleerd. De wijze waarop wij rode contouren toepassen beschrijven we in paragraaf 6.3.

Een aspect van zorgvuldig ruimtegebruik is het vermijden van niet noodzakelijke stedelijke uitbreidingen. De noodzaak van uitbreiden zullen wij beoordelen aan de hand van de SER-ladder³. ***Bij nieuwbouw van woningen en bij bedrijventerreinen geven wij prioriteit aan herstructurering en revitalisering. Vervolgens komen inbreiding en intensivering in beeld. Pas daarna kan worden gekozen voor uitbreiding.*** De prioriteit voor herstructurering is onlosmakelijk verbonden met de keuze voor een terughoudend verstedelijkingsbeleid buiten de stadsgewesten. Het extra stedelijk ruimtebeslag op het landelijk gebied wordt hierdoor beperkt. ***Bij de vraag of uit-***

breiden verantwoord is, zijn bodem en water, infrastructuur, stedelijke structuur, landschap, natuur en cultuurhistorie belangrijke aandachtspunten.

Het streven naar zorgvuldig ruimtegebruik is er uiteraard op gericht de leefbaarheid en de kwaliteit van de leefomgeving in stand te houden en waar mogelijk een impuls te geven. Dit kan worden bereikt door aandacht te schenken aan duurzaam bouwen en duurzame ruimtelijke ontwikkeling. De impuls kan tot uitdrukking komen in de combinatie van functies (functiemenging), de inrichting van de (openbare) ruimte en de architectuur. Inbreiding, transformatie en intensivering moeten op een zorgvuldige wijze plaatsvinden. De uitdaging is stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarden en waardevol groen en speelterreinen in stand te houden en veiligheid, gezondheid, milieu en waterhuishoudkundige situaties zo mogelijk te verbeteren.

Méér doen met dezelfde ruimte biedt kansen voor milieu en duurzaamheid. De milieunormen kunnen echter een belemmering vormen voor intensiever gebruik van de ruimte. Daarom experimenteren 25 gemeenten met maatwerkoplossingen voor locaties met een forse milieubelasting en een stedelijke opgave voor de toekomst. De opgedane ervaringen met deze

³ SER-ladder: de SER-ladder is geformuleerd in het advies van de SER over de Nota Ruimtelijk-Economisch Beleid. De sporten van deze ladder zijn als volgt omschreven.

1. Gebruik de ruimte die reeds beschikbaar is gesteld voor een bepaalde functie en/of door herstructurering beschikbaar gemaakt kan worden.
2. Maak optimaal gebruik van de mogelijkheden om door meervoudig ruimtegebruik de ruimteproductiviteit te verhogen.
3. Indien het voorgaande onvoldoende soelaas biedt, is de optie van uitbreiding van het ruimtegebruik aan de orde. Daarbij dienen de verschillende relevante waarden en belangen goed te worden afgewogen in een gebiedsgerichte aanpak. Door een zorgvuldige keuze van de locatie van 'rode' functies en door investeringen in kwaliteitsverbetering van de omliggende groene ruimte moet worden verzekerd dat het meerdere ruimtegebruik voor wonen, bedrijventerreinen en/of infrastructuur de kwaliteit van natuur en landschap respecteert en waar mogelijk versterkt.

Stad en Milieuprojecten laten zien dat:

- een vroegtijdige integratie van ruimtelijke ordening en milieu essentieel is (geweest) voor het slagen van de projecten,
- een verschuiving op gang komt van ‘denken in normen’ naar ‘denken in leefomgevingskwaliteit’.

Voor een optimale functietoekenning en leefomgevingskwaliteit is het nodig ruimtelijke, sociaal-economische en milieuaspecten integraal af te wegen. Voor ons staat voorop dat de leefomgevingskwaliteit in totaliteit beter wordt. In de praktijk blijkt dat strikt hanteren van alle milieunormen het bereiken van dat doel soms in de weg staat. Waar dit noodzakelijk is voor een in totaliteit betere leefomgevingskwaliteit zullen wij gebruik maken van de mogelijkheden die de Interimwet Stad en Milieubenaderingen, als vervolg op de Experimentenwet Stad en Milieu, ons biedt.

Anderzijds kan door stapeling van milieuhinder de gezondheid van mensen in het geding komen, terwijl de normen voor de afzonderlijke milieufactoren niet worden overschreden. In 2004 hebben wij in kaart gebracht waar in de provincie sprake is van zo'n stapeling van milieuhinder. Het meewegen van gezondheid bij ruimtelijke beslissingen vindt plaats door de toetsing van bestemmingsplannen op luchtkwaliteitsnormen, geluidsnormen, stank en externe veiligheid.

Uit de stroomgebiedvisies, die in het kader van Waterbeheer 21ste eeuw zijn opgesteld, blijkt dat meer ruimte voor water nodig is. Wij zien graag dat dit op een slimme manier gecombineerd wordt met an-

dere ruimtevrage functies, zoals wonen, werken, landbouw, recreatie en natuur. Initiatieven en (proef)projecten op dit gebied gaan wij stimuleren.

Stimuleren van zorgvuldig ruimtegebruik

Mogelijkheden voor zorgvuldig ruimtegebruik zijn onder meer:

- ondergronds bouwen, bijvoorbeeld voor parkeren, opslag of andere activiteiten die minder van het daglicht afhankelijk zijn;
- gestapeld bouwen in de bestaande stad;
- ondergrondse infrastructuur, zoals ondergrondse transport van personen en goederen en ondergrondse aanleg van nutsvoorzieningen;
- regionale bedrijventerreinen die voor meerdere gemeenten een functie vervullen;
- meervoudig ruimtegebruik door functiemenging, bijvoorbeeld parkeren op het dak, overkluizen van infrastructuur, wonen boven winkels;
- centrale parkeervoorzieningen;
- collectieve voorzieningen op bijvoorbeeld bedrijven- of kantoorparken, zoals een brandstofpunt, fitnessruimte en kinderopvang;
- parkmanagement⁴, bijvoorbeeld het organiseren van gezamenlijke opslag en afvalinzameling;
- opeenvolgend gebruik van gebouwen, bijvoorbeeld 's avonds cursussen geven in een schoolgebouw.

Wij willen het proces van zorgvuldig ruimtegebruik met behoud van kwaliteit zo veel mogelijk faciliteren en zo nodig zelf initiatieven nemen. Wij willen een actieve rol spelen in dit proces. Onze rol, die overi-

Experimentenwet Stad en Milieu

Vanaf 1997 experimenteren gemeenten (onder de Experimentenwet Stad en Milieu) met maatwerkoplossingen voor locaties met een flinke milieubelasting en een ruimtelijke opgave voor de toekomst. Gemeenten treffen bronmaatregelen (stap 1) en maken gebruik van de milieubeleidsruimte van de regelgeving (stap 2). Als de milieunormen de inrichting van het stedelijk gebied dan nog blijken te belemmeren, biedt de Experimentenwet Stad en Milieu de mogelijkheid bij wijze van uitzondering hiervan af te wijken (stap 3). De minister van VROM heeft de bevoegdheid hier goedkeuring aan te verlenen. De experimentgemeente moet wel zorgen voor compensatie binnen hetzelfde milieuthema of op andere (milieu)thema's. Kortom, er moet een verbetering optreden van de leefomgevingskwaliteit. Een ander uitgangspunt voor de experimenten is de vroegtijdige integratie van milieu en ruimtelijke ordening en participatie van omwonenden.

In een brief aan de Tweede Kamer van 7 november 2002 heeft de minister aangegeven een aanpassing van deze wet voor te bereiden, die betrekking heeft op het stedelijk en zo nodig ook op het landelijk gebied. In deze wet, met als werktitel de Interimwet Stad en Milieubenadering, krijgen alle gemeenten de mogelijkheid gebruik te maken van bovenstaande mogelijkheden. De wet leidt naar verwachting tevens tot de aanpassing dat goedkeuring van het afwijkingsbesluit (stap 3) komt te liggen bij de provincies in plaats van bij de minister van VROM. Een afwijkingsbesluit is, onder bepaalde voorwaarden, mogelijk voor de milieukwaliteitseisen voor geluid, lucht, bodem, ammoniak en stank.

gens bij een aantal aspecten nog nader zal worden uitgewerkt, zien wij als volgt:

Verhoging kennis zorgvuldig ruimtegebruik, procesbegeleiding en facilitering

Kennis van de mogelijkheden van zorgvuldig ruimtegebruik is een eerste voorwaarde voor het toepassen ervan.

Wij nemen het initiatief tot het instellen van een kennteam. Dit team kan een bijdrage leveren aan het vergroten van kennis bij onder meer gemeenten over locatiebeleid, duurzame (her)ontwikkeling en zorgvuldig ruimtegebruik. Naar intensief ruimtegebruik op bedrijventerreinen hebben wij in 2001 een onderzoek laten doen (zie ook par. 6.5 onder het kopje locatiebeleid). Dit heeft geresulteerd in een checklist voor intensief ruimtegebruik op bedrijventerreinen. In 2004 is een Handreiking ruimtelijke kwaliteit bedrijventerreinen opgesteld met daarin een praktische checklist voor ruimtelijke kwaliteit op bedrijventerreinen. Deze handreiking en checklisten worden opgenomen in de Handleiding bestemmingsplannen. Voor de mogelijkheden van zorgvuldig ruimtegebruik in woongebieden is door het Ministerie van VROM voor gemeenten een zg. 'Vijf-stappenplan' beschreven in de Nota 'Zoeken naar ruimtewinst, Handreiking ruimtewinst in bebouwd gebied'. Wij zullen hierover communiceren met de gemeenten. Daarnaast willen wij participeren in gemeentelijke initiatieven en in initiatieven van derden (bijv. kennisfora zoals Habiforum).

Eigen initiatieven ontwikkelen en uitwerken

Wij gaan nieuwe initiatieven ontwikkelen en bestaande initiatieven uitwerken om via voorbeeldprojecten zorgvuldig ruimtegebruik te stimuleren. Bestaande voorbeeldprojecten zijn het Dotterlandschap (een combinatie van verstedelijking en waterberging), intensivering rond verkeersknooppunten (Hoevelaken), bedrijvenpark Larenstein in De Bilt (ruimtewinst door intensiverings-traject en zorgvuldig ruimte-

gebruik) en de provinciale activiteiten op het gebied van herstructurering, intensivering en duurzaamheid bedrijventerreinen (onder andere het Programma Duurzame Bedrijventerreinen 2004-2005).

Verder hebben wij een systeem ontwikkeld om de ruimtewinst bij nieuwe bedrijventerreinen en de kwalitatieve ruimtewinstaspecten bij herstructurering te monitoren. Met behulp van deze zogenaamde 'Ruimtemeter' kunnen wij bepalen of er eventueel aanleiding is onze ambities extra onder de aandacht te brengen dan wel op dit punt bij te stellen (zie ook paragraaf 6.5 Werken).

Eigen gemeentelijke verantwoordelijkheid benadrukken

De gemeenten hebben zelf een belangrijke verantwoordelijkheid in het zorgvuldig omgaan met de ruimte. Wij gaan er dan ook van uit dat gemeenten nadrukkelijk naar de binnenstedelijke mogelijkheden zullen kijken. Daarbij kunnen gemeenten onder meer gebruik maken van elkaars ervaringen op dit gebied. Waar nodig willen wij hierbij een rol blijven spelen.

Kaderstellend, inzet bevoegdheden

In het voortraject van bestemmingsplannen gaan wij de mogelijkheden van zorgvuldig ruimtegebruik nadrukkelijk inbrengen. Wij verwachten van gemeenten dat zij bij hun planvorming optimaal de mogelijkheden voor zorgvuldig ruimtegebruik nagaan (zoals het opnemen van minimale bebouwingspercentages, minimale bouwhoogtes en/of een minimale floor-space-index). Dit aspect komt uiteindelijk ook bij de goedkeuring van bestemmingsplannen aan de orde. De SER-ladder en de eerder genoemde checklisten, opgenomen in de Handleiding bestemmingsplannen, zullen daarbij het uitgangspunt vormen. Verder zullen wij bij de beoordeling van de programma's in het kader van het ISV er op toezien dat gemeenten voldoende aandacht schenken aan zorgvuldig ruimtegebruik, dat één van de prestatievelden is.

6.2 Milieuaspecten in het stedelijk gebied

De milieukwaliteit is uiteraard een belangrijk aspect van de ruimtelijke kwaliteit. Ons streven is waar mogelijk via het ruimtelijk instrumentarium bij te dragen aan een betere milieukwaliteit. Of een ruimtelijke ontwikkeling aanvaardbaar is, is mede afhankelijk van de te bereiken milieukwaliteit. Wij onderscheiden twee vormen van aanpak:

- de gebiedsgerichte aanpak,
- de zonerings- en/of brongerichte aanpak.

⁴ Parkmanagement is een vorm van beheer op kantoren en bedrijventerreinen waarbij ondernemers samenwerken om op het terrein de gewenste kwaliteit te realiseren (tegen zo laag mogelijke kosten) en deze op lange termijn te behouden. Vaak is de gemeente bij deze samenwerking betrokken.

Het beheer van kantoren of bedrijventerreinen is niet meer alleen een zaak van de gemeente, maar wordt samen met bedrijven verzorgd. Private partijen krijgen hierdoor meer verantwoordelijkheid m.b.t. het beheer van hun bedrijventerrein waardoor het beheer doelmatiger, flexibeler en efficiënter kan worden uitgevoerd.

Bij de gebiedsgerichte aanpak is de bescherming gericht op een gebied dat zich van zijn omgeving onderscheidt. In dit gebied moeten één of meer milieukwaliteiten worden gegarandeerd. Een voorbeeld van deze aanpak zijn de milieukwaliteitsprofielen die hieronder worden beschreven.

De zonerings- en brongerichte aanpak is gericht op het verminderen van de geluids- en luchtbelasting die het gevolg is van het gebruik van (spoor- en vaar)wegen en industrieterreinen. De belasting als gevolg van transport van gevaarlijke en risicovolle stoffen wordt beschreven in paragraaf 8.1 (Veiligheid).

Milieukwaliteitsprofielen

Om een verantwoorde leefomgevingskwaliteit te bereiken of in stand te houden en kansen voor duurzaamheid te optimaliseren, is het gebruik van het instrument van gebiedsgerichte milieukwaliteitsprofielen gewenst. Deze hebben we uitgewerkt in het Provinciaal Milieubeleidsplan. Bij deze aanpak staat differentiatie van de milieukwaliteit naar typen gebieden centraal. Niet elk gebied heeft dezelfde milieukwaliteit (nodig). In hartje Utrecht bijvoorbeeld wordt hinder anders beleefd dan in Leidsche Rijn. Met de gebiedsgerichte milieukwaliteitsprofielen wordt ook een brug geslagen naar ruimtelijke planvorming. De profielen worden in samenspraak met gemeenten opgesteld en dienen als bouwsteen voor ruimtelijke plannen. De gebiedsindeling komt overeen met die voor de woonmilieus (zie voetnoot paragraaf 6.4 Wonen) en de typering uit het locatiebeleid (bijlage 2).

Een milieukwaliteitsprofiel van een gebied is opgebouwd uit relevante milieuthema's, waarbij per thema sprake is van een bandbreedte tussen basiskwaliteit en ambitiekwaliteit. De basiskwaliteit is de kwaliteit die minimaal vereist is voor de beoogde functie. De

ambitiekwaliteit maakt een optimale functie-invulling mogelijk.

Een voorbeeld: door de hoge dichtheid en functie-menging zijn met name in stadscentra verkeersoverlast, geluidhinder, geurhinder en luchtverontreiniging moeilijk te voorkomen. Een hoog ambitieniveau zal in de stadscentra niet realiseerbaar zijn. Aan de andere kant biedt de hoge bebouwings- en gebruikintensiteit van het stedelijk gebied kansen. Er is bijvoorbeeld voldoende afzet voor collectieve duurzame energie-opwekking. Dit betekent dat voor de milieubelasting een relatief lage ambitie en voor duurzaamheid (i.c. energie) een hoge ambitie wordt gesteld.

Wij verwachten dat door vroegtijdige integratie van milieudoelstellingen in planontwikkeling basiskwaliteiten haalbaar zijn en meer ambitiekwaliteiten nagestreefd kunnen worden. De kwantitatieve waarden voor de basis- en ambitiekwaliteiten worden noch in het streekplan noch in het milieubeleidsplan voorgescreven (behalve als het wettelijke normen betreft)⁵. De invulling is maatwerk en wordt in overleg met betreffende gemeenten gedaan. Daarbij wordt onder andere gekeken naar de feitelijke situatie zoals die nu is en wordt tevens gekeken naar ambities op andere beleidsterreinen en de prioriteit die deze ambities moeten hebben in vergelijking met de milieuambities.

De zonerings- en/of brongerichte aanpak

Voor de ruimtelijke inrichting betekent deze aanpak dat afstanden in acht moeten worden genomen tussen de belastende bron en gevoelige objecten zoals woningen, ziekenhuizen en scholen. Al kunnen technische bronmaatregelen en overdrachtsmaatregelen (zoals een geluidsscherm) de ruimtelijke claim c.q. zone verkleinen. Een zekere ruimtelijke marge zal vaak nodig blijven.

Verder moet rekening worden gehouden met de effecten die een verandering in de ruimtelijke inrichting heeft op de zone. Uitbreiding van het stedelijk gebied in combinatie met de locatiekeuze leidt in meer of mindere mate tot extra mobiliteit. Deze mobiliteit belast niet alleen het nieuwe stedelijk gebied, maar ook het omliggende wegennet. Dat kan betekenen dat de zones rond dit wegennet verruimd moeten worden,

⁵ Een uitzondering hierop vormen de ambitiewaarden voor externe veiligheid die wel zijn opgenomen in het PMP.

waarmee ook op andere locaties de leefomgevingskwaliteit wordt aangetast.

Het systeem van geluidszoneringen van industrieterreinen gaat ervan uit dat in principe geen nieuwbouw van geluidsgevoelige bestemmingen binnen de geluidszone wordt toegestaan. Alleen in uitzonderingsgevallen wordt rondom een industrieterrein een hogere dan de voorkeurswaarde vastgesteld, wat wil zeggen dat bij nieuwbouw de geluidsbelasting in dat geval hoger mag zijn dan volgens de voorkeurswaarde. Anderzijds worden akoestisch relevante ontwikkelingen binnen de zone voor industrielawaai getoetst aan de norm voor deze geluidszone. Het gaat naast de vergunningverlening om bijvoorbeeld de gronduitgifte ten behoeve van vestiging van nieuwe bedrijven, maar ook om andere ruimtelijke ontwikkelingen.

Bij nieuwe bouwlocaties is het uitgangspunt dat wordt voldaan aan de voorkeurswaarde van de Wet geluidhinder. Bij de keuze van nieuwbouwlocaties moet rekening worden gehouden met de geluidsbelasting van gezoneerde industrieterreinen (of bedrijven) en (spoor-)wegen. Op rijksniveau overweegt men in het kader van de vernieuwing van de Wet geluidhinder emissieplafonds voor wegen vast te leggen. De wegbeheerder wordt dan verantwoordelijk voor het handhaven van de maximale geluidsemissie van de weg. Bij overschrijding moet de wegbeheerder maatregelen nemen. In het SMPU gaan wij verder in op de geluidsbelasting van wegverkeer.

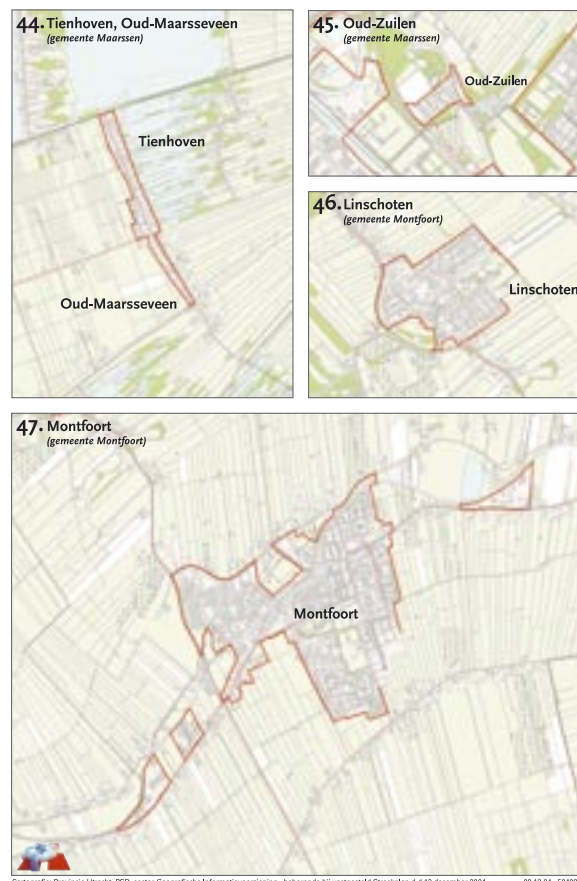
In paragraaf 8.5 zijn wij ingegaan op de geluid- en veiligheidszone rondom vliegbasis Soesterberg.

Om gevoelige bestemmingen als woningen te beschermen tegen een onaanvaardbare belasting met luchtverontreiniging, dient bij ruimtelijke ontwikkelingen het Besluit luchtkwaliteit in acht te worden genomen. Dit kan betekenen dat binnen de zone waar de grenswaarde - op de aangegeven termijnen - voor een bepaalde luchtverontreinigende stof wordt overschreden, geen nieuwe gevoelige bestemmingen mogen worden gesitueerd. Voor Utrecht gaat het bij luchtverontreinigende stoffen om de stoffen NO₂ en Fijn stof⁶. Onder gevoelige bestemmingen worden verstaan woningen, onderwijs-, gezondheidszorg- en kinderopvanginstellingen en sportterreinen. Zones

⁶ Voor NO₂ geldt hierbij als nuancering dat gegarandeerd moeten kunnen worden dat nieuw te bouwen bestemmingen per 2010 aan deze grenswaarde voldoet.

met overschrijding van grenswaarden Besluit luchtkwaliteit zijn vooral aanwezig rond rijks- en snelwegen, knooppunten van wegen en binnenstedelijk.

6.3 Rode contouren

Bij ons ruimtelijk beleid laten we ons voor een belangrijk deel leiden door het principe van beheerste groei. Wij willen zo de aantasting van waardevolle en kwetsbare open ruimte door nieuwe verstedelijking zo veel mogelijk vermijden. Ook willen we de contrastwerking tussen stad en land waar mogelijk versterken. Vanuit deze optiek is het gewenst nieuwe bouw mogelijkheden binnen het bestaand stedelijk gebied goed te benutten. Daarnaast is onze ambitie nadrukkelijk gericht op stedelijke vernieuwing en kwaliteitsvergroting in het bestaand stedelijk gebied. Dit heeft geleid tot een ruimtelijk beleid dat compactheid van bebouwingkernen nastreeft. Beleidsmatig hebben wij dit onder meer vertaald in een ruimtelijke afbakening van bebouwingkernen door zogeheten rode contouren. **De verstedelijkingsambities moeten plaatsvinden binnen de rode contouren.** Door een nauwkeurige visuele aanduiding verschaffen contouren duidelijkheid en helderheid. In het streekplan 1994 hebben wij al gewerkt met

rode contouren. Op een belangrijk nadeel na (de precieze ligging van de contour was soms niet helemaal duidelijk, wat tot discussies heeft geleid tussen overheden onderling en met derden) zijn de ervaringen met rode contouren overwegend positief.

Van star naar flexibel

In vergelijking met het streekplan 1994 zal de rode contour, in het voorliggend streekplan anders gehanteerd worden. Van een min of meer starre toepassing van de rode contour (Streekplan 1994) wordt nu overgegaan op een meer flexibele toepassing als beleids- en ontwikkelingsinstrument. Respect voor de lokale directe betrokkenheid en samenwerkingsgedachte tussen gemeenten en provincie, maatwerk, flexibiliteit en het kunnen inspelen op actuele ontwikkelingen zijn in dat kader relevante begrippen. Initiatieven zullen, bij toepassing van het instrument 'de rode contour', beoordeeld worden in het licht van ontwikkelingsplanologie.

Gebruikte methodiek

Bij het opnemen van functies binnen de bebouwingscontour is de volgende methodiek gehanteerd. Bebouwingskernen (wonen, werken, stedelijke voorzieningen) met een omvang van tenminste vijf hectare zijn voorzien van een rode contour. De methode voor rode contouren richt zich met name op de afbakening van steden en dorpen bestaande uit een samenhangende en multifunctionele bebouwingsconcentratie. Bedrijventerreinen, die functioneel bij de bebouwingskern horen maar er ruimtelijk van gescheiden zijn vallen eveneens onder deze methode, mits wordt voldaan aan de minimum omvang. Lintbebouwing is alleen binnen een rode contour opgenomen als sprake is van aaneengesloten bebouwing die tevens, op grond van bebouwingsdichtheid en overwegend niet-agrarische functies, als een uitloper van een bebouwingskern kan worden beschouwd. De rode contourmethode geldt niet voor instellingen en militaire complexen en dergelijk die liggen in het landelijk gebied. De generieke rode contourmethode leent zich namelijk niet voor deze specifieke situaties in het landelijk gebied. De rechten van gevestigde functies zijn doorgaans gewaarborgd door de vigerende planologische regelingen in bestemmingsplannen. Het ontbreken van een contour is geen belemmering voor het goed functioneren.

Voor kleine bebouwingsenclaves zonder contour geldt in beginsel het beleid voor het omringende

landelijk gebied. Verdichting op zeer beperkte schaal kan evenwel ook hier worden toegestaan, als bestaande kwaliteiten zich daartegen niet verzetten en een goede ruimtelijke inpassing mogelijk is. Ook het beleid voor lintbebouwing buiten de rode contour wordt primair afgestemd op de belangen van het omringende landelijk gebied. Behoud van de huidige kwaliteiten, van zowel het landelijk gebied als van het lint, staat daarbij voorop. Nieuwe bouwpercelen of nieuwe stedelijke functies zijn hier dan ook in beginsel ongewenst. Incidenteel kan hiervan worden afgeweken, als is gebleken dat op deze wijze per saldo kwaliteitsverbetering kan worden bereikt en bestaande omringende functies niet onevenredig worden gehinderd of beperkt. Van geval tot geval zal een afweging worden gemaakt.

In de Handleiding bestemmingplannen zullen wij nader ingaan op de voorwaarden waaronder verdichting van de kleine kernen en lintbebouwing zonder contour kan worden toegestaan.

Gewijzigde inzichten of zich wijzigende maatschappelijke omstandigheden kunnen voor militaire complexen en instellingen in het landelijk gebied leiden tot ruimtelijk-functionele consequenties. Hierop inspelen vereist maatwerk. De belangen van het omringende landelijk gebied zijn daarbij mede bepalend, maar er is ook oog voor de ruimtelijke dynamiek. Aan de hand van nadere visievorming is in beginsel functieaanpassing of herschikking niet op voorhand uitgesloten.

In paragraaf 7.2 is overigens aangegeven wat de ontwikkelingsmogelijkheden zijn van de op de plankaart opgenomen zonering van het landelijk gebied.

Als een bebouwingskern met een rode contour (ten minste 5 ha, stedelijke functie) zijn functie verliest, gaan wij de rode contour heroverwegen. Afhankelijk van de beleidswensen voor de locatie kan de rode contour komen te vervallen.

De contouren omsluiten in het algemeen de bestaande bebouwingskern met de stedelijke uitbreidingslocaties. Stedelijke functies met een overwegend onbebouwd en groen karakter (bijv. parken, sportvelden, tuincentra, complexen van recreatiewoningen en volkstuinen) zijn over het algemeen alleen in de bebouwingskern opgenomen als ze daar in ruimtelijk opzicht duidelijk deel van uitmaken. Voor waardevolle groenstedelijke functies binnen de contour (bijv. park Schothorst in Amersfoort) zijn in de toelichting

bij de kernbeschrijvingen richtlijnen opgenomen om hun behoud te garanderen.

De rode contouren staan per bebouwingskern op de specifieke contourenkaarten. Voor de beoordeling van de ruimtelijke plannen van gemeenten bieden deze kaarten (schaal 1:25.000) voldoende duidelijkheid. Zodra deze contouren in bestemmingsplannen (of een artikel 19 WRO-procedure) doorwerken zijn ze bepalend geworden. Voor het totaaloverzicht zijn de contouren ook aangegeven op de streekplankaart. Deze is echter, vanwege de grote schaal en de summier topografische ondergrond, ongeschikt voor het bepalen van de juiste ligging van de bebouwingscontour.

Kernen waarvoor in de planperiode geen stedelijke uitbreiding is voorzien hebben we een gesloten contour gegeven. Als ons beleid wel ruimte biedt voor stedelijke uitbreiding, dan is ten tijde van de vaststelling van het streekplan de exacte omvang en begrenzing van de uitbreiding vaak nog niet (helemaal) bekend. Dit is bijvoorbeeld het geval als de woningdichtheid en het type woonmilieu nog moeten worden uitgewerkt. In zo'n geval is op de plek van de uitbreidingsrichting de contour onderbroken. Op het ontbrekende contourgedeelte staat een symbool op de plankaart. De grootte van de cirkel geeft een indicatie van de mate van verstedelijking. Bij de beschrijving van de kern wordt het symbool toegelicht. Daarbij gaan wij onder andere in op het door ons voorgestane aantal woningen en hectaren bedrijventerrein/m² bvo kantoren. In het kader van het bestemmingsplan onderzoeken gemeenten de exacte omvang en situering van de uitbreiding, mede in het licht van verwervingsmogelijkheden, de gewenste inrichting en de dan geldende marktbehoefte. Planvorming en planinrichting zijn daarbij ook afhankelijk van een zorgvuldige afstemming op de landschappelijke en cultuurhistorische waarden van het aansluitende landelijke gebied. Zodra dit bestemmingsplan onherroepelijk is, wordt het ontbrekende contourgedeelte geacht overeen te komen met de begrenzing in het bestemmingsplan.

Als de situering en de exacte begrenzing van de uitbreiding op het moment van vaststelling van het streekplan al vaststaat, is een gesloten contour toegepast.

Binnen de rode contour sturen wij niet op aantallen. Als de ontwikkelingen binnen de contour passen in

het kwalitatieve en kwantitatieve ruimtelijk beleid uit het streekplan (behoud van kwaliteiten en waardevolle structuren, voldoende ruimte voor groen en water in de stad), dan beschouwen we ze als passend in het proces van vernieuwing en functieaanpassing van de kernen.

De in dit streekplan gegeven plancapaciteiten voor woningbouw binnen de contour *op bestaande restcapaciteitlocaties en op nieuwe inbreidingslocaties* zijn mede gebruikt voor het bepalen van de hoeveelheid benodigde ruimte voor uitbreidingslocaties; in dat kader hebben ze een *indicatief karakter*. In de streekplanperiode kan blijken dat op een restcapaciteit- of inbreidingslocatie een groter aantal woningen kan worden gerealiseerd dan bij de vaststelling van het streekplan werd voorzien of haalbaar werd geacht. Een ophoging van de capaciteit dan wel het ontwikkelen van een extra inbreidingslocatie zullen we niet in mindering brengen op het in dit streekplan opgenomen aantal woningen op uitbreidingslocaties. In dergelijke gevallen achten wij een verhoging van het totale gemeentelijke woningbouwprogramma in ruimtelijk opzicht aanvaardbaar.

In het kader van zorgvuldig ruimtegebruik is overigens wel aangegeven dat inbreiding, transformatie en intensivering op een zorgvuldige wijze moeten plaatsvinden met behoud van de aanwezige specifieke waardevolle kwaliteiten. Het is daarbij de uitdaging om stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarden en waardevol groen en speelterreinen in stand te houden en veiligheid, gezondheid, milieu en waterhuishoudkundige situaties zo mogelijk te verbeteren.

Wij realiseren ons dat de inbreidingsambities hoog zijn. Wij gaan de ontwikkeling van de woningvoorraad monitoren (zie ook 6.4 Wonen en 14.5 Monitoring en evaluatie). Als een vertraging bij de uitvoering van het woningbouwprogramma blijkt op te treden, dan zullen wij in overleg bepalen welke acties nodig zijn.

De aantallen woningen voor nieuwe uitbreidingslocaties die in de hoofdstukken 9 tot en met 12 zijn genoemd, zijn richtinggevend. ***De aantallen woningen en het ruimtebeslag die in bestemmingsplannen zijn opgenomen voor nieuwe uitbreidingslocaties zullen wij vooral toetsen aan de bestuurlijke afspraken over woonmilieudifferentiatie die regionaal worden gemaakt.*** Daarnaast zal de planbegrenzing uiteraard getoetst worden aan eventueel aanwezige fysieke waarden en ruimtelijke belangen. Als blijkt dat voor

een betere afstemming van woonmilieus (en woningtypen) meer ruimte nodig is dan de contouren mogelijk maken, dan zullen wij na een zorgvuldige afweging van belangen en argumenten de contouren aanpassen via de afwijkingsbevoegdheid (zie paragraaf 6.4).

Flexibiliteit

De rode contouren worden in beginsel strikt gebruikt om het landelijk gebied zo min mogelijk aan te tasten. Om te kunnen inspelen op nieuwe kansen en ontwikkelingen zijn twee vormen van flexibiliteit mogelijk: de zogenoemde touwtjesmethode en de afwijkingsbevoegdheid.

Bij de *touwtjesmethode* wordt aansluitende overschrijding van de contour toegestaan, mits elders een gelijkwaardige, voor bebouwing geschikte locatie wordt geschrapt (oppervlakteneutraal). Indien dit planologisch inpasbaar is, kunnen gedeputeerde staten de touwtjesmethode toepassen.

Met de *afwijkingsbevoegdheid* hebben gedeputeerde staten de mogelijkheid om, na een zorgvuldige afweging van belangen en argumenten en bij het ontbreken van alternatieven, de contour op te rekken (niet oppervlakteneutraal). Bij de op de plankaart aangegeven nieuwe uitbreidingslocaties is flexibiliteit (uitwisseling van locaties) alleen mogelijk via de afwijkingsbevoegdheid. De procedure voor het toepassen van de afwijkingsbevoegdheid is beschreven in paragraaf 14.4. Het doorlopen van deze procedure beslaat gemiddeld genomen een half jaar.

Gedeputeerde staten zullen bij afwijkingen van de rode contour het advies van provinciale staten (i.c. de

commissie REG) zwaar laten meewegen en bij afwijking van het advies daarover terugrapporteren.

Zowel de touwtjesmethode als de afwijkingsbevoegdheid kan slechts worden toegepast op plaatsen waar de bebouwingkern niet grenst aan landelijk gebied met bodem-, ecologische, landschappelijke of cultuurhistorische kwaliteiten van bovenlokaal belang of aan harde begrenzingen als waterplassen en waterbergingslocaties. Overschrijding is hier in beginsel ontoelaatbaar en kan bij gebleken noodzaak en ontbrekende alternatieven slechts medewerking krijgen via partiële streekplanherziening.

Wij achten de flexibiliteit van het streekplan voldoende om te kunnen inspelen op actuele ontwikkelingen en om nieuwe kansen te benutten voor kwaliteitsverbetering in (kernen van) gemeenten.

6.4 Wonen

In 2004 woonden ruim 1.16 miljoen mensen in de provincie Utrecht: ongeveer de helft daarvan in het stadsgewest Utrecht en bijna een kwart in het gewest Eemland. De groei van de bevolking en de woningvoorraad tussen 1990 en 2004 was relatief het grootst in het gewest Eemland en het deelgebied Zuidoost.

Naar verwachting zal de bevolking tussen 2005 en 2015 met ruim 65.000 inwoners toenemen. Deze groei wordt bepaald door binnenlandse en buitenlandse migratie en vooral door natuurlijke aanwas. Tussen 2002 en 2015 is de toename door natuurlijke aanwas

Tabel 6.4A: Bevolkingsontwikkeling (afgeronde getallen) (bron: CBS per 1/1)

	1990	1995	2004*	Toename 1990-2004 (%)
Stadsgewest Utrecht	541.150	557.650	602.800	11.4
Gewest Eemland	228.850	245.400	270.700	18.3
Deelgebied Zuidoost	118.500	128.750	137.700	16.2
Deelgebied West	137.550	143.650	151.000	9.8
Provincie Utrecht	1.026.050	1.075.450	1.162.200	13.3

*voorlopige cijfers

Tabel 6.4B: Ontwikkeling woningvoorraad (afgeronde getallen) (bron: CBS per 1/1)

	1990	1995	2004	Toename 1990-2004 (%)
Stadsgewest Utrecht	211.700	223.650	257.300	18.7
Gewest Eemland	86.450	96.100	109.900	27.6
Deelgebied Zuidoost	42.550	47.200	53.000	24.6
Deelgebied West	47.850	52.500	58.000	21.2
Provincie Utrecht	388.550	419.450	472.200	21.5

ongeveer 40.000. Migratie is met name gerelateerd aan arbeidsmarkt/werkgelegenheid en onderwijs. Ook de beschikbaarheid van woningen speelt een rol. Door de centrale ligging is de provincie Utrecht overigens ook een aantrekkelijke vestigingsplaats voor mensen die niet economisch of maatschappelijk aan deze provincie zijn gebonden.

Door ons ruimtelijk beleid concentreert de verstedelijking zich in de regio's Utrecht en Amersfoort. We verwachten dat daardoor de bevolkingstoename de komende jaren met name in het stadsgewest Utrecht en het gewest Eemland zal plaatsvinden.

De komende jaren krijgen wij ook te maken met een toenemende vergrijzing. Uit de bevolkingspiramide (figuur 6.4: bevolkingsopbouw provincie Utrecht) blijkt dat de leeftijdsgroepen vanaf 50 jaar groter worden. De categorie 25- tot 45-jarigen wordt duidelijk kleiner. De trend naar kleinere huishoudens zet door. Daardoor zijn er meer woningen nodig bij eenzelfde aantal inwoners. De gemiddelde woningbezetting is gedaald van 2.64 personen per woning in 1999 naar 2.46 personen per woning in 2004. Naar verwachting zal de gemiddelde woningbezetting verder afnemen tot ongeveer 2.3 personen per woning in 2015.

Voor de provinciale woningbehoefteraming en bevolkingsprognose gebruiken we het Interprovinciaal Woningbehoeftemodel. Dit model berekent de demografische processen die de ontwikkeling van de bevolking beïnvloeden.

De beschikbaarheid van woningen is één van de factoren die de bevolkingsontwikkeling bepalen. Daarom hebben we een eerste raming gemaakt van de toekomstige woningbouwopgave, vanuit onze visie op de ruimtelijke mogelijkheden. Toevoeging aan de woningvoorraad vindt met name plaats door nieuwbouw. De woningvoorraad neemt met name af door

sloop. Het saldo van toevoeging en afname bepaalt de ontwikkeling van de woningvoorraad. Er is geen rekening gehouden met de algemeen noodzakelijk geachte frictieleegetand van twee procent: leegstand die nodig is voor het goed laten functioneren van de woningmarkt.

Er is een groot woningtekort in onze provincie. Voor 2002 is het tekort op provinciaal niveau berekend op ongeveer 6 procent. Omdat de woningvraag in toenemende mate de gemeentegrenzen overstijgt en de woningzoekenden zich steeds vaker op de regionale en zelfs provinciale woningmarkt begeven, gaan wij in het streekplan uit van dit provinciaal woningtekortcijfer. Er zijn daarbij wel verschillen tussen de regio's. Met name het stadsgewest Utrecht heeft een hoger woningtekort, dat vooral is veroorzaakt door de vertraagde oplevering van woningen in Leidsche Rijn.

De woningbehoefteraming houdt ook rekening met ontwikkelingen die buiten de provincie plaats vinden. Zo is er een belangrijke interactie met de andere regio's in de Noordvleugel van de Randstad. Bij de raming van de toekomstige woningbehoefte is uitgegaan van een geschat aantal te bouwen woningen in Almere. Deze woningen zijn bedoeld om een deel van de vestigingsdruk op de Noordvleugel, met name uit het Amsterdamse, en in mindere mate ook uit het Utrechtse op te vangen. Daarmee wordt ook de overdruk op het Utrechtse verminderd.

In opdracht van het Rijk is in het kader van de Nota Ruimte het Integraal Ontwikkelingsplan Almere (IOPA) ontwikkeld. In het IOPA is aangegeven op welke wijze er tussen 2010 en 2030 60.000 additionele woningen in Almere gebouwd kunnen worden. Van die 60.000 zijn er 20.000 bedoeld om de overdruk op het Utrechtse op te vangen.

Het Kabinet heeft in april 2004 voor een gefaseerde schaa sprong voor Almere gekozen. In de planning voor met name de infrastructurele investeringen gaat het Kabinet voor de periode 2010-2030 uit van 40.000 woningen, daarbij wel rekening houdend met een verdere doorgroei van Almere.

Beheerste groei

In het beoogde woningbouwprogramma hebben wij nadrukkelijk gekozen voor een beheerste groei om het huidige evenwicht tussen de (leef)kwaliteit en de verstedelijkingsdruk op de (groene) ruimte te bewaren. De kwalitatieve ruimtelijke mogelijkheden zijn bepalend voor nieuwe verstedelijkingsontwikkelingen, niet de kwantitatieve vraag. In de

hoofdbeleidslijn over verstedelijking benaderen wij de verstedelijkingsopgave vanuit het perspectief van het bestaand stedelijk gebied. Wij willen nieuwe stedelijke uitbreiding vooral binnen het stadsgewest Utrecht en het gewest Eemland concentreren. Veenendaal en (in mindere mate) Woerden vervullen een beperkte regionale opvangtaak voor respectievelijk de deelgebieden Zuidoost- en West-Utrecht. Deze kernen hebben ruimtelijk meer vestigingsmogelijkheden voor bewoners, bedrijven en voorzieningen dan de omliggende kernen, die te maken hebben met fysieke ruimtelijke beperkingen.

Kleine kernen

Het verstedelijkingsbeleid voorziet slechts in beperkte mate in uitbreiding van de overige kernen. Deze keuze is gericht op het voorkomen van verdere versnippering van het landelijk gebied en het realiseren van duurzame ecologische, agrarische, recreatieve, landschappelijke en cultuurhistorische structuren. Wij zijn van mening dat deze keuze niet ten koste hoeft te gaan van de leefbaarheid van de kleine kernen en het landelijk gebied. Het creatief benutten van inbreiding en herstructurering biedt voldoende mogelijkheden voor een toename van de woningvoorraad, waardoor grote problemen voor de leefbaarheid van (groepen van) de plaatselijke bevolking worden voorkomen. Dreigt ons beleid wel tot ernstige (leefbaarheids)problemen in bepaalde kernen te leiden, dan zullen wij ons inzetten om deze gevolgen te voorkomen of te verzachten. Te denken valt aan het stellen van vestigingsbeperkende maatregelen volgens de Huisvestingswet en aan vervoer op maat. Daarnaast zijn er mogelijkheden om de druk van woningzoekenden van buiten de kern te verminderen. Vanaf juli 2004 bestaat er in het kader van de woonruimteverdeling, de mogelijkheid voor gemeenten om voor kernen tot 2000 inwoners, voorrang te geven aan lokale woningzoekenden (zie ook kopje woonruimteverdeling).

Wij hebben een provinciaal Budget Kleine Kernen (in principe voor 4 jaar een jaarlijks budget van 5 ton euro) vastgesteld bij de begroting 2004. Het budget is bedoeld om een bijdrage te leveren aan het vergroten van de leefbaarheid in kleine kernen. Het uitvoeringsplan project leefbaarheid kleine kernen (2004) maakt inhoudelijk gezien duidelijk hoe en waar we dit budget willen gaan inzetten. Het gaat in de uitvoering niet om een subsidieregeling met daaraan gekoppelde voorwaarden maar om ontwikkelingsstra-

jecten met de betrokken gemeenten. Om ervaring op te doen wordt gestart met een pilot in de Lopikerwaard. Vanaf medio 2005 kunnen ook ontwikkelingstrajecten met andere gemeenten worden ingezet.

Als blijkt dat er geen mogelijkheden voor verantwoorde inbreiding en herstructurering/renovatie van bestaande stedelijke gebieden (meer) aanwezig zijn, dan zullen wij in overleg en op basis van een gemeentelijke visie, bekijken of een beperkte oprekking van de rode contour mogelijk is. Hiermee wordt voorkomen dat de kleine kernen volledig op slot gaan. In de gemeentelijke visie moet de noodzaak expliciet worden aangetoond. De argumentatie moet van de gemeente komen en gekoppeld zijn aan de (leefbaarheids)problematiek in de kern. In de visie moet in ieder geval ook worden aangegeven welke mogelijkheden zijn onderzocht voor inbreiding en herstructurering en in hoeverre vestigingsbeperking volgens de Huisvestingswet soelaas heeft geboden etc. Met de oprekking van de contour dient in ieder geval ook tegemoet te worden gekomen aan de behoeften van de doelgroepen van de kern zelf (met name starters en ouderen). Een dergelijke oprekking van de contour verloopt, na zorgvuldige afweging, via de procedure van de afwijkingsbevoegdheid. Op plaatsen waar de bebouwingskern grenst aan landelijk gebied met hoge bodemkundige, ecologische, landschappelijke of cultuurhistorische kwaliteiten van bovenlokaal belang of harde begrenzingen als waterplassen en waterbergingslocaties is oprekking van de contour in beginsel ontoelaatbaar. Oprekking van de contour is hier bij gebleken noodzaak en bij ontbreken van alternatieven slechts via een zwaardere procedure (de partiële herziening) mogelijk.

Woningbouwprogramma

Bovenstaande overwegingen leiden tot het volgende woningbouwprogramma: zie tabel 6.4C

Naast de restcapaciteit (het aanbod aan woningen dat al is opgenomen in bestaande ruimtelijke plannen) onderscheidt het woningbouwprogramma nieuwbouw op inbreidings- en uitbreidingslocaties. Van de ruim 73.500 te bouwen woningen zijn al ruim 47.500 woningen opgenomen in de restcapaciteit. Dit betekent dat in de periode 2005–2015 voor 26.000 woningen ruimte moet komen op nieuw te plannen locaties: 18.000 woningen op nieuwe inbreidingslocaties en 8.000 woningen op uitbreidingslocaties. De mogelijkheden voor woningbouw op binnenstedelijke locaties (restcapaciteit en inbreiding) zijn onder

Tabel 6.4C: Woningbouwprogramma

	Woningbouwprogramma 2005-2015	Nieuwe uitbreiding 2005-2015	Restcapaciteit ⁷ 1-1-2005	Nieuwe inbreiding 2005-2015
Stadsgewest Utrecht	43.150	4.320	27.545	11.285
Gewest Eemland	19.440	2.890	12.010	4.540
Deelgebied Zuidoost	5.650	430	3.965	1.255
Deelgebied West	5.420	385	4.075	960
Provincie Utrecht	73.660	8.025	47.595	18.040

andere ingeschat op basis van gemeentelijke informatie. Wij realiseren ons dat bij deze aannames het risico bestaat van tegenvallers bij de ontwikkeling. Wij hebben echter de overtuiging dat in de loop van de streekplanperiode zich ook weer nieuwe plannen zullen aandienen. De ervaring uit het verleden leert namelijk dat er uiteindelijk per saldo doorgaans meer woningen worden gerealiseerd dan vooraf opgenomen in de gemeentelijke plannen. Daarnaast verwijzen wij naar paragraaf 6.3 waar wij hebben aangegeven dat wij binnen de rode contour niet op aantallen sturen. Dit betekent dat als blijkt dat er op binnenstedelijke locaties meer woningen gerealiseerd kunnen worden dan nu in het streekplan voorzien, wij dat niet in mindering brengen op de aantallen woningen op de nieuwe uitbreidingslocaties. In het woningbouwprogramma is rekening gehouden met de aantallen woningen die zijn opgenomen in de VINEX-contracten tot 2005. Ook de met het Rijk gemaakte Woningbouwafspraken tot 2010 (gewest Eemland en het BRU) passen binnen ons streekplan woningbouwprogramma. Bij de Woningbouwafspraken is uitgegaan van het benodigd aantal woningen om het woningtekort te halveren. Bij het bepalen van het programma zijn de beschikbaarheid en operationaliteit van locaties belangrijke factoren geweest. Ook de continuïteit van de woningbouwproductie heeft aandacht gekregen. In samenhang met de begrenzing via contouren willen wij hiermee richting geven aan de ontwikkeling van de woningvoorraad.

In de Nota Ruimte zijn indicatief **bundelingsgebieden** aangegeven. Voor onze provincie betreft dit globaal het stadsgewest Utrecht, de kernrij Leusden, Amersfoort, Soest, Baarn en Eemnes en het tussenliggende deel van de Utrechtse Heuvelrug. De verhouding tussen de

⁷ De restcapaciteit geeft het per 1-1-2005 nog op te leveren aantal woningen, inclusief vervangende nieuwbouw. De capaciteit is een weergave van de zogenaamde harde capaciteit die (in beginsel) planologisch aanvaardbaar is. Als basis is gebruikt de Nota capaciteit woningbouwlocaties 2003.

binnen deze gebieden gebundelde en de daarbuiten verspreide verstedelijking moet, zo is aangegeven in de Nota Ruimte, ten minste gelijk blijven. Dit draagt bij aan versterking van de economische positie van de (steden van de) nationale stedelijke netwerken en aan het draagvlak voor voorzieningen in en bij de steden. In de Nota Ruimte is aangegeven dat de provincies de bundelingsgebieden met een juiste begrenzing vastleggen. Gedeputeerde staten zullen deze begrenzingen, na een gedegen afweging en in overleg met de betrokken gemeenten en de provincies, vastleggen via een uitwerkingsplan van het streekplan.

Overigens zijn ons woningbouw- en werkprogramma in lijn met deze beleidsgedachte uit de Nota Ruimte. Uitgaande van de indicatief aangegeven bundelingsgebieden wordt, met ons beleid tot concentratie van de verstedelijking in het stadsgewest Utrecht en het gewest Eemland voldaan aan de voorwaarde dat de verhouding binnen en buiten die gebieden ten minste gelijk moet blijven.

Vanuit onze visie op de ruimtelijke mogelijkheden, kan het huidige provinciale woningtekort van ongeveer 6 procent in 2002 met een bouwprogramma van 73.500 woningen in de streekplanperiode worden teruggebracht tot minder dan 3 procent in 2015⁸. Terugdringing van het tekort zal ook de prijs-

⁸ Het landelijke Woningbehoefte Onderzoek 2002 (WBO) komt uit op een woningtekort voor de provincie Utrecht van 3.6% in 2002. De provinciale IPB-berekening komt uit op een starttekort van 6%. Het verschil is te verklaren door het gebruik van verschillende methoden/ aannames bij de berekeningen.

In de Nota Ruimte is aangegeven dat het in eerste instantie de inzet is om te zorgen dat in de stedelijke regio's het aantal woningen te realiseren dat nodig is om het tekort in 2010 terug te brengen tot het door het Rijk gewenste niveau van 1.75% (WBO-cijfer). Daarbij wordt door het Rijk uitgegaan van een starttekort van 3.5%. Met ons provinciale streekplan woningbouwprogramma halveert ons tekort van 6% naar 3%. Dit is in lijn met de rijksambitie. Overigens is ons streekplan woningbouwprogramma ook in lijn met de gemaakte Woningbouwafspraken (tot 2010) met het Rijk. Bij de afspraken is uitgegaan van het benodigd aantal woningen om het tekort te halveren.

opdrijving verminderen. Verdringingseffecten op de Utrechtse woningmarkt zullen echter blijven optreden; woningvragers zullen niet altijd vinden wat ze zoeken. De ernst daarvan zal mede afhangen van de typen woonmilieus die ontwikkeld gaan worden en het regime voor woonruimteverdeling.

Het bouwprogramma van 73.500 is de gewenste bruto uitbreiding van de woningvoorraad. De woningvoorraad neemt echter af door sloop en functieverandering. Het saldo van toevoeging en afname bepaalt de ontwikkeling van de woningvoorraad. Bij het opstellen van de woningbehoefteprognoses is ervan uitgegaan van dat de woningvoorraad met ruim 9.500 afneemt. In een overzicht geeft dit het volgende beeld:

Woningvoorraad 2005	481.400
Bruto toename 2005-2015	73.500
Onttrekkingen 2005-2015	9.500
Verwachte voorraad 2015	545.400

Voortgang woningbouw

De gemiddelde woning blijkt veel tijd in de 'pijplijn' door te brengen. De vertraging op uitbreidingslocaties leidt bovendien tot stagnatie in de doorstroming en in de herhuisvesting in bestaand gebied. Zorgelijk is ook dat het tempo van de vervangende nieuwbouw (in verband met herstructurering en stedelijke vernieuwing) achterblijft. De gewenste verbetering van bestaande woonmilieus komt daarmee onder druk te staan. In 2002 heeft het Ministerie van VROM onderzoek laten doen naar de oorzaken van het inzakken van de landelijke woningbouwproductie. De zogenoemde Taskforce Woningbouwproductie signaleerde de volgende belemmeringen bij de (grootschalige) woningbouwprojecten: langdurige procedures en ingewikkelde regelgeving, de zwakke regierol van gemeenten bij complexe uitbreidingslocaties en het ontbreken van draagvlak in de maatschappij. Het Rijk bereidt concrete maatregelen voor, onder andere een versneling van procedures, vereenvoudiging van regelgeving en zogenoemde aanjaagteams.

Het is gewenst dat gemeenten in samenwerking met marktpartijen uitvoerbare woningbouwplannen gaan realiseren. Locaties die gemakkelijk kunnen worden gerealiseerd, worden met name in het bestaande stedelijk gebied steeds schaarser. Als een milieubelastend bedrijf kan worden uitgekocht of spontaan tot sluiting besluit en als vervolgens zonder veel extra inspanning op korte termijn woningen op die locatie kunnen wor-

den gerealiseerd, dan is er sprake van een meevaller. Wat echter vaker voorkomt, is dat de geplande woningbouw onverwachts wordt vertraagd, bijvoorbeeld door ernstige bodemverontreiniging of bezwaren van omwonenden. Vervolgens verandert de vraag vanuit de markt en krijgt de bouwer/projectontwikkelaar het project financieel niet meer rond. Omdat de 'gemakkelijke' en minder complexe locaties meestal al aan bod zijn geweest, worden de kansen op tegenvallers steeds groter. Momenteel kunnen onder invloed van de grote vraag naar woningen nog zeer regelmatig rendabele woningbouwplannen op moeilijke en dure locaties worden ontwikkeld. Andere belangrijke, maar deels 'ongrijpbare' factoren zijn de economische vooruitzichten, het concurrerende aanbod elders en specifieke woonwensen vanuit de markt (bijv. de vraag naar vrije kavels en individueel opdrachtgeverschap).

Inbreidingslocaties

Om het landelijk gebied zo veel mogelijk open te houden, vinden wij woningbouw op inbreidingslocaties van groot belang. Hierbij gaat het om woningbouw op locaties in bestaand stedelijk gebied, met name door intensivering of functieverandering en/of stedelijke vernieuwing. Zoals hiervoor geschetst, is de ontwikkeling van inbreidingslocaties niet altijd even gemakkelijk.

Het accent komt meer en meer te liggen op efficiënt ruimtegebruik (bouwen in hoge dichtheden). Aandacht voor de kwalitatieve aspecten is essentieel. Ondanks dat wij erkennen dat realisatie niet altijd makkelijk is blijven wij het belang van inbreiding benadrukken: verdichten en tegelijk het vergroten van de leefbaarheid en het leeg houden van het buitengebied. Volgens ons is het mogelijk te verdichten en toch een ontspannen stad te houden met voldoende groen en lege plekken. De vermenging van functies maakt een stad leefbaar. In paragraaf 6.1 (Zorgvuldig ruimtegebruik) hebben wij verschillende mogelijkheden genoemd van het combineren van functies. Juist ook vanwege onze keuze van beheerste groei en het belang dat wij hechten aan het zorgvuldig omgaan met het benutten van ruimte hebben wij geen reservelocaties opgenomen. Wij willen zo de druk op de realisatie van de in het streekplan opgenomen inbreidingsambitie hoog houden.

In de cijfers voor inbreiding, die zijn weergegeven in tabel 6.4C, is uitgegaan van begrenzing van het stedelijk gebied: de rode contour uit het streekplan

1994. De mogelijkheden van woningbouw op binnenstedelijke locaties hebben we ingeschat op basis van gemeentelijke informatie.

Wij beseffen dat de door ons opgenomen aantallen ambitieus zijn en dat er, gezien de risico's, sprake kan zijn van tegenvallers bij de ontwikkeling. In het verleden is echter ook vaak gebleken dat door verdichting/intensivering meer woningen zijn gerealiseerd dan in de plannen was begroot. Bovendien hebben gemeenten de ruimte om binnen de rode contouren, als actuele ontwikkelingen daartoe aanleiding geven, meer woningbouw te realiseren dan nu is voorzien (zie paragraaf 6.3). Naar onze mening hebben gemeenten voldoende mogelijkheden om binnen de rode contouren het kwantitatieve woningbouwprogramma te realiseren, exclusief de door ons aangegeven aantallen woningen op nieuwe uitbreidingslocaties. Wij gaan er overigens van uit dat bij de kwalitatieve invulling van de inbreidingslocaties de leefbaarheid en de specifieke waardevolle kwaliteiten behouden blijven. Het is daarbij de uitdaging om stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarden, waardevol groen en speelterreinen in stand te houden en veiligheid, gezondheid, milieu en waterhuishoudkundige situaties zo mogelijk te verbeteren. Bij de toetsing van bestemmingsplannen is dit een punt van aandacht.

Monitoring

Wij zullen de ontwikkeling van de woningvoorraad actief monitoren. De in 2004 ontwikkelde woningmarktmonitor zal inzicht gaan geven in verschillende ontwikkelingen op de woningmarkt en biedt daarbij inzicht in de voortgang van een aantal provinciale beleidsdoelen. Daarnaast gaan we meer dan in de vorige streekplanperiode, pro-actief de uitvoering van het streekplan woningbouwprogramma volgen. We zullen hiervoor regelmatig met gemeenten overleggen. *Als uit de monitoring blijkt dat in de realisatie van het streekplanprogramma vertraging blijkt op te treden, dan zullen wij vroegtijdig in overleg bepalen welke acties moeten worden ondernomen* (zie ook paragraaf 14.5 Monitoring en evaluatie).

Woonruimteverdeling

In onze visie op wonen en stedelijke vernieuwing (Oog voor Wonen, vastgesteld in juni 2002) hebben wij aangegeven dat keuzevrijheid voor alle woonruimtevragers voor ons centraal staat. **Wij kiezen voor een eenduidige benadering voor de hele provincie bij woonruimteverdeling, met zo weinig mogelijk**

binnengrenzen. Dit laat wel de mogelijkheid open voor een beperkt aantal regionale woningmarkten.

Op een gespannen woningmarkt kan het bij uitzondering noodzakelijk zijn de vestigingsvrijheid van woningzoekenden te beperken. Via de Huisvestingswet hebben wij de bevoegdheid gemeenten toe te staan lokale of regionale bindingseisen te stellen bij woonruimteverdeling. Ons uitgangspunt is dat (samenwerkende) gemeenten binnen de (ruimtelijke) mogelijkheden de verantwoordelijkheid hebben in de woningbehoefte te voorzien en zo veel mogelijk tegemoet te komen aan de (toekomstige) woonwensen van woonruimtevragers.

In februari 2004 hebben wij de beleidsregels Huisvestingswet provincie Utrecht 2004 vastgesteld. In deze beleidsregels is aangegeven hoe wij omgaan met onze toestemmings- en goedkeuringsbevoegdheden in het kader van de Huisvestingswet. De belangrijkste punten zijn:

- De keuzevrijheid van de woonconsument dient zo groot mogelijk te zijn. De provincie Utrecht dient zodra dat mogelijk is, één woningmarktgebied te worden.
- Verzoeken om goedkeuring van of toestemming voor vestigingsbeperkende maatregelen worden afgestemd in regionaal verband.
- Gemeenten dan wel het BRU kunnen voor kernen tot 2000 inwoners een gemotiveerde aanvraag doen om voorrang voor lokale woningzoekenden.
- Met aanvragen voor vestigingsbeperking voor kernen met meer dan 2000 inwoners wordt zeer terughoudend omgegaan.

In het WERV-gebied (Wageningen, Ede, Rhenen en Veendaal) wordt op initiatief van de daar opererende woningcorporaties gewerkt aan een gemeenschappelijk, provinciegrensoverschrijdend woonruimteverdelingskader. Wij stimuleren en ondersteunen deze samenwerking, maar zullen daarbij nadrukkelijk aandacht houden voor de functie van Rhenen en Veendaal voor in ieder geval het deelgebied Zuidoost-Utrecht.

Woonmilieudifferentiatie

In de visie Oog voor Wonen hebben wij aangegeven dat kwaliteit, naast keuzevrijheid, één van de kernbegrippen is, ondanks het huidige kwantitatieve woningtekort. Iedereen die een woning zoekt, moet uiteindelijk de woning kunnen vinden die qua kwaliteit het dichtst komt bij de eigen wensen en financiële mogelijkheden. Sommigen kiezen bijvoorbeeld voor

een woning in de nabijheid van veel voorzieningen (bijv. in het centrum van een stad of dorp), terwijl anderen de voorkeur geven aan een ruimere woning in een groene buitenwijk (groenstedelijk woonmilieu). Woonmilieu betekent: de woning en de omgeving waarin de woning staat. Daarbij zijn dimensies als de ligging, de dichtheid van de bebouwing, de woningtypes, het voorzieningenniveau en de mate van functiemenging van belang.

ABF-Research heeft in 2002 onderzoek gedaan naar woonmilieus. Dit heeft een wensbeeld voor het jaar 2015 opgeleverd⁹. Uit het onderzoek blijkt dat er tekorten gaan ontstaan in de centrum-stedelijke en landelijk wonen woonmilieus. Bij landelijk wonen gaat het om wonen in een groene omgeving, in of aan de rand van het landelijk gebied, met relatief lage dichtheden in de bebouwing. In het groenstedelijke woonmilieu ontstaan de komende jaren overschotten. Uitgaande van het huidige woningbouwprogramma zien we in het stadsgewest Utrecht tussen 2000 en 2015 met name een toename van groenstedelijke woonmilieus. Deze toename wordt veroorzaakt door de oplevering van grote aantallen woningen in dit woonmilieu (o.a. Zenderpark, Houten-Zuid en Leidsche Rijn). Hiertegenover staat een afname van stedelijk buitencentrum woonmilieus, met name als gevolg van de herstructureringsopgave. Tevens zijn er kansen om tegemoet te komen aan de gesignaleerde behoefte aan centrum-stedelijke woonmilieus (diverse locaties in de stad Utrecht, Centrum Leidsche Rijn). In gewest Eemland is eenzelfde ontwikkeling te zien als in het stadsgewest Utrecht. Hier wordt de toename van groenstedelijke woonmilieus met name veroorzaakt door de bouw van nieuwe woningen in Vathorst. In de deelgebieden Zuidoost- en West-Utrecht worden bij het huidige nieuwbouwprogramma geen grote verschuivingen verwacht tussen woonmilieus.

Wij willen, op basis van de uitkomsten van het ABF-onderzoek en uitgaande van het voorgestelde nieuwbouwprogramma, in overleg met de streekplandeelgebieden in 2005 komen tot een gewenste woonmilieudifferentiatie per deelgebied (een verdere uitwerking van het ABF-onderzoek). Bij de afstem-

ming van woonmilieus (en woningtypen) op de toekomstige vraag zal ook de vraag op basis van het programma Wonen, Zorg en Welzijn worden betrokken. Bij de verdere uitwerking zullen, naast de hierboven genoemde woonmilieus, ook andere woonmilieus worden betrokken. Ook sociale woningbouw zal een punt van aandacht zijn.

Wij zullen de gewenste woonmilieudifferentiatie ook betrekken bij de monitoring.

Een en ander zal moeten worden gerealiseerd door transformatie van woonwijken (via sloop en herstructurering) en nieuwbouw op uitbreidingslocaties. Gezien de toekomstige tekorten aan (ruimte-extended) landelijke woonmilieus kan blijken dat gemeenten meer ruimte nodig hebben om het benodigd aantal woningen te realiseren. Voor een deel kan binnen de rode contouren in deze behoefte worden voorzien door het creëren van nieuwe, groene woonwijken aan de rand van bestaande dorpen. Bij de uitwerking voor de deelgebieden kan echter blijken dat voor een betere afstemming van woonmilieus (en woningtypen) op de toekomstige vraag meer ruimte nodig is dan de rode contouren mogelijk maken. Als die ruimtevraag zich bij de uitwerking aantoonbaar voordoet dan wel in de loop van de streekplanperiode blijkt kunnen de rode contouren aangepast worden door gebruik te maken van onze afwijkingsbevoegdheid (zie ook paragraaf 6.3 Rode contouren). Aanvullend hierop willen wij ook buiten de rode contouren ruimtelijke mogelijkheden bieden, voor zover wij daarmee de kwaliteit van het landelijk gebied kunnen versterken. Wij doelen op de mogelijkheden van instrumenten als ruimte voor ruimte (de benutting van vrijkomende bebouwing in het landelijk gebied), rood voor groen en nieuwe landgoederen.

In Oog voor Wonen hebben we aangegeven dat we, op basis van een gezamenlijk tot stand gekomen wensbeeld van woonmilieudifferentiatie, met de regio's/(samenwerkende) gemeenten bestuurlijke overeenkomsten willen sluiten. Daarbij zullen wij rekening houden met de karakteristieken van het streekplandeelgebied en de verschillende gemeenten. Naast de fysieke aspecten spelen bij deze analyse ook sociale en maatschappelijke aspecten een rol.

Sociale woningbouw

Om ook de keuzevrijheid van huishoudens met een laag inkomen te garanderen willen wij woningbouw in de goedkopere prijsklassen stimuleren. Onze

⁹ In dit streekplan worden 5 woonmilieus onderscheiden: centrum stedelijk, stedelijk buitencentrum, groenstedelijk, centrum dorps en landelijk wonen. In het ABF-onderzoek is een 10-deling gehanteerd, die wij als basis gebruiken voor de verdere regionale verfijning.

ambitie is dat gemiddeld 30% van de woningbouw in de sociale sector wordt gerealiseerd¹⁰. Wij willen daarom dit aspect betrekken bij te maken bestuurlijke overeenkomsten met de regio's over woning- en of woonmilieudifferentiatie. Het aandeel goedkope woningen zal een onderdeel zijn van deze afspraken. De uitvoering van de afspraken zal intensief gemonitord worden.

Bouwen voor eigen behoefte

Met het in het streekplan opgenomen woningbouwprogramma is er (op basis van onze eigen prognose) naar verwachting in 2015 een balans tussen het aantal binnenlandse vestigers en vertrekkers op provinciaal niveau. Dit wil zeggen dat wij op provinciaal niveau onze eigen behoefte faciliteren (migratiesaldo-nul). In het streekplan is gekozen voor een regionale benadering. Dit mede vanwege aspecten als mobiliteit, economie en voorzieningen maar ook vanwege de aanwezigheid van waardevolle gebieden (handhaven open en groene ruimte). Naast het Groene Hart en een groot deel EHS ligt er in onze provincie ook een aantal in de Nota Ruimte aangekondigde nationale landschappen (zie verder paragraaf 7.4). Onder andere om deze waardevolle gebieden in onze provincie te behouden hebben wij gekozen voor beheerste groei. Dat wil zeggen dat wij op grond van ruimtelijke overwegingen, de verstedelijking concentreren in vooral het stadsgewest Utrecht, het gewest Eemland en de regionale opvangkernen Veenendaal en Woerden. Daarbuiten voeren wij een terughoudend verstedelijkingsbeleid. Dat wil overigens niet zeggen dat de kleine kernen volledig op slot gaan (zie hiervoor onder kopje 'kleine kernen').

Daarnaast vinden wij een open regionale woningmarkt van belang. Wij streven dan ook naar zo weinig mogelijk binnengrenzen voor de hele provincie bij de woonruimteverdeling (zie verder onder het kopje 'woonruimteverdeling').

Het 'bouwen voor eigen behoefte' vereist dat ook woningen gebouwd worden die qua omvang en type aansluiten bij de woonwensen van de eigen inwoners. Het ligt bijvoorbeeld niet voor de hand om in een kleinere kern, met veel vraag naar woningen voor ouderen en starters en veel aanbod van eengezinswoningen, uitsluitend of vooral eengezinswoningen te bouwen. Ouderen stellen vaak specifieke eisen aan

het type woning, de toegankelijkheid en de nabijheid van voorzieningen. Nieuwbouw gericht op de specifieke vraag van ouderen kan bovendien de doorstroming uit de bestaande woningvoorraad van eengezinswoningen sterk bevorderen. Veel ouderen zouden hun eengezinswoning willen verlaten als er een voor hun situatie passende woning beschikbaar is.

Wij erkennen de behoefte van gemeenten maar zien bij de kwalitatieve afstemming tussen vraag en aanbod in dit kader voor ons een beperkte rol weggelegd; de uitvoering is met name een gemeentelijke aangelegenheid. In aansluiting op de hiervoor genoemde wensbeelden van woonmilieudifferentiatie (waarover wij regionale bestuurlijke overeenkomsten willen afsluiten) zullen wij echter stimuleren dat (samenwerkende) gemeenten een woonvisie opstellen. In deze visie kan worden ingegaan op:

- de (toekomstige) bevolkingsopbouw;
- de (toekomstige) woningvoorraad;
- de te verwachten kwalitatieve tekorten en overschotten;
- de invulling van de geplande nieuwbouw en inbreiding;
- de relatie met de stedelijke vernieuwing;
- het aantal te realiseren woon-, zorg- en welzijnsvoorzieningen en
- het al dan niet stellen van bindingseisen in het kader van de woonruimteverdeling.

Voor ISV-programmagebieden (stedelijke vernieuwing) is er een duidelijke relatie met het ISV-ontwikkelingsprogramma; koppeling of integratie ligt dan voor de hand. Op grond van een woonvisie, al dan niet gekoppeld aan of geïntegreerd met een ISV-ontwikkelingsprogramma, kunnen we voorgenomen bouwplannen, maar ook verzoeken in het kader van de Huisvestingswet beoordelen. Voor ISV-projectgemeenten kan een woonvisie een rol spelen bij de beoordeling van ISV-projectaanvragen.

Stedelijke vernieuwing

Leefbaarheid heeft te maken met de menselijke beleving van de directe woonomgeving. De grotere naoorlogse wijken in met name de stadsgewesten hebben vaak een eenzijdig woningaanbod (vooral sociale huurwoningen, anonieme publieke ruimten) en een naar inkomen eenzijdige bevolkingssamenstelling. In deze wijken stapelen de problemen zich op en is er sprake van een neerwaartse spiraal: werkloosheid, vandalisme en (kleine) criminaliteit, verwaarlozing van de woonomgeving, afbrokkeling van draagvlak voor (economische) voorzieningen en van de sociale

¹⁰ Dit overeenkomstig een eerder door PS aangenomen motie.

cohesie. Een gebouwde omgeving met functiemenging (en duurzaam en flexibel bouwen), met andere woningbouwsegmenten en met veilige publieke ruimten kan bijdragen aan het wegnemen van de monotone. Voor de periode 2005-2010 (ISV-2) heeft het Rijk doelstellingen opgenomen op vier prestatievelden: wonen, omgevingskwaliteit, zorgvuldig ruimtegebruik en fysieke voorwaarden voor een aantrekkelijke sociale en veilige omgeving. Gemeenten nemen in hun meerjaren ontwikkelingsprogramma (MOP) of in hun projectaanvraag, relevante (meetbare) prestaties op voor het behalen van die doelstellingen. De problemen en potenties in de eigen gemeentelijke situatie zijn uitgangspunt. Vanuit het Rijk is minder budget beschikbaar dan voor de periode 2000-2005. Dit vergt toespitsing op de echte knelpunten.

In het provinciaal uitvoeringskader "Hart voor uitvoering" (april 2004) is aangegeven hoe wij onze rol als budgethouder zien en hoe bovenlokale afstemming ingevuld moet worden. Met een provinciaal speerpunt (voor de inzet van de eigen provinciale middelen) worden gemeenten geactiveerd om de binnenstedelijke woningbouw te versnellen.

Om de druk vanuit de steden en stedelijke gebieden op het wonen in de kernen in het landelijk gebied te beperken, richten wij ons bij stedelijke vernieuwing op probleemsituaties in (vooral naoorlogse) buurten en wijken.

Stedelijke vernieuwing, nieuwbouw, woonmilieu-differentiatie en de regionale afstemming hangen met elkaar samen. Uitbreiding van de woningvoorraad op nieuwe locaties kan ongewenste effecten hebben op de leefbaarheid in bestaande buurten en wijken en daarmee ook op de (exploitatie van) bestaande woningen. Dit geldt ook bij een gespannen woningmarkt als die in de provincie Utrecht. Nu woningvragers meer gericht zijn op kwaliteit, blijkt vaak dat zij in hun buurt geen woning kunnen vinden die bij hun wensen past. Verhuizing zou voor veel mensen het verlies van een gewenste leefstijl betekenen en verlies van de buurt waaraan ze gehecht zijn. Via stedelijke vernieuwing is het mogelijk om zowel de woningkwaliteit als de kwaliteit van de woonomgeving te verbeteren. Wij vinden het essentieel een balans te krijgen tussen nieuwbouw en herstructurering van de bestaande voorraad.

De provincie is voor alle Utrechtse gemeenten (met uitzondering van Utrecht en Amersfoort) budgethouder stedelijke vernieuwing. Als zodanig kunnen wij provinciebrede thema's bijzondere aandacht geven. Dit vraagt van ons en van de gemeenten om

coördinatie en een tijdige en bovenlokaal afgestemde aanpak. Een goed voorbeeld is de regionale benadering van de woonmilieudifferentiatie.

Gelet op de hiervoor aangegeven relaties is een gerichte inzet van ISV-middelen op de samenhangende thema's noodzakelijk. Met de Wet stedelijke vernieuwing is de financiering van de bodemsanering in de stedelijke ruimte geïntegreerd in het ISV. De gemeenten hebben een centrale rol en moeten het totaalbeeld van de bodemproblematiek in kaart brengen. Dit voorkomt dat bodemverontreiniging (onvoorziene) stagnatie bij ruimtelijke en economische ontwikkelingen oplevert. Tevens kunnen extra kostendragers voor bodemsanering gevonden worden door integratie van de bodemsanering in de grondexploitatie en door 'werk met werk te maken' (onder andere hergebruik van licht verontreinigde grond).

Gemeente Utrecht

De stad Utrecht speelt uiteraard een belangrijke rol voor de provincie. Het versterken van de economische positie van de stad is daarom van belang. Dat betekent dat wij ook oog moeten hebben voor de Utrechtse woningvoorraad. De stad blijft een aantrekkelijk economisch vestigingsmilieu voor (hoogwaardige) werkgelegenheid als zij een voldoende gedifferentieerd woningaanbod heeft. ***Uit oogpunt van keuzevrijheid en kansen voor woningzoekenden binnen het stadsgewest is het niet gewenst dat duurdere woningen en groenstedelijke woonmilieus vooral in de regiogemeenten worden gerealiseerd en dat de stad vooral een taak vervult in het huisvesten van lagere inkomens.*** Dat zou het economisch draagvlak voor allerlei voorzieningen in de stad aantasten. Utrecht dreigt daardoor het 'afvoerputje' van en voor de regio te worden. De keuzevrijheid die wij voorstaan voor alle categorieën woonruimtezoekers, is een belangrijk provinciaal thema in onze visie Oog voor Wonen. Zowel de lage(re) als de hoge(re) inkomens moeten iets te kiezen hebben. Ook het meer in balans brengen van het aanbod van en de vraag naar de verschillende woonmilieus is een thema in Oog voor Wonen. Dit beperkt zich niet per definitie tot het lokale niveau. In de regio, met name in de centrale stad, neemt ruimtelijke segregatie naar inkomen toe, mede doordat in een aantal regiogemeenten het accent al jaren op (duurdere) koopwoningen ligt.

Recreatief groen in de stad

De kwaliteit van de directe woon- en leefomgeving

wordt mede bepaald door de aanwezigheid van groenvoorzieningen. Met name in de grotere steden zijn grotere parken, groenstructuren rondom wegen en speelplaatsen van groot belang voor de dagelijkse vrijetijdsbesteding en het welbevinden van de inwoners. Wij vinden het daarom belangrijk dat bij plannen voor stedelijke vernieuwing en inbreiding ook de kwaliteit van het stedelijk groen wordt betrokken. Daarnaast is het van belang dat in de plannen ook ruimte voor water wordt betrokken. In nieuw aan te leggen woonwijken vinden wij het van belang dat wordt gestreefd naar goede, bij de omvang van de wijk passende groenvoorzieningen op buurt- en wijkniveau. Daarbij wordt rekening gehouden met de groensituatie in de aangrenzende buurten en wijken (zie ook paragraaf 7.7).

Wonen, zorg, welzijn

Door de vergrijzing en de verdergaande vermaatschappelijking van de zorg is er een sterk stijgende vraag naar geschikte of aanpasbare woningen voor ouderen, mensen met een lichamelijke of verstandelijke functiebeperking en mensen met psychiatrische problemen. Veel van deze mensen willen in een 'gewone' woning wonen. Belangrijk voor hen is dat zorg- en welzijnsvoorzieningen in de buurt van de woning aanwezig zijn. Met het programma Wel Thuis komen we daaraan tegemoet. Het programma functioneert als een vliegwiel tussen alle actoren, regelingen en voorzieningen, zodat er een versnelling komt in het vergroten van het aanbod aan woon/zorg/welzijnsarrangementen.

Op basis van onderzoek naar de vraag van de doelgroep en het aanbod van zorg, zorgwoningen en welzijnsvoorzieningen zullen we per regio bestuurlijke afspraken maken over het realiseren van woon-, zorg- en welzijnsvoorzieningen. Vervolgens wordt de stap gezet naar een vertaling op lokaal niveau (bijv. het realiseren van woon-zorgzones en welzijnsprogramma's van gemeenten). Bij deze uitwerking op lokaal niveau is de locatiekeuze van groot belang. Niet iedere locatie is geschikt; het gaat om kwetsbare groepen, waarvoor een goede integratie in de buurt belangrijk is en extra aandacht vraagt. De aanwezigheid van voorzieningen in de buurt is noodzakelijk (bijv. winkels en openbaar vervoer). Het project Nieuw wonen door de generaties heen uit Agenda 2010 sluit hier op aan; op initiatief van de provincie worden met een aantal partners twee levensloopbestendige woonwijken als voorbeeldprojecten gerealiseerd.

Een knelpunt is overigens dat, anders dan in de grotere stedelijke kernen, in het landelijk gebied zorg- en welzijnsvoorzieningen doorgaans niet in de buurt aanwezig zijn. Om daarvoor in de plaats mantelzorg te realiseren, zijn in het landelijk gebied de voorwaarden ongunstiger en de mogelijkheden aanzienlijk beperkt. Een oplossing zou kunnen zijn, dat een kind zijn/haar ouder(s) mantelzorg verleent vanuit een situatie, waarbij zij bij elkaar wonen. In dergelijke situaties wordt het (agrarisch) bedrijf of de woning vaak overgedaan aan het kind. Bijkomend voordeel is dat de ouder(s) nog bij het bedrijf betrokken blijven en/of in hun oorspronkelijke leefomgeving kunnen blijven wonen. Omdat dit tegemoet zou komen aan een duidelijke maatschappelijke behoefte staan wij hier in beginsel positief tegenover. Daarbij streven wij naar een generieke regeling, waarvan de voorwaarden in de Handleiding nader zullen worden toegelicht en gedetailleerd. In deze situatie gaat het niet om het creëren van extra woonbestemmingen.

Een andere mogelijke vorm in het landelijk gebied betreft de kleinschalige woonzorgvoorzieningen. Daarbij gaat het om de (gedeeltelijke) omvorming van (doorgaans) een boerderij tot woonaccommodatie met mogelijkheden voor zorg en dagactiviteiten, soms in combinatie met nieuwe bebouwing. Wij gaan de concrete behoefte en de (ruimtelijke) mogelijkheden hiervan nader onderzoeken en zullen dit nader toelichten en detailleren in de Handleiding bestemmingsplannen.

Woonschepen

Woonschepen zijn een geaccepteerde vorm van huisvesting. Binnen het stedelijk gebied vinden wij woonschepen dan ook aanvaardbaar. Nieuwe ligplaatsen moeten goed bereikbaar zijn en aansluitmogelijkheden op de nutsvoorzieningen zijn gewenst.

Voor woonschepen in het landelijk gebied voeren wij een terughoudend beleid. Nieuwe ligplaatsen in het landelijk gebied vinden wij niet aanvaardbaar.

Hierop gelden twee uitzonderingen. Wij stemmen wel in met nieuwe ligplaatsen voor woonschepen die afkomstig zijn uit zeer kwetsbare gebieden. Voorwaarde is dat de nieuwe locatie uit ruimtelijk oogpunt aanmerkelijk minder bezwaarlijk is. Verder vinden wij nieuwe ligplaatsen in het landelijk gebied aanvaardbaar als deze worden ingenomen door woonschepen met een historische waarde. Zoals verwoord in de Notitie woonschepenbeleid 2002-2012 willen wij kansen benutten en betrokken partijen bewegen met ons nieuwe vervangende ligplaatsen te realiseren voor woonschepen uit zeer kwetsbare gebieden en

nieuwe ligplaatsen voor woonschepen met historische waarde. In alle gevallen geldt voor nieuwe locaties dat rekening moet worden gehouden met de belangen van natuur, landschap, cultuurhistorie, archeologie, scheepvaart en waterbeheer.

Een locatie kan alleen een bestemming als ligplaats krijgen als een dergelijke functie op basis van een ruimtelijke afweging aanvaardbaar blijkt te zijn. Daarnaast is een ontheffing op grond van de Verordening bescherming natuur en landschap noodzakelijk. Als een dergelijke ontheffing niet is verleend of niet (opnieuw) kan worden verleend, zal afhankelijk van de Ausgangssituatie handhaven, verplaatsen of uitkopen moeten plaatsvinden. In de genoemde verordening hebben wij onder andere de maatvoering voor woonschepen vastgelegd, die als uitgangspunt geldt voor het ruimtelijk beleid.

Voor het kunnen uitvoeren van de handhaving van het woonschepenbeleid moeten we kunnen beschikken over één of twee dwanghavens. Momenteel kunnen wij hiervoor gebruik maken van havens in Noord-Holland. Op dit moment bestaat er daarom geen noodzaak van een dwanghaven binnen de provincie. Mochten de huidige gebruiksmogelijkheden komen te vervallen, dan zullen wij alsnog een locatie zoeken binnen de eigen provinciegrenzen. Het zondig zoeken naar een nieuwe dwanghaven zal gezamenlijk met de andere belanghebbenden geschieden.

Woonwagens

Met het intrekken van de Woonwagewet in 1999 heeft de provincie geen specifieke taak meer op het vlak van woonwagens en standplaatsen. Bepalingen en maatregelen zijn geïntegreerd in reguliere wetgeving. Daarmee is echter geen eind gekomen aan de noodzaak om hieraan aandacht te besteden. Gemeenten hebben hiervoor de primaire verantwoordelijkheid. Het gaat om een kleine groep bewoners met een specifieke woonwens. In onze provincie is nog steeds sprake van een tekort aan standplaatsen, wat tot lange wachtlijsten leidt. Om een inzicht te krijgen in de omvang van het tekort willen wij een inventarisatie uitvoeren per streekplandeelgebied. Op grond daarvan kunnen we gemeenten aanspreken en zetten wij in op afspraken in regionaal verband. Voor het stadsgewest Utrecht is dat een primaire verantwoordelijkheid van het BRU waarbij het woonwagencentrum Beukbergen in Zeist om bijzondere aandacht vraagt gelet op de mede-verantwoordelijkheid van de regio-gemeenten die, naast de gemeente Zeist, deel uitmaken van het Woonwagenschap regio Zeist.

6.5 Werken

De provincie Utrecht is voor veel bedrijven een zeer aantrekkelijke vestigingsregio. Dit willen wij, met onze partners binnen de Randstad, graag zo houden en waar mogelijk versterken. De afgelopen jaren is de economie in Utrecht stevig gegroeid, met name in de ICT en de overige dienstverlening. Dit zijn ook de sectoren waar nu, in een periode van een stagnerende economie, de grootste klappen vallen. Uit gegevens over 2002 en 2003 blijkt dat de werkgelegenheid voor het eerst sinds jaren afneemt. Ook in 2004 is sprake geweest van een afname (zij het minder sterk dan in de periode 2002-2003), terwijl de natuurlijke aanwas van de beroepsbevolking doorgaat. Daardoor loopt de werkloosheid in onze provincie onvermijdelijk op. De belangrijke opgave voor ons is de Utrechtse economie dynamisch te houden. Wij willen dat bereiken door tijdig in te spelen op nieuwe kansen, door samenwerking met het Utrechtse bedrijfsleven, kennisinstellingen en medeoverheden en door het scheppen van voldoende ruimte voor economische ontwikkeling. Centraal staat voor ons het stimuleren van een duurzame ruimtelijk-economische ontwikkeling, waardoor ook op de lange termijn de Utrechtse bevolking in de directe omgeving een inkomen kan verwerven. In het Economisch Beleidsplan provincie Utrecht 2003-2006 hebben wij de hoofdlijnen van ons economisch beleid voor de komende jaren aangegeven. De belangrijkste activiteiten zijn beschreven in een projectenlijst.

De totale Utrechtse beroepsbevolking heeft in 2003 een omvang van 556.000 personen. Tot 2015 komen er volgens berekeningen nog 39.000 personen bij. Na 2020 zal de beroepsbevolking door vergrijzing stabiliseren en later zelfs afnemen. Net als andere sterk verstedelijkte regio's heeft de provincie meer

arbeidsplaatsen dan werknemers. In onze provincie groeit het aantal werknemers in de dienstverlening, terwijl het aantal werkzame personen in de industrie afneemt.

Binnen de Randstad heeft elke regio een eigen kwalitatieve en kwantitatieve economische opgave. De economische kwaliteit van Utrecht bestaat uit de centrale ligging, een sterke, breed samengestelde diensteneconomie en een zeer hoog opgeleide beroepsbevolking. De kantoren en kantoorachtige bedrijvigheid leiden tot een relatief 'schone' economie, die uitstekend aansluit bij de Utrechtse beroepsbevolking. Daarnaast zorgen kantoren voor een intensief gebruik van de ruimte en een kwalitatief hoogwaardige uitstraling. Een nadelig effect van deze productiestructuur is de toenemende druk op de infrastructuur. Veel werknemers op een klein oppervlak zorgen voor relatief veel mobiliteit. Tijdige investeringen in een goede ontsluiting van bedrijfs- en kantorenlocaties zijn onontbeerlijk.

Om de dynamiek van de Utrechtse economie in stand te houden en waar mogelijk te versterken willen wij de gevestigde bedrijven in de gelegenheid stellen te groeien en zich te verplaatsen. Hiervoor is ruimte nodig, die wordt gerealiseerd door het herstructureren van verouderde bedrijventerreinen en het aanbieden van nieuwe locaties.

Bij het toedelen van de ruimte willen we selectief zijn. Het is onze ambitie om, gebruikmakend van het grote aantal hoogwaardige opleidingsinstituten in onze provincie en de hoogopgeleide beroepsbevolking, dé kennisregio van Nederland te worden. ***Wij vinden het belangrijk dat er ruimte is voor de eigen Utrechtse groei en voor nieuwe bedrijven met een duidelijke meerwaarde voor de regio (kennisintensieve bedrijven, ICT, life science, dienstverlening).*** Nieuwe grootschalige industriële en logistieke ondernemingen willen wij niet aantrekken. Wel willen wij ruimte blijven bieden aan bedrijven uit deze sectoren die zich al met Utrecht verbonden hebben en die willen groeien of zich verplaatsen. Dergelijke bedrijven zijn nodig voor het goed functioneren van de regionale economie en vervullen een belangrijke rol in het scheppen van banen voor laaggeschoolden. Tegelijkertijd willen we het proces van stedelijke vernieuwing en verdichting bevorderen door bedrijven vanuit de woonomgeving naar bedrijventerreinen te verplaatsen. In veel gevallen komt er op de

achterblijvende locatie naast woningbouw ook een bepaalde vorm van kleinschalige bedrijvigheid voor in de plaats. Per saldo echter wordt met deze verdichting ruimte voor woningen uitgebreid en ruimte voor bedrijven ingeleverd.

Het zwaartepunt van het programma voor nieuw te ontwikkelen bedrijventerreinen en kantoren ligt in het stadsgewest Utrecht en in het gewest Eemland. Voor kleinere gemeenten die weinig groeimogelijkheden hebben kan een regionaal bedrijventerrein een oplossing zijn. Als dit niet het geval is, willen we met de betreffende gemeenten gezamenlijk zoeken naar een oplossing op maat. Vanuit het belang van de lokale werkgelegenheid streven we ernaar lokaal en regionaal georiënteerde bedrijven zo veel mogelijk in de eigen regio te vestigen. Voor bedrijven die deze binding niet of in mindere mate hebben en voor nieuwe bedrijven die zich in Utrecht willen vestigen (bijv. vanuit de regio Amsterdam), kan Flevoland een goede optie zijn. In de praktijk is die beweging vanuit de Amsterdamse regio ook waarneembaar.

Ruimtebehoefte bedrijventerreinen en kantorenlocaties

Wij hebben een berekening laten maken van de ruimtebehoefte voor bedrijven en kantoren op specifieke werklocaties, centrumstedelijke en gemengde locaties. In het IPO-EZ convenant is afgesproken de Bedrijfslocatiemonitor van het Centraal Planbureau als basis voor deze berekening te gebruiken. Wij rekenen in netto hectare uitgeefbaar terrein, omdat het (bruto) deel dat nodig is voor bijvoorbeeld infrastructuur en ruimtelijke inpassing, fors per terrein kan verschillen. De totale ruimtebehoefte aan bedrijventerrein voor deze streekplanperiode komt uit op 470 hectare netto, waarbij wij geen rekening houden met de ijzeren voorraad. Hiervan trekken wij de door ons gestelde ambitieuze intensiveringsopgave van 15 procent af, omdat wij denken dat dit voor nieuwe locaties haalbaar is. Daarmee resteert een opgave van 400 hectare netto.

Uitplaatsing bedrijven

Wij hebben onderzoek laten uitvoeren naar de ruimte die nodig is om bedrijven te faciliteren die de komende streekplanperiode uitgeplaatst moeten worden. Gemeenten noemen als redenen voor uitplaatsing:

- problemen met externe veiligheid (deels tankstations);
- milieuhinder;

- problematische verkeerssituaties;
- stedelijke vernieuwing (vervanging door woningbouw, inbreiding) en
- aantasting natuurwaarden (uitplaatsing uit het buitengebied).

Uit het onderzoek blijkt dat er op dit punt de komende jaren veel staat te gebeuren. Uit de opgave van gemeenten blijkt dat de totale behoefte voor de planperiode 145 hectare netto is. Dit is een wensbeeld. Voor een aantal specifieke gevallen is maatwerk vereist. Dit geldt bijvoorbeeld voor de uitplaatsing van benzinstations, waar veel gemeenten de komende tijd mee te maken krijgen. Wij willen meewerken aan uitplaatsingen van bedrijven door extra ruimte te reserveren waar de nood het hoogst is en waar fysieke mogelijkheden zijn. In een aantal gevallen kan een regionale oplossing worden gevonden.

In totaal willen wij voor uitplaatsing 50 hectare netto reserveren, bovenop de eerder genoemde 400 hectare. Wij achten dit een redelijk realistische opgave, waarbij we, zoals hierboven aangegeven, ervan uitgaan dat voor een deel maatwerk noodzakelijk is. Verder is de ruimteopgave voor een groot deel gebaseerd op de omvang van de huidige locaties. Voor een deel van deze bedrijven geldt dat door nieuwvestiging een intensivering in het gebruik van de ruimte mogelijk is. Tevens verwachten wij dat een deel van de opgave pas na 2015 wordt gerealiseerd, gezien de lange duur van uitplaatsingstrajecten.

Wij vinden het belangrijk dat bedrijventerreinen die voor uitplaatsing zijn gereserveerd, ook daadwerkelijk hiervoor gebruikt worden. In de kernbeschrijvingen per streekplandeelgebied in de hoofdstukken 9 tot en met 12 is daarom per bedrijventerrein aangegeven of deze locatie een functie heeft voor de uitplaatsing van bedrijven. Als deze functie voor meerdere gemeenten wordt vervuld, is dit eveneens aangegeven.

Kantoren

Voor kantoren geldt een totale behoefte van 1.270.000 m² bruto vloeroppervlak (bvo). Deze kunnen zich vestigen op specifieke kantorenlocaties en in nationale en stedelijke werkmilieus. Deze hoeveelheid is exclusief kleinschalige ontwikkelingen in gemengde milieus (193.000 m²). De restcapaciteit uit de vorige streekplanperiode is per 1 januari 2005 1.463.000 m² bvo (exclusief kleinschalige ontwikkelingen). Dit betekent dat wij voor deze streekplanperiode geen nieuwe kantorenlocaties hoeven aan te wijzen. Wij streven ernaar kantoren zo veel mogelijk te concen-

treren, wat het mogelijk maakt een goede openbaar vervoerverbinding te realiseren. De vraag naar en het aanbod van kantorenlocaties zijn redelijk in evenwicht binnen de deelgebieden, met een accent op het stadsgewest Utrecht en het gewest Eemland.

De kantorenmarkt kent een varkenscyclus. De huidige teruglopende economie heeft direct effect op het aantal panden dat leeg komt te staan. Op een aantal locaties, zoals in Amersfoort, is de leegstand hoger dan de vijf procent die noodzakelijk is voor een goede doorstroming. De nu leegstaande ruimte kan echter over een paar jaar uitstekend gebruikt worden om de dan aantrekkende economie op te vangen. Daarnaast merken wij op dat recent onderzoek heeft aangetoond dat de omzetting van een kantoorfunctie naar een permanente woonfunctie voor jongeren en studenten op dit moment financieel niet haalbaar is. Het in 2003 in het leven geroepen Aanjaagteam Jongeren- en Studentenhuisvesting heeft middels een praktijktoets duidelijk gemaakt dat een omzetting een dermate hoge investering vraagt dat dit maatschappelijk onverantwoord is.

Het op grotere schaal transformeren van kantoren naar bijvoorbeeld woningen (appartementen) is ongewenst. Transformaties op kleine schaal willen wij wel mogelijk maken. Met name in het stedelijk gebied kan dit een bijdrage leveren aan de woningopgave, waarbij de invloed op de totale kantorenvoorraad beperkt blijft.

Totale opgave

In totaal is sprake van een opgave van 450 hectare netto. Voor een belangrijk deel, namelijk 350 hectare netto, kan hierin worden voorzien door restcapaciteiten: terreinen die al in het vorige streekplan zijn vastgelegd, waar vastgestelde bestemmingsplannen nog ruimte bieden of waarover de Provinciale Planologische Commissie een positief advies heeft gegeven. Dit betekent dat een opgave resteert van 100 hectare netto nieuw te plannen bedrijventerrein voor autonome groei en uit te plaatsen bedrijven. Wij zijn van mening dat wij met dit programma op een zorgvuldige wijze omgaan met de schaarse ruimte zonder de dynamiek van de Utrechtse economie te schaden. Van de 100 ha zijn er zoals aangegeven, 50 ha nadrukkelijk aangewezen ten behoeve van uit te plaatsen bedrijven. Daarnaast stimuleren wij zorgvuldig ruimtegebruik op bedrijventerreinen en dragen wij bij aan herstructurering van bedrijventerreinen. Zoals hierboven aangegeven hoeven voor kantoren in deze streekplanperiode geen nieuwe

locaties te worden gepland. Op kaart 6.5A (werklocaties) staan de bestaande bedrijventerreinen, de bestaande kantorenlocaties en de nieuwe bedrijventerreinen. In de hoofdstukken 9 t/m 12 is aangegeven waar de nieuwe locaties zijn gepland en is per locatie aangegeven wat de maximale omvang (bruto) is. Op de plankaart zijn de rode contouren bij deze nieuwe bedrijvenlocaties over het algemeen nog niet gesloten omdat de exacte begrenzing nog niet bekend is. Voor de systematiek van de rode contouren verwijzen we naar paragraaf 6.3.

Wij hebben het hierboven geformuleerde programma voor bedrijventerreinen in zijn geheel nodig om de Utrechtse dynamiek te kunnen faciliteren. Instroom van nieuwe bedrijven (met uitzondering van kennisintensieve bedrijven, ICT, life science en dienstverlening) vanuit bijvoorbeeld de Noordvleugel is niet ons primaire doel. Het is niet verantwoord het programma van 450 hectare nog verder te verlagen. De in dit programma verdisconteerde 15% verdichting is ambitieus. Wij hebben vanwege onze keuze van beheerste groei en het belang dat wij hechten aan het zorgvuldig omgaan met het benutten van ruimte geen rekening gehouden met een ijzeren voorraad¹¹ en geen reservelocaties (voor wonen en werken) opgenomen. Ook is geen rekening gehouden met het feit dat geplande terreinen mogelijk voor een deel niet binnen de planperiode tot uitgifte komen. De trend is bovendien dat door schaalvergroting steeds meer voorzieningen op bedrijventerreinen gesitueerd worden, waardoor de ruimte voor 'echte' bedrijven verder wordt beperkt. Een verdere verlaging van het programma zou ertoe kunnen leiden dat uitbreidingswensen van in de provincie gevestigde bedrijven niet gehonoreerd kunnen worden en dat deze bedrijven daardoor gedwongen worden zich te verplaatsen naar een locatie buiten de provincie.

De locatie Rijnenbrug (gemeente Utrecht) hebben wij op de plankaart opgenomen maar niet in het streekplanprogramma. Wij gaan uit van een totale capaciteit van 100 ha (bruto) waarvan mogelijk een deel in de streekplanperiode tot ontwikkeling komt (zie verder paragraaf 9.2).

Wij realiseren ons dat het programma ambitieus

¹¹ Een ijzeren voorraad is een harde planvoorraad van bedrijventerreinen die kan worden ingezet als andere plannen niet doorgaan. Het is voorraad van bouwrijpe terreinen die direct of relatief snel beschikbaar moeten zijn voor uitgifte.

is: de opgave is krap gepland. Daarom is het des te belangrijker dat de locaties, inclusief de daarbij behorende infrastructuur, tijdig worden ontwikkeld. De verantwoordelijkheid voor de afstemming van de programmering en uitgifte van bedrijventerreinen ligt primair bij de samenwerkende gemeenten op het niveau van de vier streekplandeelgebieden. Zij kunnen zich laten bijstaan door een kennisteam bedrijventerreinontwikkeling (zie hieronder: Locatiebeleid), dat een adviserende rol vervult bij de ontwikkeling en inrichting van terreinen.

Monitoring

Wij streven naar een volledige en tijdige realisatie van het programma in de streekplanperiode. Wij zullen de uitvoering van het programma dan ook actief monitoren. Naast de al bestaande jaarlijkse IBIS-monitoring gaan we ook op een meer pro-actieve wijze de uitvoering volgen. Deze monitoring doen we onder andere via regelmatig voortgangsoverleg met de vier streekplandeelgebieden. Daarbij zullen we ook de door ons voorgestane functie van de locatie, in relatie tot de uitplaatsingsbehoefte, betrekken. Blijkt uit de monitoring dat vertraging gaat optreden, dan zullen wij in overleg bepalen met welke acties die op te heffen is. Als blijkt dat de problematiek alleen kan worden opgelost door het aanwijzen van een nieuwe locatie zullen wij actie ondernemen. In het kader van de monitoring zullen wij ook vroegtijdig onderzoek doen naar de behoefte aan en de mogelijkheden van nieuwe locaties voor de periode na 2015 (zie ook paragraaf 14.5 Monitoring en evaluatie).

Regionale behoefte bedrijventerreinen

Het stadsgewest Utrecht heeft verhoudingsgewijs meer restcapaciteit aan bedrijventerreinen dan de andere streekplandeelgebieden. De hoge restcapaciteit van stadsgewest Utrecht wordt vooral veroorzaakt door vertraging in de planning van een paar grotere bedrijventerreinen, zoals 't Klooster in Nieuwegein. In de ruimtebehoefte in dit stadsgewest voor uit te plaatsen bedrijven kan voor een belangrijk deel worden voorzien door reserveringen op restcapaciteit-locaties.

In gewest Eemland speelt de uitplaatsing van bedrijven een belangrijke rol, met name in Soest en Bunschoten. Bunschoten wil het bedrijventerrein Zuidwenk verplaatsen om de kernen van Bunschoten en Spakenburg van vrachtverkeer te ontlasten. Op de vrijkomende plek kan woningbouw worden gerealiseerd.

Deelgebied Zuidoost-Utrecht krijgt op een aantal locaties mogelijkheden voor uitbreiding, maar er kan niet volledig tegemoet worden gekomen aan de berekende behoefte. In de behoefte kan deels worden voorzien op het grondgebied van Ede (Gelderland) op het zogenaamde ISEV-terrein. Hierover hebben Ede en Veenendaal afspraken gemaakt.

Voor het deelgebied West-Utrecht wordt het, in verband met de bijzondere kwaliteiten van dit gebied, steeds moeilijker tegemoet te komen aan de vraag. Woerden is voor bedrijven een zeer populaire vestigingsplaats, maar begint door haar ligging in het Groene Hart de grenzen van de groei te benaderen. Voor het uitplaatsen van bedrijven uit onder andere Montfoort, Lopik en Oudewater en voor een deel van de opvang van de eigen behoefte willen we hier toch uitbreiding toestaan.

Zorgvuldig ruimtegebruik op bedrijfslocaties

Wij zien zorgvuldig ruimtegebruik als een middel het ruimtebeslag door onder meer economische functies te beperken en tegelijkertijd de ruimtelijke kwaliteit van een bedrijventerrein en de directe omgeving te verbeteren. **Wij stimuleren zorgvuldig ruimtegebruik op zowel bestaande (herstructurerings)-locaties als op nieuwe locaties.** Met de rijksoverheid en de gemeenten investeren we, door uitvoering van ons herstructureringsprogramma, in een kwaliteitsverbetering van verouderde bedrijventerreinen. Tot 2010 ligt er een opgave van ruim 1300 hectare te herstructureren terrein. Door de functionele kwaliteitsverbetering als gevolg van herstructurering neemt de verplaatsingsbehoefte van bedrijven af en neemt de levensduur van een bedrijventerrein toe. Tevens worden bedrijven gestimuleerd zelf in de directe omgeving en in de bedrijfspanden te investeren. Het hele proces van herstructurering van bedrijventerreinen is zeer kostbaar. Het is in de toekomst deels te voorkomen door nieuw te ontwikkelen terreinen op een duurzame wijze te beheren. Een organisatie voor parkmanagement, waarbij gemeenten met bedrijven afspraken maken over bijvoorbeeld beheer en onderhoud van de openbare ruimte en collectieve voorzieningen, kan hieraan een bijdrage leveren.

Wij streven naar intensivering van ruimtegebruik op bestaande bedrijventerreinen. Herstructurering kan een goede aanleiding zijn om het ruimtegebruik van een bestaand terrein nog eens onder de loep te nemen. De ervaring leert echter dat intensivering op bestaande terreinen moeilijk is. De Utrechtse bedrijventerreinen hebben over het algemeen een relatief

hoge bebouwingsdichtheid. Ook is gebleken dat een bestaande situatie minder mogelijkheden biedt voor intensivering.

Intensivering op nieuwe terreinen levert in het algemeen meer ruimtewinst op. Intensiveren kan op vele manieren. In de praktijk blijkt dat de grootste ruimtewinst wordt behaald door stapelen, schakelen en vooral door het gezamenlijk organiseren van parkeren, maar er kan ook gekeken worden naar de indeling van de open ruimte, optimaliseren van de kavelindeling etc.. **Wij achten voor nieuwe terreinen een ruimtewinst van (maximaal) vijftien procent haalbaar.** Daarbij gaat het om een streefpercentage. Met dit streven willen wij geen bedrijven hinderen in de bedrijfsvoering. In paragraaf 6.1 noemen we concrete maatregelen die wij nodig vinden om te komen tot een duurzame ruimtelijk-economische ontwikkeling.

Wij gaan de ruimtewinst op bedrijventerreinen ook (om de 2 jaar) monitoren waarbij zowel kwantitatieve als kwalitatieve aspecten worden meegenomen. Blijkt uit de monitoring dat een ruimtewinst van 15 procent niet haalbaar is dan zullen we als eerste in overleg nagaan of er alsnog mogelijkheden zijn om wel onze intensiveringsambities te realiseren (bijv. stimuleringsmaatregelen in het kader van zorgvuldig ruimtegebruik). **Als blijkt dat de ambitie onhaalbaar is zal dit in samenhang met de monitoring van de realisatie van het totale programma aan bedrijventerreinen, worden gezien.**

Locatiebeleid

Het oude ABC-locatiebeleid was een centraal vastgesteld beleid met bereikbaarheid als belangrijkste criterium om het juiste bedrijf op de juiste plek te vestigen. In de uitvoering kwam dit neer op een aanbodgericht beleid met parkeernormen om automobilititeit te voorkomen. Deze normering werd door veel overheden als rigide ervaren; in de praktijk heeft het niet het beoogde effect gehad. In de Nota Ruimte wordt het locatiebeleid gedecentraliseerd naar de provincies en, voor zover het om binnenregionale vraagstukken gaat, naar de WGR-plusregio's. Wij hebben een integraal provinciaal locatiebeleid geformuleerd met inachtneming van een aantal centraal geformuleerde uitgangspunten. Bij het locatiebeleid is maatwerk het uitgangspunt. Naast bereikbaarheid zijn economische ontwikkelingsmogelijkheden, kwaliteit van de leefomgeving en ruimtelijke kwaliteit belangrijke criteria voor het toedelen van ruimte aan bedrijven. Hierbinnen geven wij extra aandacht aan

onderwerpen als intensief ruimtegebruik, functie-menging, milieukwaliteit en veiligheid. Het locatie-beleid wordt daarmee eerder een vestigingsbeleid.

Het is gewenst dat in bestemmingsplannen voor bedrijventerreinen het locatiebeleid wordt geïmplementeerd. Wij hebben in het locatiebeleid geen beleid opgenomen voor individuele vestigingen van bedrijven omdat wij van mening zijn dat dat een gemeentelijke aangelegenheid is.

Wij willen door het oprichten van een provinciaal kennisteam (bedrijfs)locatieontwikkeling ('kennisteam') zorgen voor goede kennisuitwisseling over onderwerpen die wij als provincie belangrijk vinden bij het realiseren van nieuwe en het herstructureren van verouderde bedrijventerreinen.

Het kennisteam bestaat uit provinciale vertegenwoordigers van de beleidsvelden ruimtelijke ordening, economie, milieu en verkeer. Het team zal fungeren als aanspreekpunt voor allerlei vragen over diverse onderwerpen met betrekking tot bedrijventerreinen (zoals zorgvuldig ruimtegebruik, duurzaamheid, bereikbaarheid, milieu en aanpak van herstructurering) en kan adviseren bij de ontwikkeling van bedrijfslocaties.

Naast het inwinnen en uitdragen van kennis zal het team een rol gaan vervullen in het kader van de mobiliteitstoets en de monitoring van de uitvoering van het provinciale programma bedrijventerreinen. Wij streven zoals eerder aangegeven naar een tijdige en volledige realisatie van het programma in de streekplanperiode. Het kennisteam zal dit gaan stimuleren. Daarbij gaan wij onder andere uit van het eigen coördinatievermogen van de regio's. Hierbij denken wij bijvoorbeeld aan dat de regio's zelf inzicht krijgen in de uitvoering van het programma, de uitgifte van bedrijventerreinen, de afstemming tussen vraag en aanbod en de intergemeentelijke afstemming. Wij hebben in dit kader al aangegeven dat we de monitoring van het bedrijvenprogramma willen gaan oppakken door regelmatig (als kennisteam) voortgangsoverleg te hebben met de regio's. De interregionale afstemming blijft overigens een provinciale aangelegenheid.

Gemeenten kunnen gebruik maken van het team, het is echter geen verplichting. Het kennisteam zal zeker niet de verantwoordelijkheid van de planontwikkeling op zich nemen: dat blijft een gemeentelijke zaak. Het kennisteam kan in de vooroverlegfase van het

bestemmingsplan worden betrokken. De eindtoetsing is voorbehouden aan de Provinciaal Planologische Commissie. In 2005 wordt het kennisteam ingesteld zodat het team na vaststelling van het streekplan haar rol kan gaan uitoefenen.

In Utrecht willen wij voldoende aanbod van hoogwaardige (kantoren)locaties voor bedrijven in de dienstverleningssector en de kenniseconomie. Bovendien willen wij ruimte voor bedrijven die binnen Utrecht groeien of zich verplaatsen. Een goede verkeersontsluiting en een tijdige beschikbaarheid van openbaar vervoer op kantorenlocaties zijn noodzakelijk. Vanuit het oogpunt van een goede benutting van de infrastructuur vinden wij het belangrijk bestaande en nieuwe knooppunten voor personenvervoer en goederenvervoer economisch te ontwikkelen. Een voorbeeld hiervan is het multimodale bedrijventerrein Lage Weide in Utrecht, dat over weg, water en spoor is ontsloten. Hiermee heeft dit terrein een unieke positie in de provincie en in Nederland. Om ervoor te zorgen dat een goede afstemming kan plaatsvinden tussen de vraag van het bedrijfsleven en het aanbod van bedrijven- en kantorenlocaties, is een indicatief schema opgesteld (bijlage 2), dat van een toelichting is voorzien (bijlage 1). Op kaart 6.5B (vestigingsmilieus) hebben wij aangegeven waar naar onze mening in ieder geval het locatiebeleid van toepassing is en waar wij de verschillende vestigingsmilieus tot ontwikkeling willen laten komen. Het gemengd woon- en werkmilieu past in principe overal in het verstedelijkt gebied en is daarom niet met een speciale aanduiding op de kaart aangegeven. Het locatiebeleid is van toepassing zowel op nieuwe bedrijventerreinen, als op bestaande terreinen waar transformatie / herprofilering plaatsvindt of het bestemmingsplan wordt aangepast. Bedrijventerreinen in het landelijk gebied die kleiner zijn dan vijf hectare, vallen vanwege de kleinschalige omvang, niet onder het locatiebeleid. Voor deze kleinere bebouwingsenclaves geldt in beginsel het beleid van het omringend landelijk gebied.

Mobiliteitstoets bij aanvragen

Bedrijven hebben een bereikbaarheidsprofiel, dat kan zijn uitgewerkt in een vervoerplan. Daarin zijn onder meer opgenomen het bedrijfsbeleid op het gebied van vervoersmanagement en de wijze van vervoer van personen (werknemers en bezoekers) en goederen. **Door het bereikbaarheidsprofiel van bedrijven te combineren met de specifieke bereikbaarheidspro-**

fielen van de vestigingsmilieus (bedrijvenlocaties) willen we bedrijven via maatwerk op de juiste plek krijgen. Wij hebben in de Handleiding bestemmingsplannen een mobiliteitstoets opgenomen. Deze toets wordt meegenomen in de plantoetsing. De mobiliteitstoets moet inzicht geven in de mobiliteitseffecten van de ruimtelijke ontwikkelingen en is verplicht bij ontwikkelingen die een relatief groot aantal verplaatsingen tot gevolg hebben. Zie verder paragraaf 5.1 (mobiliteitstoets).

Detailhandel

De dynamiek in de detailhandel leidt de laatste jaren tot steeds snellere veranderingen. Trends en ontwikkelingen als schaalvergroting, verruiming van de winkelopeningstijden, nieuwe detailhandelsconcepten en het toenemend belang van bereikbaarheid, parkeren, kwaliteit en gemak hebben gevolgen voor het ruimtelijk koopgedrag en de locatievoorkeuren van winkelbedrijven.

Wij willen de bewegingen in vraag en aanbod beheersbaar houden. Wij willen onze inwoners een zo compleet mogelijk detailhandelsaanbod kunnen bieden. Dit betekent dat binnen de provincie mogelijkheden aanwezig dienen te zijn voor recreatief koopgedrag (recreatieve centra), dagelijks koopgedrag (gemakscentra) en doelgericht koopgedrag (grootschalige detailhandelsconcentraties). Voor de toekomstige structuur gelden de volgende kernopgaven:

- het behouden en versterken van de positie van *recreatieve centra* en het versterken van het samenhangende en onderscheidende vermogen van deze centra (nationaal en stedelijk werkmilieu);
- het creëren van een evenwichtig en op de behoefte afgestemd aanbod van *gemakscentra* (gemengd woon/werkmilieu);
- het bieden van mogelijkheden voor *doelgericht winkelen* (specifiek voorzieningenmilieu).

Deze kernopgaven zijn uitgewerkt in de Provinciale Visie Detailhandel (januari 2003) en vertaald in specifieke beleidsuitgangspunten.

Voor grootschalige detailhandelsvestigingen geldt dat deze zo veel mogelijk dienen aan te sluiten bij bestaande detailhandelsconcentraties en goed bereikbaar moeten zijn met openbaar vervoer en auto. Op perifere locaties wordt alleen detailhandel toegestaan, die vanwege de specifieke ruimtelijke eisen, moeilijk inpasbaar is in bestaande winkelgebieden (zie bijlage 3). Weidewinkels (elke vorm van grootschalige detailhandel buiten de rode contouren)

zijn niet toegestaan. Ten aanzien van megasupers zijn wij zeer terughoudend en wij willen deze slechts onder voorwaarden mogelijk maken in, of aansluitend aan, winkelgebieden in stadsdeelcentra. Als indicatie voor de maximale omvang geldt 2.000 m² bvo voor kernen tot 50.000 inwoners en 3.000 m² bvo voor kernen met meer dan 50.000 inwoners. Indien een vestiging buiten deze kaders valt, moet uit een actueel onafhankelijk distributie planologisch onderzoek blijken dat de beoogde voorziening niet leidt tot een duurzame ont-wrichting van het lokale voorzieningenniveau. Tevens moet de beoogde vestiging ruimtelijk goed inpasbaar zijn in de omgeving (geen negatieve effecten beeldkwaliteit en groenwaarde) en niet leiden tot verschraling van de leefbaarheid, de sociale veiligheid en de levens-digheid in bestaande dorps- en stads(deel)centra. Voor het overige gelden bij de vestiging van (bovenlokale) detailhandel het locatiebeleid en de uitgangspunten en toetsingscriteria uit de provinciale Visie Detailhandel. De essentie van de Visie Detailhandel is beschreven in bijlage 3.

Stedelijke vrijetijdsvoorzieningen

Voorbeelden van stedelijke vrijetijdsvoorzieningen (ook wel leisuurevoorzieningen genoemd) zijn (mega)-bioscopen, discotheken, culturele voorzieningen, entertainmentcentra en (indoor)sportvoorzieningen. Het economisch en maatschappelijk belang van deze voorzieningen is de laatste jaren steeds groter geworden. De provincie Utrecht loopt in dit opzicht achter bij de rest van de Randstad en andere verstedelijkte gebieden zowel in omvang als in kwaliteit. Een aantal voorzieningen is hier niet voorhanden. Om ervoor te zorgen dat er voldoende ontspanningsmogelijkheden zijn, ook in het stedelijk gebied, moet ruimte worden gereserveerd voor de ontwikkeling van vrijetijdslocaties binnen de rode contouren. Wij vinden clustering van voorzieningen in het algemeen gewenst, vooral in bestaande centra. Bijzonder geschikt hiervoor zijn het stadsgewest Utrecht en het gewest Eemland. Met name de centra van de twee grote steden kunnen dienen als concentratiegebied voor deze voorzieningen. Ook nieuwe of te vernieuwen centra, zoals die in Leidsche Rijn en Nieuwegein, zijn geschikt voor vrijetijdsvoorzieningen. Combinaties van vrijetijdsvoorzieningen met bedrijventerreinen zijn denkbaar, als de voorzieningen qua aard en/of omvang niet in een centrum zijn in te passen. Hierbij moet extra aandacht worden besteed aan de bereikbaarheid van de voorziening en de invloed van een dergelijke ontwikkeling op de ruimtelijke kwaliteit en veiligheid van het hele gebied.

Groene Werklandschappen

Met het concept Groene Werklandschappen (GWL) streven wij naar de ontwikkeling van kleinschalige hoogwaardige werklocaties, met direct daaraan gekoppeld een versterking (kwantitatief of kwalitatief) van de ecologische en landschappelijke waarden. Zo mogelijk worden daarbij ook de cultuurhistorische en recreatieve kwaliteiten versterkt. Het gaat bij een GWL uitdrukkelijk niet om de ontwikkeling van bedrijventerreinen in het groen. Een GWL is per definitie kleinschalig (doorgaans 10-20 tot maximaal 50 werknemers), maar door het behoud of de komst van belangrijke bedrijfssectoren toch van belang voor de regionale economische structuur. Uit onderzoek blijkt dat de potentiële marktvraag kan worden geschat op ca. 20 locaties voor de komende 10 jaar (voornamelijk bedrijven van 10 tot 20 werknemers). De ontwikkeling van een GWL kan gebeuren via functiewijziging van bestaande bebouwing of via nieuw-ontwikkeling. In de vraag kan voor een deel worden voorzien door hergebruik met eventueel (lichte) aanpassing van vrijkomende bestaande bebouwing (bijvoorbeeld militaire complexen, zorginstellingen, landgoederen). Als tegenprestatie dient in 'groen' te worden geïnvesteerd, bijvoorbeeld met de

aanleg en/of het beheer van natuur of door de sloop van ongewenste bebouwing. In principe is deze vorm van hergebruik overal in de provincie mogelijk. In het overige deel van de vraag kan worden voldaan via nieuwe ontwikkelingen op plaatsen waar nu nog geen bebouwing aanwezig is. Hierbij bestaat de tegenprestatie uit de aanleg van een groenelement van formaat. Het zoekgebied voor nieuwe ontwikkelingen is wel beperkt en, analoog aan nieuwe landgoederen, met uitzondering van de EHS toegestaan in Landelijk gebied 1 en 3. Omdat initiatieven vrijwel altijd onderling verschillen, zullen, zowel bij functiewijziging als bij nieuw-ontwikkeling, de aard en omvang van de tegenprestatie via maatwerk bepaald moeten worden. Wel gaan we hierbij een aantal randvoorwaarden in acht nemen, die door ons nader gedetailleerd worden in de Handleiding bestemmingsplannen. Daarbij zullen in ieder geval de volgende elementen aan de orde komen:

- verhouding rood - groen bij nieuw-ontwikkeling;
- tegenprestatie bij functiewijziging;
- (blijvende) borging van groene investeringen;
- beeldkwaliteitsplan;
- inpassingscriteria (o.a. verkeer, parkeren, milieu);
- aard toegestane bedrijvigheid.

7. De gebruikslaag: landelijk gebied (derde laag)

7.1 Hoofdprincipes ruimtelijk beleid voor de gebruikslaag

Bij de uitwerking van het ruimtelijk beleid voor de gebruikslaag hanteren wij een aantal hoofdprincipes. Deze hoofdprincipes zijn de leidraad bij de benadering van de verschillende functies en specifieke thematische vraagstukken in het stedelijk en landelijk gebied. De hoofdprincipes zijn:

- planning op basis van (kern)kwaliteiten;
- versterking van de relatie tussen stad en land;
- meervoudig ruimtegebruik;
- integratie en afstemming met water- en milieubeleid;
- zonerings van het landelijk gebied (zie paragraaf 7.2).

Planning op basis van (kern)kwaliteiten

Kenmerkend voor de provincie Utrecht is het grote aantal verschillende landschappen. De variatie op een relatief klein oppervlak is enorm: grote steden, middelgrote steden, dorpen, uitgestrekte veenweidegebieden, plassen, bossen op de Heuvelrug, het halfopen landschap van de Gelderse Vallei en het Kromme Rijngebied en het rivierengebied. Bovendien zijn de verschillende landschapstypen stuk voor stuk aantrekkelijk en waardevol, vaak ook uit cultuurhistorisch oogpunt. De landschappelijke variatie is dan ook een kernkwaliteit van onze provincie en een belangrijke reden waarom veel mensen in onze provincie willen wonen, werken en recreëren.

Wij willen deze landschappelijke kernkwaliteiten verder ontwikkelen en versterken en richtinggevend laten zijn bij de verdere ontwikkeling van de provincie. De basis van de kernkwaliteiten wordt gevormd door de verschillende functies. Daarom geven wij in dit hoofdstuk aan welke ontwikkelingsmogelijkheden wij zien voor de verschillende functies in het landelijk gebied.

Versterking relatie tussen stad en land

Utrecht is een relatief sterk verstedelijkte provincie. De grootste bevolkingsconcentraties bevinden zich in de stadsgewesten Utrecht en Amersfoort, maar ook daarbuiten is een groot aantal grotere en kleinere kernen. Het hele buitengebied van onze provincie staat dan ook onder stedelijke invloed, al manifesteert deze invloed zich verschillend per gebied. Doordat het economisch belang van de landbouw voor onze provincie afneemt, ontleent het buitengebied zijn waarde steeds meer aan de betekenis die het heeft voor het stedelijk gebied.

Het is echter opvallend dat de groene en de stedelijke ruimte zich vaak gescheiden ontwikkelen. Hierdoor worden kansen gemist. Wij willen de functionele relatie tussen stad en land versterken. Dit kan op veel manieren, bijvoorbeeld door samenhang te brengen in de ruimtelijke planvorming (met integrale ontwerpogaven) bij nieuwe verstedelijking, door de bereikbaarheid en toegankelijkheid van het landelijk gebied te vergroten en door zoveel mogelijk financiële koppelingen te leggen tussen de ontwikkeling van het stedelijk gebied en de omliggende groene ruimte. Versterking van de relatie tussen het stedelijk en landelijk gebied mag niet leiden tot een ongebreidelde uitwaaiering van stedelijke functies. Integendeel, het contrast tussen stad en land moet juist gehandhaafd blijven en soms worden versterkt. Als tegenpool van het stedelijk gebied biedt het landelijk gebied rust, ruimte en recreatieve mogelijkheden in een aantrekkelijke omgeving.

Meervoudig ruimtegebruik

De vraag naar ruimte in Utrecht is aanmerkelijk groter dan het mogelijke aanbod. **Het toepassen**

van meervoudig ruimtegebruik is noodzakelijk.

Dat wil zeggen dat functies worden gecombineerd. Voorbeelden zijn recreatief medegebruik van natuurgebieden, tijdelijke waterberging op landbouwgronden, nieuwe plassen voor het waterbeheer die mede een recreatieve of natuurfunctie hebben, en agrarisch natuurbeheer. Hierbij is vaak sprake van één hoofd-functie en één of meer nevenfuncties. Meervoudig ruimtegebruik mag echter geen dogma zijn. In een aantal situaties is een functie zo kwetsbaar of juist zo belastend dat combinaties met andere functies ongewenst zijn. Dan ligt scheiding van functies meer voor de hand.

Integratie en afstemming met water- en milieubeleid

Door de toepassing van de lagenbenadering hebben wij al het belang van een goede afstemming tussen ruimtelijke ordening en het water- en milieubeleid benadrukt. Hierbij is sprake van een wisselwerking en wederzijdse versterking. Bij de functietoekenning in het kader van de ruimtelijke ordening wordt sterker dan voorheen rekening gehouden met de mede-orde-nende rol van met name het watersysteem. Door deze integratie wordt het beter mogelijk specifieke doel-stellingen voor bijvoorbeeld natuur te realiseren. Als na een integrale afweging van belangen gekozen is voor een bepaalde functietoekenning (eventueel binnen bepaalde randvoorwaarden), worden eventuele negatieve gevolgen voor watersystemen en/of milieukwaliteiten zo veel mogelijk verzacht of gecompenseerd. Daarnaast zetten wij flankerend water- en milieubeleid in om de kwaliteit te leveren die voor de toegekende functie nodig is. Deze kwaliteit kan voor eenzelfde functie per gebied verschillen. Daarbij heeft het onze voorkeur bij water met grote beheerseenheden te werken.

7.2 Zonering van het landelijk gebied

Om de kernkwaliteiten optimaal te benutten en verder te ontwikkelen, kiezen wij voor een zonering van het landelijk gebied. Deze zonering is op de plankaart opgenomen. De zonering is sterk ontwikkelingsgericht: hij geeft aan welke ontwikkelingsrichting gewenst is. Andere factoren die hebben meegespeeld bij de zonering zijn:

- de intensiteit van het grondgebruik,
- randvoorwaarden op grond van de lagenbenadering,
- de combineerbaarheid van de verschillende functies en

- het bieden van passende omstandigheden voor de ontwikkeling van de verschillende functies.

We hebben vier zones onderscheiden die elk hun eigen ontwikkelingsmogelijkheden hebben, passend bij de functie, kwaliteiten en waarden van het gebied. De zonering geeft dus geen rangorde aan. In onderstaande beschrijving geven wij van elke zone een korte karakteristiek en een aantal accenten. Landschap en cultuurhistorie zijn daarbij niet apart genoemd. Wij streven namelijk in alle zones naar behoud en versterking van de kenmerkende landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Daarbij is speciale aandacht gewenst voor openheid en voor specifieke cultuurhistorische kwaliteitseisen. Geplande ontwikkelingen moeten worden afgewogen tegen de belevingswaarde en informatiewaarde ('leesbaarheid') van landschap en cultureel erfgoed.

De zonering, bestaande uit de beschrijving en het kaartbeeld, staat niet op zichzelf, maar is alleen toepasbaar in combinatie met de eerste laag (hoofdstuk 4), de thematische beschrijvingen en kaarten (hoofdstuk 7) en de gebiedsgerichte beschrijving van het landelijk gebied (hoofdstukken 9 tot en met 12). Deze onderdelen vormen samen ons ruimtelijk beleid voor het landelijk gebied.

De zonering is een belangrijk middel om inhoud te geven aan de ontwikkelingsgerichtheid van het streekplan. Daarom is de zonering niet alleen belangrijk bij het beoordelen van gemeentelijke beleidsvoornemens (toetsingsfunctie), maar biedt zij ook een kader voor nieuwe ontwikkelingen (ontwikkelingsfunctie). De zonering sluit dus niet alleen aan op de feitelijke situatie; zij geeft ook en juist aan welke ontwikkelingsrichting wij voor een gebied voor ogen hebben.

Relatie met Reconstructieplan Gelderse Vallei en Utrecht-oost

Het door ons vastgestelde Reconstructieplan Gelderse Vallei/Utrecht-oost biedt de basis voor uitvoering van maatregelen die een integrale kwaliteitsimpuls van dit landelijk gebied beogen. Voor een goed beeld van het ruimtelijk beleid van de provincie voor dit gebied moet het Reconstructieplan er dan ook bij worden betrokken.

Specifiek onderdeel van het Reconstructieplan is de wettelijk verplichte zonering (de reconstructiezonering). Op basis van de Reconstructiewet is het gebied in het Reconstructieplan ingedeeld in extensiveringsgebieden, landbouwwontwikkelingsgebieden en verwevingsgebieden. Deze indeling heeft vooral tot doel de ontwikkelingsmogelijkheden van de intensieve veehouderij in relatie tot andere functies in goede banen te leiden. In extensiveringsgebieden kan geen nieuwvestiging en uitbreiding van intensieve veehouderij plaatsvinden. In landbouwwontwikkelingsgebieden worden er juist wel ontwikkelingsmogelijkheden voor de intensieve veehouderij geboden, ook voor hiernaar toe te verplaatsen bedrijven. In verwevingsgebieden gaat het om een verweving van functies; hier kan geen nieuwvestiging van intensieve veehouderijbedrijven plaatsvinden.

Het Reconstructieplan en het streekplan zijn gelijktijdig opgesteld en nauw op elkaar afgestemd. Op drie punten is het Reconstructieplan specifiek dan het streekplan, in die zin dat het Reconstructieplan hier gedetailleerder is en meer randvoorwaarden benoemt. **Om eventuele verwarring hierover te voorkomen, werken deze drie punten direct door in het streekplan. Deze directe doorwerking is ook opgenomen in het Reconstructieplan zelf. Het gaat hierbij om:**

- **de Reconstructiezonering: dit betekent dat de bepalingen in relatie tot de intensieve veehouderij uit het Reconstructieplan prevaleren boven de bepalingen uit de streekplanzonering;**
- **functieverandering van vrijkomende (agrari-sche) bedrijfsgebouwen;**
- **nieuwe landgoederen.**

Relatie met Ecologische hoofdstructuur en groene contouren

De EHS is opgenomen op de los bijgevoegde kaart 'Gebieden binnen groene contouren'. Hier geldt niet alleen de streekplanzonering, maar ook het regime van de groene contour, zoals beschreven in

paragraaf 7.5. De EHS valt vrijwel geheel in landelijk gebied 3 (verweving van functies) en landelijk gebied 4 (hoofdfunctie natuur). Vanwege de consequenties van de groene contouren, is het noodzakelijk de EHS gedetailleerd weer te geven. De zonering van het landelijk gebied is globaler, waarbij kleine elementen van de EHS en verbindingzones niet afzonderlijk zijn opgenomen in de zonering.

Relatie met toelichtende kaarten in dit hoofdstuk

In dit hoofdstuk is naast de streekplankaart een aantal toelichtende kaarten opgenomen. Deze kaarten zijn abstract en hebben geen directe planologische betekenis. De planologische ontwikkelingsregimes zijn opgenomen in deze paragraaf bij de beschrijving van de zonering in het landelijk gebied.

Landelijk gebied 1: hoofdfunctie stedelijk uitloopgebied

Karakteristiek

Landelijk gebied grenzend aan stedelijk gebied met een stedelijke invloed door een afwisseling van (dag)recreatieterreinen, recreatief groen, fiets- en wandelpaden, begraafplaatsen, volkstuincomplexen, maneges, sportvelden, agrarisch gebruik, incidenteel tuinbouw en kleine natuurgebieden en ecologische verbindingzones.

Accenten

Landbouw

Ontwikkeling is mede gericht op het benutten van kansen die de ligging nabij stedelijk gebied met zich meebrengt; geen nieuwvestiging van intensieve veehouderij en glastuinbouwbedrijven; uitbreiding van intensieve veehouderijbedrijven alleen als dit niet leidt tot een toename van de geurproblematiek en binnen ruimtelijke randvoorwaarden.

Natuur

Aanwezige natuurgebieden worden zowel kwalitatief als kwantitatief in stand gehouden; zo mogelijk aanleg van nieuwe natuurwaarden; aanleg van ecologische verbindingzones als onderdeel van de EHS.

Recreatie

Zoekgebied voor het versterken van recreatieve en toeristische voorzieningen die gebonden zijn aan de ligging nabij stedelijk gebied (golfterreinen, dag- en verblijfsrecreatieterreinen, Randstadgroenstructuur); zoekgebied voor nieuwe landgoederen met intensief recreatief medegebruik.

Water en milieu

Beleid ten aanzien van waterhuishouding en milieukwaliteiten wordt binnen randvoorwaarden afgestemd op hoofdzakelijk agrarisch en recreatief gebruik; waterknelpunten worden opgelost zonder deze af te wentelen op andere gebieden.

Stadsrandfuncties

De delen van landelijk gebied 1 die direct aansluiten bij de kernen zijn zoekgebied voor uitbreiding en vestiging van functies die afhankelijk zijn van de stadsrandzones, zoals volkstuincomplexen, begraafplaatsen, maneges en sportvelden, voor zover de mogelijkheden als stedelijk uitloopgebied niet worden belemmerd; de kwetsbare delen en de EHS komen niet in aanmerking voor nieuwe stadsrandactiviteiten.

Toelichting

Behoud en versterking van de kwaliteit als stedelijk uitloopgebied staat hier centraal. De aanduiding landelijk gebied 1 is opgenomen voor bestaande situaties met meer dan circa 10 – 15 hectare stadsrandfuncties en voor gebieden die zich (verder) als stedelijk uitloopgebied kunnen ontwikkelen. De ontwikkelingsgebieden zijn met name aangegeven rondom Utrecht en Amersfoort. Juist vanwege de recreatieve functie voor het aangrenzend stedelijk gebied is het essentieel dat het gebied landschappelijk aantrekkelijk blijft en zo mogelijk verder wordt ontwikkeld. Dit vraagt om een zorgvuldige locatiekeuze en inpassing van bijvoorbeeld stadsrandactiviteiten. Het is vanzelfsprekend om de meer intensieve functies (zoals sportvelden) zo dicht mogelijk bij de kern te situeren en kwetsbare delen en de Ecologische Hoofdstructuur te ontzien. Omdat tuincentra voor hun activiteiten tegenwoordig niet meer gebonden zijn aan het landelijk gebied, hoeft nieuwvestiging niet meer hier plaats te vinden. Het stedelijk gebied is hiervoor in beginsel het aangewezen gebied.

Landelijk gebied 2: hoofdfunctie agrarisch

Karakteristiek

Agrarisch gebied met zowel grondgebonden als niet-grondgebonden landbouw; veel gebieden met grondgebonden landbouw hebben landschappelijke, ecologische en cultuurhistorische waarden en worden gekenmerkt door recreatief medegebruik; binnen deze zone bevinden zich ook kleine recreatie- en natuurgebieden en ecologische verbindingzones.

Accenten

Landbouw

Ontwikkeling van de grondgebonden landbouw; de externe productieomstandigheden worden zo veel mogelijk afgestemd op het agrarisch gebruik, met een speciale positie voor de veenweidegebieden; versterking van de rol van de landbouw als drager van kenmerkende landschappelijke, ecologische en cultuurhistorische waarden; ontwikkeling van intensieve veehouderij binnen milieukundige en ruimtelijke randvoorwaarden; zo veel mogelijk concentratie van bestaande glastuinbouw in enkele specifiek aangeduide concentratiegebieden; buiten deze concentratiegebieden geen nieuwvestiging van glastuinbouwbedrijven. Het streven is er op gericht andere dan agrarische grondclaims te beperken.

Natuur

Behoud en ontwikkeling van natuurwaarden in aanwezige (kleine) natuurgebieden; aanleg van ecologische verbindingzones als onderdeel van de EHS; agrarisch natuurbeheer is mogelijk en wordt gestimuleerd in de gebieden met hoge natuurwaarden.

Recreatie

Versterking van recreatief medegebruik en bijbehorende kleinschalige recreatieve voorzieningen voor dag- en verblijfsrecreatie; binnen ruimtelijke randvoorwaarden is uitbreiding van recreatieve en toeristische bedrijven en voorzieningen mogelijk, waarbij de agrarische structuur zo min mogelijk wordt aangetast.

Water en milieu

Beleid ten aanzien van waterhuishouding en milieukwaliteiten wordt afgestemd op het agrarisch gebruik, rekening houdend met aanwezige waarden; voor de veenweidegebieden geldt een apart regime; voor gebieden met hoge natuurwaarden worden zo mogelijk op lokaal niveau maatregelen getroffen om deze te versterken; waterknelpunten worden opgelost zonder deze af te wentelen op andere gebieden.

Toelichting

Landelijk gebied 2 bevat gebieden met een sterke en gebieden met een minder sterke agrarische structuur (zie paragraaf 7.4). Vooral in gebieden met een minder sterke agrarische structuur zijn uit landbouwkundig oogpunt goede kansen voor een verbreding van de landbouw en de productie van groene diensten. Veel kernen zijn geheel of grotendeels omsloten door

landelijk gebied 2 of 3. Bij deze kernen is op dit moment geen aanleiding om een landelijk gebied 1 aanduiding op te nemen. Als in de streekplanperiode vestiging of uitplaatsing van stedelijke randactiviteiten aan de orde is, moet de agrarische structuur zo min mogelijk worden aangetast en voorzien worden in een goede landschappelijke inpassing. Ook moet de te realiseren voorziening passen bij het verzorgingsniveau van de betreffende kern.

Landelijk gebied 3: verweving van functies

Karakteristiek

Afwisselend en landschappelijk waardevol gebied met verweving van landbouw, natuur, dag- en verblijfsrecreatie, intensiever gebruikte militaire terreinen en (in enkele gevallen) bestaande zeer extensieve woonmilieus; de verweving kan zowel betrekking hebben op perceelsniveau (bijv. intensief recreatief gebruik op de Utrechtse Heuvelrug) als op een mozaïek van gescheiden functies (bijv. delen van het Langbroekerweteringgebied).

Accenten

Landbouw

Versterking van de rol van de agrarische sector in delen met een blijvend agrarisch gebruik; verdere ontwikkeling van de agrarische sector als drager van belangrijke landschappelijke, ecologische en cultuurhistorische waarden; ontwikkeling van intensieve veehouderij binnen milieukundige en ruimtelijke randvoorwaarden; geen nieuwvestiging van glastuinbouwbedrijven.

Natuur

Versterking van natuurwaarden door stimulering van agrarisch natuurbeheer en versterking van actuele en potentiële waarden; behoud van bestaande en ontwikkeling van nieuwe natuurwaarden; aanleg van ecologische verbindingzones als onderdeel van de EHS; in gebieden buiten de EHS kan versterking van natuurwaarden onder voorwaarden ook plaatsvinden door middel van rood voor groen, zoals nieuwe landgoederen (zoekgebied); reguliere bosexploitatie is mogelijk.

Recreatie

Versterking van recreatief (mede)gebruik en routestructuren; nieuwvestiging en uitbreiding van recreatief-toeristische voorzieningen voor zowel dag- als verblijfsrecreatie is mogelijk als onderdeel van een integraal plan waaruit de ruimtelijke kwaliteitswinst (onder meer voor kernkwaliteiten landschap) blijkt; nieuwvestiging van verblijfsrecreatie op de Heuvelrug is niet toegestaan.

Water en milieu

Beleid ten aanzien van waterhuishouding en milieukwaliteiten wordt afgestemd op de lokaal aanwezige functies, rekening houdend met aanwezige waarden; waterknelpunten worden opgelost zonder deze af te wentelen op andere gebieden.

Toelichting

Landelijk gebied 3 is van toepassing op de delen van de Heuvelrug met een, vaak al bestaande, verweving van natuur, recreatie, militair gebruik, extensieve woningbouw en instellingen. Daarnaast hebben de grote delen van de flanken van de Heuvelrug en van de stroomruggen een landelijk gebied 3 aanduiding. Hier wordt de agrarische en ecologische functie in toenemende mate gecombineerd met recreatieve ontwikkelingen en met rood voor groen (zie paragraaf 7.11). Het is essentieel dat nieuwe ontwikkelingen de kernkwaliteiten van natuur en landschap versterken. De verschillende verwevingsgebieden hebben eigen karakteristieken, die in de hoofdstukken 9 tot en met 12 aan de orde komen. Uit waterhuishoudkundig oogpunt kan het noodzakelijk zijn bij waterhuishoudkundige maatregelen de verwevingsgebieden verder te differentiëren.

Veel kernen zijn geheel of grotendeels omsloten door landelijk gebied 2 of 3. Bij deze kernen is op dit moment geen aanleiding om een landelijk gebied 1 aanduiding op te nemen. Als in de streekplanperiode vestiging of uitplaatsing van stedelijke randactiviteiten aan de orde is, moet de agrarische structuur zo min mogelijk worden aangetast en de kernkwaliteiten van natuur en landschap zo veel mogelijk worden versterkt. Ook moet de te realiseren voorziening passen bij het verzorgingsniveau van de betreffende kern. Vanwege de sterke verweving tussen cultuurhistorie, landschap, natuur, recreatie, landbouw en rode functies en het belang om deze functies in evenwicht te kunnen behouden en versterken, heeft ook de Vechtstreek in overwegende mate de aanduiding landelijk gebied 3 gekregen.

Landelijk gebied 4: hoofdfunctie natuur

Karakteristiek

Bestaande natuurgebieden en gebieden die in de komende periode als nieuwe natuur zullen worden ingericht, beide vaak met recreatief medegebruik.

Accenten

Landbouw

Voorafgaand aan de inrichting als natuurgebied

ondervindt het agrarisch grondgebruik geen hinder van de toekomstige hoofdfunctie natuur; geen nieuwvestiging van agrarische bedrijven.

Natuur

Behoud van bestaande en ontwikkeling van nieuwe natuurwaarden staan centraal; een groot deel van de EHS ligt in deze zone; reguliere bosexploitatie blijft mogelijk. Aanleg van ecologische verbindingzones als onderdeel van de EHS.

Recreatie

Extensief recreatief medegebruik (wandelen, fietsen) en bijbehorende kleinschalige recreatieve voorzieningen zijn mogelijk, tenzij dit vanwege zwaarwegende ecologische belangen niet acceptabel is; geen nieuwvestiging van grootschalige recreatief-toeristische voorzieningen; uitbreiding van bestaande (verblijfs)recreatie alleen als onderdeel van een integraal plan waaruit de winst voor de ruimtelijke kwaliteit (specifiek voor de kernkwaliteiten landschap en natuur) blijkt.

Water en milieu

Beleid ten aanzien van water en milieu wordt afgestemd op de hoofdfunctie natuur; bij nieuwe natuur gebeurt dit pas na wijziging in de natuurfunctie; waterknelpunten worden opgelost zonder deze af te wentelen op andere gebieden.

Toelichting

De delen van de EHS met een duidelijk hoofdfunctie natuur hebben de aanduiding landelijk gebied 4. Het is cruciaal dat de bestaande functies in de EHS niet belemmerd worden. Dit geldt in het bijzonder voor de nieuwe natuur op agrarische gronden (zie ook in paragraaf 7.5 de passage over groene contouren). De EHS moet zo veel mogelijk toegankelijk zijn voor extensieve vormen van recreatie, zoals wandelen en fietsen. Om dit mogelijk te maken, kan het noodzakelijk zijn op niet kwetsbare plekken aansluitende kleinschalige voorzieningen te realiseren, zoals extra parkeergelegenheid.

Landelijk gebied met hoofdzakelijk agrarisch grondgebruik - veenweide

In aanvulling op de hierboven beschreven vierdeling hebben wij een aparte aanduiding gegeven aan de veenweidegebieden in het westen en noorden van onze provincie. Deze aanduiding is een verbijzondering van de aanduidingen landelijk gebied 2, 3 en 4 in deze veenweidegebieden. **De veenbodem en de bijbehorende waterhuishouding hebben een grote invloed op de ontwikkelingsmogelijkheden**

voor de landbouw. Voor de landbouw gelden hier (waterhuishoudkundige) beperkingen, maar ook kansen: wij stimuleren de verdieping en verbreding van de landbouw en de productie van groene diensten. Een en ander is uitgewerkt in paragraaf 7.8 (Veenweidegebieden).

7.3 Milieuaspecten in de groene ruimte

In paragraaf 6.2 hebben wij al gesteld dat de milieukwaliteit een belangrijk aspect is van de ruimtelijke kwaliteit. Dit geldt uiteraard onverkort voor het landelijk gebied. In het landelijk gebied heeft de gebiedsgerichte aanpak vooral de vorm van milieubeschermingsgebieden, zoals vastgelegd in de Provinciale Milieuverordening. Deze zullen wij hieronder beschrijven voor stilte en verzuring.

Het instrument van de gebiedsgerichte milieukwaliteitsprofielen (zie voor een toelichting paragraaf 6.2) passen wij ook toe voor het landelijk gebied. Voor het landelijk gebied zijn milieukwaliteitsprofielen gericht op het waarborgen van bepaalde minimumwaarden voor de bescherming en ontwikkeling van aanwezige functies als natuur, recreatie en landbouw. De gebiedsindeling die wij hierbij gaan hanteren, komt overeen met de zonering voor het landelijk gebied in dit streekplan (zie paragraaf 7.2).

In het landelijk gebied is uiteraard ook sprake van vormen van een zonerings- en brongerichte aanpak

in relatie tot bijvoorbeeld geluidhinder langs wegen. Hiervoor verwijzen we naar paragraaf 6.2.

Stilte

De behoefte groeit aan gebieden waar het stil is en waar de aanwezige geluidsbronnen in harmonie zijn met de omgeving. Uit onderzoek blijkt echter dat de geluidsbelasting in de provincie Utrecht nog steeds toeneemt, ook in de zogenoemde stiltegebieden. In het SMPU gaan wij in op de geluidsbelasting van wegverkeer. Geluidsbelasting door vliegverkeer komt vooral door de aanwezigheid van vliegveld Soesterberg binnen de provincie en luchthaven Schiphol en vliegveld Hilversum daar net buiten. Het daarmee samenhangende vliegverkeer maakt het moeilijk stille gebieden in onze provincie te ontwikkelen. In West-Utrecht zijn zelfs drie stiltegebieden afgevallen door het toenemende vliegverkeer.

Voor de vliegvelden zijn geluidszones vastgelegd, waarbinnen beperkingen gelden voor geluidsgevoelige functies. Binnen de huidige geluidszone voor Soesterberg is nieuwbouw van woningen in principe niet toegestaan. Wij pleiten ervoor de veiligheids- en geluidszones zo spoedig mogelijk op te heffen. Uitbreiding in zuidelijke richting van de geluidszone voor het vliegveld Hilversum is ongewenst, omdat het gebied grenst aan het stiltegebied en een belangrijke recreatieve functie vervult voor de stad Utrecht. Het vliegverkeer van en naar Schiphol gebruikt steeds meer het luchtruim boven de provincie Utrecht. Via de Commissie Regionaal Overleg Schiphol streven wij ernaar dat vluchtroutes niet boven Utrechtse woongebieden lopen en dat vliegtuigen de luchthaven op grote hoogte benaderen. Nieuwe vluchtroutes boven stiltegebieden vinden wij eveneens ongewenst. Wij pleiten dan ook voor een bundeling van de verschillende routes.

Ons beleid is erop gericht dat mensen stilte kunnen ervaren. Het instellen van stiltegebieden is hierbij een belangrijk hulpmiddel. In het Provinciaal Milieubeleidsplan 2004–2008 hebben wij ons beleid voor stiltegebieden uitgewerkt; in dit streekplan richten wij ons op de ruimtelijke effecten.

Met name in de vrije tijd moeten mensen rust kunnen vinden. Daarom richten wij ons bij de stiltegebieden op de recreatiemogelijkheden. Criteria bij de locatiekeuze zijn dat het gebied waardevol is vanuit het oogpunt van natuur en landschap, cultuurhistorie en recreatie en dat het een redelijke akoestische

basiskwaliteit heeft. Om geluidskwaliteit te kunnen vaststellen hebben de gebieden een omvang van ten minste 300 hectare. Kaart 7.3 geeft een overzicht van de stiltegebieden.

Naast de bestaande stiltegebieden hebben wij bij Den Treek een zoekgebied voor een nieuw stiltegebied opgenomen. Wij onderzoeken of de instelling van een stiltegebied hier haalbaar is. Als dit het geval is, zullen wij dit stiltegebied concreet begrenzen.

Activiteiten die de geluidsbelasting negatief beïnvloeden, zijn niet meer mogelijk in een gebied dat als stiltegebied is aangewezen. De gebiedseigen geluiden, zoals die van de landbouw, zijn hiervan uitgesloten. De status stiltegebieden kan dus geen aanleiding zijn voor extra regelgeving voor de agrarische bedrijfsvoering.

Verzuring

Sommige soorten natuur zijn gevoelig voor verzurende stoffen. Dit geldt vooral voor ammoniak. Aan veehouderijen in specifieke zones rondom voor verzuring gevoelige bestaande natuur binnen de EHS, wordt daarom een emissieplafond opgelegd via de Wet ammoniak en veehouderij (zie verder paragraaf 7.6).

7.4 Landschap

De variaties in bodem, water, vegetatie, cultuur en cultuurhistorie hebben in de loop der tijd geleid tot een grote diversiteit aan landschapstypen. Mogelijkheden en onmogelijkheden voor het gebruik voor en door de mens hebben de landschappelijke structuren geaccentueerd. Dit proces heeft geresulteerd in een bijzonder waardevol landschap. In de afgelopen decennia echter is in rap tempo de herkenbaarheid van oude en jongere landschappen afgenomen. De oude landschapslagen vervagen of worden

volkomen tenietgedaan. De kunst is het landschap zo te benutten dat de aanwezige kwaliteiten worden versterkt. De natuurlijke hoogteverschillen, de variatie in bodemtypen, de waterkwaliteit, de vegetatie en de occupatiepatronen vormen de basisstructuur van het landschap. Deze landschapsdragers bepalen de identiteit van het landschap in onze provincie en vormen de kernkwaliteiten van het landschap.

Steden, dorpen en landschap vormden lange tijd een organisch geheel. In veel delen van de provincie is dat nog steeds zo. Maar vooral de kernen in beide stadsgewesten zijn zo snel en zo sterk gegroeid dat de verbanden zijn vervaagd. Het stedelijk gebied en het landelijk gebied worden daardoor vaak gezien als twee separate begrippen en beleidsvelden. Maar ook een stad of een dorp heeft zijn eigen stedelijk landschap. Dit 'stadslandschap' is een specifiek geheel van bebouwing, infrastructuur en dergelijke. Ook al concentreren wij ons hoofdzakelijk op het landelijk landschap, dat landschap houdt voor ons dus niet op bij de rand van een stad of dorp.

Iedereen beleeft het landschap op zijn eigen manier. Toch zijn er enkele constanten. Reliëf, bos, natuurlijke begroeiing en water waarden we hoog. Landschappen met horizonvervuiling, snelwegen en veel lawaai hebben een negatief imago. Landschappen met veel afwisseling vindt men aantrekkelijker dan 'eenduidige' landschappen. Vertaald naar het Utrechtse betekent dit dat veel mensen het landschap van bijvoorbeeld de Langbroekerwetering, de Vallei en de Vecht meer waarden dan dat van het veenweidegebied en de droogmakerijen. Bosrijke landschappen, zoals dat van de Utrechtse Heuvelrug, zijn het meest in trek.

De provincie is dus niet alleen aantrekkelijk door het grote aantal typen landschap, maar vooral ook doordat veel landschapstypen hoog scoren op de schaal van de belevingswaarde.

Landschappelijke hoofdstructuur

Wij hebben de kernkwaliteiten van het Utrechtse landschap samengevat in kaart 7.4A: landschappelijke hoofdstructuur. Deze is gebaseerd op de door ons opgestelde Landschapsvisie Provincie Utrecht (2002). De kaart toont de hoofdstructuur van het landschap in de provincie. Het is een abstracte weergave van de typen landschap met de meest markante structuren en elementen. Gebiedsdekkend is aangegeven wat de grotere landschappelijke eenheden zijn en wat de

bijbehorende hoofdkenmerk is. De identiteit en de kernkwaliteiten van de onderscheiden gebieden zijn beschreven in de Landschapsvisie.

Ontwikkelingsgerichte landschapsstrategie

Er is altijd gebouwd en verbouwd aan het landschap. Wat niet meer voldeed aan de eisen van de tijd is aangepast, gesloopt of vervangen. Dit proces gaat vooral de laatste decennia erg snel, soms op een schaal die zich slecht verhoudt met en die weinig respect toont voor het geleidelijk gegroeide landschap. Tegenwoordig hechten we meer waarde aan het landschap dan vroeger. Het landschap is meer dan het resultaat van pragmatisch handelen; het vertelt ook het verhaal van ons verleden. Anders dan vroeger vraagt bouwen en verbouwen nu om sturing en begeleiding.

Onze doelen voor het landschap zijn:

- **het behouden en versterken van de identiteit van de verschillende landschapstypen;**
- **het vernieuwen van het landschap, met herkenning van het verleden.**

Het komt er op aan nieuwe ontwikkelingen zo te sturen en te begeleiden dat ze de identiteit en de belevingswaarde van het landschap in de provincie als geheel en van de afzonderlijke landschapstypen zo veel mogelijk versterken. Daarnaast is het van groot belang bij nieuwe ontwikkelingen nieuwe kwaliteit aan het landschap toe voegen. Eerdere fasen van de ontwikkeling moeten herkenbaar blijven, door ze te behouden of, nog beter, door ze op een nieuwe manier te gebruiken. Handelen naar het heden en anticiperen op de toekomst, met respect voor het verleden, is de grondslag van ons beleid. Daarvoor bestaat geen blauwdruk. Het beleid is afhankelijk van de nieuwe ontwikkeling en de kwaliteiten en potenties van het landschap ter plekke. Belangrijk is het versterken van de grote eenheden, van samenhang en structuren in het landschap door het vergroten van het onderlinge contrast. Essentieel hierbij is het behouden van zichtlijnen dwars op deze eenheden en het voorkomen van het dichtsmieren van de randen en gradiënten.

Het op ontwikkeling gerichte beleid voor het landschap hebben wij vertaald in vier koersen, vier (ontwerp)richtingen van beleid:

- groen en blauw;
- stad en land;
- zichten op de toekomst en
- voortbouwen op kwaliteit.

De kaart landschapsstrategie (kaart 7.4B) toont waar we welke koers uitzetten.

In een aantal gebieden ligt het hoofddaccent op het aangaan van nieuwe allianties tussen *groen en blauw*. Deze strategie hanteren we in gebieden waar -op termijn- functies van het landelijk gebied gaan veranderen of verschuiven, zoals in delen van De Venen en de Gelderse Vallei. Natuurontwikkeling en wellicht op termijn waterberging en maatregelen in het kader van het Reconstructieplan zijn de belangrijkste instrumenten waarmee het landschap kan worden vernieuwd.

Groei van de kernen in het stadsgewest Utrecht en Amersfoort en de aanleg van rond- en snelwegen hebben ertoe geleid dat de historische verbanden tussen *stad en land* zijn vervaagd. Soms zijn ze volledig verbroken. Hier is stad en land de koers. Doel is het versterken van de historische relaties tussen stad en ommeland en het creëren van nieuwe, hoogwaardige verbanden en overgangen tussen het stedelijk en het landelijk gebied. De ontwerpdisciplines stedenbouw en landschapsbouw (in de brede zin van het woord, als groene equivalent van stedenbouw) werken hier in elkaars verlengde en vullen elkaar aan. Dit geldt onder meer voor de ontwikkeling van Vathorst ten noorden van de Laak. Van de groene instrumenten zijn de Randstadgroenstructuur en Groen in en om de Stad (GIOS) de belangrijkste.

In de provincie liggen, met name op de stroomruggen, enkele gebieden waarvan we de potenties van het landschap voor nieuwe vormen van ontwikkeling op de langere termijn nog te weinig in beeld hebben. Hier willen we de toekomstperspectieven gaan verkennen. Zijn er verrassende nieuwe combinaties van rood, groen en blauw mogelijk die leiden tot nieuwe ruimtelijke kwaliteit? Het project Dotterlandschap en de recent verschenen studie Belvédère bouwen Vechten Plassengebied zijn voorbeelden van deze derde koers voor het landschap: *zichten op de toekomst*. De vierde koers is *voortbouwen op kwaliteit*.

Ontwikkelingen zijn mogelijk, maar ze moeten zich wel goed voegen naar de maat, schaal en functies van het huidige landschap. Deze koers hanteren we in de cultuurhistorisch zeer waardevolle grote middeleeuwse ontginningen van de veen en klei-opveengebieden. Dit beleid is uitgewerkt in paragraaf 4.3. De koers passen we ook toe op de Utrechtse Heuvelrug. Hier is de hoge belevingswaarde van het gebied ons belangrijkste motief. Toepassing van het Schaakbordmodel is een uitstekend voorbeeld van deze koers. Door rode functies meer te concentreren

ontstaan grotere eenheden groen. Dit komt niet alleen de ecologische waarde van het landschap van de Heuvelrug ten goede, maar ook de belevingswaarde (zie ook paragraaf 7.9).

Uitgangspunt is dat nieuwe ontwikkelingen bijdragen aan de versterking van de landschappelijke kwaliteit door in projecten de landschappelijke structuur als basis te nemen.

Wij gaan een Actieplan Landschap opstellen om zelf verder invulling te geven aan de ontwikkelingsstrategie met de vier bovengenoemde koersen. Onderdeel van het Actieplan is het stimuleren van (samenwerkende) gemeenten om landschapsontwikkelingsplannen op te stellen, gericht op het versterken van de landschappelijke kernkwaliteiten.

Nationale en provinciale landschappen

In de Nota Ruimte (Kabinetsstandpunt) zijn naast het Groene Hart ook enkele nieuwe nationale landschappen aangekondigd. Voor Utrecht gaat het hier om:

- Nieuwe Hollandse Waterlinie;
- Stelling van Amsterdam;
- Rivierengebied (w.o. de uiterwaarden van Lek en Nederrijn en het Kromme Rijn- en het Langbroekerweteringgebied);
- Arkemheen-Eemland.

In de Nota Ruimte worden de provincies verzocht de begrenzing van de nationale landschappen vast te stellen en het planologisch beleid en de gebiedsprogramma's voor deze gebieden uit te werken.

Voor het Groene Hart ligt de begrenzing reeds vast. Deze hebben we weergegeven op kaart 7.4C. Met betrokken partijen zullen wij een ontwikkelingsprogramma Groene Hart opstellen.

Voor de overige nationale landschappen zullen wij het proces om te komen tot een begrenzing en planologisch beleid starten in 2005. Dit zal resulteren in één of meerdere uitwerkingsplannen van het streekplan waarin e.e.a wordt vastgelegd. Het proces zal uiteraard inhoud krijgen in samenwerking met de betrokken provincies en gemeenten.

Wij hebben bij het rijk voorgesteld om ook de Utrechtse Heuvelrug de status nationaal landschap te geven. De Utrechtse Heuvelrug is een gebied met bijzondere waarden en functies voor natuur, landschap, cultuurhistorie en recreatie. De status van nationaal landschap is een goed middel om deze waarden te handhaven en te versterken met gebruikmaking van de aanwezige dynamiek. Het rijk heeft dit voorstel

echter niet overgenomen. Om het belang van de Utrechtse Heuvelrug te benadrukken zullen wij aan dit gebied daarvoor in de plaats de status provinciaal landschap geven. Wij zullen dit concreet inhoud geven in een uitwerkingsplan.

7.5 Natuur

Natuur vormt een belangrijke basis voor een aantrekkelijk landelijk gebied. De leefbaarheid en de aantrekkelijkheid van het stedelijk gebied worden mede bepaald door de mogelijkheden voor ontspanning in het omringende landelijk gebied. Tegen deze achtergrond kiezen wij in algemene zin voor natuur voor de mens. Dat wil zeggen: toegankelijke natuur, zeker rondom de stedelijke concentraties.

Ook het ecologisch motief is belangrijk, met als belangrijkste aspecten biodiversiteit, klimaatregeling, zuurstofproductie, erosiebescherming, biologische regulatie en reducerend vermogen. In het ethisch motief spelen de mens als onderdeel van de natuur en het zorgvuldig omgaan met de natuurlijke omgeving een rol. Tenslotte is het informatiemotief (onder andere genetisch reservoirfunctie) van belang.

Ecologische Hoofdstructuur

Om de gewenste ecologische duurzaamheid te bereiken hebben wij gekozen voor het realiseren van een ruimtelijk stabiele, duurzaam te behouden Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Wij zetten zwaar in op een zo spoedig mogelijke realisatie hiervan. De oorspronkelijk genoemde einddatum van voltooiing van de EHS is 2018. Hiervoor zijn wij echter sterk afhankelijk van het beschikbaar komen van voldoende geld van met name het Rijk.

In dit streekplan wordt de EHS planologisch verankerd. De EHS bestaat uit een netwerk van bestaande en nog te ontwikkelen natuurgebieden, tussenliggende agra-

rische gebieden met natuurwaarden en verbindingen daartussen.

De EHS is nagenoeg geheel begrensd. In het kader van het Reconstructieplan Gelderse Vallei en Utrecht-Oost wordt nog ongeveer 280 hectare nieuwe natuur, landschappelijk raamwerk en compensatiegronden gelokaliseerd. In de gemeente Vianen moet nog ongeveer 25 hectare nieuwe natuur worden begrensd.

De natuurdoeltypen hebben wij uitgewerkt op de Utrechtse natuurdoeltypenkaart. Deze kaart is de basis voor de opgestelde natuurgebiedsplannen¹².

De kaart Gebieden binnen groene contouren geeft een overzicht van de EHS. De legenda-eenheden worden hieronder toegelicht.

- **Bestaande natuur** verwijst naar gebieden die deel uitmaken van een samenhangend netwerk. Grote aaneengesloten natuurgebieden, zoals de Utrechtse Heuvelrug, maken in hun totaliteit deel uit van de bestaande natuur. Uitgezonderd zijn de meer bebouwde gebieden die begrensd zijn met een rode contour.
- De gebieden **bestaande natuur met militair gebruik** zijn de grote aaneengesloten terreinen met actuele ecologische waarden die in gebruik zijn als militair oefenterrein.
- De natuurgebieden die sinds 1 mei 1988 zijn ontwikkeld of nog moeten worden ontwikkeld, behoren tot de **nieuwe natuur**. Dit zijn landbouwgronden waar op grond van aanwezige waarden of potenties belangrijke natuurwaarden worden ontwikkeld, soms mede om bestaande natuurgebieden te versterken.
- Tot de **overige gebieden** behoren agrarische gebieden met hoge actuele en potentiële ecologische waarden, die van groot belang zijn voor de samenhang van de Ecologische Hoofdstructuur. Enerzijds betreft dit een aantal in het verleden begrensde beheers- en reservaatgebieden en anderzijds de in de natuurgebiedsplannen aangegeven zoekgebieden voor nieuwe natuur en ecologische verbindingzones. In de Nota Ruimte is aangegeven dat de ruime jasgebieden ook tot de

¹² In de natuurgebiedsplannen zijn de gebieden begrensd (bestaande natuur, nieuwe natuur, ecologische verbindingzones met nieuwe natuur), waarvoor financieringsmogelijkheden zijn voor verwerving, inrichting en beheer ten behoeve van natuur. De natuurgebiedsplannen zijn daarmee een subsidiemiddel en zij hebben geen planologische gevolgen.

EHS worden gerekend. Omdat grote delen van de provincie zijn aangemerkt als ruime jasgebied is deze categorie in het streekplan niet 1 op 1 onder de EHS gebracht. Bij de begrenzing van de EHS is teruggevallen op de in het verleden 1 op 1 begrensde gebieden, voor zover ze van belang zijn voor de samenhang van de EHS. Daarmee is het streekplan in overeenstemming met de bedoeling van de Nota Ruimte.

- **Ecologische verbindingzones** zijn ingerichte of nog in te richten gebieden die planten en dieren de mogelijkheid bieden zich tussen bestaande en nieuwe natuurgebieden te verplaatsen. Bij Soest, Veenendaal en in het Langbroekerweteringgebied liggen ecologische verbindingzones die op dit moment nog niet ruimtelijk begrensd zijn. Deze zijn niet op de kaart opgenomen.
- **Groene corridors met ecoducten:** onderdelen van boscomplexen op de Utrechtse Heuvelrug met te realiseren grote technische bouwwerken, die het dieren mogelijk maken infrastructuur te passeren.

Kwaliteit en realisatie

Natuur kan alleen behouden blijven of worden ontwikkeld wanneer de kwaliteit van ruimte, water en milieu aan bepaalde eisen voldoet en de EHS zo min mogelijk versnipperd is. Daarbij spelen de beschikbare ruimte, minimale oppervlakte en rust voor verschillende ecosystemen een belangrijke rol. Door ruimtelijk beleid, zoals een zonering van het landelijk gebied en het verminderen van barrièrewerking door de infrastructuur, willen wij de kwaliteit van de EHS verhogen. Naast de ruimtelijke inspanningen dragen wij met ons milieu- en waterbeleid bij aan de juiste condities om de gewenste natuurdoeltypen in de EHS te kunnen realiseren. Hiertoe wordt onder andere het plan van aanpak verdrogingsbestrijding uitgevoerd en zullen de kwetsbare, verzuringgevoelige bestaande bos- en natuurgebieden bescherming krijgen (zie ook paragraaf 7.6 Land- en tuinbouw). Aanzienlijke delen van de nieuwe natuur in Eemland, de uiterwaarden van Neder-Rijn en Lek en Lopikerwaard zijn gerealiseerd of in uitvoering. In De Venen zijn projecten voor nieuwe natuur in voorbereiding. Hiervoor zijn aanzienlijke oppervlakten verworven. Ook in andere delen van de provincie zal nieuwe natuur worden gerealiseerd via gebiedsgerichte processen, zoals landinrichting, gebiedsgerichte projecten en reconstructie. Bij de inrichting van nieuwe natuur zullen wij extra aandacht geven aan de aardkundige, cultuurhistorische en landschappelijke waarden en de ruimtelijke

kwaliteit. Waar mogelijk zoeken wij naar koppeling met waterberging en extensieve vormen van recreatie.

Wij hebben de mogelijkheden verkend om een aantal robuuste ecologische verbindingzones tussen grote eenheden natuur aan te leggen. Delen van deze verbindingzones behoren nog niet tot de EHS. In Utrecht gaat het om de verbindingen Heuvelrug-Veluwe, de natte As tussen IJsselmeer en de Zeeuwse wateren en de Nieuwe Hollandse Waterlinie (kaart 7.5A). **Onomkeerbare ingrepen en processen in de nog niet tot de EHS behorende robuuste ecologische verbindingzones, zoals grootschalige verstedelijking, die het realiseren van deze zones frustreren, zullen wij voorkomen.** Wij willen elementen en delen van de robuuste zones realiseren waarvoor financiële dekking is en die goed inpasbaar zijn in gebiedsplannen, zoals het Plan van Aanpak De Venen en het Reconstructieplan Gelderse Vallei/Utrecht-Oost.

Aanpassingen EHS

Het ligt in de lijn der verwachting dat zich in de streekplanperiode ontwikkelingen zullen voordoen, die aanleiding geven tot aanpassing van de begrenzing van de EHS zoals vastgelegd in dit streekplan. Wij denken hierbij onder meer aan:

- de begrenzing inclusief financiële dekking van één of meer van de bovengenoemde robuuste ecologische verbindingzones;
- de concrete begrenzing van verbindingzones bij Soest, Veenendaal en in het Langbroekerweteringgebied;
- de consequenties van een nog door Gedeputeerde staten te nemen besluit over de voor verzuring gevoelige delen van de EHS in het kader van de Wet Ammoniak en Veehouderij;
- de consequenties van het in de praktijk toepassen van het compensatiebeginsel (zie paragraaf 7.11);
- de consequenties van het project Hart van de Heuvelrug voor de begrenzing van de EHS (zie paragraaf 7.9).

Gedeputeerde staten hebben de mogelijkheid de begrenzing van de EHS aan te passen via een uitwerkingsplan.

Groene contour

De Ecologische Hoofdstructuur (inclusief gebieden die vallen onder de Natuurbeschermingswet) en de Vogel- en Habitat-richtlijngebieden hebben wij begrensd met een zogenoemde groene contour (zie kaart Gebieden binnen groene contouren). Binnen

de groene contour geldt het ‘nee, tenzij’-regime en kan op gebiedsniveau de saldobenadering worden toegepast.

Nieuwe plannen, projecten of handelingen binnen en in de nabijheid van deze gebieden zijn niet toegestaan indien deze de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant aantasten, tenzij er geen reële alternatieven zijn én er sprake is van redenen van groot openbaar belang (het ‘nee, tenzij’-regime). Om te kunnen bepalen of de wezenlijke kenmerken en waarden van een gebied al dan niet significant worden aangetast door plannen, projecten of handelingen zal de initiatiefnemer hiernaar onderzoek moeten verrichten. Wordt een plan of project na afweging van belangen toch toegestaan, dan moet een besluit worden genomen over mitigerende en compenserende maatregelen (zie paragraaf 7.12 Compensatiebeginsel).

Bij het ‘nee, tenzij’-regime worden plannen, projecten of handelingen afzonderlijk beoordeeld. ***Om een meer ontwikkelingsgerichte aanpak te bevorderen kan -onder voorwaarden- op gebiedsniveau een ‘nee, tenzij’-afweging worden gemaakt (saldobenadering).*** Dit kan wanneer een combinatie van projecten of handelingen wordt ingediend die tevens tot doel heeft de kwaliteit en/of kwantiteit van de EHS op gebiedsniveau per saldo te verbeteren, bijvoorbeeld als tegelijkertijd een fysieke barrière binnen het beschermde natuurgebied wordt gesaneerd. Door deze saldobenadering kan bijvoorbeeld een meer aangesloten EHS worden verkregen of kunnen EHS-gebieden beter met elkaar verbonden worden. Functies of activiteiten kunnen dan elders binnen de EHS of daarbuiten betere ontwikkelingsmogelijkheden krijgen. De voorwaarden waaronder de saldobenadering kan worden toegepast lichten wij nader toe in de Handleiding bestemmingsplannen.

De bovengenoemde check op significante gevolgen is aanvullend op de reguliere beoordeling van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Bij de reguliere beoordeling wordt, voor zover relevant, aandacht besteed aan eventuele consequenties voor natuur, landschap, waterhuishouding, cultuurhistorie, verkeers- en milieubelasting. Bij de check op significante gevolgen wordt specifiek gelet op gevolgen voor:

- de te behouden natuurwaarden op de locatie waarop de nieuwe ontwikkeling betrekking heeft;
- het functioneren van de EHS in breder verband.

Binnen randvoorwaarden vinden wij toepassing van ruimte voor ruimte op de kavel en functieverandering van agrarische en niet-agrarische bedrijfsgebouwen in de EHS toegestaan. Zowel bij ruimte voor ruimte als bij functieverandering van agrarische bedrijfsgebouwen moet ontstening optreden. De algemene ruimtelijke randvoorwaarden zijn in paragraaf 7.10 kort benoemd. Wij werken functieverandering en ruimte voor ruimte uit in de Handleiding bestemmingsplannen. Binnen de EHS is het belangrijk dat de terugbouw van een woning plaatsvindt op zodanige wijze, dat natuur en landschap zoveel mogelijk worden versterkt.

Uitbreidingen van beperkte omvang (in absolute zin) van bestaande bebouwing in de EHS hebben geen significante gevolgen.

De begrensde nieuwe natuur betreft veelal gronden die in eigendom en beheer van agrariërs zijn. Bij realisatie van nieuwe natuur geldt als uitgangspunt dat verwerving of particulier natuurbeheer plaats vindt op basis van vrijwilligheid en dat er geen beperkingen optreden bij de agrarische bedrijfsvoering op basis van het vigerend planologisch beleid. Er kunnen immers geen beperkingen worden opgelegd wanneer die niet te rechtvaardigen zijn vanuit bestaande aantoonbare ecologische waarden en wanneer geen zekerheid kan worden verschaft over de realisering van de gewenste ontwikkeling.

Het normale agrarisch gebruik van agrarische gronden binnen de EHS is geen activiteit met significante gevolgen en ondervindt geen beperking op basis van de groene contour. Indien wordt voldaan aan de generieke milieuwetgeving, zijn hervestiging (op een bestaande agrarische bedrijfslocatie) en uitbreiding van grondgebonden of intensieve veehouderij binnen de bestaande bouwpercelen en bouwrechten mogelijk.

Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen op agrarische gronden en bedrijven, die afwijken van het normale agrarische gebruik of niet in overeenstemming zijn met de bestaande rechten, moeten worden afgewogen op basis van het ‘nee, tenzij’-regime. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om een uitbreiding van het bouwblok, waarin het bestemmingsplan en bijbehorende flexibiliteitsbepalingen niet voorzien. Bij het ‘nee, tenzij’-regime wordt bezien of de nieuwe ontwikkeling gevolgen heeft voor wezenlijke kenmerken en waarden. Als de grond een agrarische bestemming heeft, gaat het alleen om de aanwezige waarden.

Binnen de groene contour kan in beginsel geen nieuwvestiging (vestiging van een bedrijf op een nog niet bestaande agrarische bedrijfslocatie) van agrarische bedrijven plaatsvinden.

Ecologische waarden buiten de EHS

Ook buiten de EHS liggen gebieden die voor de natuur belangrijk zijn, vanwege de zeldzame natuurwaarden of vanwege een goede ontwikkeling van de EHS zelf. Het gaat met name om weidevogel- en wintergastengebieden, gebieden met waardevolle perceelsranden, slootoever- en watervegetaties met bijbehorende fauna en gebieden met een kleinschalige verwevenheid van ecologisch waardevolle bosjes en houtwallen en hagen (zie kaart 7.5: waardevolle natuur buiten EHS). Het doel van deze kaart is het bieden van een globaal overzicht van belangrijke natuurwaarden buiten de EHS, zodat hier bij nieuwe, niet agrarische ruimtelijke ontwikkelingen rekening mee gehouden kan worden. Het is nadrukkelijk niet de bedoeling dat deze kaart leidt tot extra beperkingen voor agrarische bedrijven in gebieden met de geconstateerde hoge natuurwaarden.

Wij willen met name in gebieden buiten de EHS, waar sprake is van geconcentreerde actuele natuurwaarden de actuele natuurwaarden in stand houden en waar mogelijk versterken (zie kaart 7.5B).

Daarvoor zijn in deze gebieden goede milieu- en watercondities van belang. Voor weidevogels en wintergasten zijn openheid, rust en stabiliteit in inrichting en beheer van belang. De botanische en overige faunistische waarden zijn sterk gebonden aan perceelsranden en sloten. De belangrijke weidevogelgebieden liggen hoofdzakelijk in de veenweidegebieden.

Om de actuele natuurwaarden in de op kaart 7.5B vermelde gebieden verder te ontwikkelen wordt agrarisch natuurbeheer met voorrang in deze gebieden gestimuleerd. Hiervoor kan gebruik worden gemaakt van de Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer (SAN). Voor het beheer en onderhoud van het landschap kan gebruik worden gemaakt van de provinciale subsidieregeling Kleine landschapselementen (KLE). **Ons uitgangspunt is dat natuurwaarden die buiten de EHS door met name natuurbeheer of op een andere wijze binnen agrarisch grondgebruik zijn ontstaan, niet leiden tot extra planologische regelgeving.**

Daarnaast zijn er goede kansen om natuurwaarden te vergroten door onder meer:

- een doordachte inrichting van nieuwe recreatieve groengebieden in de stadsgewesten Utrecht en Amersfoort, waarbij binnen de hoofdfunctie recre-

- atie ook natuurwaarden worden ontwikkeld;
- het realiseren van nieuwe landgoederen en andere vormen van rood voor groen in landelijk gebied 1 en 3 (zie paragraaf 7.10);
- de eventuele aanleg van waterbergingslocaties te combineren met recreatie en natuurontwikkeling.

Wet- en regelgeving

Vanuit het natuurbeleid is er wet- en regelgeving die ruimtelijke consequenties heeft. Het gaat hierbij om de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet en de Vogel- en habitatrichtlijn.

- Zowel binnen als buiten de EHS kunnen planten en diersoorten voorkomen die op basis van de Flora- en Faunawet beschermd zijn. Bij locatiekeuze en ruimtelijke inrichting moet hiermee rekening worden gehouden.
- De Natuurbeschermingswet regelt de aanwijzing tot natuurmonument en de daarbij horende wettelijk bescherming. Voor zowel interne als externe handelingen die de natuurwaarde van het monument kunnen beïnvloeden is een vergunning noodzakelijk.
- De Vogelrichtlijn heeft de bescherming van alle in het wild levende vogels tot doel. Voor de bescherming en instandhouding van een aantal specifiek benoemde soorten zijn beschermingszones aangewezen. Deze zones zijn aangegeven op de los bijgevoegde kaart 'Gebieden binnen groene contouren'. Bij ruimtelijke ingrepen zal onderzoek moeten uitwijzen of en zo ja op welke wijze de ingrepen consequenties hebben voor de leefgebieden. Op basis daarvan moet worden afgewogen in hoeverre de voorgenomen ruimtelijke maatregelen kunnen plaatsvinden.
- De Habitatrichtlijn onderscheidt soortenbescherming en gebiedsbescherming. Soortenbescherming vindt plaats via de Flora- en Faunawet. Op basis van de aanwezigheid van beschermde soorten of habitattypen worden gebieden voor gebiedsbescherming aangewezen. De Minister van LNV zal op korte termijn in onze provincie zes gebieden aanwijzen in het kader van de Habitatrichtlijn. Deze gebieden zijn met een symbool aangeduid op de los bijgevoegde kaart 'Gebieden binnen groene contouren'. Bij ruimtelijke ingrepen zal onderzoek moeten uitwijzen of en zo ja op welke wijze de ingrepen consequenties hebben voor de leefgebieden. Op basis daarvan moet worden afgewogen in hoeverre de voorgenomen ruimtelijke maatregelen kunnen plaatsvinden.

7.6 Land- en tuinbouw

De uitdaging

Met een oppervlakte van circa 69.000 hectare is de landbouw (inclusief de tuinbouw en fruitteelt) de grootste grondgebruiker in de provincie Utrecht. Daarmee is de landbouw en zeker de grootste tak, de melkveehouderij, van groot belang voor de kwaliteit van het landelijk gebied. Een aantrekkelijk cultuurlandschap is veelal gebaat bij renderende landbouw. Het economisch toekomstperspectief van de landbouw in onze provincie is onzeker. De landbouw heeft te maken met dalende prijzen op de wereldmarkt en afnemende subsidies vanuit de EU. Tegelijkertijd stellen voedselveiligheid, dierenwelzijn en milieubeleid steeds hogere eisen aan de productie. Daarnaast neemt de maatschappelijke vraag toe naar het leveren van diensten door de landbouw op het gebied van onder meer recreatie, natuur- en landschapsbeheer en zorg, de zogenaamde groene en blauwe diensten. De agrarische sector staat dan ook voor een ingrijpend vernieuwingsproces. Met dit streekplan willen wij dit proces ondersteunen en stimuleren. Ons beleid is daarom gericht op het vervullen van randvoorwaarden voor een economisch, ecologisch en milieuhygiënisch duurzame landbouw, die inspeelt op de maatschappelijke vraag en bijdraagt aan de kwaliteit van het cultuurlandschap.

De agrarische sector is een economische sector, waarbij de ondernemers hun bedrijven op een rendabele wijze moeten kunnen exploiteren. Ons uitgangspunt is dat de primaire functie van een agrarisch bedrijf de productie van voedsel is.

Het is mogelijk extra inkomsten te genereren uit zogenaamde groene diensten. Hierbij valt onder meer te denken aan productverkoop aan huis, kamperen bij de boer, kleinschalige verblijfsrecreatie (bijv. bed and

breakfast), kleinschalige horeca en zorglandbouw. Dit zijn de private groene diensten. Daarnaast zijn er publieke groene diensten. Daarbij krijgen agrarische ondernemers een vergoeding voor het afstemmen van de bedrijfsvoering op het in stand houden of ontwikkelen van waarden en kwaliteiten (bijv. natuur- en landschapsbeheer) of voor het gebruik van het boerenbedrijf voor andere doelen dan de landbouw. De vergoeding is noodzakelijk omdat in die gevallen wordt afgezien van optimalisatie van het bedrijf. Blauwe diensten zijn publieke diensten die betrekking hebben op vormen van waterbeheer, zoals tijdelijke waterberging op landbouwpercelen). Publieke en private diensten versterken elkaar. Een aantrekkelijk en toegankelijk landelijk gebied vergroot de kansen voor succesvolle private diensten.

Voor de vernieuwing van de landbouw is planologische duidelijkheid belangrijk. Alleen dan zullen de agrarische ondernemers bereid zijn te investeren in hun bedrijven. Uitgangspunt voor ons beleid zijn de kansen die de verschillende gebieden bieden voor het vernieuwingsproces. Wij maken daarbij onderscheid tussen drie typen landbouwgebieden: landbouwkerngebieden, landbouwverwevingsgebieden en landbouwovergangsgebieden (zie kaart 7.6: themakaart land- en tuinbouw). Het gaat om een sectorale en globale indeling, gezien vanuit de kansen voor de landbouw. De landelijk gebied zoning op de streekplankaart is de resultante van een integrale afweging van alle in een gebied aanwezige belangen.

- **Landbouwkerngebieden** zijn de gebieden waar, binnen (milieukundige) randvoorwaarden, schaalvergroting en specialisatie kansen hebben. De productieomstandigheden zijn hier zodanig dat er voor zowel de grondgebonden als de niet-grondgebonden land- en tuinbouw goede kansen zijn voor een duurzame ontwikkeling. Veelal hebben deze gebieden ook een rol bij het behoud van het bestaande karakteristieke landschap. Het zijn sterke landbouwgebieden.
- **Landbouwverwevingsgebieden** hebben goede mogelijkheden voor zowel grondgebonden als niet-grondgebonden landbouw en voor groene diensten gericht op bijvoorbeeld natuur, landschap en recreatie, die hier ook bij uitstek gewenst zijn.
- **Landbouwovergangsgebieden grenzen aan stedelijke gebieden** en vormen een aantrekkelijk uitloopgebied voor de bewoners van de aangrenzende steden. Daarmee bieden ze kansen voor land- en tuinbouw met groene diensten, zoals verkoop van

streek eigen producten, zorglandbouw en recreatief landschapsbeheer.

Voor het beleid voor de veenweidegebieden verwijzen wij naar paragraaf 7.8.

Voorwaarden voor duurzame land- en tuinbouw

Voor een duurzame bedrijfsvoering is een doelmatige productie noodzakelijk. Tevens is in bepaalde bedrijfstakken extensivering vereist om te kunnen voldoen aan milieu- en welzijnseisen. Om dit te kunnen realiseren is schaalvergroting (grotere bedrijven) en innovatie in de landbouw een voorwaarde. De hoge grondprijzen in onze regio zijn een belangrijk knelpunt voor deze ontwikkeling. Grotere bedrijven hebben meer mogelijkheden om op een duurzame wijze te produceren. Daarom bevorderen wij schaalvergroting. Kavelruil is hierbij een nuttig hulpmiddel.

Met name in de landbouwkerngebieden staan de ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw centraal. Wij stimuleren dat de inrichting op een doelmatige landbouwkundige functie is afgestemd, met inachtneming van de specifieke situatie in de veenweidegebieden. Nieuwe claims op het landbouwareaal worden zoveel mogelijk tegengegaan. Indien al grond voor andere doelen aan de landbouw wordt onttrokken, is het van belang dat dit zodanig gebeurt dat een verdere versnippering wordt voorkomen. Vestiging van andere functies in bebouwing of toepassing van ruimte voor ruimte kan alleen als het functioneren van de landbouw niet in gevaar komt. Wij willen in de landbouwkerngebieden terughoudend omgaan met planologische beperkingen. Dergelijke beperkingen kunnen in de landbouwkerngebieden alleen aan de orde zijn bij zwaarwegende belangen, zoals op het gebied van de waterhuishouding (zie ook paragraaf 7.8) en bij cultuurhistorisch zeer waardevolle landschapspatronen.

Bufferzones moeten zoveel mogelijk gelegd worden op gronden met de functie voor welk belang de buffer wordt ingesteld.

Groene en blauwe diensten bieden de agrarische sector kansen om in een aanvullend inkomen te voorzien. Voor de meeste bedrijven zal dit slechts een beperkte bijdrage aan het bedrijfsinkomen vormen. Voor sommige individuele bedrijven kan dit echter een aanzienlijk deel zijn. Wij willen dit faciliteren. Uitgangspunt is dat de ondernemer hier zelf voor kan kiezen.

Overigens zijn groene diensten niet nieuw. Ze bestaan al als activiteiten op het gebied van natuur en landschap, zoals het huidige Programma Beheer met het agrarisch natuurbeheer en als vormen van recreatie, verkoop aan huis of horeca. Groene en blauwe diensten zijn een verbreding hiervan. Bovendien spelen groene diensten in op de behoefte van de inwoners van het stedelijk en landelijk gebied, waardoor de relatie tussen stad en land wordt versterkt. **Wij bieden zo veel mogelijk ruimte aan agrarische bedrijven om groene diensten, zowel private als publieke, te leveren.** Dit betekent dat wij in het hele landelijk gebied, dus ook in de landbouwkerngebieden, ruimte bieden voor de levering van groene en blauwe diensten en bijbehorende voorzieningen. Ons stimuleringsbeleid richten wij echter vooral op de landbouwverwevingsgebieden.

Voor de ontwikkeling van groene en blauwe diensten moeten voldoende planologische mogelijkheden zijn, waarbij ook eventuele consequenties voor omliggende bedrijven moeten worden betrokken. In de Handleiding bestemmingsplannen geven wij dit beleid nader invulling.

Om misverstanden daarover te voorkomen merken wij nog op dat wij de groene en blauwe diensten niet opvoeren om beperkingen voor de landbouw die voortvloeien uit ons ruimtelijk beleid te rechtvaardigen. Publieke diensten zijn rechtstreeks gekoppeld aan overeenkomsten waarin op vrijwillige basis en op bedrijfsniveau wordt afgezien van optimalisatie die verder voert dan generieke regelgeving. Gelet hierop kan er van groene en blauwe diensten ook geen schaduwwerking uitgaan.

Bij publieke groene diensten geldt voor ons als randvoorwaarde dat de duurzaamheid en de continuïteit van zowel de dienst als de regeling moeten zijn gewaarborgd. Dit is niet alleen van belang voor de agrariër, die ook op de lange termijn zekerheid nodig heeft, maar ook voor de te ontwikkelen kwaliteiten van een gebied. Wij zien mogelijkheden om met belanghebbende partijen de kansen van groene diensten te vergroten. Wij zijn inmiddels gestart met een gebiedsgerichte stimulering om concreet inhoud te geven aan de groene diensten. De keuze voor een gebiedsgerichte aanpak is ingegeven door het feit dat elk gebied vanuit zijn specifieke karakteristiek gebiedseigen kansen heeft. Wij zijn inmiddels gestart met een eerste pilot in De Venen en gaan op korte termijn starten met een tweede pilot in het Langbroeker-

weteringgebied. Naast deze pilots stimuleren wij het plattelandstoerisme en bieden ook het vergroten van het recreatief medegebruik door uitbreiding van het wandel- en fietspaden kansen voor groene diensten. Voor het stedelijk uitloopgebied zien wij goede kansen om met steden en aangrenzende gebieden te komen tot vormen van landschapsbeheer die de aantrekkelijkheid van het cultuurlandschap voor de stedeling vergroten. Dit kan de mogelijkheden voor verkoop van (streekeigen) producten en dergelijke weer versterken.

Bij nevenactiviteiten op agrarische bedrijven gaat de voorkeur uit naar activiteiten die gekoppeld zijn aan het agrarisch gebruik. Het moet echter ook mogelijk zijn om niet-agrarische nevenactiviteiten te ontwikkelen. Ook deze niet-agrarische nevenactiviteiten kunnen immers een bijdrage leveren aan de vitaliteit van het platteland. Kleinschalige ambachtelijke bedrijvigheid is hier een goed voorbeeld van. Vanzelfsprekend kan deze ontwikkeling alleen plaatsvinden onder een aantal randvoorwaarden, onder meer op het gebied van beeldkwaliteit en het voorkomen van hinder voor omliggende bedrijven. De randvoorwaarden worden nader gedetailleerd in de Handleiding bestemmingsplannen.

Wij streven in brede zin een betere benutting na van de Europese programma's voor het landelijk gebied.

Aandachtspunt bij de ontwikkeling van groene diensten is dat de EU geen vergoedingen verstrekt voor maatregelen die zijn vastgelegd in wet- en regelgeving, waaronder bestemmingsplannen en waterpeilbesluiten. Aan de andere kant bieden EU-regelingen, zoals de Regeling Natuurlijke Handicaps, ook grote kansen: in bepaalde gebieden is sprake van zodanig beperkende externe productieomstandigheden dat deze in principe voldoen aan de criteria voor een financiële bijdrage van de EU op basis van deze regeling. Wij bevorderen de daadwerkelijke inzet van deze regeling met kracht.

Nieuwvestiging

Onder nieuwvestiging verstaan wij het vestigen van een nieuw of te verplaatsen agrarisch bedrijf op een nog niet bestaande agrarische bedrijfslocatie. **Wij staan zeer terughoudend tegenover nieuwvestiging van land- en tuinbouwbedrijven en werken hieraan alleen mee bij een duidelijk aantoonbare meerwaarde.** Serieuze initiatieven voor het starten van

een land- of tuinbouwbedrijf kunnen meestal gebruikmaken van bestaande bedrijven die vrij komen. Aan het verplaatsen van een bedrijf werken wij onder voorwaarden wel zoveel mogelijk mee als die verplaatsing nodig is voor bijvoorbeeld een doelmatige agrarische bedrijfsvoering, voor het reduceren van ammoniakbelasting op een zuurgevoelig gebied of voor een gewenste functieverandering van de huidige percelen van het bedrijf. Dit speelt onder meer in het Reconstructiegebied bij de uitplaatsing van veehouderijbedrijven uit de extensive- en, in mindere mate, de verwevingsgebieden.

Intensieve veehouderij

In Utrecht is de intensieve veehouderij een belangrijke bron van inkomsten voor de landbouw. De intensieve veehouderij als neventak is voor het verkrijgen van een rendabel bedrijf in een aantal gevallen een noodzakelijke pijler naast een grondgebonden tak. Het zwaartepunt van de intensieve veehouderij ligt in de Gelderse Vallei, die onderdeel is van het Reconstructieplan Gelderse Vallei/Utrecht-Oost. Het Reconstructieplan bepaalt de ontwikkelingsmogelijkheden van de intensieve veehouderij in dit gebied. Het streekplan is hierin volgend.

Daarnaast is de Wet ammoniak en veehouderij sterk bepalend voor de ontwikkelingsmogelijkheden voor de intensieve veehouderij. De wet is van toepassing op de voor de verzuring gevoelige gebieden (kwetsbare gebieden) en een zone van 250 meter hieromheen. Als kwetsbare gebieden worden beschouwd alle bestaande aaneengesloten bos en natuurgebieden (van voor 1 mei 1988) groter dan 5 hectare, die onderdeel uitmaken van de Ecologische Hoofdstructuur en die voorkomen op zuurgevoelige bodems (diverse zandbodems), alsmede de schraalgraslanden ongeacht het bodemtype. Wij zullen een zogenaamde 'zuurkaart' opstellen met daarop de te beschermen gebieden.

Ook legt het geurbeleid de intensieve veehouderij beperkingen op.

Op grond van landelijke regelgeving is het realiseren van uitbreidingen in de intensieve veehouderij verder alleen mogelijk via de aankoop van dierrechten. Deze rechten moeten worden verworven binnen het deelgebied waarin de betreffende veehouderij ligt (concentratiegebied Oost of Zuid en overig Nederland buiten het concentratiegebied).

Als aan alle generieke regelgeving wordt voldaan is de ontwikkeling van niet-grondgebonden veehouderij als neventak aanvaardbaar.

In landelijk gebied 2 en 3 vinden wij een zodanige groei

van de neventak dat het bedrijf omschakelt naar een in hoofdzaak niet-grondgebonden agrarisch bedrijf eveneens aanvaardbaar, mits dit niet ten koste gaat van kenmerkende openheid. Dit speelt met name in de open delen van de Lopikerwaard, De Venen en Eemland.

In landelijk gebied 1 en 4 vinden wij de omschakeling van neventak naar hoofdtak niet aanvaardbaar, tenzij dit niet ten koste gaat van de ruimtelijke en landschappelijke kwaliteit.

Biologische landbouw

Biologische landbouw is één van de mogelijkheden om vorm te geven aan de ontwikkeling van een meer duurzame landbouw, die zowel economisch rendabel als milieuvriendelijk is. De wijze van produceren in de biologische landbouw kan bijdragen aan het bereiken van verschillende (overheids)doelstellingen: verminderen van de milieubelasting, verbeteren van het dierenwelzijn en vergroten van de economische duurzaamheid van de landbouw. Goede externe productieomstandigheden zijn een belangrijke voorwaarde voor een rendabele landbouw. Dit geldt voor biologische landbouw nog sterker dan voor de gangbare landbouw.

Glastuinbouw

Wij zijn van oordeel dat bundeling van glastuinbouwbedrijven gewenst is. Dit kan zowel economische en milieutechnische als landschappelijke voordelen opleveren. Hiervoor hebben wij in het streekplan twee glastuinbouwlocaties gereserveerd, één bij De Ronde Venen in de polder de Derde Bedijking en één in de Harmelerwaard.

De huidige netto oppervlakte glastuinbouw bedraagt circa 185 hectare. De komende jaren zal deze omvang waarschijnlijk afnemen, doordat een deel van de in Vleuten-De Meern gevestigde bedrijven zal stoppen of wordt verplaatst naar locaties buiten de provincie. Om uitbreidingsmogelijkheden te bieden aan gevestigde bedrijven en om verplaatsing mogelijk te maken van solitair gelegen bedrijven in de provincie die op hun huidige locatie niet kunnen uitbreiden, kan enige uitbreiding in de concentratiegebieden plaatsvinden. ***Voor verplaatsing van solitaire bedrijven in De Ronde Venen en omgeving vinden wij enige uitbreiding van het concentratiegebied in de Derde Bedijking aanvaardbaar. Voor de elders gevestigde solitaire bedrijven bestaan vestigingsmogelijkheden in de Harmelerwaard tussen de spoorverbinding Utrecht-Woerden en de Leidsche Rijn.*** Hier is nog ruimte beschikbaar voor netto 25 hectare glas. Om

ervoor te zorgen dat de beperkt beschikbare ruimte benut gaat worden voor vestiging of uitbreiding van de hiervoor genoemde bedrijven, zullen we de aanvaardbaarheid van nieuwvestiging van bedrijven van geval tot geval beoordelen. Aandachtspunten daarbij zijn de landschappelijke inpassing, voldoende ruimte voor waterberging en het zo veel mogelijk voorkomen van lichthinder.

De bestaande bedrijven buiten de concentratiegebieden kunnen zich ontwikkelen tot een omvang die nodig is voor een doelmatige voortzetting (veelal circa twee ha), tenzij zwaarwegende landschappelijke bezwaren of andere functies een dergelijke groei ongewenst maken.

Aan nieuwvestiging van glastuinbouwbedrijven buiten de concentratiegebieden werken wij niet mee.

In de fruitteelt wordt gebruik gemaakt van teeltondersteunende maatregelen. Het gaat m.n. om tijdelijke overkappingen en om boogkassen. Voor de teelt van zowel groot- als kleinfruit kan het gebruik van tijdelijke overkappingen (m.n. regenkappen) wezenlijk bijdragen aan de bedrijfsresultaten. Vanwege dit gegeven en het tijdelijke karakter van de voorziening achten wij dit in het algemeen aanvaardbaar. De voorziening dient bij voorkeur in aansluiting op het bouwperceel te worden ingezet. Alleen in de open gebieden zijn overwegende landschappelijke bezwaren denkbaar. Dit gaan wij in de Handleiding bestemmingsplannen verder uitwerken.

Boogkassen zijn voor de fruitteelt niet noodzakelijk en landschappelijk ongewenst. Dit vanwege het gegeven dat boogkassen qua uitstraling detoneren in het landschap (aanmerkelijk meer dan de overkappingen) en in de praktijk veelal geen tijdelijke oplossing zijn maar een permanente. In die zin zijn ze te vergelijken met glasopstanden en ligt een overeenkomstig beleid in de rede. Een uitzondering hierop willen wij maken voor boogkassen als teeltondersteuning voor kleinfruit in het gebied 't Goy-Wijk bij Duurstede. Deze mogelijkheid bieden wij vanwege de combinatie van een concentratie aan kleinfruitteelt en het ontbreken van belangrijke landschappelijke waarden.

7.7 Recreatie en toerisme

Uitgangspunten

Onze provincie heeft recreatief-toeristisch veel te bieden: een aantrekkelijk cultureel erfgoed, grote bos- en natuurgebieden, recreatieconcentratiepunten, een gevarieerd landschap, plassen en uitstekende voorzieningen (winkels en musea) in diverse steden.

Delen van de provincie hebben een bovenregionale recreatieve functie. Dit zijn met name de Utrechtse Heuvelrug, de Vechtstreek, de Vinkeveense Plassen en het Utrechtse toerwaargewennet als onderdeel van het Blauwe Netwerk in het Groene Hart.

Wij willen deze potenties benutten en onze recreatief-toeristische kwaliteiten verder versterken, om zo veel mogelijk aan de recreatief-toeristische behoefte van onze inwoners en bezoekers te kunnen voldoen. Hiervoor is een kwantitatieve en kwalitatieve inhaalslag nodig. Trefwoorden daarbij zijn: voldoende aanbod, bereikbaarheid en toegankelijkheid, en diversiteit.

Voldoende aanbod

De vraag naar toeristisch-recreatieve voorzieningen blijft groeien doordat het aantal inwoners van de provincie toeneemt en men gemiddeld meer vrije tijd en meer te besteden heeft. Daarmee stijgt de vraag naar een grote diversiteit aan recreatief-toeristische voorzieningen en zeker naar meer hoogwaardige voorzieningen, zowel bij dag- als verblijfsrecreatie. De bestaande voorzieningen kunnen een deel van deze groeiende vraag opvangen. Maar vooral in de stadsgewesten Utrecht en Amersfoort is de groei van het aanbod van deze voorzieningen achtergebleven bij de groei van het inwonertal. Ons beleid is gericht op het tijdig realiseren van recreatief-toeristische voorzieningen die zijn afgestemd op de behoefte van de Utrechtse bevolking. Daarom leggen wij accent op de uitvoering van de recreatieve groenprojecten in de stadsgewesten Utrecht en Amersfoort en bevorderen wij dat de potenties op zorgvuldige wijze worden benut. Daarnaast bevorderen wij het stedelijk toerisme.

Bereikbaarheid en toegankelijkheid

Het is belangrijk dat recreatieve voorzieningen en voor recreatie aantrekkelijke gebieden gemakkelijk

bereikbaar zijn per fiets, te voet of met openbaar vervoer. De route naar recreatiegebieden moet niet alleen aantrekkelijk, maar ook veilig zijn. Het is eveneens noodzakelijk het netwerk van fiets- en wandelpaden nabij steden uit te breiden en de barrières tussen steden en recreatiegebieden (zoals snelwegen en kanalen) te overbruggen. Hiervoor is een groot aantal trajecten in uitvoering. Aan nieuwe initiatieven om de verbindingen tussen het stedelijk gebied en het omliggende landelijk gebied te verbeteren, werken wij zo veel mogelijk mee.

Naast bereikbaarheid is toegankelijkheid belangrijk. Wij bevorderen dat het culturele erfgoed en de bos- en natuurgebieden in de provincie zo veel mogelijk toegankelijk blijven of worden gemaakt voor het publiek. Een doordachte zonering van deze gebieden, waarbij het intensievere recreatieve gebruik wordt geleid naar de minst kwetsbare delen, is hierbij een belangrijk sturingsmiddel.

Diversiteit

Wij willen zo veel mogelijk tegemoet komen aan de groeiende behoefte aan diversiteit in recreatieve voorzieningen. Met de inrichting van het extra recreatief groen in de stadsgewesten Utrecht en Amersfoort leveren wij hieraan een bijdrage. Wij staan met name positief tegenover nieuwe recreatief-toeristische voorzieningen in landelijk gebied 1 die bijdragen aan de diversiteit van het aanbod en die de kwaliteit als stedelijk uitloopgebied versterken.

Er is niet alleen behoefte aan levendigheid. Diversiteit betekent ook dat men wil kunnen recreëren in gebieden met rust en stilte. Hieraan komen wij tegemoet door juist in gebieden die recreatief van belang zijn stiltegebieden in te stellen (zie paragraaf 7.3 Milieuaspecten in de groene ruimte).

Recreatieve hoofdstructuur

Om in de behoefte van alle recreanten te voorzien en om rekening te kunnen houden met eventuele negatieve effecten van recreatie op andere functies, is een onderscheid in de mate van intensiteit van het recreatief gebruik gewenst. Het ligt voor de hand dat intensieve en dynamische vormen van recreatie overwegend worden gehandhaafd en ontwikkeld bij stedelijke gebieden, afritten van autosnelwegen, concentraties van verblijfsrecreatie en bestaande concentratiepunten. Aan de hand van de hierboven genoemde uitgangspunten en rekening houdend met gebiedskenmerken en vraag en aanbod, is een recreatieve hoofdstructuur met kerngebieden, ontwikke-

lingsgebieden en recreatief medegebruik ontwikkeld (zie kaart 7.7: themakaart recreatie).

- **Recreatieve kerngebieden** zijn gebieden met een uitstekende recreatieve basiskwaliteit: recreatieplassen, bossen en natuurgebieden. Deze gebieden worden druk bezocht door recreanten. Het recreatief gebruik is de hoofdfunctie of is nevens geschikt dan wel ondergeschikt aan andere functies. Een aanzienlijk deel van de recreatieve kerngebieden is onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur. In een aantal zones die grenzen aan stedelijke gebieden, verblijfsrecreatieterrinen en recreatieconcentratiepunten, is het recreatief medegebruik intensief of vormt recreatie de hoofdfunctie. Dit is op de streekplankaart tot uitdrukking gebracht met de aanduiding landelijk gebied 3. In belangrijke natuurkernen (landelijk gebied 4) is het recreatief medegebruik ondergeschikt aan de hoofdfunctie natuur.
- **Recreatief ontwikkelingsgebied:** dit zijn gebieden waar in de komende periode de dagrecreatieve functie wordt versterkt en gebieden met nieuwe of te versterken concentratiepunten. Hier kan uitbreiding of verbetering van recreatieve voorzieningen zoals groengebieden, jachthavens, camping en golfbanen bij uitstek een duidelijke meerwaarde hebben voor de recreatiestructuur.
- **Recreatief medegebruik** vinden we met name in agrarische gebieden. Het gaat vooral om wandelen, fietsen en vormen van plattelandstoerisme. De intensiteit van het gebruik verschilt per gebied, afhankelijk van de aantrekkelijkheid en de bereikbaarheid vanuit het stedelijk gebied. Met name in de landbouwverwevingsgebieden (zie paragraaf 7.6 Land- en tuinbouw) zullen wij het plattelandstoerisme stimuleren.

Recreatief groen om de stad

Groen in en om de stad zorgt voor een aantrekkelijk leefmilieu. Zeker in de stadsgewesten is het van belang recreatieve groenvoorzieningen, als tegenpool van de verstedelijking, tijdig aan te leggen. De aanleg van het groen in beide stadsgewesten blijft echter achter. Dat komt vooral door de hoge grondprijzen.

Om het tijdig realiseren van recreatieve groenvoorzieningen voor nieuwe woningbouwlocaties zeker te stellen, vinden wij het noodzakelijk de uitvoering en financiering van beide ontwikkelingen zoveel mogelijk te koppelen. Recreatieve voorzieningen kunnen dan (voor een deel) worden gefinancierd vanuit de exploitatie van de stedelijke ontwikkeling.

Het groen in de stadsrandzones moet zowel stedelijke (onder meer horeca, leisure, sportvoorzieningen) als groen/blauwe (recreatief groen, varen, schaatsen) vrijetijdsbesteding mogelijk maken. Wij streven er dan ook naar dat de inrichting van deze gebieden tot een gecombineerd aanbod van voorzieningen voor de vrijetijdsbesteding leidt. Bij het realiseren van het nieuwe recreatieve groen worden zo veel mogelijk koppelingen gelegd met waterberging en natuur.

In het stadsgewest Utrecht hebben wij landinrichtingscommissies opdracht gegeven circa 1300 hectare recreatief groen te realiseren. Deze strategische groenprojecten (zie kaart 7.7) moeten in 2013 klaar zijn. Daarnaast is het van belang belangrijke bestaande kerngebieden in het stadsgewest Utrecht, zoals de Maarsseveensche Plassen, te behouden en te versterken. Het Noorderpark krijgt volgens de Nota Ruimte de status van regionaal groengebied. Dit kan de mogelijkheden vergroten voor een uit recreatief oogpunt aantrekkelijke inrichting. In het stadsgewest Amersfoort hebben wij de ambitie om in de streekplanperiode circa 350 hectare extra recreatief groen te ontwikkelen. Het realiseren van de Schammer bij Leusden (een project uit Agenda 2010) is hier onderdeel van.

De groenprogramma's van de stadsgewesten Utrecht en Amersfoort zijn in de paragrafen 9.1 en 10.1 uitgewerkt.

Buiten de stadsgewesten is met name de recreatieve inrichting van de binnenring van de polder Groot Mijdrecht van belang. Hierdoor ontstaan nieuwe recreatiegebieden en parkachtige landschappen met voldoende basiskwaliteit voor een verdere toeristisch-recreatieve ontwikkeling van het gebied.

Routestructuren

Fietsen, wandelen en varen zijn belangrijke vormen van recreatief medegebruik. Onze provincie leent zich er goed voor. Zowel het fiets-, wandel- en ruiterspadennet als het toerwaarwegennet kan worden verbeterd. In het Strategisch Mobiliteits Plan Utrecht (SMPU) is een kaart opgenomen met een inventarisatie van de fietsverbindingen, inclusief de gewenste verbindingen (de zogenoemde ontbrekende schakels). Verbetering en uitbreiding van het fiets- en wandel- padennet geven wij een impuls via twee projecten uit Agenda 2010.

Bij de aanleg van recreatieve verbindingen vinden wij het belangrijk dat de agrarische structuur zo min mo-

gelijk wordt aangetast, en dat ze zoveel mogelijk met andere verbindingen worden gekoppeld.

Het toerwaerwegennet (zie kaart 7.7) heeft een belangrijke recreatieve en toeristische functie voor de waterrecreatie. Het vaarwegennetwerk is grotendeels geënt op de beleidsvisie recreatietoervaart Nederland (BRTN 2000) van de Stichting Recreatietoervaart Nederland. De provincie is vertegenwoordigd in deze Stichting. De hoofddoelstelling van de BRTN 2000 is om het net van het Nederlandse bevaarbare water te behouden en verder te ontwikkelen als één aantrekkelijk, gedifferentieerd en samenhangend recreatietoervaartnet.

Waar mogelijk werken wij mee aan het opheffen van barrières in de routestructuren.

Plattelandstoerisme

Wij gaan het plattelandstoerisme, als vorm van een groene dienst, actief stimuleren. Dit doen wij niet alleen omdat daarnaar vraag is bij recreanten, maar ook omdat plattelandstoerisme het landelijk gebied vitaler maakt. Belangrijke delen van het landelijk gebied, zoals De Venen en de flanken van de Heuvelrug, hebben hiervoor goede mogelijkheden. De recreatieve belevingswaarde van deze gebieden kan worden vergroot door hun landschappelijke, cultuurhistorische en natuurlijke kernkwaliteiten te versterken. Het openstellen van het hier gelegen culturele erfgoed draagt ook bij aan de ontwikkeling van plattelandstoerisme. Het vestigen van kleinschalige horecavoorzieningen en kleinschalige hoogwaardige logiesvormen in monumentale panden, landgoederen, authentieke locaties en agrarische bedrijven kan bijdragen aan het behoud van deze panden. Tevens krijgt de agrarische sector hiermee een belangrijke rol als beheerder van het landelijk gebied. Onder voorwaarden worden ook kleinschalige campings toegestaan.

Cultuurhistorie

De provincie Utrecht heeft een bijzonder rijk cultuurhistorisch aanbod. Het behoud en het vergroten van de recreatieve belevingswaarden en gebruiksmogelijkheden daarvan is van belang, zowel voor recreërende inwoners als voor toeristen. De binnensteden van Utrecht, Amersfoort, Wijk bij Duurstede en Oudewater zijn cultuurhistorische toppers. Maar ook het landelijk gebied heeft veel structuren en objecten die belangrijk zijn voor de cultuurhistorische beleving. Als voorbeeld noemen wij de Nieuwe Hollandse Waterlinie, de Grebbelinie, de Limes, de Vechtstreek, de Pyramide van Austerlitz en kasteel De Haar.

In 2013 is het driehonderd jaar geleden dat de Vrede van Utrecht werd getekend. Wij zetten ons ervoor in om de stad Utrecht in dat jaar tot Culturele Hoofdstad van Europa te maken. Wij bereiden dit voor in het kader van Agenda 2010.

Verblijfsrecreatie

De verblijfsrecreatie in onze provincie versterkt het draagvlak voor recreatieve voorzieningen en heeft een positief effect op de werkgelegenheid. In grote delen van de provincie willen wij meewerken aan de vestiging of uitbreiding van kleinschalige verblijfsrecreatie, voor zover dit de agrarische bedrijfsvoering niet onevenredig belemmert en het bijzondere waarden niet aantast.

In landelijk gebied 4 vinden wij nieuwvestiging van verblijfsrecreatie niet aanvaardbaar (zie paragraaf 7.2 Zonering van het landelijk gebied). ***Om te voorkomen dat de basiskwaliteit voor dagrecreatie wordt aangetast, geldt dit ook voor de Vinkeveense Plassen en de Utrechtse Heuvelrug.*** Uitbreiding van de bestaande verblijfsrecreatie in deze gebieden is wel mogelijk als dit nodig is voor een rendabele bedrijfsvoering en het tevens de ruimtelijke kwaliteit verhoogt. Op de Heuvelrug bevindt zich een aantal verblijfsrecreatieve voorzieningen die door hun ligging in kwetsbaar gebied de ruimtelijke kwaliteit aantasten en onvoldoende ontwikkelingsmogelijkheden hebben. Wij onderzoeken, in het kader van het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug, hoe de noodzakelijke kwaliteitsverbetering op de bestaande locaties kan worden gerealiseerd. In dit onderzoek wordt ook de mogelijk te behalen kwaliteitsverbetering voor natuur en landschap meegenomen. Wij zullen bekijken of de resultaten aanleiding geven tot een bredere toepassing dan alleen het Nationaal Park. Daarnaast zien wij mogelijkheden om in het uiterste geval deze bedrijven te hervestigen in de zones van landelijk gebied 3 aan de oostzijde van de Heuvelrug. Hierbij is een goede landschappelijke inpassing noodzakelijk en moet worden voldaan aan een aantal ruimtelijke randvoorwaarden.

Bron van zorg blijft de permanente bewoning van recreatiewoningen. ***Om recreatiewoningen beschikbaar te houden voor verblijfsrecreatie, is permanente bewoning ongewenst.*** Het Rijk heeft een kader geformuleerd voor het al dan niet toestaan van permanente bewoning van recreatiewoningen (beleidsbrief d.d. 5 november 2003). Wij geven nadere invulling aan dit Rijkskader in ons project 'beleidskader permanente bewoning recreatiewoningen'. De

uitkomsten van dit project worden opgenomen in de Handleiding bestemmingsplannen.

Toerisme

De provincie Utrecht heeft goede mogelijkheden om de toeristische attractiviteit te vergroten. In economisch opzicht is de recreatief-toeristische sector een belangrijke groeimarkt, met vooral werkgelegenheid voor lager geschoolden.

Voor de recreatieve kerngebieden Heuvelrug en Vinkeveense Plassen, de cultuurhistorische objecten, dagattracties zoals Ouwehands Dierenpark en Dierenpark Amersfoort, en de al eerder genoemde (cultuurhistorisch waardevolle) binnensteden zijn uit toeristisch oogpunt belangrijk. Zowel de Heuvelrug als de Vinkeveense Plassen hebben bijzondere kwaliteiten en worden zeer druk bezocht. Wij zoeken naar mogelijkheden om de kwaliteiten van deze gebieden te versterken, waardoor hun toeristische potenties nog beter worden benut. Wij denken aan kwaliteitsverbetering van de voorzieningen, versterking van de samenhang met natuurlijke en landschappelijke waarden, een goede ontsluiting en zonering. Daarnaast willen wij de eventuele aanleg van nieuwe toeristische voorzieningen combineren met de behoefte aan recreatievoorzieningen van de inwoners van de desbetreffende gebieden. Met name in relatie tot het cultureel erfgoed en op het gebied van stedelijk toerisme (winkelen, museumbezoek etc.) zien wij goede mogelijkheden voor een verdere versterking van het toerisme in Amersfoort, Utrecht en enkele andere cultuurhistorisch waardevolle binnensteden.

Golfsport

Waar mogelijk willen we tegemoet komen aan de vraag naar nieuwe golfaccommodaties. Daarbij zoeken wij in alle gevallen naar mogelijkheden om het realiseren van een golfbaan te combineren met natuurontwikkeling, herstel en ontwikkeling van (cultuurhistorische) landschapsstructuren. Als randvoorwaarde geldt voor zowel uitbreidingen van bestaande golfbanen als bij de realisatie van nieuwe golfbanen, dat de golfbaan zoveel mogelijk openbaar toegankelijk moet zijn voor recreatief medegebruik. **Golfbanen worden bij voorkeur aangelegd in de directe nabijheid van de vraag, dus in landelijk gebied 1. In bijzondere omstandigheden is de aanleg buiten de EHS in landelijk gebied 3 aanvaardbaar.** Daar moeten dan grote maatschappelijke voordelen tegenover staan op het gebied van natuur, landschap, cultuurhistorie en recreatie. Wij werken dit uit in de Handleiding bestemmingsplannen.

7.8 Veenweidegebieden

De provincie Utrecht heeft een aanzienlijk areaal veenweidegebied binnen haar grenzen (zie de streekplankaart). De belangrijkste gebieden zijn De Venen, het westelijk deel van de Lopikerwaard, gewest Eemland en enkele kleinere gebieden aan de flanken van de Heuvelrug. Een gebied wordt als veenweidegebied aangeduid als de bovenste tachtig centimeter van de bodem voor minimaal veertig centimeter uit veen bestaat. Voor de exacte begrenzing van de op de streekplankaart aangeduide veenweidegebieden verwijzen wij naar de bodemkaarten (schaal 1:50.000).

De veenweidegebieden zijn in de middeleeuwen op planmatige wijze ontgonnen, met de kenmerkende ontginningsbases en bijbehorende smalle lange kavels als resultaat. Dit type landschap is landschappelijk en cultuurhistorisch van grote betekenis. De Lopikerwaard en het zuidelijk deel van De Venen zijn ook aangewezen als Belvédèregebieden.

De waterpeilen worden afgestemd op de functie van het gebied. In het algemeen is de natuur gebaat bij relatief hoge peilen, terwijl de landbouw gebaat is bij een relatief laag peil. Als veen wordt blootgesteld aan de lucht (boven het grondwaterpeil) verbrandt het en zakt de bodem. Door verschillen in bodemsamenstelling (wel of geen kleidek) en in waterpeilen zakken niet alle veengebieden even snel. De frequente onderbemalingen op landbouwgronden versterken een ongelijke bodemdaling. Door het mozaïek van verschillende waterpeilen versnipperd het waterbeheer en wordt de waterhuishouding steeds slechter beheersbaar. Daarnaast zal bij de huidige waterpeilen de (ongelijke) bodemdaling zich in een hoog tempo voortzetten. De bodemdaling is een belangrijke oorzaak van het verzakken van bebouwing, wegen en riolering. Ook het opbrengen van grond ten behoeve

van verstedelijking draagt bij aan de bodemdaling. De veenweidegebieden zijn grotendeels in gebruik voor melkveehouderij. In vergelijking met andere gebiedstypen zijn de huidige waterpeilen uit landbouwkundig oogpunt hoog en de percelen smal, waardoor de productieomstandigheden voor een doelmatige exploitatie niet gunstig zijn. De inkomens in de melkveehouderij blijven dan ook achter bij die in andere gebieden in Nederland.

Voor de veenweidegebieden hebben wij de volgende lange termijn doelstellingen.

- Beperken van (ongelijkmatige) bodemdaling en realiseren van voldoende waterbergend vermogen door een duurzame waterhuishouding met zo veel mogelijk uniforme waterpeilen;
- Realiseren van aaneengesloten natuurgebieden met verbindingszones;
- Behoud en ontwikkeling van cultuurhistorische waarden en een aantrekkelijk landschap.

Uit deze doelstellingen komt een belangrijk dilemma naar voren. Om de bodemdaling tegen te gaan en zo veel mogelijk uniforme waterpeilen¹³ te realiseren, zouden de peilen niet op een landbouwkundig aanvaardbaar peil kunnen worden gebracht. Tegelijkertijd is een grondgebonden landbouw nodig om landschappelijke en cultuurhistorische waarden in stand te houden. Grondgebonden landbouw met relatief hoge peilen is alleen mogelijk met gerichte vergoedingen en de productie van groenblauwe diensten. Op dit moment ziet het er niet naar uit dat voldoende vergoedingen voor de landbouw beschikbaar komen. Daarom zien wij de genoemde doelstellingen voor het veenweidegebied als lange termijn doelstellingen.

Het watersysteem in het veenweidegebied moet robuuster en eenvoudiger. Dat vraagt om een ruimtelijke scheiding van specifieke natuurgebieden en landbouw, omdat zij om een verschillend peil vragen. In grote delen van het gebied zetten wij ons in voor het voortbestaan van een vorm van (melk)veehouderij, die een belangrijke rol speelt bij het beheer van natuur, landschap en water en inspeelt op de recreatiebehoefte van het omliggende stedelijk gebied.

¹³ Waterpeilen worden niet geregeld in het streekplan.

Waterpeilen worden geregeld in peilbesluiten van de waterbeheerders. De peilbesluiten zijn gebaseerd op waterbeheersplannen. Die worden opgesteld door de waterbeheerders. Zij houden daarbij rekening met het provinciale waterhuishoudingsplan.

In 2004 hebben het Rijk en de provincies Noord- en Zuid-Holland en Utrecht de Agenda Westelijke Veenweiden ondertekend. In deze Agenda is overeenstemming over het belang van de melkveehouderij voor het landgebruik en landschap op korte en middellange termijn. De overheden spannen zich in om verbreding van de economische dragers voor de melkveehouderij te vergroten door meer ruimte in de ruimtelijke ordening voor hoogwaardige verblijf-recreatie, kleinschalige horeca, ontwikkeling van groenblauwe diensten e.d. De regeling Landbouw met Natuurlijke Handicap wordt vanaf 2007 van kracht, onafhankelijk van de Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer. Het watersysteem moet robuuster worden, met grotere peilvakken en het hydrologisch scheiden van functies die verschillende droogleggingen vragen. Met de uitvoering van de Agenda gaan de provincies nu aan de slag. In Utrecht maken we een belangrijke start daarmee bij de evaluatie van Plan van Aanpak de Venen in 2004. De langetermijndoelstellingen worden betrokken bij de evaluatie van het Plan van Aanpak De Venen. Het streekplan biedt mogelijkheden voor de ruimtelijke invulling van deze Agenda.

Aanvullend op de Agenda richten wij ons beleid voor de streekplanperiode nu al op het bereiken van de genoemde doelstellingen. Het gaat daarbij om het volgende beleid:

- ***In de veenweidegebieden is geen ruimte voor grootschalige woningbouw- en bedrijventerreinlocaties;***
- Bij de toepassing van ruimte voor ruimte verwachten wij van gemeenten dat zij erop letten dat de bouw van een vervangende woning geen afbreuk doet aan een duurzame waterhuishouding en de kenmerkende openheid.

Uit onderzoek blijkt dat wanneer door bodembewerking (scheuren en ploegen) bij veengrond, veen van diepere lagen aan de oppervlakte wordt gebracht, forse toename van de bodemdaling ontstaat (tot meer dan 7 cm in 3 jaar) ten gevolge van de oxidatie van de veengrond. Het is gewenst een dergelijke versnelde bodemdaling zoveel mogelijk te voorkomen. Wij hebben daarom een generiek geldend verbod op het scheuren en ploegen van veengronden overwogen. Wij hebben daarbij geconstateerd dat:

- Niet voor alle veengronden een dergelijk verbod noodzakelijk is. Indien er sprake is van een zodanig dik mineralen bovendeck dat er bij bodem-

bewerking geen veen naar boven komt, zal er geen versnelde bodemdaling optreden. Op dit moment is er onvoldoende gedetailleerde kennis voorhanden over de ligging van veengronden in relatie tot de dikte van een mineralen bovendek.

- Het bedrijfsbelang van de teelt van snijmaïs en graslandverbetering (waarvoor het scheuren en ploegen plaatsvindt) van bedrijf tot bedrijf en van gebied tot gebied sterk varieert. Uit onderzoek blijkt dat onder bepaalde omstandigheden (m.n. bij veengronden zonder mineraal bovendek en een lagere grondwaterstand) de teelt van snijmaïs of graslandverbetering niet leidt tot een economische meerwaarde. Dit geldt echter niet in generieke zin voor alle veengronden. Een dergelijk verbod zal voor tal van bedrijven leiden tot daling van de inkomsten waarvoor geen zicht is op het beschikbaar zijn of komen van voldoende vergoedingen.

Gelet hierop hebben wij geconstateerd dat een onmiddellijk ingaand, generiek verbod op het scheuren en ploegen van grasland op dit moment niet te rechtvaardigen valt. Op termijn en onder nadere omstandigheden valt een verbod op het scheuren van grasland echter wel te verantwoorden. Wij stellen daarom het volgende vast:

- vanaf 1-1-2007 zullen wij bestemmingsplannen voor de veenweidegebieden beoordelen op de noodzaak van een verbod op het uitvoeren van bodembewerkingen die tot gevolg hebben dat een veenlaag aan de oppervlakte wordt gebracht;
- een dergelijk verbod is niet aanvaardbaar voor bodembewerkingen die worden uitgevoerd ten behoeve van graslandverbetering;
- een dergelijk verbod is in beginsel alleen aanvaardbaar voor gebieden met een gemiddelde grondwaterstand van 60 cm onder maaiveld of hoger.

Voorwaarde voor het opnemen van dit verbod in bestemmingsplannen per 1 januari 2007 is dat de provincie dan beschikt over adequate bodemkaarten. Wij zullen hiervoor zorgdragen. Wij zullen dit beleid nader invullen in de handleiding bestemmingsplannen.

Omdat de landbouw zelf ook een duidelijk belang heeft bij het voorkomen van bodemdaling, is bovenstaande regeling een haalbare optie. Het landbouw bedrijfsleven heeft ook te kennen gegeven hieraan mee te willen werken.

Gelet op het grote maatschappelijk belang dat is gediend bij het tegengaan van bodemdaling vinden

wij het overigens gerechtvaardigd dat de landbouw in gebieden waar dit verbod nog niet van kracht is, op zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid hierin wordt aangesproken. In dit geheel past het naar ons oordeel, om af te zien van maatregelen (aanpassen waterpeilen) die gewenst worden om de gevolgen van (desondanks optredende) extra bodemdaling door grondbewerking te compenseren. Dit hebben wij ook als beleid opgenomen in ons Waterhuishoudingsplan 2005-2010.

Ook waterberging in De Venen (zie 4.2 Watersysteem) kan een bijdrage leveren aan het realiseren van lange termijn doelstellingen.

7.9 De Utrechtse Heuvelrug

De Utrechtse Heuvelrug is het op een na grootste aaneengesloten bosgebied van Nederland. Heide, schraalland en zandverstuivingen maken hier deel van uit. De Heuvelrug is ook de vestigingsplaats van veel (zorg)instellingen en militaire functies en een aantrekkelijk woon-, werk- en verblijfsgebied. De belangrijkste kwaliteiten van de Heuvelrug zijn verbonden met het groene karakter en de natuurwaarden. Daarom is het zuidelijk deel van de Heuvelrug in oktober 2003 aangewezen als Nationaal Park. Hiermee geeft de rijksoverheid aan dat de Utrechtse Heuvelrug één van de 18 grote ecosystemen is, die representatief is voor Nederland. Omdat het gebied tevens een belangrijke recreatieve / groene functie vervult voor de hele Randstad, is het van belang voor het functioneren van de nationale ruimtelijke structuur. Met de SGP-gemeenten Heuvelrug kiezen wij ervoor het beleid voor dit gebied te baseren op deze kenmerken. De Utrechtse Heuvelrug mag dan een groot aaneengesloten bosgebied zijn, juist de ecologisch, landschappelijk en recreatief zo belangrijke eenheid van

het gebied wordt op diverse plaatsen verstoord door barrières, zoals bebouwing, (spoor)wegen, campings en hekken. De waarden en functies staan hierdoor onder druk. Ons beleid voor de Heuvelrug is gericht op het versterken van de landschappelijke, ecologische en recreatieve samenhang. Wij ondersteunen op ontsneping gerichte initiatieven en nemen waar nodig zelf initiatief. Wij zien goede kansen om de kwaliteit en functionaliteit van de Heuvelrug te versterken. Hoewel de provincie graag een Nationaal landschap als middel ingezet had om de samenhang en de eenheid van de Heuvelrug te bewerkstelligen, is dit door de rijksoverheid niet gehonoreerd. In paragraaf 7.4 hebben wij reeds vermeld dat wij daarvoor in de plaats de Utrechtse Heuvelrug de status van provinciaal landschap zullen geven. Verder is het samenwerken in een Nationaal Park een uitstekend middel om de aanwezig waarden (ecologisch, landschappelijk, cultuurhistorisch en recreatief) te handhaven en te versterken met gebruikmaking van de aanwezige dynamiek. Het uitbreiden van het Nationaal Park voor een groter gedeelte van de Heuvelrug biedt goede mogelijkheden voor samenwerking tussen de betrokken partijen om inhoud te geven aan beleid dat is gericht op versterking van de eenheid binnen het gebied. De huidige begrenzing van het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug is weergegeven op kaart 7.4C.

Hart van de Heuvelrug

De dynamiek spitst zich toe op zorginstellingen en defensierreinen. Een deel van de defensierreinen en gebouwen komt naar verwachting de komende tijd vrij. In de huidige zorgvisie staat integratie in de maatschappij centraal. Dit heeft tot gevolg dat gebouwen vrijkomen; instellingen worden ontmanteld of samengevoegd tot grotere complexen. Ook willen sommige zorginstellingen woonfuncties op hun terrein realiseren die niet aan de zorg zijn gekoppeld. Dit is onder meer geconcretiseerd in de pilot Zorginstellingen Heuvelrug. In deze pilot gaat het erom dat bewoners van de zorginstelling Dennendal in Den Dolder op termijn verhuizen naar locaties met meer integratiemogelijkheden en dat er bij de zorginstelling Sterrenberg (onderdeel van de stichting Abrona) woningbouw wordt mogelijk gemaakt, eveneens ter bevordering van de integratiemogelijkheden. De winst op het gebied van zorg gaat hand in hand met de winst voor natuur. De oppervlakte vrijkomende natuur in de EHS bij Dennendal is groter dan het verlies aan bos bij Sterrenberg, dat niet tot de EHS behoort.

Om de dynamiek verder te benutten voor het versterken van de eenheid op de Heuvelrug, hebben wij met alle betrokken partijen in het Platform Hart van de Heuvelrug een gebiedsvisie opgesteld voor het centrale deel van de Heuvelrug. Het doel van de visie is de groene kwaliteiten en de groene eenheid binnen dit deel van de Heuvelrug te behouden en te versterken. Daarbij worden ruimtelijke randvoorwaarden gecreëerd voor kwaliteitsverbetering en maatschappelijke integratie van de zorg en voor behoud van cultuurhistorische waarden. Ook willen we kwaliteitsverbetering bewerkstelligen op het gebied van wonen, werken en recreëren. Met ons project Hart van de Heuvelrug uit Agenda 2010 gaan wij het realiseren van deze visie een forse impuls geven.

Belangrijk element uit de visie is het door de Stichting Het Utrechts Landschap geïntroduceerde schaakbordmodel. In het schaakbordmodel worden rode functies op de minst kwetsbare locaties geconcentreerd, waardoor grotere, met elkaar verbonden eenheden groen ontstaan. Ook worden het zuidelijk en het noordelijk deel van de Heuvelrug beter met elkaar verbonden door middel van groene corridors. Bijkomend voordeel is dat hiermee deels kan worden tegemoet gekomen aan de grote vraag naar landelijk wonen (wonen in het groen) en groene werklandschappen.

Deze rode ontwikkelingen moeten altijd gepaard gaan met een afname van rode functies in meer kwetsbare delen elders op de Heuvelrug of met het beter functioneren van de groene functies. De financiële opbrengsten van nieuwe rode functies moeten worden ingezet voor afname van de rode functies elders in het Hart van de Heuvelrug of voor robuustere groene functies.

Naast de projecten onder het regime Hart van de Heuvelrug zijn er projecten van ondergeschikte aard, die om een eigen afweging vragen. Voor deze projecten geldt het restrictief beleid en het reguliere compensatiebeginsel op basis van het 'nee, tenzij'-regime.

De Gebiedsvisie wordt nader uitgewerkt in een Kwaliteitsvisie 2030, waarin de groene ambities en de gewenste kwaliteiten van groen en rood zijn aangegeven en met name de kwaliteitswinst die het samengaan van groen en rood kan opleveren voor de ruimtelijke ontwikkeling van Hart van de Heuvelrug. Deze Kwaliteitsvisie zal nader worden uitgewerkt in samenhang met visieontwikkeling voor de vliegbasis Soesterberg. Op basis van de Kwaliteitsvisie zullen

projecten worden geprioriteerd voor de periode 2005-2015. Inmiddels is een Raamovereenkomst gesloten tussen 17 partijen, waarin de spelregels en randvoorwaarden zijn geformuleerd voor het daadwerkelijk realiseren van een kwaliteitsimpuls door middel van een clusterwijze uitvoering van groene en rode projecten.

Over de herbestemming van de vliegbasis Soesterberg zal een werkgroep advies uitbrengen via het bestuurlijk Platform Hart van de Heuvelrug aan het rijk. Omdat de financiële kaders van Hart van de Heuvelrug niet van toepassing zijn op de herbestemming van de vliegbasis zullen hierover aparte overeenkomsten worden gesloten. De gehele vliegbasis is onderdeel van de EHS. Met de EHS-status benadrukken wij nog eens het belang van de groene doelstellingen voor dit gebied en geldt bovendien het beschermings- en ontwikkelingsregime van de groene contouren. In de EHS mogen alleen ontwikkelingen plaatsvinden die belangrijke natuurwaarden niet schaden en per saldo een positief effect hebben op de kwaliteit van de natuur. Voor de vliegbasis leggen wij het accent op een groene ontwikkeling van het gebied, maar ook rode ontwikkelingen zijn -binnen randvoorwaarden- mogelijk. Op dit moment is van de 500 ha circa 50 bebouwd en nog eens 100 ha verhard.

Groene projecten zijn een noodzakelijke voorwaarde voor het realiseren van rode functies. Totdat daarover zekerheid is ontstaan hangen stedelijke ontwikkelingen die in het kader van Project Hart van de Heuvelrug onderwerp van gesprek zijn 'boven de markt'. Als blijkt dat het stedelijk programma voor de gemeenten Soest en Zeist niet in Project Hart van de Heuvelrug kan worden gerealiseerd (zie paragraaf 9.2 en 10.2), dan zullen wij voor dit programma elders in het betreffende streekplandeelgebied locaties in beschouwing nemen. Op dit moment zijn voor het projectgebied Hart van de Heuvelrug (zie plankaart) de contouren gebaseerd op de kaders van het streekplan uit 1994, aangevuld met de resultaten van de pilot Zorginstellingen Heuvelrug.

De realisering van projecten in het kader van Project Hart van de Heuvelrug vereist een aanpak op maat. Voorkomen moet worden dat wél de rode functies worden gerealiseerd maar de ontwikkeling van groene functies niet van de grond komt terwijl ook het innemen van ongewenste grondposities een vertragende en belemmerende factor kan vormen

voor een succesvolle realisering van Project Hart van de Heuvelrug. Om deze aanpak op maat mogelijk te maken wordt gebruik gemaakt van de mogelijkheid tot het opstellen van door gedeputeerde staten vast te stellen uitwerkingsplannen. Artikel 4a, tiende lid, van de Wet op de Ruimtelijke Ordening (WRO), vormt de wettelijke basis van dergelijke uitwerkingsplannen. Het opstellen van deze uitwerkingsplannen moet plaatsvinden binnen de regelen die in het streekplan zelf zijn opgenomen.

Omdat voor Project Hart van de Heuvelrug een aanpak op maat vereist is, wordt in het streekplan een specifieke uitwerkingsregeling voor gedeputeerde staten opgenomen. Deze staat dus naast de algemene uitwerkingsregeling die in hoofdstuk 14 van het streekplan is opgenomen. De in de uitwerkingsregeling op te nemen voorwaarden – dat zijn de regelen als bedoeld in artikel 4a, tiende lid, WRO – zijn toegesneden op Project Hart van de Heuvelrug. Uitgangspunt is dat gedeputeerde staten tot uitwerking overgaan op basis van cluster- of realisatieovereenkomsten van groene en rode projecten. Wanneer in het kader van het betreffende project (of meerdere projecten) voldaan wordt aan de voorwaarden, vindt uitwerking door gedeputeerde staten plaats. Om ongewenste planologische ontwikkelingen te voorkomen wordt als voorwaarde in de uitwerkingsregels opgenomen dat de voor het gebied Project Hart van de Heuvelrug geldende rode contouren van toepassing blijven totdat uitwerking door gedeputeerde staten heeft plaatsgevonden. In de uitwerkingsregels is tevens opgenomen dat de uitwerking een verlegging c.q. aanpassing van de rode contouren kan inhouden. Een en ander leidt tot een specifieke uitwerkingsregeling die is opgenomen in hoofdstuk 14.

Grondwater

De Heuvelrug is een omvangrijk inzijgingsgebied met overwegend diepe grondwaterstanden. Daardoor is de Heuvelrug hydrologisch van belang voor zowel drinkwaterwinning als natuur (ecologisch waardevolle kwel in de aanliggende gebieden). De kwaliteit van het grondwater uit de Heuvelrug is tot op heden goed, met uitzondering van enkele locaties met een verhoogd nitraatgehalte. Het gebied is door de bodemopbouw en de sterke inzijging echter zeer kwetsbaar voor verontreinigingen. Dit geldt, in verband met de hoge grondwaterstand, in het bijzonder voor de flanken van de Heuvelrug.

Op de hele Heuvelrug mogen, vanwege het grote belang van schoon water voor drinkwater en natuur, in beginsel geen ruimtelijke ontwikkelingen plaatsvinden die een bedreiging vormen voor de grondwaterkwaliteit. In de nota Grondwatervisie Utrechtse Heuvelrug hebben wij aangegeven welke functies op welke locaties uit het oogpunt van grondwater het minst bezwaarlijk zijn. **Als op basis van een integrale afweging toch voor een functie wordt gekozen die risico's met zich meebrengt voor de grondwaterkwaliteit, moeten maatregelen worden genomen om emissie naar grondwater te voorkomen** (zie ook paragraaf 4.2 Watersysteem).

Zonering

Grote delen van de Heuvelrug hebben wij aangeduid als landelijk gebied 3. In deze gebieden is de natuurfunctie verweven met een of meer andere functies. Het gaat om gebieden met intensief recreatief gebruik, zoals verblijfsrecreatieterreinen, dagrecreatieterreinen en intensief gebruikte bossen bij een aantal kernen. Ook intensief gebruikte militaire terreinen, extensieve woonmilieus, instellingen en enkele landgoederen hebben wij aangeduid als landelijk gebied 3. Hierbij hebben wij rekening gehouden met de Visie Hart van de Heuvelrug en de plannen voor het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug. De overige delen van de Heuvelrug hebben wij als landelijk gebied 4 aangeduid. Wij streven ernaar deze gebieden goed toegankelijk te maken voor extensief recreatief medegebruik (wandelen en fietsen). Ook de militaire terreinen met een extensief gebruik zijn als landelijk gebied 4 aangeduid.

Zowel in landelijk gebied 3 als in landelijk gebied 4 is reguliere bosbouw mogelijk.

Verspreid op de Heuvelrug liggen agrarische percelen. De schaal van de streekplankaart maakt het onmogelijk ze apart aan te duiden. Een deel van de percelen is één op één begrensd als nieuwe natuur, andere maken deel uit van het zoekgebied voor nieuwe natuur en zijn onderdeel van de EHS. Eventuele verwerving vindt plaats op basis van vrijwilligheid. Het agrarisch gebruik ondervindt geen beperkingen op basis van de landelijk gebied 4 aanduiding, of van de ligging in de EHS.

De recreatiefunctie van de Heuvelrug is gebaat bij het in stand houden en uitbreiden van een goed ruit-, fiets- en wandelpadennet. Verder is het van belang dat de Heuvelrug vanuit de woonkernen

goed bereikbaar is. Paragraaf 7.7 (Recreatie en toerisme) beschrijft ons beleid voor verblijfsrecreatieterreinen op de Heuvelrug.

Vanwege de natuur- en recreatiefunctie van de Heuvelrug werken wij zo veel mogelijk mee aan het afsluiten of verkeersluw maken van de wegen in het gebied, voor zover dit de doorstroming elders niet te zeer belemmert. Door het gebied lopen ten noorden van de A12 twee noord-zuidverbindingen: N227 en N226. Wij onderzoeken hoe wij de gebruikers kunnen stimuleren om bij deze verbindingen ten noorden van de A12, en in het bijzonder ten noorden van de N224, vooral gebruik te maken van de N227. Ook gaan wij enkele faunapassages aanleggen, onder meer bij de N227 en N225. De N237 krijgt aandacht in het project Hart van de Heuvelrug. Verdere versnippering en doorsnijding van de Utrechtse Heuvelrug en de bijbehorende overgangszones door nieuwe infrastructuurverbindingen vinden wij in beginsel niet aanvaardbaar.

Grootschalige ontgrondingen staan wij op de Heuvelrug niet toe. Kleinschalige ontgrondingen voor natuurontwikkeling of recreatieve ontwikkeling kunnen incidenteel worden toegestaan, mits geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan de aanwezige waarden.

Stichtse Lustwarande

Binnen de Utrechtse Heuvelrug neemt de Stichtse Lustwarande een bijzondere plaats in. De Stichtse Lustwarande bestaat uit een reeks van buitenplaatsen en landgoederen, met de daarbij horende karakteristieke parkbossen, lanen en zichtlijnen. Het is gewenst dat de karakteristieke samenhang binnen deze aan-enrijging van buitenplaatsen en landgoederen wordt versterkt en beschermd. Wij verzoeken de gemeenten de ruimtelijke identiteit van de Lustwarande vast te leggen in bestemmingsplannen.

Vanwege het bijzondere belang van het gebied zijn wij in Agenda 2010 het project Metamorfose van de Stichtse Lustwarande gestart. Dit project richt zich niet alleen op de cultuurhistorische waarde van het gebied, maar ook op de natuur- en recreatiefunctie. Onderdeel van dit project zijn:

- de aanleg van faunapassages over of onder de N225;
- een nieuwe inrichting van de N225, zodat het verkeer zich beter aanpast aan de schaal van het gebied en de weg niet verbreed hoeft te worden;
- de ontwikkeling van Poorten naar de Heuvelrug,

van waaruit het gebied lopend of fietsend kan worden verkend.

Een goede afstemming met de plannen voor het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug is daarbij noodzakelijk.

7.10 Functieverandering en ruimte voor ruimte

De komende jaren zal jaarlijks drie tot vier procent van de agrarische bedrijven stoppen. De vraag is hoe we omgaan met de vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen en met de gebouwen van al eerder gestopte bedrijven. Deze vraag is ook actueel bij niet-agrarische bebouwing die vrijkomt als gevolg van bedrijfsbeëindiging of -verplaatsing.

Ons beleid voor vrijkomende bebouwing is primair gericht op kwaliteitswinst door ontstening van het landelijk gebied via (gedeeltelijke) sloop van voormalige bedrijfsbebouwing, in combinatie met vervangende woningbouw (ruimte voor ruimte) of vestiging van niet-agrarische bedrijfstvormen.

Daarbij gelden onder meer de volgende voorwaarden:

- omliggende agrarische bedrijven worden niet in hun bedrijfsvoering belemmerd;
- eventueel bijbehorende gronden blijven of komen beschikbaar voor de grondgebonden functies landbouw, natuur of recreatie, overeenkomstig de functie van het gebied;
- er wordt geen cultuurhistorisch waardevolle bedrijfsbebouwing gesloopt;
- een zorgvuldige landschappelijke inpassing is vereist, waarbij een beeldkwaliteitsrapport een nuttig hulpmiddel kan zijn.

Bij sloop van alle voormalige (cultuurhistorisch niet waardevolle) bedrijfsgebouwen, met een onder-

grens van 1000 m², is de bouw van één extra woning mogelijk (ruimte voor ruimte). Ook beëindigende glastuinbouwbedrijven buiten de concentratiegebieden komen, bij sloop van ten minste 5000 m² kassen, in aanmerking voor een vervangende woning. Het gaat hier om een extra woning, dus niet om een woning ter vervanging van reeds aanwezige bedrijfswoning(en). Deze laatste moet(en) dan uiteraard ook een woonbestemming krijgen.

Bij ruimte voor ruimte is in speciale situaties maatwerk mogelijk, waarbij als voorwaarde geldt dat uiteindelijk sprake is van een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit. Een voorbeeld van maatwerk is de situatie waarin minder dan 1000 resp. 5000 m² wordt gesloopt maar toch voldoende aanvullende ruimtelijke kwaliteitswinst wordt behaald (bijv. natuur- en landschapsontwikkeling). Een ander voorbeeld is het samenvoegen van de slooppoppervlakte van meerdere kleine bedrijven (saldering). In beide situaties behoort één extra woning tot de mogelijkheden van ruimte voor ruimte.

De nieuwe, extra woning kan op de oorspronkelijke bedrijfskavel of aan de rand van een kern worden gebouwd. Dit laatste kan aan de orde zijn als woningbouw op de oorspronkelijke bedrijfskavel ruimtelijk niet gewenst is of als om andere redenen woningbouw ter plekke niet mogelijk is. Deze afweging wordt primair door gemeenten gemaakt.

Toepassing van ruimte voor ruimte op de oorspronkelijke bedrijfskavel is met het oog op een goede ruimtelijke ordening van een gebied ongewenst, wanneer hierdoor transformaties - die naar het oordeel van GS van bovenlokaal belang zijn (zoals permanente waterberging, vormen van natuurontwikkeling) - kunnen worden belemmerd.

Een bijzondere vorm van ruimte voor ruimte is het aan de rand van een kern (buiten de contour) realiseren van een kleine stedelijke uitbreiding, waarbij de financiële middelen die hierbij worden gegenereerd worden ingezet als sloopvergoeding voor ongewenste bebouwing in het buitengebied.

Een alternatief voor de compensatie van sloop van agrarische bedrijfsgebouwen is een niet-agrarische bedrijfstvorm in bestaande of te vernieuwen bedrijfsbebouwing (functieverandering). Wij denken hierbij aan opslag, ambachtelijke bedrijvigheid, kleinschalige handel of dienstverlening en recreatie van beperkte omvang. Een forse reductie van de bebouwing is ook hierbij ons uitgangspunt. Hierdoor wordt zowel kwaliteitswinst door ontstening bereikt

als een bijdrage geleverd aan de vitaliteit van het landelijk gebied. Daarnaast is functieverandering mogelijk van bestaande niet-agrarische bedrijfsbebouwing, mits de nieuwe bestemming geen zwaardere belasting voor het gebied met zich meebrengt.

Wij zullen bovenstaande uitgangspunten voor functieverandering en ruimte voor ruimte uitwerken in de Handleiding bestemmingsplannen.

7.11 Landgoederen

In onze provincie worden veel initiatieven genomen om, via het instrument rood voor groen, de ruimtelijke kwaliteit te verhogen en in enige mate tegemoet te komen aan de behoefte aan landelijk wonen. Het gaat daarbij om een scala aan mogelijkheden, waarbij in essentie stedelijke bebouwing (doorgaans een luxueuze woning) wordt toegestaan in ruil voor de ontwikkeling van natuur- en landschapskwaliteit. **Wij willen aan rood voor groen buiten de EHS in landelijk gebied 1 en 3 medewerking verlenen, mits het initiatief daadwerkelijk leidt tot een verhoging van de ruimtelijke kwaliteit (in het bijzonder de kernkwaliteiten van natuur en landschap), de hoeveelheid toe te voegen bebouwing in verhouding staat tot de hoeveelheid extra groen en omliggende (agrarische) bedrijven niet in hun bedrijfsvoering worden belemmerd.**

Een bijzondere vorm van rood voor groen is de aanleg van nieuwe landgoederen. Nieuwe landgoederen leveren een bijdrage aan de (recreatieve) belevingswaarde van een gebied, versterken de natuurlijke kwaliteiten en dragen bij aan het creëren van hoogwaardige woon- en werkmilieus. Als een nieuw landgoed in de plaats komt van een vrijkomend agrarisch bedrijf, dan maakt het tevens het saneren van voormalige

bedrijfsgebouwen mogelijk. Wij willen de aanleg van nieuwe landgoederen dan ook stimuleren.

Landelijk gebied 1 en grote delen van landelijk gebied 3 zijn zoekgebied voor nieuwe landgoederen.

In landelijk gebied 1 ligt daarbij een zwaar accent op de recreatieve gebruiksmogelijkheden. **Nieuwe landgoederen worden in beginsel niet toegestaan in gebieden met landbouw als hoofdfunctie (landelijk gebied 2) en evenmin in de EHS.** Voor de EHS gelden de volgende uitzonderingen:

- In de op de kaart 'gebieden binnen de groene contouren' als 'overig' aangeduide gebieden mag wel het groen voor een nieuw landgoed aangelegd worden. Bebouwing is echter ook hier niet toegestaan.
- In het Langbroekerweteringgebied zijn binnen de als 'overig' aangeduide gebieden zowel het groen als de bebouwing voor nieuwe landgoederen toegestaan.

Als globale indicatie voor de gewenste grootte van een nieuw landgoed gaan wij uit van een omvang van ten minste 10 hectare. Bij de bepaling van de uiteindelijk gewenste omvang is echter zeker zo belangrijk, dat het nieuwe landgoed qua situering, schaal en vormgeving aansluit bij de (te ontwikkelen) kenmerken van het gebied. De aard en omvang van te realiseren bebouwing zijn onder meer gerelateerd aan de ontwikkelingskosten. Andere variabelen daarbij betreffen de wijze waarop de gebiedskwaliteiten worden gerespecteerd en zo mogelijk versterkt, de omvang van eventuele saneringskosten en de bijdrage in overige beleidsdoelstellingen voor het gebied. De sloop van voormalige (agrarische) bedrijfsbebouwing kan aanleiding vormen voor extra rode compensatie of verlaging van de eis t.a.v. de oppervlakte groen. Zowel de omvang van het nieuwe landgoed als de aard en omvang van nieuwe bebouwing dient dan ook zorgvuldig via maatwerk te worden vastgesteld. Omdat de kenmerken van de gebieden - waar nieuwe landgoederen een meerwaarde kunnen hebben - evenwel sterk verschillen, variëren ook de te stellen randvoorwaarden van gebied tot gebied. Mede aan de hand van concrete initiatieven zullen wij deze gebiedsgerichte randvoorwaarden verder ontwikkelen. Zo nodig werken wij een en ander uit in de Handleiding bestemmingsplannen.

Ter vergroting van de extensieve recreatiemogelijkheden van een gebied dienen nieuwe landgoederen (met inachtneming van een zeker privé-gedeelte) openbaar toegankelijk te zijn. Daarnaast verdient het sterk de

voorkeur om het nieuwe object onder de werking van de Natuurschoonwet te brengen om de eenheid tussen bebouwing en ingericht terrein tot uitdrukking te brengen en de continuïteit in het beheer te bevorderen.

Daarnaast is aandacht nodig voor de bestaande landgoederen, die een belangrijke particuliere beheerder zijn van de groene ruimte. De grotere (natuur)boskernen van bestaande landgoederen zijn doorgaans aangeduid als landelijk gebied 4 en de overige (delen van) landgoederen als landelijk gebied 3. Op bestaande landgoederen is uit exploitatieoverwegingen soms behoefte aan nieuwe economische functies in bestaande gebouwen. Te denken valt aan kleinschalige logies, horeca of een landgoedwinkel. Mede vanwege de vaak aantrekkelijke ligging is hier ook een grote vraag naar. Wij staan hier in beginsel positief tegenover, maar zullen van geval tot geval een afweging maken. Groene en blauwe diensten en rood voor groen zijn eveneens opties. Ook hier zullen wij per geval een afweging maken.

7.12 Compensatiebeginsel

Het duurzaam behoud en herstel van natuur-, bos- en recreatiewaarden vinden wij van groot belang. Aantasting van deze waarden door ruimtelijke ingrepen willen we zo veel mogelijk voorkomen. Daarnaast zijn wij verantwoordelijk voor bescherming, instandhouding en ontwikkeling van de aanwezige bijzondere waarden en kenmerken van de volgende provinciale gebieden: de Vogel- en Habitatrictlijngebieden, de Natuurbeschermingswetgebieden en de EHS (inclusief de robuuste verbindingen).

Ons ruimtelijk beleid is gericht op behoud, herstel en ontwikkeling van al deze wezenlijke kenmerken en waarden, waarbij tevens rekening wordt gehouden met de medebelangen die in het gebied aanwezig zijn. Voor

de bescherming, instandhouding en ontwikkeling van daarbuiten gelegen kleinere natuurgebieden en leefgebieden van in (inter)nationaal verband beschermde soorten zijn wij en de gemeenten verantwoordelijk.

Voor een aantal aangewezen gebieden is extra beleid ontwikkeld om de wezenlijke kenmerken en waarden te kunnen behouden, herstellen of te ontwikkelen.

Als na afweging van alle belangen in deze aangewezen gebieden -op basis van redenen van groot openbaar belang- toch een ruimtelijke ingreep wordt toegestaan die de wezenlijke kenmerken en waarden aantast, dan moeten in ieder geval maatregelen worden genomen om de nadelige effecten van de ruimtelijke ingreep zo veel mogelijk te beperken c.q. teniet te doen. Als de zogenoemde mitigerende maatregelen onvoldoende zijn, moeten compenserende maatregelen worden getroffen: maatregelen waarmee nieuwe waarden worden gecreëerd die vergelijkbaar zijn (in kwantiteit en/of kwaliteit) met de verloren gegane waarden. Als het volledig onvervangbare waarden betreft, hebben compenserende maatregelen betrekking op het creëren van zo vergelijkbaar mogelijke waarden.

Voor de Vogel- en Habitatrictlijngebieden en Natuurbeschermingswetgebieden geldt, in afwachting van de wetswijziging van de Natuurbeschermingswet, de vigerende Natuurbeschermingswet en het Europeesrechtelijke afwegingskader van de Habitatrictlijn (artikel 6). Na inwerkingtreding van de herziene Natuurbeschermingswet, geldt het afwegingskader zoals daar neergelegd.

Compensatiebeginselgebieden

Het compensatiebeginsel is van toepassing op de op grond van de Europese Vogel- en Habitatrictlijn aangewezen gebieden, de Ecologische Hoofdstructuur, Natuurbeschermingswetgebieden en de gebieden waarvoor de Boswet geldt. Wij verklaren het compensatiebeginsel ook van toepassing op grootschalige openbare recreatiegebieden, zoals het Henschotermeer en de Maarsseveense Plassen.

Het compensatiebeginsel is niet alleen van toepassing bij directe ingrepen in deze gebieden zelf, maar ook als deze gebieden nadelig effecten ondervinden van ingrepen daarbuiten.

Uitgangspunten compensatiebeginsel

Het compensatiebeginsel heeft de volgende uitgangspunten:

- De bescherming van de wezenlijke kenmerken en waarden vindt plaats door toepassing van een

specifiek afwegingskader, het zogenoemde ‘nee, tenzij’-regime. Oftewel de eis van onontkoombaarheid. Dat betekent dat in gebieden waarvoor het compensatiebeginsel geldt in principe geen ingrepen worden toegestaan die de te beschermen wezenlijke kenmerken en waarden aantasten. Compensatie kan alleen aan de orde komen als een dergelijke aantasting onontkoombaar is. Van onontkoombaarheid is slechts sprake als de ‘redenen van groot openbaar belang’ die met de ingreep zijn gemoeid, is aangetoond en als uit onderzoek blijkt dat elders geen alternatieve locaties voorhanden zijn. Voor ingrepen die aantoonbaar aan de criteria voldoen, geldt het vereiste dat de schade zoveel mogelijk moet worden beperkt door mitigerende maatregelen. Resterende schade dient te worden gecompenseerd.

- Voor de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden en de Natuurbeschermingsgebieden¹⁴ geldt dat van onontkoombaarheid slechts sprake is als om ‘dwingende redenen van groot openbaar belang’, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, die met de ingreep zijn gemoeid, is aangetoond en als uit onderzoek blijkt dat elders geen alternatieve oplossingen aanwezig zijn.
- Het stand-stillbeginsel: in de aangewezen gebieden mag in principe geen nettoverlies aan wezenlijke kenmerken en waarden (in areaal, kwaliteit en samenhang) optreden.
- Compensatie moet in beginsel in natura plaatsvinden.
- De geboden compensatie moet additioneel zijn. Het is niet de bedoeling om onder de vlag van compensatie natuur te realiseren waarvan de ontwikkeling al is vastgelegd in bestaande beleidskaders. Dit betekent onder meer dat in de EHS niet gecompenseerd kan worden.
- Het nabijheidbeginsel: de compensatie moet plaatsvinden in de directe omgeving van de ingreep, onder de voorwaarde dat een duurzame situatie ontstaat. Aan dit beginsel liggen twee motieven ten grondslag. Ten eerste een ecologisch-landschappelijk motief: ecologische en landschappelijke

kwaliteit is gebonden aan plaats. De samenhang in natuur, bos en landschap op de plaats van de ingreep moet zo veel mogelijk in tact blijven. Het tweede motief is van bestuurlijk-maatschappelijke aard: gemeenten en burgers willen (veelal) het verlies aan waarden zo veel mogelijk in de directe omgeving gecompenseerd zien. Als compensatie niet in de directe omgeving van de ingreep kan plaatsvinden, is bij verlies van natuur- en boswaarden compensatie in landelijk gebied 3 en 4 gewenst, bij voorkeur aansluitend op de provinciale Ecologische Hoofdstructuur. Bij verlies van recreatiewaarden heeft in een dergelijke situatie compensatie in landelijk gebied 1 of 3 de voorkeur. Gebieden waar de agrarische functie het primaat heeft (landelijk gebied 2), blijven hiermee buiten deze ‘voorkeursgebieden’.

- Het principe van gelijktijdigheid: compensatie moet planologisch worden geregeld via het bestemmingsplan dat de waarden aantast, of in een ander gelijktijdig ter goedkeuring aangeboden bestemmingsplan. Het principe van gelijktijdigheid geldt uiteraard ook voor verzoeken om een verklaring van geen bezwaar ex artikel 19 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening. Wanneer van gelijktijdigheid geen sprake kan zijn, kan van dit uitgangspunt worden afgeweken, mits verzekerd is dat compenserende planologische maatregelen zullen worden getroffen en in redelijkheid vaststaat dat deze ook daadwerkelijk kunnen worden gerealiseerd.

Compensatievormen

Het stand-still- en het nabijheidbeginsel brengen met zich mee dat kwantitatief moet worden gecompenseerd. De vele ruimteclaims in de provincie Utrecht maken het nodig ook kwalitatieve compensatie mogelijk te maken. Bij kwalitatieve compensatie zijn de vervangende waarden hoger in rangorde of hebben de vervangende waarden een multipliereffect op de kwaliteit van wezenlijke kenmerken en waarden.

Zoals hiervoor aangegeven vindt compensatie in beginsel in natura plaats en niet in geld. Slechts in het uiterste geval, als compensatie in natura niet mogelijk is, kan financieel gecompenseerd worden. Deze vorm van compensatie is alleen aanvaardbaar als de initiatiefnemer van de ingreep aantoont dat niet kan worden vastgehouden aan het nabijheidbeginsel en dat compensatie elders evenmin mogelijk is.

Voor Vogel- en Habitatrichtlijngebieden is financiële compensatie niet mogelijk. Als een ingreep significant effect heeft op deze gebieden, is men verplicht vooraf

¹⁴ Voor de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden en Natuurbeschermingswetgebieden geldt, in afwachting van de wetswijziging van de Natuurbeschermingswet, de vigerende Natuurbeschermingswet en het Europeesrechtelijke afwegingskader van de Habitatrichtlijn (artikel 6). Na inwerkingtreding van de herziene Natuurbeschermingswet, geldt het afwegingskader zoals daar neergelegd.

en tijdig vervangende natuur aan te leggen op een zodanige wijze dat de samenhang van Natura 2000 (de Europese Ecologische Hoofdstructuur) niet in gevaar komt.

EHS-saldobenadering

Wanneer een combinatie van projecten of handelingen wordt ingediend die tevens tot doel heeft de kwaliteit en/of kwantiteit van de EHS op gebiedsniveau per saldo te verbeteren, kan op gebiedsniveau een 'nee tenzij'-afweging worden gemaakt. Deze EHS saldobenadering is alleen toepasbaar als:

1. de combinatie van plannen, projecten of handelingen binnen één ruimtelijke visie wordt gepresenteerd;
2. er een onderlinge samenhang bestaat tussen de betreffende plannen, projecten of handelingen;
3. een schriftelijke waarborg voor de realisatie van de plannen / projecten of handelingen kan worden overgelegd waarop alle betrokkenen zijn aan te spreken;
4. binnen de EHS een kwaliteitsslag gemaakt kan worden waarbij het oppervlak natuur minimaal gelijk blijft dan wel toeneemt;
5. binnen de ruimtelijke visie vergroting van het areaal EHS optreedt, ter compensatie van het gebied dat door de projecten of handelingen verloren is gegaan; onder de voorwaarde dat daarmee tevens een beter functionerende EHS ontstaat;
6. over de gebiedsvisie, en toepassing van de saldobenadering op basis van deze gebiedsvisie, moet overeenstemming met het rijk bestaan.

Hart van de Heuvelrug

Gelet op de bijzondere dynamiek in het projectgebied Hart van de Heuvelrug wijkt de toepassing van het compensatiebeginsel hier op enkele punten af. Dit wordt in het project Hart van de Heuvelrug uitgewerkt, gericht op het realiseren van de groene doelstellingen uit de gebiedsvisie. Voor compensatieplichtige gebieden waar een omvangrijke herziening van functietoekenningen aan de orde is, zal de provincie in een gebiedsgericht project een salderingsmethode toepassen. Wanneer van gelijktijdigheid geen sprake kan zijn, kan van dit uitgangspunt worden afgeweken, mits verzekerd is dat compenserende planologische maatregelen zullen worden getroffen en in redelijkheid vaststaat dat deze ook daadwerkelijk kunnen worden gerealiseerd. De compenserende maatregelen kunnen ook binnen de EHS worden genomen, mits aantoonbaar is dat dit een voldoende grote kwalitatieve winst voor het ecologisch functioneren van dit deel van de Heuvelrug oplevert. Randvoorwaarde is voldoende zekerstelling dat dit leidt tot een meerwaarde voor natuur. In het Platform Hart van de Heuvelrug wordt hiertoe een programma voor rode en groene projecten samengesteld, gericht op uitvoering, waarvan kostenvereveningen een onlosmakelijk deel zijn.

Het compensatiebeginsel wordt uitgewerkt in de Handleiding bestemmingsplannen.

8. Overig thematisch ruimtelijk beleid

8.1 Veiligheid

De reikwijdte van het provinciale veiligheidsbeleid hebben wij vastgelegd in de Nota Handhaving en Veiligheid in de provincie Utrecht (januari 2002). Daarin geven wij prioriteit aan het verminderen en het beheersen van risico's voor de fysieke veiligheid. Deze fysieke veiligheid omvat externe veiligheid, veiligheid in relatie tot hoogwatersituaties en verkeersveiligheid. Omdat wij het veiligheidsbegrip in deze streekplanperiode willen verbreden naar integrale veiligheid, besteden wij in dit hoofdstuk ook aandacht aan de ruimtelijke aspecten van sociale veiligheid.

Externe veiligheid

Het beleid voor externe veiligheid richt zich op het beheersen van risico's of het verminderen daarvan tot een maatschappelijk aanvaardbaar niveau. Dit betreft risico's als brand, explosies of een gifwolk, die verbonden zijn aan het gebruik, de opslag, de productie en het transport van gevaarlijke stoffen. Ook gaat het om risico's die gerelateerd zijn aan het vliegverkeer.

De risico's worden door twee factoren bepaald: de kans dat zich een ongeval voordoet en de effecten van dat ongeval. Om te kunnen beoordelen wat wel en niet aanvaardbaar is, gebruiken wij de risicomaten plaatsgebonden risico (PR)¹⁵ en groepsrisico (GR)¹⁶. Voor bestaande situaties hanteren wij als ondergrens de grenswaarde van het PR en de oriënterende waarde van het GR. Voor nieuwe situaties moeten gemeen-

ten in beginsel voldoen aan de ambitiewaarden van het PR en het GR. De toetsingswaarden die wij hierbij hanteren, zijn opgenomen in het Provinciaal Milieubeleidsplan.

Als binnen of nabij een plangebied risicovolle activiteiten worden ontplooid of risicovolle stoffen worden getransporteerd, moeten gemeenten, bij het opstellen van bestemmingsplannen, in een aparte veiligheidsparagraaf informatie geven over de risico's. Ook de te treffen maatregelen en de controle op handhaving van normen moeten deel uitmaken van de veiligheidsparagraaf. De criteria waaraan een dergelijke paragraaf moet voldoen, leggen wij vast in de Handleiding bestemmingsplannen. Voor een overzicht van bestaande en bekende veiligheidsrisico's in de provincie verwijzen we naar de digitale risicokaart op onze website (www.provincie-utrecht.nl).

Om nieuwe onveilige situaties te voorkomen, reduceren wij risico's zo veel mogelijk bij de bron. Dit gebeurt zowel in het kader van de vergunningverlening en handhaving voor inrichtingen waarvoor wij het bevoegd gezag zijn, als in ruimtelijke plannen. Daarin is voldoende afstand vereist tussen de inrichting en de

¹⁵ Plaatsgebonden risico: Het plaatsgebonden risico (PR) geeft de kans per jaar aan dat een persoon op die plaats overlijdt als rechtstreeks gevolg van een ongeval bij een risicovolle activiteit, als die persoon zich een heel jaar lang 24 uur per dag onbeschermd op die plaats bevindt. De wettelijke ondergrens voor het PR ongeval van nieuwe situaties is één op de miljoen, voor bestaande situaties is dat een kans van één op de honderdduizend. Uiterlijk in 2010 moeten ook bestaande situaties aan de norm van één op de miljoen voldoen.

¹⁶ Groepsrisico: Het groepsrisico (GR) geeft de kans per jaar aan dat in één keer een groep mensen met een bepaalde omvang komt te overlijden bij een ongeval met gevaarlijke stoffen. Het betreft hier een oriënterende waarde, er bestaat ruimte voor een gemotiveerde bestuurlijke afweging. De wettelijke ondergrens voor inrichtingen en spoorwegemplacements is één op de tien miljoen per jaar voor 100 slachtoffers en één op de miljard per jaar voor 1000 of meer slachtoffers. Voor transportrisico's zijn deze waarden per kilometer tracé één op de miljoen voor 100 slachtoffers respectievelijk één op de honderd miljoen voor 1000 of meer slachtoffers.

kwetsbare objecten in de omgeving (zoals woningen, scholen en ziekenhuizen). De veiligheidscontouren die hiervoor gelden, leggen beperkingen op aan de functies en bestemmingen in de omgeving. Met deze contouren dienen gemeenten in hun bestemmingsplannen rekening te houden.

In de provincie Utrecht ligt een uitgebreid netwerk van verkeerswegen, spoorlijnen en waterwegen. Over dit netwerk vindt vervoer plaats van stoffen die, als ze vrijkomen, een gevaar kunnen opleveren voor de omgeving. Daarnaast liggen in de ondergrond buisleidingen voor het transport van aardgas, water en brandstoffen.

Ruimtelijke plannen die betrekking hebben op gronden langs transportassen (weg, spoor, water en buisleidingen) toetsen wij aan de normen voor externe veiligheid. Binnen de veiligheidscontour, die de grenswaarde van het PR aangeeft, zijn gevoelige bestemmingen niet toegestaan. Afhankelijk van de vervoersomvang, de getransporteerde stoffen en de plaatselijke verkeersveiligheid kan het GR bij transport van gevaarlijke stoffen beperkingen opleggen aan ruimtelijke ontwikkelingen binnen een zone tot maximaal 200 meter aan weerszijden van de transportas. ***Als daarvoor aanleiding is, leggen wij beperkingen op aan de toegestane bebouwingsdichtheid in deze zone*** (op kortere afstand een lagere bebouwingsdichtheid dan verder van de as).

Bij het saneren van bestaande risicovolle situaties rondom bedrijven kan men denken aan maatregelen binnen het bedrijf, aan het aanpassen van de vergunning, het verplaatsen van de woningen in de omgeving of het uitplaatsen van het bedrijf. Uitplaatsen is aan de orde als in de eigen gemeente onvoldoende mogelijkheden zijn voor herplaatsing. In het kader van ons milieubeleid zullen wij een saneringsprogramma opstellen.

Voor risicovolle bedrijven bieden 'bedrijvenmilieus met specifieke milieuhinder' een oplossing. In samenwerking met gemeenten willen wij een aantal regionale bedrijventerreinen creëren, onder meer voor uit te plaatsen risicovolle bedrijven. De locatiekeuze voor een dergelijk terrein wordt mede bepaald door de ligging ten opzichte van bevolkingsconcentraties en infrastructuur. Dit onderwerp hebben wij uitgewerkt in paragraaf 6.5 (Werken).

Voor het vervoer van gevaarlijke stoffen onderscheiden wij een aantal aandachtslocaties. Risico-onder-

zoeken naar transport van gevaarlijke stoffen hebben uitgewezen dat op deze locaties de oriënterende waarde van het GR wordt overschreden. Bij vervoer over het spoor gaat het met name om locaties in het centrum van Amersfoort en om locaties langs de Oosterspoorbaan in de stad Utrecht.

Langs de wegen gaat het om zeven kilometerwegvakken (A27 Lunetten-Rijnsweerd, A28 Amersfoort Zuid-Rijnsweerd, en in de gemeente Veenendaal).¹⁷ Langs het Amsterdam-Rijnkanaal en de Lek is er geen sprake van overschrijding van de oriënterende waarde van het GR. Ook voor buisleidingen (aardgas) blijkt geen overschrijding van de oriënterende waarde van het GR (Risicoatlas, 2003). Voor defensieleidingen moeten de risico's nog in beeld worden gebracht. Dit gebeurt in het kader van onze Nota externe veiligheid. In datzelfde kader zullen wij bovendien verder onderzoek doen naar cumulatieve van risico's door gevaarlijk transport.

Wij streven naar een provinciedekkend routenet voor het vervoer van gevaarlijke stoffen. In het PMP en het SMPU is dit uitgewerkt.

Het vuurwerkbesluit is sedert 1 januari 2002 van kracht. De provincie is het bevoegd gezag geworden voor negen vuurwerkinrichtingen. Enkele bedrijven worden gesaneerd, omdat deze niet voldoen aan de wettelijke afstandsnormen.

Het beleid voor externe veiligheid rond munitiecomplexen is vastgelegd in de circulaire-Van Houwelingen (1988). Het Ministerie van Defensie heeft een risico-inventarisatie rond munitieopslagen uitgevoerd (december 2000). Daaruit blijkt dat een aantal situaties binnen de provincie niet in overeenstemming is met de circulaire. Het gaat om enkele woningen bij fort Everdingen, enkele gebouwen bij de vliegbasis Soesterberg en de forten Honswijk en Lunetten. Of de strijdigheden aanvaardbaar zijn, wordt bepaald aan de hand van een risicoanalyse. Op basis daarvan zal de minister saneringsmaatregelen voorstellen.

Bij het opstellen van bestemmingsplannen dient rekening te worden gehouden met veiligheidszones rond munitieopslagen.

¹⁷ Het rijk is bezig met het aanpassen van de huidige rekenmethode. Het aantal knelpunten zal hierdoor waarschijnlijk toenemen.

Hoogwater en veiligheid

Overstromingsgevaar met veiligheidsrisico's is aan de orde langs het Markermeer en het Eemmeer en langs de Neder Rijn en de Lek. Om te voldoen aan de gestelde normen tegen overstroming vanuit het Markermeer en het Eemmeer, moeten de dijken worden versterkt. Als gevolg van het feitelijk buitendijks liggen, lopen bebouwde delen van de kernen Amersfoort en Baarn nu ook reëel risico van overstroming. **Het is noodzakelijk om voor dit gebied maatregelen te treffen om overstroming van deze delen van de kern te voorkomen.** Wij gaan samen met de betrokken partijen (gemeenten, waterbeheerders) een veiligheidsvisie voor water opstellen, die uiterlijk in 2005 moet zijn afgerond. **Wij houden bij het opstellen van deze veiligheidsvisie rekening met de geplande woningbouw en het geplande bedrijventerrein in de Noordschil Baarn.**

Als gevolg van klimaatveranderingen nemen piekafvoeren op de Rijn toe. In het kader van de PKB Ruimte voor de Rivier onderzoekt het Rijk hoe hoogwaterpeilen van de Rijn verlaagd kunnen worden. Verlaging van hoogwaterpeilen kan worden bereikt door water vast te houden in bovenstroomse gebieden, door afvoerpieken af te vlakken via tijdelijke berging langs de rivier (retentie) of door de rivier meer ruimte te geven (verbreding en verlaging van het winterbed van de rivieren). In paragraaf 4.2 (Watersysteem) zijn we hier op ingegaan.

Via een binnen- en buitendijkse vrijwaringszone voorkomen wij ruimtelijke ontwikkelingen die een eventuele dijkversterking of andere maatregelen bemoeilijken (zie paragraaf 4.2). Deze vrijwaringszone ligt tot 175 meter buitendijks en tot 100 meter binnendijks.

Verkeersveiligheid

Bij verkeersveiligheid gaat het ons eerder om het voorkomen van verkeersongevallen dan om het aanpakken van situaties waar zich in het verleden ongevallen hebben voorgedaan. In essentie richt dit beleid zich op het verminderen van de kans op conflicten tussen verkeersdeelnemers met zeer ongelijke posities. Wij zullen gemeentelijke ruimtelijke plannen toetsen op mogelijke effecten op de verkeersveiligheid. Bij de ontwikkeling en uitvoering van infrastructuurle maatregelen hanteren wij de principes van Duurzaam Veilig. Voor de ruimtelijke ordening is van belang dat duurzaam veilige wegen een groter beslag leggen op de ruimte.

Sociale veiligheid

Sociale veiligheid benaderen wij vanuit de invalshoek van een sociaal veilige omgeving. Dit houdt onder meer in: voldoende verlichting, verzorgd openbaar groen, aandacht voor woonvormen, de aanwezigheid van sociale en economische voorzieningen en goede bereikbaarheid. De subjectieve veiligheid van de openbare ruimte is een belangrijke voorwaarde voor leefbaarheid en sociale cohesie. Sociale veiligheid is een moeilijk meetbaar begrip, omdat die sterk afhankelijk is van de algemene maatschappelijke ontwikkelingen en de gevoelens die mensen daarbij hebben. Een omgeving kan sociaal veilig zijn, terwijl men die toch niet als zodanig ervaart uit onvrede over de leefbaarheid.

Voor het sociale veiligheidsbeleid zijn de gemeenten primair verantwoordelijk. Wij geven het aandacht via de stedelijke vernieuwing, de herstructurering van bedrijventerreinen en het sociaal beleid. Bij stedelijke vernieuwing kunnen bepaalde ruimtelijke ingrepen in de leefomgeving de (subjectieve) veiligheid van de openbare ruimte vergroten. Dit is belangrijk omdat het ontbreken van (een gevoel van) veiligheid mensen vooral 's avonds kan belemmeren gebruik te maken van voorzieningen. Bij het herstructureren van verouderde bedrijventerreinen stimuleren wij bedrijven te investeren in hun directe omgeving. Door parkmanagement kunnen gemeenten en bedrijven het gevoel van veiligheid vergroten, onder meer door afspraken te maken over gezamenlijke beveiliging.

8.2 Windenergie

Het streven naar een duurzame energievoorziening heeft de afgelopen jaren een impuls gekregen door internationale afspraken om de emissies van broeikasgassen te reduceren. Richtinggevend kader vormt thans het VN-Klimaatverdrag (1992) en het daarbij behorende Kyoto-protocol (1997), waarin de Europese Unie heeft toegezegd in de periode van 2008 tot 2012 de CO₂-emissies met 8% terug te brengen ten opzichte van de uitgestoten hoeveelheid in 1990. Nederland heeft in 1998 in EU-verband afgesproken een CO₂-reductie van 6% te realiseren ten opzichte van 1990. De fossiele energiebronnen, zoals kolen, gas en olie, raken uitgeput. De kwetsbaarheid van de Nederlandse conventionele energievoorziening moet worden verminderd. Door duurzame energiebronnen aan te boren worden wij minder afhankelijk van de fossiele energie. Duurzame energiebronnen, zoals zon, wind, biomassa en waterkracht, zijn nodig om voornoemde ambities

waar te maken. In rijksbeleid is daarom vastgelegd dat 5% van de energiebehoefte in het jaar 2010 moet worden gedekt met duurzame energiebronnen en in het jaar 2020 10%. Windenergie is een belangrijke vorm van duurzame energieopwekking, die mede mogelijk moet maken dat die dekkingsgraad wordt gehaald. Windenergie is momenteel één van de meest rendabele opties voor duurzame energie en voor zowel de nabije als de verre toekomst een onmisbare optie.

8

In het kader van de doelstelling voor duurzame energie is de Bestuursvereenkomst Landelijke Ontwikkeling Windenergie (BLOW) in juli 2001 gesloten. Wij hebben de BLOW meeondertekend. Deze overeenkomst tussen Rijk, alle provincies en de VNG heeft als doel de realisering van 1500 Megawatt (MW) aan windenergievermogen in Nederland in het jaar 2010. In de Nota Ruimte wordt aangegeven dat de realisering van 1500 MW op het land geschiedt om dwingende redenen van groot openbaar belang.

De provincie Utrecht neemt 50 MW van de BLOW-doelstelling voor haar rekening, omdat zij door haar schaal en ruimtelijke structuur aanzienlijk minder mogelijkheden heeft dan andere provincies. Het gaat daarbij om een inspanningsverplichting. Wij zetten ons actief in om, samen met gemeenten en marktpartijen, het resultaat van 50 MW te halen. Een hogere ambitie streven wij niet na.

In juli 2002 hebben wij een Plan van Aanpak BLOW vastgesteld. Dit plan geeft inzicht in de concrete activiteiten die wij gaan ondernemen om locaties voor windturbines te ontwikkelen. In het Plan van Aanpak is ook aangegeven hoe wij met gemeenten en marktpartijen willen samenwerken. Wij streven er naar te komen tot heldere afspraken tussen betrokken partijen en deze vast te leggen in convenanten.

Wij zullen, in verband met onze taakstelling, bevorderen dat finale planologische besluitvorming op gemeentelijk niveau plaatsvindt vóór 31 december 2005.

Windplan Utrecht

Om inzicht te krijgen in de vanuit ruimtelijk oogpunt meest gewenste locaties voor de plaatsing van de windturbines hebben wij een onderzoek laten uitvoeren. Het ging daarbij om grootschalige opstellingen (8 tot 10 windturbines). Bij de selectie van de locaties is rekening gehouden met de economische haalbaarheid van de locaties. Deze wordt met name bepaald door de volgende factoren:

- het windaanbod. Bij een gemiddelde windsnelheid van ongeveer 7 m/s is een rendabele exploitatie van windturbines mogelijk. Op alle locaties is deze gemiddelde windsnelheid aanwezig;
- de afstand tot inpassingspunt in het elektriciteitsnet. De afstand is, vanwege de kosten voor de aanleg van een kabel (2 tot 25% van de totale kosten), van invloed op de kosten voor oprichting van een windturbine. Alle locaties liggen op korte afstand tot het inpassingspunt;
- initiatiefnemers. De oprichting en exploitatie van de grootschalige locaties wordt overgelaten aan de markt. Voor alle grootschalige locaties zijn initiatiefnemers bekend.

Dit locatieonderzoek heeft geleid tot een aantal voorkeurslocaties, aangegeven in het Windplan Utrecht (vastgesteld juli 2002).

Milieueffectrapport (MER)

In het Plan van Aanpak BLOW is onder meer opgenomen dat wij bij de voorbereiding van het streekplan een milieueffectrapportage laten uitvoeren voor de grootschalige locaties voor windenergie. Het MER is opgesteld voor de vijf voorkeurslocaties uit het Windplan Utrecht. Wij hebben de gevolgen van de locaties laten onderzoeken op natuur en vogels, landschap en cultuurhistorie, geluid, veiligheid en slagschaduw. Vervolgens hebben wij de eventuele aantasting van aanwezige waarden op de grootschalige locaties afgezet tegen de energieopbrengsten van de windturbines en de CO₂-emissiereductie. Daartoe wordt verwezen naar de relevante onderdelen van het MER.

In het MER is per locatie het Meest Milieuvriendelijke Alternatief (MMA) beschreven. Het MMA is de combinatie van alternatief (in aantal en opstelling) en variant (in turbinetype) waar de min-

ste negatieve milieueffecten optreden, gerekend per eenheid opgewekte energie. Op die manier wordt de beste balans verkregen tussen positieve en negatieve effecten (integrale afweging). Wij concluderen dat het maatschappelijke belang van windenergie, in relatie tot de verwachte aard en omvang van de gevolgen, de (beperkte) inbreuk op de onderzochte waarden rechtvaardigt.

Locaties voor windenergie

Wij bieden ruimte aan locaties voor windenergie. Wij zullen vanuit onze regisserende rol de samenwerking tussen provincie, betrokken gemeenten en marktpartijen (inclusief grondeigenaren) bevorderen. De afspraken met deze partijen worden vastgelegd in convenanten. De realisering van de locaties voor windenergie laten wij aan de markt over. Voor ons heeft de realisering van de locaties geen directe financiële gevolgen.

Wij wijzen een aantal locaties voor windenergie in de provincie Utrecht aan. Daarbij zijn het Windplan Utrecht, het uitgevoerde MER en ons bekende initiatieven uitgangspunt geweest.

1. de locatie gelegen langs het Amsterdam Rijnkanaal nabij Baambrugge (5 turbines, 15 MW);
2. de locatie gelegen langs de A2 ter hoogte van Breukelen in de gemeente Loenen (3 turbines, 7,5 MW);
3. de locatie langs de A12 ten zuidwesten van Woerden (4 turbines, 6 MW);
4. de locatie langs het Amsterdam Rijnkanaal nabij Schalkwijk (8 turbines, 20 MW).

De genoemde aantallen turbines en vermogen zijn indicatief en gebaseerd op het MMA¹⁸ uit het MER. Wanneer gemeenten een windlocatie planologisch verankeren, kan het zijn dat zij van tevoren nog moeten beoordelen of voor die windlocatie een inrichtingsMER moet worden opgesteld.

Naast deze locaties bieden wij per regio (zie ook kaart 8.2) ruimte aan maximaal twee kleinschalige opstellingen. Een *kleinschalige locatie* bestaat uit 3 tot 6 windturbines. Plaatsing van solitaire windturbines vinden wij slechts aanvaardbaar op of bij een

bedrijventerrein, onder bepaalde voorwaarden die zijn beschreven in het Windplan Utrecht. Voor de kleinschalige locaties gelden de randvoorwaarden die in het Windplan Utrecht zijn opgenomen. Deze randvoorwaarden zijn als bijlage 5 in dit streekplan opgenomen. Bij de toetsing van initiatieven vormen deze randvoorwaarden ons uitgangspunt. Bebouwingsgebonden turbines zijn in beginsel in de hele provincie Utrecht toelaatbaar op (agrarische) bouwpercelen in het buitengebied, alsmede op bedrijventerreinen en kassencomplexen. Daarbij dient in eerste instantie gedacht te worden aan kleine windturbines met, afhankelijk van de aard van het gebied, een vrijstellings- en wijzigingsregeling voor grotere turbines.

Uitgangspunten en randvoorwaarden

Bij de opstelling en exploitatie van de lijnopstellingen gelden, naast de genoemde randvoorwaarden in het Windplan Utrecht, de volgende uitgangspunten en randvoorwaarden:

Aanleg en inrichting van de lijnopstellingen

De turbines dienen dusdanig te worden opgesteld en ingericht dat voldoende afstand tot de eventueel aanwezige fysieke belemmeringen in acht wordt genomen. De turbines dienen op visueel gelijke afstand van elkaar te worden geplaatst. Binnen één locatie mogen geen (visueel waarneembare) verschillende turbines geplaatst worden, ook niet op locaties waar meerdere initiatiefnemers naast elkaar zorgen voor invulling van het plaatsingspotentieel. Er dient gebruik te worden gemaakt van turbines met stalen buismasten en drie bladen, met per locatie dezelfde ashoogte, dezelfde rotordiameter en draairichting van de bladen. Uitgangspunt voor de grootte van de turbines is het MMA uit het MER.

Mitigerende maatregelen

Om de nadelige milieueffecten van de locatie te beperken, zal de initiatiefnemer zonodig mitigerende maatregelen dienen te treffen. In ieder geval worden maatregelen getroffen die de effecten, die kunnen leiden tot aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van de locatie, zoveel mogelijk beperken. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan:

- het soort turbines, dat geplaatst wordt;
- de plaatsing van de turbines ten opzichte van elkaar;
- automatische stilstandvoorziening van de windturbines indien slagschaduw optreedt ter plaatse

¹⁸ Voor de locatie Woerden wordt uitgegaan van het voorkeursalternatief. Het MMA valt op deze locatie om beleidsmatige redenen af.

van woningen of andere geluidsgevoelige bestemmingen;

- terugregelen van het toerental van de turbines.

Onder initiatiefnemer wordt verstaan de persoon of partij die het initiatief neemt voor de bouw, oprichting en exploitatie van de locatie voor windenergie.

Elektriciteitskabels en toegangsweg

De uitvoering van de elektriciteitskabels en de aanleg van een toegangsweg naar de lijnopstelling dienen zodanig te zijn dat de effecten op de bodem worden beperkt. De aanleg van de kabels dient plaats te vinden met technieken die de nadelige milieueffecten zoveel mogelijk voorkomen.

Afbraak en verwijdering turbines

De gebruiksperiode van de turbines zal 15 tot 20 jaar zijn. De turbines dienen wanneer deze niet worden vervangen, volledig te worden verwijderd indien de technische dan wel economische levensduur is verstreken. De funderingen van de turbines worden tot één meter onder het maaiveld verwijderd. De kabels dienen volledig verwijderd te worden, tenzij verwijdering uit oogpunt van milieueffecten minder wenselijk is. De initiatiefnemer dient dit dan aan te tonen.

8.3 Afvalbeheer en baggerstort

Afvalbeheer

Afvalbeheer omvat de hele keten: van het ontstaan van afval tot en met de eindbestemming ervan. De provincie Utrecht heeft samen met de andere provincies een belangrijke rol in het opzetten van een adequate afvalbewerkings- en verwijderingsstructuur. Van belang is dat die structuur in tact blijft en waar nodig en mogelijk geoptimaliseerd. Dit leidt tot ruimte beslag en beperkingen voor omliggend grondgebruik.

In onze provincie Utrecht houden zich veel bedrijven bezig met het sorteren en bewerken van afval. Door de ontwikkeling van nieuwe hergebruiksmogelijkheden en schaalvergroting, kan een noodzaak ontstaan de be- en verwerkingscapaciteit van bestaande bedrijven te vergroten. Tevens kan behoefte ontstaan aan tussendepots voor tijdelijke opslag van afval voor verder transport. Ook hebben wij in de Energienota bepaald, dat wij de oprichting van twee biomassacentrales stimuleren. Dit betekent dat hiervoor ruimte beschikbaar moet komen.

Bij het zoeken van geschikte locaties maken wij gebruik van ons locatiebeleid (zie paragraaf 6.5). Hierbij houden we rekening met de verschillende milieuaspecten zoals lucht, geluid, geur en externe veiligheid en met de goede bereikbaarheid.

Van definitieve verwijdering is sprake wanneer afval wordt verbrand of gestort. Er is één stortplaats in exploitatie (Smink, Amersfoort). Deze stortplaats heeft nog voldoende capaciteit voor de komende jaren. Daarom hebben wij in dit streekplan geen nieuwe locatie gereserveerd.

Baggerstort

De wateroverlast van de afgelopen jaren heeft geleid tot het rapport Waterbeheer in de 21ste eeuw, waarin een aantal maatregelen wordt voorgesteld. Eén van die maatregelen is het op diepte brengen van de regionale watergangen zodat deze voldoende water kunnen afvoeren. Niet alleen de provincie Utrecht, heel Nederland heeft een probleem met de baggerspecie uit oppervlaktewateren. Er zijn te weinig mogelijkheden voor de opslag en verwerking van baggerspecie. Dit heeft tot gevolg dat er te weinig kan worden gebaggerd.

In opdracht van de gezamenlijke overheden is het Tienjarensenario Waterbodems opgesteld, dat de landelijke waterbodempromblematiek inzichtelijk maakt. In het Tienjarensenario Waterbodems wordt geconstateerd dat in de provincie Utrecht ongeveer 20 miljoen m³ baggerspecie moet worden verwijderd. Daarvan is 7 miljoen m³ matig tot zwaar verontreinigd (de zogeheten klasse III en IV bagger). Van dit materiaal kan zo'n twintig procent worden gereinigd of verwerkt tot bouwstof. De rest zal moeten worden gestort.

Om schade voor mens en omgeving te voorkomen is het zonder meer noodzakelijk dat de waterschappen zo snel mogelijk kunnen beginnen met het uitbaggeren van een aantal regionale wateren in onze pro-

vincie, waaronder de rivier de Vecht. Dit vergroot het waterbergend en waterafvoerend vermogen van de betreffende wateren, wat het risico van calamiteiten in natte tijden (overstromingen en dergelijke) beperkt. Deze baggerwerkzaamheden zijn nog uitgesteld vanwege een tekort aan stortmogelijkheden of alternatieve mogelijkheden voor de verwerking van baggerspecie. **Het in exploitatie nemen van de baggerstortlocatie Zevenhuizen voor baggerstort vinden wij erg belangrijk.**

De aanwijzing van de baggerstortlocatie Zevenhuizen blijft buiten dit nieuwe streekplan. Hiervoor blijft de Tweede partiële herziening van het streekplan onverkort van kracht. Deze herziening is van zeer recente datum (vastgesteld door Provinciale Staten op 13 september 1999 en onherroepelijk geworden bij uitspraak van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State d.d. 26 maart 2003, 200202762/1) en behoeft op grond van artikel 5 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening geen actualisering. De verwijzing naar de herziening is een mededeling van feitelijke aard en is niet voor beroep vatbaar. Wanneer komt vast te staan dat de baggerstortlocatie Zevenhuizen niet wordt gerealiseerd, wordt meegewerkt aan functieverandering van het betrokken gebied. Hiertoe behoren ook stedelijke functies (inclusief 'groen' en 'blauw').

Ook is het noodzakelijk tijdelijke baggerdepots te realiseren. Deze zijn bedoeld voor het ontwateren van bagger. Bij voldoende kwaliteit (licht verontreinigd) van de bagger en de omliggende bodem kan de bagger ter plaatse in het kader van actief bodembeheer worden toegepast als bodem. In geval van zwaardere verontreiniging moet de ontwaterde bagger worden afgevoerd naar een verwerkingsfabriek of worden gestort op een stortplaats. Hiervoor zijn doorgangsdepots nodig, die een oppervlakte hebben van circa 25 hectare. Op welke locaties het aanvaardbaar is tijdelijke baggerdepots en doorgangsdepots te situeren, kan worden afgewogen in bestemmingsplannen. Het streekplan werpt hiervoor niet op voorhand belemmeringen op. Vanuit de doorgangsdepots kan de bagger worden afgevoerd naar baggerstortlocatie Zevenhuizen.

8.4 Bouwgrondstoffenwinning

Ook voor de komende jaren hebben we hoge ambities voor (woning)bouw en infrastructurele ontwikkeling. Hiervoor zijn veel oppervlaktebouwgrondstoffen nodig, zoals beton- en metselzand, ophoogzand en klei. Het is ons beleid het gebruik van deze primaire (direct gewonnen) bouwgrondstoffen terug te dringen en het gebruik te stimuleren van secundaire (gewonnen door hergebruik) bouwgrondstoffen (zoals gebroken puin, hoogovenslakken en gereinigde grond) en van vernieuwbare bouwgrondstoffen (bijv. schelpen, hout, riet en stro). Dit beleid hebben we uitgewerkt in ons provinciale Bouwgrondstoffenplan (2001–2008).

De provincies en het Rijk hebben de afspraak om in de vraag naar primaire bouwgrondstoffen te voorzien door zo veel als redelijkerwijs mogelijk in de eigen regio te winnen. In Utrecht is de ruimte voor het winnen van primaire bouwgrondstoffen beperkt. Wij willen zorgvuldig omgaan met de beschikbare ruimte. We streven ernaar ruimtegebruik voor delfstoffenwinning te combineren met andere maatschappelijke functies. Hierbij denken wij aan water- en baggerberging, natte recreatie en natuur.

Vooraf bij beton- en metselzand wordt het steeds moeilijker om op ruimtelijk aanvaardbare wijze in de behoefte te voorzien. De provincies hebben daarom met het Rijk taakstellingsafspraken gemaakt voor de periode 1999 tot en met 2008. De gezamenlijke provincies moeten in die periode 143 miljoen ton beton- en metselzand winbaar maken. De taakstelling van de provincie Utrecht voor die periode is 5 miljoen ton. Deze taakstelling maakt het naar verwachting niet noodzakelijk op grotere schaal beton- en metselzand te winnen. Daarbij gaan wij ervan uit dat de

in ontwikkeling zijnde initiatieven (Tull en 't Waal en Haarrijnseplas) doorgaan.

Door wijziging van het rijksbeleid zullen voor de periode 2009–2018 geen taakstellingsafspraken worden gemaakt. Dit neemt niet weg dat er ook dan vraag zal zijn naar beton- en metselzand en er behoefte kan gaan ontstaan aan grotere winningen. Op basis van een eerste grove ruimtelijke afweging en het voorkomen van beton- en metselzand in de bodem hebben wij in ons Bouwgrondstoffenplan een zoekgebied voor winningen van beton- en metselzand vastgesteld. Dit zoekgebied ligt globaal tussen de Lek, de Hollandsche IJssel en de Kromme Rijn. ***Binnen het zoekgebied zijn grote winningen in principe mogelijk. Of grootschalige winningen aanvaardbaar zijn, moet uiteraard per locatie worden beoordeeld op basis van een ruimtelijke afweging. Vanzelfsprekend wordt de lagenbepaling hierbij toegepast. Buiten dit zoekgebied staan wij grootschalige winningen niet toe.***

Voor de winning van de primaire bouwgrondstoffen ophoogzand en klei zijn geen ruimtelijke reserveringen nodig. Naar verwachting komt uit combinaties met andere functies voldoende materiaal beschikbaar.

8

8.5 Militaire terreinen

In onze provincie zijn verschillende onderdelen van de krijgsmacht gevestigd. Vooral op de Heuvelrug zijn omvangrijke terreinen in militair gebruik. Het betreft de vliegbasis Soesterberg, diverse oefenterreinen (Leusderheide, de Vlasakkers, de Stompert, de Oude Kamp, Den Treek), opslagterreinen, kazernes en een tankwerkplaats. Voor het ruimtelijk beleid voor militaire terreinen is de ontwerp PKB Tweede Structuurschema Militaire Terreinen (SMT-2) uit 2001 richtinggevend. In het SMT-2 is de Leusderheide aangewezen als dub-

bel eenheidsoefenterrein. Dit intensief gebruikte militaire terrein dient, evenals De Vlasakkers, volgens het SMT-2 buiten de EHS gehouden te worden en primair een bestemming als militair terrein te krijgen. Toch hebben wij aan deze gebieden de EHS-status gegeven. Wij hechten grote waarde aan het realiseren van een robuuste en doorlopende ecologische structuur voor de hele Utrechtse Heuvelrug. De militaire terreinen zijn gelegen in het hart van de Utrechtse Heuvelrug en vormen een belangrijke verbindende schakel in het geheel. Het afzien van de EHS-status zou tot gevolg hebben dat er midden op de Utrechtse Heuvelrug over nagenoeg de volle breedte een omvangrijk gebied buiten de EHS zou komen te liggen. Dit vinden wij geen gewenste situatie.

Vanwege het SMT-2 beleid hebben wij op de EHS-kaart het militaire gebruik wel met een speciale aanduiding aangegeven. ***Het voor de EHS gebruikelijke 'nee, tenzij'-regime*** (zie paragraaf 7.12) ***passen wij niet toe bij ingrepen die noodzakelijk zijn voor het militaire gebruik van deze terreinen.*** Hiermee is de vereiste handelingsvrijheid gewaarborgd voor militaire inrichting en gebruik van deze terreinen. In de praktijk is gebleken dat defensie een uitstekende beheerder is van de ecologische waarden op de militaire terreinen. Defensie heeft aangegeven zich te conformeren aan de provinciale natuurdoeltypenkaart. Wij hebben er alle vertrouwen in dat defensie rekening blijft houden met het behoud en de ontwikkeling van natuurwaarden op de militaire terreinen. Op de streekplankaart zijn deze terreinen aangeduid als landelijk gebied 3 en soms als landelijk gebied 4.

Doordat de oefenbehoefte van de krijgsmacht is afgenomen, wordt het mogelijk diverse (delen van) terreinen af te stoten. Uit het SMT-2 blijkt dat in deze streekplanperiode het noordoostelijk deel van de Leusderheide (209 hectare) en Den Treek (411 hectare) buiten gebruik worden gesteld. Deze terreinen maken deel uit van de EHS. Wij zullen het initiatief nemen om in overleg met de betrokken partijen de bestemming en het beheer in overeenstemming te brengen met deze EHS-status.

Onlangs is duidelijk geworden dat de militaire vliegfunctie van Vliegbasis Soesterberg zal worden opgeheven. Op dit moment bestaat er echter nog veel onduidelijkheid over het tijdstip waarop dit gebeurt en de condities waaronder. Naar verwachting zal dit wel voor 2010 gebeuren. Over de toekomstige benutting van het terrein valt, mede daarom, op dit

moment geen afgewogen oordeel te geven. Wel is duidelijk dat het terrein ontegenzeggelijk onderdeel uitmaakt van het hart van de Utrechtse Heuvelrug. Wij zullen daarom het toekomstig gebruik meenemen in het project Hart van de Heuvelrug. Op dit moment bestaat er ook nog geen duidelijkheid over het tijdstip waarop de veiligheids- en geluidszones rondom het vliegveld zullen worden opgeheven. Vanwege de ruimtelijke beperkingen die er uit voortvloeien blijven wij pleiten voor een zo spoedig mogelijk opheffen van deze zones. Dit geldt zeker voor de nu geldende zones die niet noodzakelijk zijn voor het huidige gebruik. Het opheffen van deze zones is ook belangrijk voor het realiseren van het project Hart van de Heuvelrug. Vanwege de te ontwikkelen corridorfunctie en de actuele ecologische waarde is de vliegbasis opgenomen in de EHS. Ook hier is het militaire gebruik via een speciale aanduiding aangegeven en wordt het 'nee, tenzij'-regime niet toegepast bij ingrepen die noodzakelijk zijn voor het militaire gebruik.

In paragraaf 6.3 hebben wij toegelicht waarom militaire complexen in het landelijk gebied niet zijn voorzien van een rode contour. De in bestemmingsplannen gevestigde rechten zijn uiteraard gewaarborgd.

8.6 Hoogspanningsleidingen, buisleidingen en antennes

Hoogspanningsleidingen

Vooraf om onderhoud aan hoogspanningsleidingen mogelijk te maken geldt een zone van dertig meter waarbinnen zo min mogelijk mag worden gebouwd.

Tot voor kort was dit de enige ruimtelijke beperking vanwege hoogspanningsleidingen. Onlangs is gebleken dat mogelijk niet uit te sluiten valt dat het transport van elektriciteit in hoogspanningsleidingen negatieve effecten heeft op de gezondheid. Daarom hanteert het Rijk het principe van voorzorg. ***Totdat duidelijk is wat de effecten van elektromagnetische velden zijn en hierover nieuw rijksbeleid is vastgesteld, hanteren wij ook het voorzorgprincipe.*** Dit betekent voornamelijk dat uit voorzorg een zone gewenst is van circa honderd meter aan weerszijden van de leiding waar geen nieuwbouw van woningen mag plaatsvinden. Het toepassen van dit principe vergt overleg tussen Rijk, provincies en gemeenten.

De tracés voor hoogspanningsleidingen staan op de kaart Belemmeringen infrastructuur. Naast deze tracés kunnen nieuwe worden gerealiseerd, zoals

bijvoorbeeld een 380-kV verbinding in de omgeving van stad Utrecht.

Buisleidingen

Nieuwe ondergrondse buisleidingen zullen wij zo veel mogelijk in leidingenstroken bundelen met bestaande onder- of bovengrondse infrastructuur. ***Binnen een leidingenstrook mag niet worden gebouwd. De minimale breedte van een leidingenstrook voor het landelijke net is zeventig meter. Voor regionale leidingenstroken geldt een minimale breedte van 35 meter.***

Daarnaast kent een leidingenstrook een veiligheidszone en een toetsingsgebied. Wij hanteren voor regionale leidingen een veiligheidszone van minimaal 55 meter (totale breedte). De werkelijke breedte is afhankelijk van de samenstelling van de te transporteren stoffen. Binnen veiligheidszones mogen geen functies worden ontwikkeld die veel mensen aantrekken. In toetsingsgebieden kunnen, uit het oogpunt van veiligheid, eisen worden gesteld aan met bebouwing samengaande ontwikkelingen. De totale breedte van toetsingsgebieden is voor nationale leidingenstroken 175 meter, voor regionale stroken 80 meter.

De tracés van de regionale en nationale hoofdleidingen staan op de kaart Belemmeringen infrastructuur. Wijzigingen in de ondergrondse regionale hoofdleidingen worden in de streekplanperiode niet

verwacht. Het landelijk net krijgt voor het Utrechtse deel een indicatieve aanduiding als een noord-zuid tracé ten westen van Leidsche Rijn en een oost-west tracé via het zuidoostelijk deel van de provincie. Het oost-west tracé loopt vanuit Rotterdam in de richting van Overijssel en is nog in studie. De tracés moeten nog in overleg met het Rijk worden vastgesteld. Pas dan kunnen we de ruimtelijke implicaties aangeven. Waarschijnlijk zal het in de uitwerking gaan om een doorgaande strook grond met een breedte van maximaal enkele honderden meters.

Straalpaden

Op de kaart Belemmeringen infrastructuur staan ook de straalpaden. Dit zijn verbindingen voor bepaalde vormen van telecommunicatie. **Straalpaden moeten, vanaf een aangegeven hoogte, gevrijwaard blijven van obstakels.**

Antennebeleid

Wij werken mee aan nieuwe infrastructuur voor (nieuwe) netwerken voor telecommunicatie. Daarbij nemen wij de vereiste zorgvuldigheid in acht wat betreft de ruimtelijke aspecten en de gezondheidsaspecten. Om storingen te voorkomen kiezen we ervoor hoogvermogen-netwerken te vervangen door laagvermogen-netwerken.

Voor de ontwikkeling van de mobiele telefonie is een convenant met de VNG gesloten, dat in hoofdlijnen een plaatsingsplan per gemeente regelt, op basis van de dekkingsplannen van de operators. Voor installaties lager dan vijf meter is geen bouwvergunning nodig. **Bij plaatsbepaling van antenne-installaties die hoger zijn dan vijf meter is behoud van ruimtelijke kwaliteit het vertrekpunt.** Voor deze installaties stellen wij de volgende voorwaarden:

- in beginsel moet worden uitgegaan van site-sharing;
- nieuwe masten moeten zo veel mogelijk worden aangelegd in het stedelijk gebied;
- in het buitengebied moeten ze aansluiten op (hoge) bebouwing langs de hoofdinfrastructuur of op hoogspanningsmasten;
- natuur- en weidevogelgebieden, waardevolle (historische) landschappen, stads- en dorpsgezichten en monumenten moeten in beginsel worden ontzien.

Deze randvoorwaarden gelden ook bij het realiseren van hoge antennes voor andere, hier niet genoemde netwerken (zoals Wireless Local Loop).

Voor exclusief gebruik door de hulpdiensten van politie, brandweer en ambulance wordt het verbinding-net C2000 gerealiseerd. Deze installaties zijn bouwvergunningvrij verklaard. Aangenomen wordt dat hiervoor dezelfde procedure wordt gevolgd als bij de netwerken voor mobiele communicatie, zoals is afgesproken in het convenant met de VNG. Voor commerciële toepassing verwijzen wij naar de voorwaarden voor de hoge installaties.

Analoge omroep

De frequentieruimte voor de analoge AM-omroep voor radio en de analoge FM-omroep voor radio en televisie is in 2003 efficiënter ingedeeld. De herindeling voor de FM is ingrijpend, maar vraagt in de provincie Utrecht geen andere infrastructuur, zodat er geen ruimtelijke consequenties zijn. Voor de middengolf heeft de nieuwe frequentieverdeling geleid tot een extensiever gebruik van de bestaande capaciteit in het middengolfzendstation Lopik; er is voor de periode tot september 2011 slechts aan één omroep een vergunning verleend voor uitzending met een vermogen van 100 kW. In 2004 is een convenant gesloten voor de oplossing van de zendmastproblematiek IJsselstein-Lopik. De in het convenant geregelde tussenoplossing is inmiddels geïmplementeerd. Voor de definitieve oplossing zijn nog verschillende opties in beeld. Deze worden nader afgewogen en zullen naar verwachting binnenkort tot een nadere keuze leiden.

Digitale omroep

Binnenkort zullen radio en televisie ook digitaal worden uitgezonden, waarmee in de toekomst de frequentieschaarste wordt opgeheven. Daarvoor zijn in Nederland circa vijftig antennes nodig, tot 150 meter hoog. In Utrecht wordt hiervoor de Gerbranditoren in IJsselstein gebruikt. Ondanks het uitzenden op een vrij laag vermogen is storing in de ontvangst van de kabel te verwachten. Deze interferentie is in vrijwel alle gevallen eenvoudig te verhelpen door tussenkomst van de onafhankelijke Stichting Aanpak Referentie.

9. Ruimtelijk beleid voor stadsgewest Utrecht

In het stadsgewest Utrecht is sprake van een grote dynamiek. Sleutelbegrippen voor de kracht van het stadsgewest zijn de centrale ligging in Nederland, grote verscheidenheid aan aantrekkelijke landschappen, een groot aantal kennisinstellingen, een hoogopgeleide beroepsbevolking, een plezierig woonklimaat en de korte afstand tot de mainports Schiphol en de haven van Rotterdam. Het stadsgewest is een knooppunt van infrastructuur, maakt deel uit van de Randstad en is de poort van de Randstad naar het oosten en het zuiden. Het stadsgewest is ook de economische motor van de provincie, met veel werkgelegenheid in groeisectoren zoals de zakelijke en financiële dienstverlening.

Ondanks de sterke groei heeft het stadsgewest zijn menselijke maat behouden. Het beleid van gebundelde verstedelijking heeft daaraan bijgedragen. Exponenten van dit consistente ruimtelijk beleid zijn Maarssebroek, Nieuwegein, Houten, meer recent Zenderpark, Leidsche Rijn en Houten-Zuid. Utrecht is als vierde stad van Nederland het kloppend hart van het gebied en volwaardig onderdeel van de Randstad. Het historische centrum, de vele voorzieningen (waaronder een universiteit) en het grootstedse vestigingsmilieu geven de stad grootstedelijke allure.

9.1 Landelijk gebied

Groot Groengebied Utrecht

In het stadsgewest Utrecht is het realiseren van groen in de stadsrandzones een belangrijke opgave. Het grootste deel van de plannen daarvoor maakt onderdeel uit van het Groot Groengebied Utrecht. Deze plannen moeten in het jaar 2013 zijn uitgevoerd. Van groot belang voor de relatie tussen het stedelijk gebied en het Groot Groengebied is de aanleg van een netwerk van recreatieve verbindingen. Dit vergt aandacht van alle bij de planvorming en realisering betrokken partners. Delen van het Groot

Tabel 9.1: Programma recreatief groen

Naam gebied	VINEX			VINAC	
	Oppervlakte in ha's	Jaar realisatie	Stand van zaken	Oppervlakte in ha's	Jaar realisatie
Haarzuilens en Harmelen	445 ha	2013	Ontwerp-landinrichtingsplan gereed. Start uitvoering in 2005	117 ha	2010
Noorderpark	125 ha	2013	55 ha bosgebied aangelegd 70 ha recreatiegebied in uitvoering	20 ha	2010
Groenraven oost	230 ha	2013	65 ha bosgebied aangelegd 2 ^e recreatieplas is in aanleg wandelfietspad bij Heemstede is aangelegd		
Hollandse IJssel en Reijerscop	230 ha	2013	21 ha aangelegd overige ha's moeten als uitvoering van Raamplan worden ontwikkeld	136 ha	2010
Totaal	1030 ha			273 ha	

Groengebied zijn of worden binnenkort gerealiseerd, in de landinrichtingen Noorderpark en Groenraven-Oost. De plannen voor het groen in de westflank van het stadsgewest zijn later gestart. Inmiddels heeft de daarvoor ingestelde landinrichtingscommissie het eerste deelplan Haarzuilens uitgewerkt.

Aan de 1030 hectare groen en verbindingen waaruit het Groot Groengebied Utrecht eerst bestond, is in VINAC-verband circa 273 hectare toegevoegd. Wij hebben de landinrichtingscommissies Noorderpark en Utrecht-West verzocht deze extra hectares op te nemen in hun taakstelling. Deze 273 hectare moet in 2010 zijn ingericht. Bij de plannen voor het nieuwe groen in de stadsrandzones is het realiseren van vernieuwende concepten, met respect voor de rijksdoelen, ons uitgangspunt.

Bij de planvorming voor het groen aan de westkant van Utrecht is al enigszins rekening gehouden met de toekomstige ontwikkeling van Rijnenburg. Zo is bijvoorbeeld groen gepland ten zuiden van de Nedereindse weg, waardoor zich ten zuiden van Rijnenburg een aantrekkelijk recreatief gebied kan ontwikkelen. Dit neemt niet weg dat de verstedelijking van Rijnenburg toch consequenties kan hebben voor dit deel van het Groot Groengebied. In welke mate en waar dit aan de orde is, moet blijken bij de verdere planvorming rond Rijnenburg zelf. De typen woonmilieus, de omvang van het woningbouwprogramma en andere inrichtingsvraagstukken bepalen in hoge mate waar en in welke omvang eventuele nieuwe taakstellingen nodig zijn. Gezien de realiseringstermijnen voor het groen is hierover zo snel mogelijk duidelijkheid gewenst. De planvorming hiervoor is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de gemeente Utrecht, het BRU en de provincie. In het kader van VINAC is er ook nog 49 hectare regionaal groen gepland binnen rode contouren. In Leidsche Rijn wordt hiermee een deel van het Rijnse Park gerealiseerd en in Houten wordt hiermee het landgoed Van Wulven aangelegd. De realisatie van dit groen valt onder verantwoordelijkheid van het BRU en de desbetreffende gemeenten.

Noorderpark

In het Noorderpark staan de functies landbouw en natuur voorop, in combinatie met meer kansen voor recreatie. Het bos de Gagel en het recreatiegebied Ruigenhoek zijn hier de belangrijkste componenten van het Groot Groengebied. In de polder Binnenweg worden, evenals in andere delen van het

Noorderpark, extra wandel- en fietspaden aangelegd, als onderdeel van de hiervoor genoemde circa 275 hectare VINAC-groen. Samen met de Maarsseveense Plassen en een opknapbeurt van omliggende gebieden, biedt de noordelijke stadsrand van Utrecht daarmee straks veel mogelijkheden om te recreëren. Met de aanduiding landelijk gebied 1 is dit een zoekgebied voor ruimtelijk goed ingepaste voorzieningen voor vrijetijdsbesteding. De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en kwetsbare delen worden hierbij ontzien. De polder Buitenweg is niet opgenomen in het Groot Groengebied. Er zijn geen financiële middelen voor. Desalniettemin zijn wij er voorstander van dat ook hier de natuur- en landschapswaarden en extensieve vormen van recreatief gebruik verder worden versterkt (landelijk gebied 3), waarbij (her)vestiging van stadsrandfuncties niet passend is. Kenmerkend voor het Noorderpark zijn de openheid, de vaak lange kavels en de ten opzichte van elkaar verschoven ontginningslinten. Wij vinden het belangrijk dat vergezichten vanaf de stadsrand naar het Gooi behouden blijven. Grondgebonden landbouw is daarvoor een goede garantie. Het westelijke deel van het Noorderpark ligt in de Ecologische Hoofdstructuur. Wij hebben hier veel terreinen begrensd voor nieuwe natuur (landelijk gebied 4). De bestaande moerassen en de petgaten in verschillende stadia van verlanding zijn onze belangrijkste streefbeelden voor deze nieuwe natuur. In dit op termijn aaneengesloten natuurgebied is de milieu-invloed van buitenaf goed te beheersen. In het centrale deel staat de grondgebonden landbouw voorop (landelijk gebied 2). In het kader van de landinrichting wordt hier een aantal ecologische verbindingen gerealiseerd. Het gebied ten oosten van de kern Hollandsche Rading kenmerkt zich door een verweving van (bestaande) natuur, landbouw en enkele instellingen (landelijk gebied 3).

Een milieubeïnvloeding van buiten de provincie vormt het geluid van vliegveld Hilversum. Een uitbreiding van de geluidszone in zuidelijke richting is ongewenst, omdat het gebied grenst aan het stiltegebied Westbroek dat een belangrijke recreatieve functie vervult voor de inwoners van het noordoostelijk deel van het stadsgewest.

In het Noorderpark liggen de grondwaterbeschermingsgebieden met 100-jaarsaandachtsgebied Bethunepolder en Groenekan. De Bethunepolder ligt enkele meters dieper dan zijn omgeving. De polder trekt daardoor veel grondwater naar zich toe. Dit veroorzaakt niet alleen verdroging van de natuur in de

omgeving, maar ook extra bodemdaling. Daarnaast dreigt in de omgeving van de Bethunepolder wateroverlast in de winter en een tekort aan water in de zomer.

Wij streven ernaar uiterlijk in 2005 de waterhuishoudkundige opgave nader te onderbouwen wat betreft de omvang en aard van de wateropgave, de locatie van de gewenste berging en de termijn waarop de locatie nodig is. Als de urgentie is aangetoond en er zicht is op toereikende financiering, willen wij vervolgens in 2008 een integraal afgewogen besluit nemen over waterberging. Vanzelfsprekend betrekken wij hierbij ook de belangen van dit gebied voor de drinkwatervoorziening van Amsterdam en omgeving. Voorafgaand aan dit besluit zal er overleg zijn met het Waterleidingbedrijf Amsterdam, andere betrokken overheden en de landinrichtingscommissie Noorderpark.

Het beleid voor de rivier de Vecht komt aan de orde in het streekplandeelgebied Utrecht-West.

De Nota Ruimte geeft de voormalige bufferzone Noorderpark de status regionaal groengebied. Het beleid is hier gericht op versterking van de recreatieve groenvoorzieningen voor de nabij gelegen steden zodat duurzame recreatieve landschappen ontstaan. Deze status heeft geen beperkingen voor de landbouw tot gevolg.

Westzijde Utrecht

Ook aan de westkant van Utrecht willen wij een landschappelijk aantrekkelijke, duurzame overgang realiseren van stad naar land. Hier verbindt deze overgang Leidsche Rijn met het open weidegebied van het Groene Hart. Het Rijnse Park, de Haarrijnse Plas en nieuw groen op en rondom het landgoed Haarzuilens zijn daarin de belangrijkste schakels (landelijk gebied 1 en 3). In het kader van de Landinrichting wordt een uitbreiding van de bestaande golfbaan bij kasteel De Haar onderzocht. Als randvoorwaarde voor deze uitbreiding geldt dat de golfbaan voor recreatief medegebruik wordt opengesteld. De zone tussen A12 en Leidsche Rijn is een in hoofdzaak agrarisch gebied, dat met het realiseren van Leidsche Rijn steeds meer als uitloopgebied zal gaan functioneren.

De Harmelerwaard en een zone tussen de spoorlijn en de Dorpeldijk hebben wij als landelijk gebied 2 aangeduid. Hier is ruimte (netto 25 ha) voor het ontwikkelen van de bestaande glastuinbouwbedrijven en het hervestigen van bedrijven die elders in de provincie onvoldoende ontwikkelingsmogelijkheden hebben.

De stroomruggen van de Oude Rijn zijn een belangrijk onderdeel van de Limes. Wij zullen ons beleid voor de Limes verder uitwerken, zo mogelijk in het kader van een nationaal Limesproject. Ecologische en recreatieve verbindingen langs de oostkant van Harmelen en aan weerszijden van de A12 verknopen het groen in Utrecht-West met het gebied van de Hollandsche IJssel.

In Rijnenburg en omgeving streven wij naar allianties tussen stedelijke uitbreidingen, waterberging, cultuurhistorie en nieuw groen aan de noordkant van de rivier. De uiterwaarden van de Hollandsche IJssel krijgen hier een op natuur en recreatie gerichte inrichting met schraallanden en moeras en recreatief groen, zodat dit gebied kan functioneren als recreatief en ecologisch waardevol gebied (landelijk gebied 3). Ook geldt mogelijk een opgave om de waterbergingscapaciteit van de Hollandsche IJssel te vergroten, in verband met de geringe opvangcapaciteit van de Oude Rijn en omgeving.

In het verleden is bij de bouw van delen van Utrecht onvoldoende rekening gehouden met extra ruimte voor waterberging. Deze ruimte is in de toekomst nodig als gevolg van klimaatsverandering. Het stedelijk gebied is door zijn grote aandeel verhard oppervlak extra gevoelig voor wateroverlast bij hevige neerslag. Omdat de extra ruimte niet of slechts ten dele in het stedelijk gebied kan worden gerealiseerd, is mogelijk ruimte voor waterberging in de omgeving nodig. In paragraaf 4.2 (Watersysteem) hebben wij aangegeven dat in en rondom het stedelijk gebied van het stadsgewest Utrecht moet worden onderzocht hoe groot de behoefte is aan waterberging en op welke wijze aan deze behoefte kan worden tegemoet gekomen. Wellicht kan een aantal bestaande en nieuwe recreatieplassen hier een rol in krijgen. De Haarrijnse Plas vervult al een belangrijke rol voor waterberging in Leidsche Rijn. Bij het onderzoek moet ook worden nagegaan of de inundatievelden van de Nieuwe Hollandse Waterlinie hierin een rol kunnen spelen.

Kromme Rijn, Groenraven en omgeving

Aan de Kromme Rijnzijde van het stadsgewest zijn nieuwe recreatieve verbindingen, het recreatiegebied Laagraven en het bos aan de noordkant van Houten de belangrijkste componenten van het Groot Groengebied Utrecht. In de zuidelijke en noordelijke stadsrand van Houten zien wij kansen voor landschapsbouw, al dan niet in combinatie met de aanleg van nieuwe landgoederen.

Fort Vechten en fort Rhijnauwen zijn de speerpunten in ons beleid voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie in dit gebied. Fort Vechten is een Agenda 2010 project. Wij benaderen de linie hier vooral op objectniveau, met de nadruk op het 'zichtbaar maken'. Belangrijk daarbij is het beter herkenbaar maken en het versterken van de onderlinge relaties. In paragraaf 4.3 (Cultureel erfgoed) zijn wij nader ingegaan op ons beleid voor de linie als geheel.

Landgoed Amelisweerd is belangrijk als uitloopgebied voor de bewoners van de stad Utrecht. Al veroorzaakt dit grote druk op het gebied, het heeft nog steeds bijzondere natuur- en cultuurhistorische waarden. Behoud van die waarden vinden wij belangrijk.

Het gebied tussen Utrecht, De Bilt, Zeist en Houten is belangrijk als recreatief uitloopgebied. In het kader van de Herinrichting Groenraven-oost worden de recreatieve gebruiksmogelijkheden van dit gebied vergroot. Na afronding van de herinrichting zal sprake zijn van een recreatief evenwichtig gebied. Dit neemt niet weg dat de aanduidingen landelijk gebied 1 en 3 voor dit gebied mogelijkheden bieden voor een verdere recreatieve invulling van het gebied. De noodzaak voor een ingrijpende aanpassing van het gebied ontbreekt echter. Verstedelijking van dit gebied is niet aanvaardbaar. Dit doet te zeer afbreuk aan de recreatieve waarden van het gebied. Wel bestaan er mogelijkheden om buiten de EHS en in de niet-kwetsbare delen selectief en kleinschalig rood voor groen toe te passen. Gezien de bijzondere landschappelijke en ecologische kwaliteiten is hierbij grote zorgvuldigheid vereist.

Het gebied ten oosten van stad Utrecht vormt een verbinding tussen het Noorderpark en het gebied van de Kromme Rijn. Vanwege deze verbindende functie is het gebied zowel recreatief als ecologisch van belang. Dit komt tot uiting in de aanduidingen landelijk gebied 1 en 3. Gezien de kwetsbaarheid van de zone zijn nieuwe substantiële recreatieve ontwikkelingen binnen het recreatief uitloopgebied alleen toelaatbaar, als uit een integraal plan blijkt op welke wijze de kwaliteiten als recreatiegebied en het ecologisch functioneren worden versterkt. Ook moet bij ruimtelijke ontwikkelingen hier rekening worden gehouden met het Landinrichtingsplan Groenraven-oost.

De zone ten noorden van de Kromme Rijn is, inclusief de rivier en de directe omgeving daarvan, vooral dankzij de landgoederen van groot belang voor de natuur en aantrekkelijk voor recreatief medegebruik

(landelijk gebied 3). Wij willen meewerken aan ontwikkelingen voor recreatief medegebruik. Ook hebben wij hier terreinen begrensd voor nieuwe natuur en het is een zoekgebied voor nieuwe landgoederen. De Kromme Rijn en omgeving is, samen met de Oude Rijn, een onderdeel van het Belvederegebied Romeinse Limes. Het doel is behoud en visualiseren van de Limes als archeologische megastructuur. Wij gaan de nog grotendeels onbekende waarden beter in beeld brengen en betrekken bij ons ruimtelijk beleid. De landbouw ten noorden van de Kromme Rijn is vaak nauw verweven met natuur. De complexe waterhuishouding vormt een extra belemmering voor het agrarisch functioneren. In enkele landbouwgebieden zal daarom waarschijnlijk de regeling Natuurlijke Handicaps worden ingezet. In het gebied ten zuiden van de rivier heeft de landbouw het primaat. Door middel van een ruilverkaveling met administratief karakter verbetert hier onder meer de verkaveling.

Op een afstand van zo'n 400 meter van het Amsterdam-Rijnkanaal ter hoogte van Schalkwijk hebben wij een locatie voor windenergie aangewezen. Het gaat om het oprichten van één lange lijn met acht turbines (zie paragraaf 8.2).

Heuvelrug

Herinrichting van de stadsrandzones zal er op termijn voor zorgen dat de recreatieve druk op de Heuvelrug niet verder toeneemt. Maar bosgebieden zoals Houdringe, Austerlitz en de omgeving van De Bilt blijven van groot belang voor recreatief medegebruik (landelijk gebied 3). In het Agenda 2010 project Hart van de Heuvelrug is aangegeven dat een groene corridor tussen Huis ter Heide en Soesterberg wordt gerealiseerd. De nadere uitwerking vindt plaats in het kader van dit project (zie paragraaf 7.9). De cultuurhistorische kwaliteit van het binnen het streekplandeelgebied Utrecht gelegen deel van de Heuvelrug is hoog. Deze uit zich onder meer in de Amersfoortsestraatweg met zijn 17de eeuwse vakkenverkaveling, villaparken bij Bosch en Duin en Zeist, de landgoederen en buitenplaatsen van de Stichtse Lustwarande en zorginstellingen zoals de Willem-Arntszhoeve. Wij vinden het belangrijk dat laan- en zichtlijnstelsels helder blijven en worden versterkt. In de villawijken en terreinen van zorginstellingen is het behoud van de stedenbouwkundige structuur en de architectonische karakteristieken belangrijk. Aan het beleid voor de Stichtse Lustwarande zullen wij

verder inhoud geven in het kader van Agenda 2010 (zie paragraaf 7.9)

Wij willen het van de Heuvelrug afkomstige kwelwater ten noorden van de Kromme Rijn en in het Noorderpark beter benutten door minder drinkwater te winnen op de Heuvelrug, in combinatie met het vasthouden van water en een meer natuurlijk peilbeheer. Ter bescherming van de drinkwaterwinning hebben wij grondwaterbeschermingsgebieden en 100-jaarsaandachtsgebieden aangewezen bij Bilthoven, Beerschoten, Zeist en Bunnik.

Uiterwaarden Lek

In het gebied ten zuiden van het Amsterdam-Rijnkanaal zijn de uiterwaarden van de Lek de belangrijkste ecologische aders. Ook hier hebben we veel terrein begrensd voor nieuwe natuur. Tegelijkertijd biedt de ligging nabij stedelijk gebied mogelijkheden voor recreatief gebruik, zodat wij een aantal uiterwaarden als landelijk gebied 3 hebben aangeduid. Het winterbed van de rivier is primair bestemd voor waterstaatkundige doeleinden. Om ruimtelijke ontwikkelingen te voorkomen die eventuele dijkverzwaringen of andere te nemen maatregelen frustreren, geldt een vrijwaringszone (zie paragraaf 4.2 Watersysteem). Maatregelen om het doorstromen van het rivierwater te bevorderen, zoals het verlagen van het winterbed en het graven van nevengeulen, combineren wij zo veel mogelijk met natuurontwikkeling, en met het beter toegankelijk maken van de uiterwaarden voor extensief recreatief medegebruik. Behoud van onvergraven delen van uiterwaarden voor droge stroomdalgraslanden is daarbij onze doelstelling.

In de Ossenwaard bij Tull en 't Waal streven wij naar herinrichting van het gebied, leidend tot versterking van natuur en landschap en van de gebruiksmogelijkheden voor recreatie (landelijk gebied 3). Een betere inpassing van de aanwezige woonschepen is hierbij van belang. De herinrichting kan samengaan met het winnen van beton- en metselzand, dat nodig is om te voorzien in de taakstelling die wij hiervoor hebben. De cultuurhistorische relatie tussen de sluiscomplexen van Vreeswijk en Vianen moet behouden blijven.

Schalkwijk en Vianen

Aan weerszijden van de Lek liggen de copeontginningen van Schalkwijk en Vianen, met daarin zeer gave onderdelen van het militaire landschap van de

Nieuwe Hollandse Waterlinie. In Schalkwijk gaat het daarbij om fort Honswijk en omgeving, bij Vianen om fort Everdingen en de Diefdijk. Cultuurhistorie willen wij hier, met de nodige zorgvuldigheid, inzetten om de recreatieve en toeristische potenties van de linie beter te benutten. Het Rijk heeft de omgeving van Schalkwijk in beeld gebracht als een van de vele zoeklocaties voor waterretentie.

In de omgeving van Schalkwijk zijn er goede kansen voor een meer multifunctionele inrichting, met ontwikkelingsmogelijkheden voor recreatie en nieuwe landgoederen (landelijk gebied 3). Het agrarisch grondgebruik zal hier een belangrijke functie blijven. In grote delen van Vianen staat voor ons de landbouw centraal. In Vianen concentreren de natuurwaarden zich in de polders Bolgarijen en Autena. De grienden en schrale graslanden waaruit deze natuur bestaat, zijn van groot belang voor flora en fauna en vormen een onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur. Ecologische verbindingen die in het gebied van Vianen zijn gepland zorgen voor een goede aansluiting met andere delen van de Ecologische Hoofdstructuur, zoals de uiterwaarden van de Lek.

In de polders ten zuiden van Vianen is ruimte nodig voor waterberging. Deze zal worden gevonden door het kleinschalig creëren van meer open water. Het agrarisch gebied in de gemeente Vianen biedt kansen voor een goede waterkwaliteit vanwege schone kwel. Via maatregelen als het realiseren van een locatie voor natuurlijke zuivering van oppervlaktewater wordt de waterkwaliteit verbeterd. De primaire waterkeringen langs de Lek in de gemeente Vianen voldoen nog niet overal aan de normen. De komende jaren zullen werken worden uitgevoerd om de dijken te versterken.

9.2 Stedelijk gebied

In deze paragraaf geven wij een beeld van ons ruimtelijk beleid voor het stedelijk gebied van het stadsgewest Utrecht. Allereerst laat een tabel voor alle gemeenten in het stadsgewest de gehanteerde kwantiteiten zien voor wonen en werken. Ook van de verwachte relevante infrastructurele maatregelen is een opsomming opgenomen. Vervolgens schetsen we per gemeente en per kern de gewenste ruimtelijke ontwikkeling voor wonen en werken.

Bodem

Binnen het stadsgewest Utrecht zijn er bodemverontreinigingsproblemen, met name op de plaats van

(voormalige) glastuinbouw en (voormalige) boomgaarden en op grotere schaal in het westelijke en noordelijke deel van het stadsgewest in de vorm van slootdempingen en ophogingen. Voorbeelden van locaties zijn Leidsche Rijn (glastuinbouw), Kromme Rijng gebied (boomgaarden) en Noorderpark (ophogingen). Bij de uitvoering van ruimtelijke ontwikkelingen kunnen deze aspecten een belangrijke (onvoorziene) toename in de projectkosten met zich meebrengen.

Ten behoeve van de verstedelijkingsafspraken in het kader van de VINAC voor dit stadsgewest zijn bodem-saneringsmiddelen gereserveerd. Voor binnenstedelijke nieuwbouwlocaties zullen die middelen

vooral worden gebruikt voor het saneren van grond- en grondwaterverontreinigingen als gevolg van (voormalige) bedrijfsmatige activiteiten en in het buitengebied voor het saneren van verontreinigingen ten gevolge van slootdempingen, verhardingsmateriaal en landbouwactiviteiten (glastuinbouw, fruitteelt).

Water

Bij inbreidingen en uitbreidingen moet voldoende ruimte worden gereserveerd voor wateropvang en waterberging. Hiervoor is meer ruimte nodig dan waar men in het verleden vanuit is gegaan. Hoeveel ruimte nodig is, hangt af van vooral de bodem en de drooglegging.

Er geldt een inspanningsverplichting voor gemeenten om duurzaam stedelijk waterbeheer zoveel mogelijk te integreren in de ruimtelijke plannen (zie ook paragraaf 4.2: Water in de stedelijke omgeving).

Wonen (zie tabel 9.2A)

In paragraaf 6.3 (Rode contouren) is aangegeven dat de in de tabel opgenomen capaciteiten op restcapaciteits- en nieuwe inbreidingslocaties mede gebruikt zijn voor het bepalen van de hoeveelheid ruimte die nodig is voor nieuwe uitbreidingslocaties. Vandaar dat deze een indicatief karakter hebben. Blijkt in de streekplanperiode dat op een restcapaciteits- of

Tabel 9.2A: woningbouwprogramma 2005–2015 stadsgewest Utrecht (afgeronde aantallen)

	Woning- voorraad 1-1-2005	Restcapaciteit per 1-1-2005 (indicatief)	Nieuwe inbreiding 2005-2015 (indicatief)	Nieuwe uitbreiding 2005-2015	Woningbouw programma 2005-2015	% groei t.o.v. voorraad 2005
De Bilt	18.230	400	450	0	850	4.7%
Bunnik	5.820	130	100	70	300	5.2%
Driebergen	7.640	0	200	250	450	5.9%
Houten	16.460	2.000	300	0	2.300	14.0%
Maarssen	15.720	175	475	500	1.150	7.3%
Nieuwegein	26.220	1.500	900	0	2.400	9.2%
Utrecht	119.640	22.200	7.000	2.000	31.200 ¹⁾	26.1%
Vianen	7.960	120	380	0	500	6.3%
IJsselstein	13.430	320	480	0	800	6.0%
Zeist	25.850	700	1000	1.500 ²⁾	1700 + 1500 ²⁾	12.4%
Stadsgewest Utrecht	256.970	27.545	11.285	4.320	43.150	16.8%

¹⁾ Daarnaast is bij de kernbeschrijving van de gemeente Utrecht aangegeven dat er ruimte is voor 1500 studentenwoningen in de Uithof. Deze behoren niet tot het hier genoemde woningbouwprogramma

²⁾ 1500 woningen in kader van Hart van Heuvelrugproject; hiervan hangen er nog 1100 'boven de markt' en zijn nog niet aan een locatie toegewezen. Bij onvoldoende zekerheid over compenserende groene maatregelen wordt voor deze stedelijke ontwikkeling elders in het stadsgewest een locatie (of locaties) gezocht. Voor de overige 400 woningen is inmiddels een overeenkomst getekend (pilot Zorginstellingen). Zie ook de passage over Hart van Heuvelrug in paragraaf 7.9 De Utrechtse Heuvelrug.

inbreidingslocatie een groter aantal woningen kan worden gerealiseerd dan bij de vaststelling van het streekplan werd voorzien of dat een extra inbreidingslocatie wordt ontwikkeld, dan zal de ophoging van de capaciteit niet in mindering worden gebracht op het opgenomen aantal woningen op uitbreidingslocaties.

Het streekplan biedt geen mogelijkheid voor de door het BRU in de NSV opgenomen woningbouw tussen Bunnik en Houten-zuid (5.000 woningen). De locatie is niet nodig voor de realisatie van het in het streekplan opgenomen woningbouwprogramma voor het stadsgewest Utrecht. Verder vinden wij het gewenst dat tussen de kernen in het gebied een open ruimte aanwezig blijft. Grootschalige woningbouw verdraagt zich hier niet mee.

Uit analyses blijkt dat er op dit moment een tekort is aan centrum stedelijke en groenstedelijke woonmilieus en een overschot aan stedelijk buitencentrum woonmilieus. Door de herstructureringsopgave zal het aantal woningen in deze compacte woonmilieus in de komende jaren iets afnemen. Er zullen met name woningen worden toegevoegd in het groenstedelijke woonmilieu (de nieuwbouwwijken Zenderpark, Houten-Zuid en Leidsche Rijn), waardoor in 2015 een overschot zal ontstaan aan dit type woonmilieu. Hoewel de verwachting is dat deze nieuwbouwlocaties gedifferentieerd worden ingevuld (in Leidsche Rijn zullen ook een centrum stedelijk en een meer dorps woonmilieu worden gecreëerd), zal er na het realiseren van deze wijken geen behoefte meer zijn aan grootschalige groenstedelijke wijken met veel eengezinswoningen met tuin. De aandacht zal dan vooral moeten uitgaan naar centrum stedelijke en landelijke woonmilieus.

In de paragrafen 3.1 (Een leefomgeving met kwaliteit: beheerste groei) en 6.4 (Wonen) zijn wij al ingegaan op de rol van de stad Utrecht en de noodzaak dat de stad meer mogelijkheden krijgt voor de bouw van duurdere woningen in aantrekkelijke woonmilieus. Bij de kernbeschrijving van de stad Utrecht gaan wij hierop in. Om hieraan op een doelmatige wijze invulling te kunnen geven is het tegelijkertijd noodzakelijk dat de regiogemeenten een grotere taak gaan vervullen in het huisvesten van de lagere inkomensgroepen (meer sociale woningbouw en minder kantoorontwikkeling dan voorheen). Het BRU heeft in dit kader een coördinerende rol: de woningdifferentiatie zal worden vastgelegd in het RSP.

Werken

Om innovatie en samenwerking bij bedrijven te stimuleren en om werkgelegenheid voor hoogopgeleiden te bieden willen wij, samen met de stad Utrecht, ons profileren als dé kennisregio van Nederland, onder

Tabel 9.2B: programma werken 2005–2015 stadsgewest Utrecht

	<i>Bedrijventerrein aantal netto ha restcapaciteit per 1-1-2003¹⁾</i>	<i>Bedrijventerrein aantal bruto ha nieuwe locaties 2005-2015</i>
De Bilt	6,5	
Bunnik	4	
Driebergen		
Houten	43	
Maarsse		
Nieuwegein	99	
Utrecht	136	2) en 3)
Vianen	30	
IJsselstein	13	
Zeist	5,5	3 en 7 ³⁾
Stadsgewest Utrecht	337	10

¹⁾ de opgenomen aantallen restcapaciteit hebben betrekking op de periode vanaf 2003 en wijken daarmee af van de in paragraaf 6.5 (Werken) genoemde aanwezige restcapaciteit van 350 hectare netto (als totaal van de vier deelgebieden) vanaf 2005 ter bepaling van de totale opgave aan nieuwe bedrijventerrein.

²⁾ bij de kernbeschrijving van Utrecht is aangegeven dat het de verwachting is dat de locatie Rijnenbrug aan het einde van streekplanperiode tot ontwikkeling komt; dit biedt ook de mogelijkheid om eerder met de uitgifte van bedrijventerrein te beginnen. Wij gaan daarbij uit van een totale capaciteit van 100 ha bruto. Op dit moment is niet aan te geven of en hoeveel ha's in de streekplanperiode uitgegeven worden. Vandaar dat wij voor Rijnenburg in programmatische zin geen aantallen hectares hebben opgenomen.

Verder is bij de kernbeschrijving beschreven dat in De Uithof een reservering voor de lange termijn van een locatie van enkele hectares mogelijk is. Deze locatie is bestemd voor specifiek kennisgerelateerde bedrijven (sciencepark).

³⁾ 7 hectare in kader van Hart van Heuvelrugproject. Deze hangen vooralsnog 'boven de markt' en zijn nog niet definitief aan een locatie toegewezen. Bij onvoldoende zekerheid over compenserende groene maatregelen zal voor deze stedelijke ontwikkeling elders in het stadsgewest een locatie worden gezocht. (Zie ook de passage over Hart van de Heuvelrug in paragraaf 7.9 De Utrechtse Heuvelrug.) In het kader van het project Hart van de Heuvelrug bekijkt de gemeente Zeist de mogelijkheid van het ontwikkelen van een bedrijventerrein op Kamp Nieuw Amsterdam. Op dit moment is over de haalbaarheid nog onvoldoende duidelijkheid. Blijkt deze locatie niet (tijdig) haalbaar dan geldt de locatie Rijnenburg als alternatief. Een deel van het programma van Rijnenburg zal dan naar voren worden gehaald.

meer door het realiseren van een sciencepark op de Uithof. Hiernaast willen wij ruimte blijven bieden aan de reeds gevestigde 'maakindustrie' om de werkgelegenheid zich niet al te eenzijdig te laten ontwikkelen. Ook voor dienstverlenende bedrijven is het belangrijk dat er voldoende toeleveranciers in de regio gevestigd zijn. Voor Utrecht is in dit verband de herstructurering van het multimodale bedrijventerrein Lage Weide belangrijk.

Een aantal van de nieuwe locaties bedrijventerrein is specifiek bestemd voor uit te plaatsen bedrijven of voor regionale opvang. Waar dit het geval is, is het bij de kernbeschrijvingen aangegeven. In overleg met gemeenten zal worden nagegaan hoe deze locaties worden ingevuld en of er mogelijkheden zijn voor uit te plaatsen bedrijven uit omliggende gemeenten.

In verband met een verwachte explosieve groei van het goederenvervoer over de weg willen wij multimodaal goederenvervoer zo veel mogelijk bevorderen. De aan het Amsterdam-Rijnkanaal gelegen bedrijventerreinen Lage Weide en 't Klooster kunnen voor een deel tegemoet komen aan de vraag naar watergebonden bedrijvigheid en zo de druk op de wegen verminderen.

In het stadsgewest was per 1 januari 2002 de restcapaciteit aan kantorenlocaties voor de streekplanperiode 2005–2015 ruim 943.000 m² bvo. In paragraaf 6.5 is geconcludeerd dat er gezien de aanwezige restcapaciteiten geen nieuwe kantoorlocaties hoeven te worden aangewezen in het streekplan. Dit wordt bevestigd door een recent gehouden inventarisatie van het BRU. Hieruit bleek dat de totale voorraad aan plannen in het stadsgewest veel groter is dan de opgave. Overigens laten wij de exacte verdeling van het aantal m² bvo per gemeente en locatie, over aan het BRU. Wel houden wij de totale provinciale opgave daarbij in het oog. Grote locaties zijn onder andere nog aanwezig in Houten (Verlengde Molenzoom), Nieuwegein (onder andere het stationsgebied) en Utrecht (onder andere het stationsgebied en Leidsche Rijn/Stadshart). In Utrecht ligt, gezien het belang van de locaties, de prioriteit bij het afronden van Leidsche Rijn en het stationsgebied boven de andere locaties.

Infrastructuur

Voor het verbeteren van de infrastructuur op het hoofdwegennet zijn verschillende projecten van belang:

- A2 Amsterdam-Oudenrijn: benuttings- en uitbrei-

dingsplannen, inclusief de integratie bij Leidsche Rijn en ontmenging van doorgaand en regionaal verkeer, zijn in 2010 gerealiseerd. Een planstudie ten behoeve van verdere maatregelen is gaande.

- A2 Oudenrijn-Deil: verbreding tot 2x3 rijstroken, gerealiseerd in 2010; een tracé-merprocedure voor een verbreding naar 2x4 rijstroken is gaande en bevindt zich in de OTB-fase (Ontwerp Tracébesluit).
- A12 Oudenrijn-Woerden: beter benutten door diverse benuttingsmaatregelen, waaronder een vierde rijstrook op de zuidelijke rijbaan en een nieuwe aansluiting Woerden-oost, gerealiseerd in 2007. Op langere termijn wellicht nadere maatregelen op het gehele traject.
- A12 Lunetten-Veenendaal: tussen Lunetten en Bunnik aanleg van vierde rijstrook in beide richtingen, tussen Bunnik en Driebergen verbreding naar 2x3 rijstroken en plusstrook in beide richtingen en tussen Driebergen en Maarsbergen uitsluitend plusstrook in beide richtingen; te realiseren in periode 2005–2008. Na 2010 benuttingsmaatregelen op traject Maarsbergen-Veenendaal.
- A27 Utrecht-Stichtse Brug: aanleg enkelzijdige plusstrook tussen Utrecht en knooppunt Eemnes (2005–2006) en op langere termijn verdere capaciteitsvergroting op het gehele traject; oostelijk van Utrecht ontmenging van verkeer gewenst.
- A27/A2 Everdingen-Utrecht: aanleg enkelzijdige spitsstrook (2004–2008).
- A28 Utrecht-Amersfoort-Hoevelaken (A1): aanleg enkelzijdige spitsstrook tussen Utrecht en Leusden Zuid en een plusstrook tussen Leusden Zuid en Hoevelaken (A1) inclusief weefvakken en een aanpassing van het knooppunt Hoevelaken (2005–2008) en op langere termijn verdere capaciteitsvergroting.

Voor het onderliggend wegennet zijn de volgende projecten van belang.

- Corridor Oudenrijn-Woerden: verbeteren ontsluiting Leidsche Rijn (uiterlijk in 2007); ontsluitingen Harmelen en Woerden (beide uiterlijk in 2010) in de richting van regionale wegen parallel lopend aan A12; op langere termijn ontsluiting Rijnenburg op het hoofdwegennet.
- N230/Noordelijke Randweg Utrecht: een doorontwikkeling van deze weg tot stroomweg, waarmee de ring rond Utrecht wordt gesloten is een serieuze optie. Te onderzoeken in periode 2004–2007, te realiseren in periode tot 2011.
- N225-aansluiting op A12: de N225 (Rhenen-Zeist)

loopt door diverse kernen, het is dan ook wenselijk dat het doorgaande verkeer zo snel mogelijk wordt afgeleid naar de A12. Een verbreding van de Hoofdstraat in Driebergen-Zeist is vanuit cultuurhistorische overwegingen niet wenselijk. Nu het duidelijk is dat de gesplitste aansluiting van de A12 bij Driebergen niet gerealiseerd wordt, zal de regio samen met het rijk de suggestie van de minister van V&W onderzoeken, namelijk een ongelijkvloerse spoorkruising. Daarbij zal ook de haalbaarheid van een versnelde aanleg worden betrokken. Mocht deze suggestie onvoldoende oplossend vermogen bezitten, zullen alternatieve oplossingen worden onderzocht waaronder een mogelijke verbreding van de Hoofdstraat.

- N224 (Krakelingweg Zeist): aan de wens van de gemeente Zeist om het doorgaande verkeer in Zeist af te leiden via de oostzijde zullen wij alleen meewerken als het traject tussen Zeist en de N227 deels wordt ingericht als erftoegangsweg. Dit is nodig om niet een overloop van de A12 te zijn en te voorkomen dat het een sluiproute tussen de A12 en de A28 wordt. Realisatie in periode 2012–2014.
- Ontsluiting Houten: onderzoek (gezamenlijk met betrokken partijen) naar een extra ontsluiting van Houten in de richting van de A12 bij Bunnik. Eind 2004 zal uit deze verkeerskundige studie (A12-Salto) moeten blijken of realisatie van een aansluiting voldoende oplossend vermogen heeft en of een realisatie van een aansluiting voor 2010 mogelijk is. Bij een negatieve uitkomst zal een andere oplossing van de ontsluitingsproblematiek worden voorgesteld.

In het kader van het openbaar vervoer is van belang:

- Stichtse Lijn: ontwikkelen van een hoogwaardige verbinding tussen Utrecht en Almere in samenhang met de aansluiting op de Gooise Ring; nader onderzoek in periode 2004–2007.
- In de loop van de streekplanperiode dient het concept Randstadspoor geheel operationeel te zijn. Om de verbinding Breukelen-Driebergen-Veenendaal-Rhenen voldoende kwaliteit te bieden is mede in relatie tot de gewenste HSL-oost, verbreding van het spoor op het traject Lunetten-Driebergen nodig, alsmede het creëren van een keervoorziening voorbij het station Driebergen-Zeist.
- Ook voor het busvervoer zal de inzet zijn meer kwaliteit te bieden. Maatregelen tot kwaliteitsverbetering van het openbaar vervoer op de genoem-

de corridors vinden plaats gedurende de gehele streekplanperiode. De aandacht wordt daarbij met name gericht op de kwaliteitsverbetering op de corridors en op verbetering van de aansluitingen op het regionale spoorvervoer. De belangrijkste corridors in het stadsgewest Utrecht zijn Rhenen-Driebergen-Zeist-Utrecht, Schoonhoven-IJsselstein-Utrecht, Oudewater-Utrecht, Woerden-Utrecht, Uithoorn-Utrecht, Amsterdam-Utrecht, Amersfoort-De Bilt/Zeist-Utrecht (zie ook beschrijving bij gewest Eemland).

Ruimtelijke ontwikkelingen per kern

Gemeente De Bilt

De Bilt en Bilthoven

De dubbelkern De Bilt en Bilthoven vormt een langgerekt stedelijk gebied, waarbij van zuid naar noord globaal genomen de bebouwingsdichtheid afneemt en de oorspronkelijke gebiedskenmerken van de Utrechtse Heuvelrug steeds beter zijn terug te vinden. De open structuur van Bilthoven-Noord suggereert meer restructuur dan er in werkelijkheid aanwezig is, omdat dit vooral wordt bepaald door tuinen. Het omringende gebied van De Bilt en Bilthoven wordt vooral gedomineerd door de bossen van de Utrechtse Heuvelrug en de overgangszones. De open zone tussen Utrecht en De Bilt is een verbinding tussen het Noorderpark en het Kromme Rijngebied en tevens een groene geleiding in het oostelijk deel van het stadsgewest.

Voor de hele gemeente De Bilt wordt in de streekplanperiode uitgegaan van een woningbouwprogramma van 850 woningen. Dit programma wordt gerealiseerd door middel van het benutten van restcapaciteit, transformatie en nieuwe inbreidingen. Er zijn geen stedelijke uitbreidingen gepland. Met dit terughoudende verstedelijkingsbeleid worden de waardevolle omgevingskwaliteiten van het gebied gerespecteerd en wordt de wisselwerking met de grote geconcentreerde bouwopgave in de gemeente Utrecht tot uitdrukking gebracht. De bebouwingscontour, waarvoor provinciebreed op eenduidige wijze het stedelijk gebied wordt gemarkeerd, valt in grote lijnen samen met de huidige bebouwingsgrens. Hiermee zijn het kaartbeeld en het geformuleerde ruimtelijk beleid consistent. Vanwege de nu meer gedetailleerde wijze van aanduiden op grond van de toegepaste

methode valt de contour niet overall samen met de meer globale contour in het vorige streekplan. Onder andere het gebied Heidepark in het noordwesten van Bilthoven onderscheidt zich niet wezenlijk van het aangrenzende bosgebied De Leyen en is derhalve als zodanig buiten de contour gelaten.

De Utrechtseweg en de bijbehorende zone is belangrijk vanwege de landschappelijke, cultuurhistorische en ecologische waarden. Aan de hand van een gemeentelijk beeldkwaliteitsplan wordt beoogd de aanwezige waarden veilig te stellen en waar mogelijk te verbeteren. Het is wenselijk, dat kwaliteitsverbetering centraal staat bij de voorgenomen transformatie van het Hessingterrein aan de Utrechtseweg. Daarbij kan aangesloten worden bij onze visie op de Stichtse Lustwaranda.

Ook het terrein Berg en Bosch, gelegen in de EHS, is buiten de contour gelaten. Dit voormalige ziekenhuis-complex ligt in door bos omgeven gebied. De toelaatbare functies zijn gelieerd aan de oorspronkelijke, namelijk in de sfeer van zorg en gezondheid, waardoor geen sprake is van multifunctioneel stedelijk gebied met de daarbij veronderstelde vormen van verstedelijking en gebruiksfuncties. Om het bosachtige karakter van het terrein zelf te beschermen en de druk op het gebied te beperken moet bovendien worden uitgegaan van een extensief gebruik.

De gemeente is bezig met het ontwikkelen van bedrijventerrein Larenstein (6.5 ha netto), dat voor het grootste deel in de streekplanperiode tot uitgifte zal komen. Het terrein wordt volledig gebruikt voor uitplaatsing van bestaande bedrijven, waarbij wij samen met de gemeente kijken naar mogelijkheden voor intensief ruimtegebruik en een duurzame inrichting van het terrein. Ook de herontwikkeling van de te verlaten locaties is van belang. Hiernaast willen wij in overleg met de gemeente de uitplaatsing van een zevental tankstations onderzoeken.

Groenekan

De oorspronkelijke kern wordt gevormd door het bebouwingslint langs de Groenekanseweg, dat gerelateerd is aan de oorspronkelijke ontginningsperiode van dit deel van het Noorderparkgebied. De specifieke afwisseling van bebouwing en open ruimten vraagt om een zorgvuldig beleid. Later is de kern in noordelijke richting uitgebreid in een parkachtige setting en is aan de zuidkant van de kern de meest recente en intensievere uitbreiding tot stand gekomen.

Aan de Versteeglaan is nog een beperkte afrondende bouwmogelijkheid aanwezig. Tussen de A27 en de spoorlijn ten zuiden van de Groenekanseweg is nog beperkt ruimte aanwezig voor bedrijvigheid, met name bedoeld voor behoefte uit de kleine kernen van de gemeente. Daarmee is het dorp tot een afronding gekomen en is slechts incidenteel inbreiding en transformatie mogelijk vanwege de omgevingskwaliteiten van het omringende gebied.

Hollandsche Rading

Deze kern bevindt zich op de rand van het Noorderparkgebied en Het Gooi. De kern heeft een bescheiden omvang met een groen woonmilieu. Het omringende gebied is van grote waarde. Aan de kern zijn geen uitbreidingsmogelijkheden toegekend, waarmee recht wordt gedaan aan de bijzondere omgevingskwaliteiten.

Maartensdijk

Het oorspronkelijke dorp is geconcentreerd langs de Dorpsweg, als ontginningsbasis in de periode dat dit deel van het Noorderparkgebied tot ontwikkeling is gebracht. De dorpsuitbreiding heeft zich in zuidelijke richting voltrokken en langs de noordzijde van de Dorpsweg bevinden zich nog verschillende doorkijken naar het open achterland. Het bebouwingslint strekt zich in oostelijke richting uit en de waarde daarvan wordt bepaald door de afwisseling van bebouwing en open ruimten. Het is belangrijk om deze vensters op het omringende gebied in stand te houden en het oorspronkelijke karakter te beschermen. Het dorp kan als afgerond worden beschouwd en uitbreiding ligt niet in de rede. Incidenteel zijn inbreidingen en transformaties mogelijk. Het bestaande bedrijventerrein Industrieweg zal worden geherstructureerd waarbij intensivering van het ruimtegebruik wordt nagestreefd.

Westbroek-Achttienhoven

Ook in Westbroek-Achttienhoven is de oorspronkelijke lintvormige dorpsstructuur vrij intact gebleven. Het dorp is agrarisch georiënteerd door de concentratie van de boerderijen in de lintstructuur. Bij de Burgemeester Huydecoperweg en de Dr. Wellferweg is de bebouwing meer geconcentreerd en is sprake van kernvorming. Bij het bepalen van de contour is uitgegaan van de mate van stedelijkheid van het bebouwingslint. Waar de agrarische functie overheerst is de bebouwingsstructuur buiten de contour gelaten. Over het algemeen is verdichting van de lintstructuur

niet wenselijk om de bestaande doorzichten naar het achterland zo veel mogelijk te behouden en daarmee het oorspronkelijke karakter te beschermen. Vanwege het vrijwel ontbreken van verdichtingsmogelijkheden is aan de westzijde van de kern een beperkte afrondende bouwmogelijkheid opgenomen overeenkomstig de structuur van de bestaande verkaveling.

Gemeente Bunnik

Bunnik

De kern Bunnik, ingeklemd tussen de Kromme Rijn en de A12, heeft zich in de loop van de tijd vanuit zuidelijke richting naar de Kromme Rijn uitgebreid. Tussen Bunnik en Rhijnauwen is er een open ruimte die de rivier en het fort goed tot hun recht laat komen. De A12 is een duidelijke scheiding en markeert de te handhaven open ruimte naar het zuidelijk gelegen Houten. In wisselwerking met de opvangfunctie en de stedelijke concentratie van Utrecht en Houten zijn de stedelijke mogelijkheden voor Bunnik beperkt. Hierdoor wordt tevens de groene geleiding van het oostelijke deel van het stadsgewest gewaarborgd.

Uitgegaan wordt van een woningbouwprogramma van in totaal 300 woningen voor de gehele gemeente. Dit programma komt voor het grootste deel tot stand door middel van inbreiden, benutten van restcapaciteiten en transformeren. Niet in alle gevallen is op voorhand aan te geven of gewenste transformaties en uitplaatsing van bedrijven haalbaar zijn. In voorkomende gevallen moet met maatwerk worden gezocht naar oplossingen.

Om het complex Kassing aan de Schoudermantel gelegenheid te geven tot een meer geconcentreerde herstructurering aan de wegzijde is er een beperkte uitbreidingsmogelijkheid in zuidoostelijke richting opgenomen.

Het voormalige MOB-complex Burgweg wordt getransformeerd in een terrein met een bedrijfsfunctie voor agrarische loonwerkbedrijven en vergelijkbare bedrijfstvormen, die uit het Kromme Rijngebied worden verplaatst. Het gaat om een oppervlakte van 4 hectare. Om de ligging in en de binding met het landelijk gebied tot uitdrukking te brengen wordt het terrein voor een gedeelte als groengebied ingericht, naast het toelaten van de genoemde bedrijfstvormen.

Odijk

De ligging en de vorm van Odijk worden bepaald door de loop van de rivier de Kromme Rijn en de Schoudermantel (N229). De kern wordt hierdoor duidelijk begrensd en daarmee zijn uitbreidingen niet mogelijk zonder het omringende gebied ingrijpend aan te spreken voor verstedelijking. Gelet op de beleidslijn van concentratie en terughoudende verstedelijking zijn er voor Odijk geen uitbreidingen gepland en is benutting van de aanwezige restcapaciteit de aangewezen weg voor het realiseren van het woningbouwprogramma.

Werkhoven

Werkhoven wordt omringd door het Kromme Rijnlandschap. Ook voor deze kern geldt een terughoudend verstedelijkingsbeleid. Werkhoven is daarom voornamelijk aangewezen op het benutten van restcapaciteit en inbreiding of transformatie. In Werkhoven-West is tussen de Achterdijk en de aanwezige sportvelden een afrondende uitbreiding van 70 woningen mogelijk.

Gemeente Driebergen-Rijsenburg

Driebergen-Rijsenburg

Driebergen, een van de kernen op de flank van de Heuvelrug, heeft zich ontwikkeld vanuit de Hoofdstraat en de Traay, waar de oorspronkelijke kernvorming plaatsvond. In noordoostelijke richting zijn in het oorspronkelijke bos- en overgangsgebied extensievere woonmilieus ontstaan en in zuidwestelijke richting meer intensieve verstedelijking. Er is een grote afwisseling in bebouwde en groene gebieden, waar duidelijk de sfeer en het karakter van de buitenplaatsen van de Stichtse Lustwarande bewaard zijn gebleven. Door de open structuur is inbreiden en herstructureren mogelijk, maar vanwege de aanwezige kwaliteiten is maatwerk vereist.

Uitgegaan wordt van een woningbouwprogramma van in totaal 450 woningen. Dit kan voor een deel worden gerealiseerd door middel van inbreiding en transformatie.

Daarnaast is bij de Lange Dreef de contour open gehouden om zo ruimte te creëren voor een locatie voor 250 woningen. Tien procent van deze woningen zijn zorg-gerelateerde woningen. Belangrijke randvoorwaarde is het respecteren van het landgoed Dennenburg. Er moet een groene zone in stand blijven om het landgoed als groene en cultuurhistorische

entiteit in stand te houden en te beschermen. In het gebied is veel kwaliteitsaanwezig. Bij de inrichting wordt rekening gehouden met het benutten van het schone kwaliteitswater.

Een woningbouwbestemming op de golfbaan nabij de Hoendersteeg vinden wij geen goede optie. Wij achten extra inspanning wenselijk om de binnenstedelijke mogelijkheden efficiënt en creatief te benutten op basis van de prioriteitsvolgorde van de SER-ladder. Deze mogelijkheden zijn in beginsel aanwezig.

Het stationsgebied Driebergen-Zeist ligt binnen de Stichtse Lustwarande, op het grondgebied van zowel de gemeente Driebergen als Zeist. Een kwalitatieve opwaardering is mogelijk, gekoppeld aan de reconstructie van het station. Omdat de locatie buiten de kernen in een cultuurhistorisch en landschappelijk waardevolle omgeving ligt, zijn wij met de SGP Heuvelruggemeenten van mening dat maatwerk nodig is om deze waarden te respecteren. Gedacht wordt aan beperkte kantoorfuncties, overstappunt voor verschillende vervoerswijzen en knooppunt voor de recreatieve infrastructuur. De bestaande bebouwingsgrens is verder bepalend voor de rode contour, waarbinnen incidenteel kleine afrondingen mogelijk zijn. De rode contour houdt rekening met een beperkte uitbreiding van het stationsgebied voor parkeren en stedelijke doeleinden. Daarbij is een voorwaarde dat deze invulling bijdraagt aan een duidelijke kwaliteitsverbetering en dat een verdere belasting van het gebied wordt voorkomen. De herstructurering van het stationsgebied, waarvoor de gemeenten Driebergen en Zeist gezamenlijk een plan opstellen, mag niet leiden tot grootschalige ontwikkelingen.

Gemeente Houten

Houten

De kern Houten heeft een aflopende opvangtaak voor het stadsgewest. Na de ontwikkeling van het noordelijke deel van Houten is de VINEX-locatie Houten-Zuid gestart als voortzetting van de opvangfunctie. Het grootste deel daarvan is inmiddels gerealiseerd. Daarmee is een belangrijke bijdrage geleverd aan een uitgebalanceerde en een in ruimtelijk opzicht geconcentreerde verstedelijking in het stadsgewest, als tegenhanger van een terughoudend verstedelijkingsbeleid in gebieden elders waar verstedelijking minder wenselijk is.

Uitgegaan wordt van een woningbouwprogramma van 2300 woningen voor de hele gemeente. Het grootste deel daarvan betreft restcapaciteit in Houten-Zuid, waar een verhoging van de bebouwingsdichtheid ten opzichte van de oorspronkelijke opzet nog extra capaciteit oplevert. Speciale aandacht is nodig voor de gevolgen van de specifieke demografische opbouw van de bevolking door de snelle groei en de daarmee samenhangende aard van de behoefte aan woonmilieus en voorzieningen. In het westen wordt de A27 als grens aangehouden en is het gebied tussen de rondweg en de A27 als stedelijk gebied aangeduid. Dit duidelijk afgebakende restgebied is al deels verstedelijkt en wordt gedomineerd door de omringende verstedelijking. In de zone langs het Amsterdam-Rijnkanaal nabij bedrijventerrein De Meerpaal bevindt zich nog een agrarisch gebied van enige omvang, dat buiten de bebouwingcontour is gelaten. Deze zone, die goed past in de stedelijke structuur van Houten, is van strategisch belang voor mogelijke functieveranderingen op wat langere termijn en moet voornamelijk als reservegebied worden gezien. Op dit moment achten wij een contour niet nodig; ook is nog niet aan te geven wat de meest wenselijke bestemming is. Voortzetting van de ecologische verbinding langs het Amsterdam-Rijnkanaal speelt daarbij een rol.

De huidige verkeersontsluiting van Houten op het hoofdwegennet is kwetsbaar. De ontsluiting ondervindt grote afwikkelingsproblemen. Er is behoefte aan een extra ontsluiting van Houten op het hoofdwegennet. De gemeente Houten wil bij voorkeur een aansluiting op de A12 bij Bunnik. Gebleken is dat dit uit verkeerskundig oogpunt, de meest structurele oplossing is. De betrokken partijen onderzoeken samen de haalbaarheid van deze mogelijkheid, in samenhang met de verkeersafwikkeling van de N229 en de ontsluiting van het Kromme Rijngebied. Onder meer worden in het project A12-Salto de verkeerskundige effecten in het invloedsgebied van een nieuwe aansluiting op A12 in beeld gebracht. Blijkt dat een aansluiting op de A12 niet haalbaar is dan opteert de gemeente Houten voor een extra aansluiting op de A27 (via de Kanaaldijk zuid).

Het woningbouwprogramma van 2300 is vrijwel geheel te realiseren door het benutten van de restcapaciteit. Wij hebben geen nieuwe uitbreiding opgenomen.

Bedrijventerrein De Schaft zal de komende jaren worden geherstructureerd. De belangrijkste restcapaciteit

bevindt zich in De Meerpaal (35 ha) en Hofstad IV (8 ha). Er wordt niet voorzien in verdere uitbreiding van bedrijventerreinen.

't Goy

In grote lijnen wordt de contour bepaald door de aanwezige bebouwing van deze kleine kern. Met maatwerk zijn incidentele inbreidingsmogelijkheden niet uitgesloten.

Schalkwijk

Ook in Schalkwijk is de bestaande bebouwing van de kern uitgangspunt voor de bebouwingscontour. De contour is dusdanig vormgegeven dat er beperkte inbreidings- en afrondingsmogelijkheden zijn. De lintvormige structuur is aangeduid als stedelijk gebied voor zover die duidelijk de kenmerken draagt van kernvorming en stedelijke functies omvat. Waar de agrarische functies domineren en het omringende gebied zich als agrarisch buitengebied manifesteert, is de lintbebouwing buiten de contour gelaten.

Tull en 't Waal

In grote lijnen wordt voor deze kern de contour bepaald door de bestaande bebouwing. De kern ligt in het inundatiegebied van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en heeft in het kader van de visie Panorama Krayenhoff II de aanduiding 'open velden'. In beginsel moeten deze gebieden zo veel mogelijk open blijven (zie verder paragraaf 4.3 Cultureel erfgoed). Verruiming van de contour is in principe niet mogelijk maar door de ruime structuur zijn binnen de contour incidenteel met maatwerk inbreidingsmogelijkheden aanwezig.

Gemeente Maarssen

Maarssen

Maarssen heeft in het verleden met de ontwikkeling van Maarssenbroek een stadsgewestelijke opvangtaak vervuld en daarmee de structuur van het stadsgewest een noordelijke uitloper gegeven. Maarssen en Maarssenbroek onderscheiden zich duidelijk van elkaar. De kern Maarssen is de oorspronkelijke stedelijke kern aan de Vecht met een historisch centrum en kenmerken van de cultuurhistorisch van belang zijnde buitenplaatszone. In het oosten bevindt zich het landschap van het Noorderpark. De noordelijke grens van Maarssen bestaat uit een open gebied met diverse functies, waar de meande-

rende Vecht dominant aanwezig is. In zuidoostelijke richting ligt de meest recente uitbreiding Zandweg-Oostwaard, tot aan de N230 Zuilense Ring. Het Amsterdam-Rijnkanaal is een duidelijke barrière in het zuidwesten. Maarssenbroek is een vrij compact stedelijk gebied, waar vooral herstructurering in het centrumgebied aandacht vraagt. Tussen Maarssen en Breukelen ligt een open zone, waarvan de instandhouding belangrijk is als geleiding tussen beide kernen, mede ten behoeve van de open relatie tussen het Groene Hartgebied oostelijk en westelijk van de A2 en de Vecht.

Uitgegaan wordt van een woningbouwprogramma voor de gemeente Maarssen van ruim 1100 woningen. Hiervoor beschikt Maarssen over rest- en inbreidingscapaciteit en vooral ook over transformatiemogelijkheden. Tussen Maarssen en Utrecht liggen bedrijfsfuncties op het DSM-terrein die kunnen worden omgezet in een woonfunctie (ongeveer 500 woningen). Hiermee kan een belangrijke kwaliteitswinst worden behaald. Ook een deel van het gebied Oostwaard kan bij deze ontwikkelingen worden betrokken. De ligging langs de Vecht stelt wel voorwaarden aan de wijze waarop de verstedelijking de natuurlijke en cultuurhistorische waarden van deze rivier respecteert. De polder Oostwaard heeft een ander karakter dan het herontwikkelde DSM-terrein. De landschappelijke eisen van de Belvédère Vechtvisie vormen het uitgangspunt voor een herontwikkeling die zich voornamelijk beperkt tot het rioolwaterzuiveringsterrein (rwzi). Om deze reden kiezen wij voor een open contour ter hoogte van de rwzi, die ruimte biedt aan maximaal 72 wooneenheden. Hierbij dient veel zorg besteed te worden aan beeldkwaliteit, met name waar het de Vechtoever betreft. In het gebied bij de Oostkanaaldijk (Ballasthaven, begraafplaats e.d.) zijn enkele incidentele bestemmingen aanwezig, los van het stedelijk gebied. Deze kunnen eventueel voor transformatie c.q. uitbreiding in aanmerking komen. Hiervoor is ter plaatse geen contouraanduiding opgenomen. Ook hier dient dan zorg te worden besteed aan de beeldkwaliteit. De grenzen van de ruimtelijke mogelijkheden zijn daarmee in grote lijnen bereikt. Er is geen verdere uitbreiding van het stedelijk gebied gepland.

Speciale aandacht is wenselijk voor het gebied dat globaal gezien wordt begrensd door de N230 Zuilense Ring, Sweserengseweg, Maarsseveensevaart, Westbroekse Binnenweg en Burgemeester Huyde-

coperweg. In dit gebied is een diversiteit aan functies aanwezig, waardoor het oorspronkelijke karakter van landelijk gebied is vermengd met (semi-)stedelijke functies, recreatie, glastuinbouw enzovoort. De kwaliteit van het gebied is hierdoor in de loop van de tijd sterk teruggelopen. Het beleid is erop gericht waar mogelijk de omgevingskwaliteit te verbeteren en ongewenste gebruiksvormen met de bijbehorende bebouwing te saneren. Het bebouwingspatroon met de afwisseling tussen open ruimten en stedelijk gebruik is dermate diffuus dat een bebouwingscontour voor dit gebied geen juiste optie is om een proces van kwaliteitsverbetering optimaal te sturen. Om de gewenste kwaliteitslag mogelijk te maken moet in beginsel met maatwerk een meer genuanceerde benadering mogelijk zijn dan voor het reguliere buitengebied. Voor een structurele en uitgebalanceerde aanpak van het verschuiven, transformeren en creëren van functies achten wij het gewenst dat de gemeente voor dit gebied een ruimtelijke visie opstelt met een financieel-economische onderbouwing. Hierin moet duidelijk worden aangegeven op welke wijze en met welke instrumenten de kwaliteitsverbetering tot stand kan komen. Uitgangspunt is dat de kwaliteitsverbetering van het gebied substantieel moet zijn en dat daarbij de hoeveelheid bebouwing, verharding en stedelijke functies in het gebied vermindert.

9

Oud Zuilen

Voor deze kern, gelegen in de waardevolle Vechtzone, zijn geen uitbreidingsmogelijkheden opgenomen.

Tienhoven

Deze kern is een van de lintvormige dorpen in het Noorderparkgebied. Evenals voor de overige kernen in het Noorderpark is een contour opgenomen voor het deel van het dorp waar duidelijk sprake is van kernvorming. Dit houdt echter tevens in dat zorgvuldig wordt omgegaan met de open ruimten in de bebouwingsstructuur. Behoud hiervan is immers mede bepalend voor het afwisselende beeld en de oorspronkelijkheid van het dorpsbeeld. Er is geen uitbreidingsruimte gepland.

Gemeente Nieuwegein

Nieuwegein

De gemeente heeft in het stadsgewest een belangrijke opvangfunctie vervuld, die inmiddels is beëindigd. De rol van Nieuwegein in de zuidflank van

het stadsgewest moet worden geactualiseerd, mede door de ontwikkeling van Leidsche Rijn, Houten en op termijn Rijnenburg. Met name de ontwikkeling van laatstgenoemde locatie zal gevolgen hebben voor de infrastructuur in het noordelijke deel van Nieuwegein, doordat Rijnenburg door de ligging een duidelijke relatie zal krijgen met zowel Nieuwegein als Leidsche Rijn. Het stedelijk gebied is duidelijk afgebakend door de A2, de A12 en verschillende watergangen. De kern is opgebouwd uit een groot aantal woonwijken, die in verschillende fasen zijn ontstaan. Er zijn nog open restgebieden met ontwikkelingsmogelijkheden.

De aandacht zal zich vooral richten op het herstructureren van het bestaande stedelijk gebied. Dit gebied draagt de kenmerken van een snelle groei in een relatief korte periode. Nu de groeifase is beëindigd, is het herijken van de stedelijke functies, de kwaliteit, het imago en de wijzigende woonbehoeften het belangrijkste. Deze 'nazorg' van de voormalige groeikern zal extra inspanning vragen om waar nodig bestaande situaties te veranderen in eigentijdse vormen en functies. Dat geldt voor onder andere het stadscentrum, waar in een verbeterslag kantoren, vrijetijdsvoorzieningen en woningen worden ontwikkeld, die moeten bijdragen aan de status van een vitale kern met een breed werkgelegenheids- en voorzieningsprofiel. In dit proces zullen delen van de kern veranderen en zal door intensief ruimtegebruik extra bouwcapaciteit worden gegenereerd. Belangrijk daarbij is de samenhang met de structuur van het hele stedelijk gebied van Nieuwegein.

Voor Nieuwegein wordt uitgegaan van een woningbouwprogramma van 2400 woningen. Er zijn geen uitbreidingsmogelijkheden voorzien, wat een efficiënte en creatieve inbreiding en transformatie van het bestaande stedelijk gebied nodig maakt. De rode contour volgt de begrenzing van het bestaande stedelijk gebied. Het park Oudegein als grote groene eenheid is buiten de rode contour gelaten overeenkomstig het beleid van de gemeente. De onbebouwde maar onder stedelijke invloed staande zone in Galecop en Blokhoeve valt binnen de contour.

Voor het ontwikkelen van werkgelegenheid is in Nieuwegein nog relatief veel ruimte. De capaciteit van Galecopperzoom is 10 hectare netto. Het gebied het Klooster had reeds de aanduiding bedrijventerrein in het streekplan van 1994 hetgeen in het nieuwe streekplan wordt overgenomen. De capaciteit is thans netto

73 hectare. Het bedrijventerrein heeft een functie t.b.v. voornamelijk arbeidsextensieve bedrijven, voor een deel in samenhang met mogelijke herstructurering van stedelijke gebieden elders in het stadsgewest. Er is ook ruimte voor watergebonden bedrijven, waarvoor een locatie aan het Amsterdam Rijnkanaal nabij de oeververbinding van de A27 de meest geschikte optie is. Er moet rekening worden gehouden met een ecologische verbindingzone langs het Lekkanaal, die tevens een cultuurhistorische functie zal vervullen t.b.v. de Nieuwe Hollandsche Waterlinie. Bij de uitwerking en inrichting van het gebied moet tevens rekening worden gehouden met de waterhuishouding (aangepast aan de natte omstandigheden en ruimte voor waterberging) en met de milieueffecten van de bedrijfsbestemming. Een eventuele verbreding van het Lekkanaal is in studie. Binnen de rode contour is voldoende ruimte aanwezig voor een wenselijke goede visuele inpassing en aankleding van het bedrijventerrein. Verder is er nog een capaciteit van 16 hectare op de locatie Nieuwraven (de gemeente overweegt hiervoor een andere locatie). Verdere uitbreiding van het aantal hectares bedrijventerrein achten wij niet noodzakelijk.

Gemeente Utrecht

Utrecht

Utrecht is het centrale stedelijke zwaartepunt van de provincie Utrecht en een van de hoofdkernen in de Randstad. Belangrijke uitgangspunten zijn het opvoeren van de stedelijke kwaliteiten en het intensiveren, transformeren en inbreiden. Er is een concentratie van hoogwaardige voorzieningen en een specialisatie op hoogwaardige en kennisintensieve werkgelegenheid. De stad is knooppunt in het nationale netwerk van infrastructuur en heeft een historische binnenstad met een internationale allure. In het centrum worden woningen, voorzieningen en hoogwaardige werkgelegenheid gerealiseerd die zowel de stedenbouwkundige kwaliteit als de allure van de stad zullen verhogen. Rondom de historische kern is een schil van latere stadsuitbreidingen tot stand gekomen, gevolgd door een tweede ring van grote naoorlogse woonwijken, zoals Kanaleneiland, Lunetten en Overvecht. In diverse woonwijken is stedelijke vernieuwing nodig (o.a. Kanaleneiland en Overvecht). Waardevolle industriële landschappen concentreren zich langs de historische waterassen van de Leidsche en de Vaartsche Rijn en het Amsterdam-Rijnkanaal. In Leidsche Rijn wordt

een grote uitbreiding gerealiseerd, met de opgave de oude en de nieuwe stad goed met elkaar te verbinden en voor elkaar te ontsluiten. De stad Utrecht vervult een belangrijke opvangfunctie voor het stadsgewest en een deel van het omringende gebied.

Voor de stad Utrecht wordt uitgegaan van een woningbouwprogramma van ruim 31.000 woningen. Deze grote bouwopgave kan voor het grootste deel worden uitgevoerd door het benutten van restcapaciteiten en door nieuwe inbreidingen en transformaties. De voortgaande ontwikkeling van Leidsche Rijn neemt daarbij een belangrijke plaats in. Daarnaast bedraagt de binnenstedelijke nieuwe inbreidingscapaciteit ongeveer 7000 woningen.

In De Uithof kunnen ongeveer 1500 woningen voor studentenhuisvesting worden gebouwd, als een uitbreiding van de woonfunctie met bijbehorende voorzieningen in het universiteitscentrum. Deze studentenwoningen zijn niet opgenomen in het woningbouwprogramma van 31.000. Bij de verdere inrichting van De Uithof moet er rekening worden gehouden met de waterhuishouding, vanwege de lage ligging van het gebied.

De contour valt grotendeels samen met het stedelijk of verstedelijkte gebied van Utrecht. De oostelijke contour, waarmee De Uithof wordt begrensd, loopt gedeeltelijk langs de Bisschopswetering. Daarbij is het van het grootste belang bij de inrichting van het gebied rekening te houden met de waarden van het naastgelegen landgoed Oostbroek, door een overwegend groene overgang in te richten. Aan de oostkant van de stad is de A27 een aanknopingspunt voor de ligging van de rode contour. Uitzondering hierop vormen het park Bloeyendaal nabij fort De Bilt evenals het grootste deel van Maarschalkerweerd. De omvang en groene kwaliteit van deze gebieden rechtvaardigt een landelijk gebied-aanduiding, om deze kwaliteiten een betere bescherming te geven. Voor aanverwante functies op grond van gebleken behoefte vanuit het stedelijk gebied zijn er met maatwerk beperkte mogelijkheden binnen deze zone. De nadruk ligt echter op de versterking van de recreatieve-, park- en sportwaarde. Voor het gebied nabij de Weg tot de Wetenschap/Weg naar Rhijnauwen geeft de ligging binnen de rode contour mogelijkheden voor stedelijke voorzieningen.

Aan de west- en noordzijde van Vleuten (Haarzicht) is de contour zodanig getrokken dat daarmee de voorgenomen afronding van Leidsche Rijn inclusief

de grootschalige groenvoorzieningen (Haarrijne Plas) kan worden vormgegeven. Daarbij wordt uitgegaan van voldoende afstand tot het landgoed Haarzuilens ter bescherming van de ecologische, landschappelijke en recreatieve kwaliteiten.

Er is een tekort aan locaties met vrijetijdsvoorzieningen, met name in de stad Utrecht. Het stationsgebied is aangewezen als optie en hiervoor bestaat al een globaal programma. Tevens bekijken wij met de gemeente of rondom het voetbalstadion op de locatie Maarschalkerweerd een gecombineerde topsportlocatie kan worden ontwikkeld. De ontsluiting is een belangrijk criterium bij de afweging. Ook in Leidsche Rijn is extra aandacht nodig voor vrijetijdsvoorzieningen. De omgeving van het centraal station en de belangrijkste stadstoegangswegen bieden kansen om door toevoeging van beeldbepalende stedenbouwkundige elementen de stedelijke allure van de stad Utrecht te benadrukken. Het centrum van Leidsche Rijn is een goede locatie voor het verder ontwikkelen van stedelijke en hoogwaardige kantoren en voorzieningen. Deze locatie biedt veel kansen voor een verdere ontwikkeling tot het tweede centrum van de stad, waarbij voorzieningen en kantoren gemengd kunnen worden met een centrum stedelijk woonmilieu. Het Leidsche Park centraal in het ontwikkelingsgebied, is als groenelement van formaat belangrijk voor de kwaliteit van Leidsche Rijn. Voorts is het van belang de meubelboulevard op Kanaleneiland te herstructureren.

Het woningbouwprogramma kan vrijwel geheel via nieuwe inbreiding en de bestaande restcapaciteit in Leidsche Rijn worden gerealiseerd. We gaan verder uit van het starten van de ontwikkeling van Rijnenburg tot een nieuw woongebied en ruimte voor bedrijven aan het eind van de streekplanperiode. In programmatische zin zijn we daarbij uitgegaan van de realisatie van ongeveer 2000 woningen in de periode tot 2015. De totale plancapaciteit van Rijnenburg bedraagt 5000 tot 8000 woningen. Met dit aantal en de daaraan verbonden bebouwingsdichtheid kan goed worden ingespeeld op het integreren van water in het inrichtingsconcept alsmede het nastreven van een hoogwaardig woonmilieu. Wij gaan uit van een totale capaciteit van bedrijventerreinen in Rijnenburg van bruto 100 hectare. De start van de ontwikkeling voor 2015 geeft overigens ook de mogelijkheid om eerder met de uitgifte van bedrijventerrein te beginnen. In programmatische zin hebben we hier geen

aantallen hectares voor opgenomen bij de nieuwe locaties bedrijventerreinen.

Voor de locatie als geheel wordt uitgegaan van een dusdanige capaciteit dat wordt voortgeborduurd op de structuur van het compacte stadsgewest. Hoewel enerzijds een hoogwaardig woonmilieu met het duurdere woonsegment uitgangspunt is voor Rijnenburg is tegelijkertijd een efficiënt ruimtegebruik eveneens van belang om het risico van extra vraag naar andere uitbreidingslocaties zo beperkt mogelijk te houden. Bij de verdere uitwerking van de plannen (waarbij ook andere betrokken partijen betrokken worden) moet in de komende jaren met verschillende aandachtspunten rekening worden gehouden. Hierbij moet voor het noordelijk deel van het gebied het stedenbouwkundig ontwerp en de inrichting afgestemd worden op de (zeer) natte omstandigheden en de geringe draagkracht van de bodem. Via een dotterlandschapbenadering kan de woningbouwontwikkeling in relatie de waterberging vorm worden gegeven. Bovendien geldt voor het gehele gebied dat er een aanzienlijke wateropgave ligt ten behoeve van Nieuwegein. Het is essentieel en een absolute voorwaarde, dat vóórafgaand aan de start van de ontwikkeling de ontsluiting van Rijnenburg via de weg (onder meer op de A2 en de A12) en met het openbaar vervoer goed is geregeld. De succesfactor voor grootschalige verstedelijking ter leniging van een grote behoefte aan woonruimte en bedrijventerreinen is hiervan in bepalende mate afhankelijk. De verkeersgevolgen dienen voor de woongebieden van de omliggende gemeenten daarbij zo beperkt mogelijk te blijven.

Bij de verdere uitwerking van de plannen stellen wij verder een randvoorwaarde met betrekking tot de fasering. Wij vinden het van belang dat daarbij voldoende aandacht is voor de ontwikkeling van de locatie Leidsche Rijn. Ook hechten wij veel waarde aan het realiseren van de inbreidingsopgave; de herontwikkeling van het bestaand stedelijk gebied met voldoende kwaliteiten blijft voor ons van belang.

De stad Utrecht beschikt over voldoende resterende capaciteit voor zowel kantoren als bedrijven. Onder andere is er restcapaciteit bedrijventerreinen op de locaties De Wetering (29 ha), Haarrijn (25 ha), Papendorp (17 ha) en Strijkviertel (52 ha). De Utrechtse bedrijventerreinen vervullen een regionale opvangfunctie, maar ze hebben ook een functie voor de minder plaatsgebonden bedrijven uit het deelgebied West-Utrecht.

Het universiteitscentrum De Uithof heeft een groeiende relatie met het bedrijfsleven. Het ontwikkelen van een sciencepark (vormen van bedrijvigheid die qua aard en kennisniveau nauw verband houden met de universiteit en de medische centra) biedt aan deze trend ruimtelijke mogelijkheden. Deze ontwikkeling geeft ook een kwalitatieve impuls aan de regio. Momenteel wordt onderzocht waar precies en hoe dat kan worden ontwikkeld. Het is de verwachting dat de eerstkomende jaren nieuwbouw waarschijnlijk nog niet aan de orde zal zijn omdat bestaande ruimte beschikbaar komt. Voor de lange termijn willen we enkele hectares reserveren voor onderwijsgerelateerde bedrijfsmatige activiteiten die passen in het concept van een sciencepark.

In paragraaf 6.4 (Wonen) hebben we al gesteld dat de gemeente Utrecht een belangrijke rol voor de provincie vervult en dat daarom een sterke positie van de stad van belang is. De stad Utrecht kampt met een aantal problemen die (mede) te maken hebben met de lokale woningmarkt. Enerzijds is er een tekort aan exclusieve woningen en groenstedelijke woonmilieus. Mensen met hogere inkomens trekken mede daarom naar omliggende gemeenten. Anderzijds kampt de stad met de bekende grootstedelijke problemen in vooral de grootschalige (naoorlogse) wijken met veel sociale huurwoningen (flats), dit mede vanwege de eenzijdige samenstelling van de woningvoorraad. Stedelijke vernieuwing, en dan met name transformatie en herstructurering, is nodig. De stad heeft daarover een convenant gesloten met de woningcorporaties. Utrecht staat voor een enorme opgave om deze problemen op te lossen, maar de stad kan het niet alleen. Utrecht maakt deel uit van het regionale woningmarktgebied van het stadsgewest.

Als provincie kunnen we met een goede ruimtelijke ordening een bijdrage leveren aan het oplossen van de stadproblemen. Daarbij zijn ook van belang de uitgangspunten van zo veel mogelijk gelijke keuzevrijheid voor de verschillende inkomensgroepen en het tegengaan van ruimtelijke segregatie naar inkomen. Onze bijdrage kan bestaan uit het bieden van extra ruimte (in aantallen woningen) in regiogemeenten voor kwalitatief goede sociale woningbouw (huurwoningen). Daarmee kan het proces van transformatie en herstructurering in de stad worden ondersteund. Met de partners (gemeenten en corporaties) zullen we over de invulling van deze extra ruimte (in aantallen woningen) afspraken moeten maken. Daarbij denken wij aan bijvoorbeeld het aangeven

van dichtheden en woonmilieus bij het woningbouwprogramma per gemeente, voorrang voor stedelijke vernieuwingsurgente (Huisvestingswet), financiële compensatie voor regiogemeenten als de stedelijke vernieuwingsopgaven van deze gemeenten dat aantoonbaar nodig maakt (ISV).

Haarzuilens

Voor de kleine kern, die door cultuurhistorische kenmerken en de ligging ten opzichte van het landgoed Haarzuilens bijzondere waarde heeft, zijn geen uitbreidingsmogelijkheden opgenomen.

Gemeente Vianen

Vianen

Tot vóór de provinciale herindeling vervulde Vianen een beperkte taak voor de opvang van de omringende Zuid-Hollandse regio. Ondanks de ligging aan de andere zijde van de Lek maakt Vianen door functionele relaties deel uit van het stadsgewest Utrecht. Het feit dat de gemeente in het Groene Hart ligt, stelt beperkingen aan de ontwikkelingsruimte. Verder is er een wisselwerking met de grote bouwoopgave elders in het stadsgewest Utrecht, met name Leidsche Rijn en Houten.

Begonnen als een klein vestingstadje aan de rivier heeft ook Vianen de afgelopen decennia een ingrijpende ontwikkeling doorgemaakt. De strategische ligging aan de A2 en de A27 heeft hier veel aan bijgedragen. Aan de oost-, zuid- en westzijde van de historische binnenstad zijn woonwijken en bedrijventerreinen ontwikkeld. Aan de noordzijde vormt de Lekdijk een duidelijke fysieke begrenzing van het stedelijk gebied. In het oosten vormt de A27 nu nog de bebouwingsgrens. Aan de westzijde zijn de woonwijk Monnikenhof en het bedrijventerrein De Biezen op de gebruikelijke wijze afgerond.

Er is een woningbouwprogramma voor de gehele gemeente van in totaal 500 woningen, waarbij het accent ligt op de kern Vianen. Binnen het stedelijk gebied bevinden zich verschillende inbreidings- en transformatielocaties. Voor de realisering van het programma zijn geen uitbreidingslocaties nodig. Het al geplande bedrijventerrein Gaasperwaard aan de oostzijde van de A27 is restcapaciteit. In totaliteit gaat het binnen de streekplanperiode om dertig hectare. Het gedeeltelijk goedgekeurde bestemmingsplan Gaasperwaard t.b.v. de bedrijfsbestemming ter

grootte van 19 ha maakt onderdeel uit van de genoemde 30 ha restcapaciteit. Bij de ontwikkelingen in Gaasperwaard is het wenselijk de cultuurhistorische en landschappelijke waarde van de karakteristieke Biezenweg te beschermen. In de komende jaren worden de bedrijventerreinen De Hagen en De Biezen geherstructureerd. Fase 2 van Gaasperwaard is een ontwikkelingsmogelijkheid voor de langere termijn ná de streekplanperiode.

Everdingen

De kleine kern aan de Lekdijk heeft door de structuur en de ligging van de contour bescheiden inbreidingsmogelijkheden, die met maatwerk kunnen worden ingevuld. Er zijn geen uitbreidingsmogelijkheden opgenomen.

Hagestein

Ook Hagestein heeft als kern de eigen identiteit weten te behouden door een bescheiden ontwikkeling. Er zijn beperkte inbreidingsmogelijkheden aanwezig en er worden geen uitbreidingen voorzien.

Zijderveld

Voor deze kern geldt, evenals voor de andere kleine kernen in de gemeente Vianen, een terughoudend verstedelijkingsbeleid. De contour omvat de bestaande bebouwing en daarbinnen rest met maatwerk enige inbreidingscapaciteit.

Gemeente IJsselstein

IJsselstein

IJsselstein ligt aan de zuidwestzijde van het stadsgewest Utrecht aan de rand van het Groene Hart. In de afgelopen decennia heeft IJsselstein een sterke ontwikkeling doorgemaakt, waarbij verschillende woonwijken rondom de historische binnenstad zijn gesitueerd. De woonwijken zijn hoofdzakelijk traditioneel van opzet, waarbij de randen geen bijzondere kwaliteiten hebben meegekregen. De afgelopen streekplanperiode is de woonwijk Zenderpark gebouwd voor de regio. De bouw van deze wijk komt binnenkort in het eindstadium. De N210 vormt een barrière tussen deze nieuwe wijk en het centrum. Om Zenderpark ruimtelijk en functioneel goed op bestaand stedelijk gebied te kunnen aansluiten, is de provinciale weg in zuidelijke richting omgelegd. De begrenzing van de stedelijke kern is vooral aan de west- en zuidzijde duidelijk gemarkeerd. In het westen wordt dit bepaald

door de gemeentegrens en de kavelstructuur van het aangrenzende agrarische gebied. De zuidelijke rand van IJsselstein wordt gevormd door de bebouwing van Zenderpark met de omgeleide N210 als harde en logische afronding van de kern. Alleen de noordelijke begrenzing van de kern is vrij rafelig. Tussen de kern en de A2 bevindt zich een zone met gevarieerde gebruiksfuncties en open ruimten. Functioneel kan dit worden toegerekend naar de kern, waarmee niet de suggestie wordt gewekt dat de zone als geheel kan verstedelijken.

Er is een woningbouwprogramma van 800 woningen. Dit programma is te realiseren door het benutten van restcapaciteit, inbreiden en transformeren. Met name het reconstrueren van enkele bedrijventerreinen nabij de binnenstad, waaronder het gebied IJsseloever, levert niet alleen ruimtelijke kwaliteitswinst op, maar het genereert ook woningbouwcapaciteit. Bij het bepalen van de omvang van het programma is rekening gehouden met de grote stedelijke ontwikkelingen in Leidsche Rijn en in een later stadium in Rijnenburg. Deze samenhang met de groeitaken op korte afstand elders in het stadsgewest is evident, omdat de ligging van IJsselstein aan de rand van het Groene Hart vooral aan de west- en zuidzijde beperkingen voor de ruimtelijke ontwikkelingen met zich meebrengt. Aan de zuidzijde gaat het daarbij met name om het gebied van de Kromme IJssel. Delen van dit landschappelijk zeer waardevolle gebied zijn opgenomen in de EHS. Daarnaast biedt het gebied potenties voor het verbeteren van het recreatief medegebruik (landelijk gebied 1). Verstedelijking is mede om deze reden geen goede optie.

Gemeente Zeist

Zeist

Zeist ligt in het groene deel van het stadsgewest Utrecht, waarbij de waarden van de Utrechtse Heuvelrug, de gradiëntzone langs de Stichtse Lustwarande en de overgang naar het Kromme Rijnlandschap de toon zetten. Dit houdt in dat de verstedelijking aan beperkingen is gebonden. In wisselwerking met de opvangfunctie elders in het stadsgewest dient het beschermen van de groene kwaliteiten in Zeist een belangrijke afwegingsfactor te zijn in relatie tot verstedelijkingsambities. Zeist heeft een rijke historie in de bouwcultuur, met een grote hoeveelheid beeldbepalende gebouwen. Dit is het gevolg van de

grote aantrekkingskracht van het groene villadorp en daardoor de gebleken bereidheid te investeren in exclusieve vormen van bebouwing met vaak een bijzondere architectonische waarde.

De kern heeft verder een gevarieerde structuur van hoge bebouwing in bijvoorbeeld Vollenhove, exclusieve woonmilieus in onder andere het Lyceumkwartier en Hoge Dennen, grote uitbreidingen in Zeist-West en gemengde stedelijke milieus in en rondom het centrum. De zone van de Stichtse Lustwarande is in cultuurhistorisch opzicht zeer belangrijk. Het gebied rondom Kerckebosch in het oosten met de zone Molenbosch tussen de Arnhemse Bovenweg en de Dribergseweg heeft afwisselend bosgebiedjes, woondoeleinden en een concentratie van woonzorgvoorzieningen. Het huidige stedelijk gebied grenst aan waardevolle gebieden of wordt door de A28 duidelijk ruimtelijk afgebakend.

Bosch en Duin/Huis ter Heide is een gebied met een mix van ruime woonbebouwing in een bosomgeving. Vooral in de eerstgenoemde buurt domineert het groene karakter. Er is hier geen sprake van kernvorming. Door het gebied lopen ecologische verbindingen, wat illustratief is voor de dominantie van het groen in het extensief bebouwde gebied. Om die reden is deze zone niet als stedelijk gebied aangeduid. Voor Huis ter Heide is de situatie in zoverre verschillend dat daar een zekere concentratie van woonbebouwing is te onderscheiden die een aanduiding als stedelijk gebied wel rechtvaardigt.

Al decennia lang wordt gesproken over deconcentratie van het regionaal woonwagencentrum Beukbergen, gevestigd in de gemeente Zeist. De deconcentratie is nooit gerealiseerd, vanwege het ontbreken van voldoende geschikte locaties elders in de regio en door gebrek aan draagvlak onder de bewoners. Het centrum vraagt nu aandacht vanwege de brandonveilige situatie en het ontbreken van een specifiek planologisch regime. Wij ondersteunen de intentie van de gemeente en het Woonwagenschap te komen tot een oplossing van de problematiek door herinrichting van de huidige locatie. Deze aanpak biedt naar onze mening de beste mogelijkheid voor een structurele oplossing binnen afzienbare tijd. Groot knelpunt is echter de geluidscontour van vliegbasis Soesterberg (zie paragraaf 8.5 Militaire terreinen).

Voor de gehele gemeente Zeist wordt uitgegaan van een woningbouwprogramma van 1700 woningen (bruto toevoeging aan de woningvoorraad) dat kan

worden ingevuld door het benutten van restcapaciteit en inbreidingen. Onderdeel hiervan is onder andere de realisatie van een buurtschap voor de zorg met aanvullende woningbouw in het Sanatoriumbos. Daarnaast bestaat voor Zeist in beginsel de mogelijkheid voor nog ongeveer 1500 woningen en 7 hectare (bruto) nieuw bedrijventerrein, die aan het stadsgewest Utrecht zijn toegekend. Dit is afhankelijk van het project Hart van de Heuvelrug, waarbij moet worden bepaald in welke verhouding dit aantal staat tot het realiseren of reconstrueren van groene structuren in het centrale deel van de Utrechtse Heuvelrug. De aard van het project, de procesgang en de 'spelregels' van het project zijn beschreven in paragraaf 7.9 (De Utrechtse Heuvelrug). Ten aanzien van de 7 hectare verwijzen wij naar voetnoot 3 bij tabel 9.2B aan het begin van deze paragraaf.

Eerste concreet resultaat van het project is de pilot Zorginstellingen Heuvelrug. Hierin gaat het erom dat bewoners van de zorginstelling Dennendal in Den Dolder op termijn verhuizen naar locaties met meer integratiemogelijkheden en dat er bij de zorginstelling Sterrenberg (onderdeel van de stichting Abrona) woningbouw wordt mogelijk gemaakt, eveneens ter bevordering van de integratiemogelijkheden. De winst op het gebied van zorg gaat hand in hand met de winst voor natuur. De oppervlakte vrijkomende natuur in de EHS bij Dennendal is groter dan het verlies aan bos bij Sterrenberg, dat niet tot de EHS behoort. Over de pilot Zorginstellingen is inmiddels een overeenkomst getekend. In deze overeenkomst is de koppeling van rode en groene functies gelegd waarmee voldoende zekerheid is over de realisatie van groene compenserende maatregelen. De woningbouwcapaciteit op de locatie Sterrenberg is 480 woningen, waarvan 80 voor de zorg. De locatie is in samenhang met het woonwagencentrum Beukbergen voorzien van een rode contour. Het is van belang, dat de groene zone tussen de Amersfoortseweg en het woonwagencentrum Beukbergen gehandhaafd blijft en zo mogelijk wordt verbeterd.

Over de overige uitkomsten van het project Hart van de Heuvelrug bestaat verder nog onvoldoende zekerheid, evenals over de verstedelijkingslocaties (voor de nog resterende 1100 'boven de markt hangende' woningen) die hierbij in het geding zijn.

Bij de Krakelingweg is een uitbreiding van circa drie hectare bedrijventerrein voorzien, die gezien de ligging niet voor zware bedrijvigheid is bestemd. De uitbreiding is gekoppeld aan het verleggen van de

Krakelingweg (verleggen van het tracé met directe aansluiting op de N238). Het bedrijventerrein Eland is afgerond; er wordt niet voorzien in uitbreiding. Op het zuidelijke deel van het terrein Oud Zandbergen is er circa drie à vier hectare ruimte voor het uitplaatsen van garagebedrijven uit de kern van Zeist. De lichtuitstraling vanuit de nieuwe autoboulevard mag de ecologische verbindingzone bij Abrona niet hinderen. Een afscherming (aan één van beide zijde) is noodzakelijk. Voor het noordelijke deel van het gebied Oud Zandbergen is het gewenst de cultuurhistorische en landschappelijke waarden te respecteren. Op het Sigmaterrein aan de Woudenbergseweg is, op grond van vigerend beleid, de herontwikkeling van een bedrijventerrein (voormalig verffabriek) voorzien. Het gaat daarbij om een netto capaciteit van circa 1,5 hectare (het bruto oppervlakte van het terrein mag maximaal 3,5 hectare zijn). Het bedrijventerrein is bedoeld voor lokale (uit de kernen van de gemeente Zeist) te verplaatsen bedrijven. Zeist is een economisch sterke gemeente met mogelijkheden voor kleinschalige, hoogwaardige vestigingslocaties.

Voor de ook door ons voorgestane kwaliteitsverbetering bij de reconstructie van het station Driebergen-Zeist verwijzen we naar de beschrijving van de gemeente Driebergen-Rijsenburg. De verkeerskundige consequenties aan de westkant van Soesterberg

t.g.v. stedelijke ontwikkelingen daar (Sterrenberg/Beukbergen) en in de kern Soesterberg zelf heeft de aandacht. Wij zullen samen met de betrokken gemeenten een ontsluitingsplan uitwerken.

Austerlitz

De kern ligt in een bosgebied en op korte afstand van Zeist. Het karakter wordt in belangrijke mate bepaald door de dominante aanwezigheid van het bos rondom de kern, die door de geringe omvang van het dorp sterk wordt ervaren. Daardoor heeft de kern een grote mate van eigenheid. Aan de noordoost zijde van de kern is er een nieuwe uitbreidingsmogelijkheid opgenomen. Het gaat daarbij om een gebied van in totaal circa 4 hectare (ongeveer 100 woningen). Met het verstedelijken van deze terreinen, die voor een deel een extensief bedrijfsmatig gebruik hebben, zijn geen bijzondere waarden in het geding.

Den Dolder

Het karakter van Den Dolder wordt eveneens gedomineerd door het omringende bosgebied. Aan de noordzijde van de kern kunnen bestaande sportvelden worden omgezet in woningbouw. Aan de westzijde van het dorp nabij de Schröder van der Kolklaan is in samenhang met het verplaatsen van de sportvelden en de eventuele vestiging van andere voorzieningen een afronding mogelijk; de juiste begrenzing daarvan moet nog worden bepaald.

10. Ruimtelijk beleid voor gewest Eemland

Dankzij de uitstekende verbindingen via snelweg en spoor en de strategische ligging ten opzichte van het oosten en noorden van Nederland en Flevoland is gewest Eemland uitgegroeid tot het tweede stedelijke concentratiepunt in de provincie Utrecht. Het deelgebied heeft een belangrijke verzorgings- en opvangfunctie voor de directe omgeving. Door het concentreren van de verstedelijking in Vathorst wordt de druk op de overige kernen in het gebied deels weggenomen.

Eemland heeft functionele relaties met het stedelijk netwerk van de Noordvleugel van de Randstad. In de Noordvleugel leggen de stedelijke ontwikkelingen van de Amsterdamse regio en Almere een sterk accent op het toekomstige ruimtelijke beeld en de netwerkrelaties. De rol van het deelgebied in de Noordvleugel kan worden versterkt door de aanleg van de Stichtse Lijn, een nieuwe railverbinding tussen Utrecht en Almere. Op de langere termijn (na de streekplanperiode) kan een rechtstreekse railverbinding (de Amersfoortse Lijn) een schakel vormen tussen gewest Eemland en Almere. Hierdoor zal dit deel van de Noordvleugel nog meer als een samenhangend stedelijk netwerk functioneren.

10.1 Landelijk gebied

Het hele streekplandeelgebied is onderdeel van het Reconstructieplan Gelderse Vallei en Utrecht-Oost. Het provinciale ruimtelijk beleid voor

het landelijk gebied komt ook tot uiting in dit Reconstructieplan. Overigens zijn dit streekplan en het Reconstructieplan op elkaar afgestemd.

Heuvelrug

Het centrale deel van de Heuvelrug ligt grotendeels in gewest Eemland. Dit gebied is dan ook essentieel voor de eenheid van de Heuvelrug. In het project Hart van de Heuvelrug (zie paragraaf 7.9) wordt hier verder invulling aan gegeven, onder meer door het realiseren van een robuuste groene hoofdstructuur. Ontsnippering en realisatie van groene corridors ten oosten van Soesterberg en ten oosten van Den Dolder zijn daarbij noodzakelijke schakels.

De Stulp, Pijnenburg, de Korte en Lange Duinen bij Soest, het Hazewater en delen van de Stompert, de Leuserheide en de Vlasakkers hebben wij aangeduid als landelijk gebied 4. Het recreatief medegebruik van deze gebieden blijft gehandhaafd, maar incidenteel zal het beter worden afgestemd op de natuur. Voor het behouden en versterken van de ecologische relaties op de Heuvelrug zijn maatregelen voor ontsnippering noodzakelijk. Cultuurhistorische eenheden en oude begrenzingen mogen daarbij niet worden aangetast. Het op beperkte schaal omvormen van bos naar open natuur vergroot de ecologische en recreatieve waarde en kan onderliggende cultuurhistorische patronen zichtbaar maken en herstellen. Deze initiatieven ondersteunen wij. Op basis van de Boswet moeten boswaarden die hierdoor verloren gaan worden gecompenseerd.

Wij streven ernaar de aanwezige agrarische enclaves een meer op de natuur afgestemde inrichting te geven. Veel van deze enclaves zijn begrensd als zoekgebied voor nieuwe natuur.

In de streekplanperiode stopt het militair gebruik van een deel van de Leuserheide en Den Treek. In overleg met onze partners zullen wij verder invulling geven aan de Ecologische Hoofdstructuur in deze twee gebieden.

Delen van de overgangen van de Heuvelrug naar de Eempolders en de Vallei zijn van groot belang voor

de natuur. Deze liggen vooral ter hoogte van de grote landgoederen. Bij Baarn is dat kasteel Groeneveld, ten zuiden van Amersfoort Den Treek.

De Heuvelrug heeft in hydrologisch opzicht grote invloed op de overgangen naar en delen van de Eempolders en de Vallei. De aan kwel gebonden, minder algemeen voorkomende vegetaties zijn hier bewijzen van. Herstel van ecologische relaties tussen de hogere delen van de Heuvelrug, de flanken en de lagere gebieden is van groot belang. Vooral in het gebied van Den Treek en in de polders ten westen van Soest zetten wij hier op in.

Veel grondwater voor de drinkwaterwinning komt uit de Heuvelrug. Het is van belang het infiltratiegebied te beschermen tegen verontreinigingen. Hiertoe zijn in het gewest Eemland diverse grondwaterbeschermingsgebieden (Amersfoort-Berg, Soestduinen, Soest, Amersfoort-Hogeweg en Amersfoort-Koedijkerweg) en 100-jaarsaandachtsgebieden aangewezen. Met name bij de flanken van de Heuvelrug moet bij ruimtelijke ontwikkelingen rekening worden gehouden met eventuele gevolgen voor de (grond)waterkwaliteit en grondwaterstanden.

De cultuurhistorische kwaliteit van de Heuvelrug en omgeving manifesteert zich in de historische binnenstad van Amersfoort en het Bergkwartier, de koninklijke bossen en villaparken in de zone Baarn-Bilthoven-Zeist, de grote landgoederen in de Vallei en de Amersfoortsestraatweg met haar 17de eeuwse vakkenverkeveling. Wij vinden het belangrijk dat laan- en zichtlijnstelsels in de koninklijke bossen rondom Soestdijk en de grote buitenplaatsen rondom Baarn helder blijven en worden benadrukt. In de villawijken is het behoud van de stedenbouwkundige structuur en de architectonische karakteristieken belangrijk. Behoud geldt eveneens voor cultuurhistorisch waardevolle onderdelen van instellingen en voor kazernecomplexen, zoals onderdelen van de vliegbasis Soesterberg. De ontwikkelingsmogelijkheden van de vliegbasis worden gezien in het kader van het project Hart van de Heuvelrug.

De bossen van de Heuvelrug zijn van bovenregionaal belang voor de recreatie. Er liggen hier veel terreinen voor verblijfsrecreatie en concentratiepunten, zoals het Henschotermeer en de Pyramide van Austerlitz. Het door dagrecreanten druk bezochte Henschotermeer ligt in de ecologisch en cultuurhistorisch zeer waardevolle rand van de Heuvelrug

(landelijk gebied 3). Vanuit recreatief oogpunt leent het Henschotermeer zich voor een meer hoogwaardige inrichting. Als bij plannen daarvoor ook de omgeving van het dagrecreatieterrein in beeld wordt gebracht wegen wij de ecologische en cultuurhistorische belangen zwaar mee. Voor de EHS geldt daarbij het 'nee, tenzij'-regime. Door het cultuurhistorische herstel van de Pyramide is dit gebied toeristisch-recreatief nog aantrekkelijker geworden. Vooral de bossen in de driehoek Amersfoort-Hilversum-Zeist, zoals de Lage Vuursche, De Leijen-Ridderoordsbos, De Paltz-Soestduinen en gedeelten van het landgoed Den Treek, worden druk bezocht. Grote delen hiervan hebben wij als landelijk gebied 3 aangeduid. Deze bosgebieden moeten goed bereikbaar en ontsloten blijven. Bij Lage Vuursche hebben wij een stiltegebied aangewezen.

Omgeving stad Amersfoort

Voor een groot deel van de (toekomstige) inwoners van Amersfoort liggen de bossen en recreatiegebieden buiten de stad relatief ver weg. Bovendien is het aan nieuwe stadswijken van Amersfoort grenzende landelijk gebied beperkt ontsloten en er zijn te weinig mogelijkheden om te recreëren. Daarom is de aanleg van recreatieve voorzieningen en groen in de directe omgeving van Amersfoort van groot belang. De gebieden die hiervoor primair in aanmerking komen, hebben wij de aanduiding landelijk gebied 1 gegeven. Wij streven ernaar in de streekplanperiode, in nauwe samenwerking met de gemeente Amersfoort en het gewest Eemland, circa 330 hectare groen en blauw in en rondom Amersfoort te realiseren. De afspraken hierover zijn opgenomen in de Woningbouwafspraken. Het gaat hierbij om de locaties:

- Vathorst Noord, circa 150 hectare recreatief groen, met daarbij speciale aandacht voor een zorgvuldige overgang naar het open gebied Arkemheen (zie ook paragraaf 10.2 Stedelijk gebied);
- De Schammer, circa 80 hectare recreatief groen;
- Wieken-Vinkenhoef, circa 100 hectare extensief recreatiegebied aan de oostzijde van Amersfoort.

Het programma van 330 hectare zal niet alleen worden ingezet om terreinen specifiek in te richten voor recreatie, maar eveneens voor de aanleg van een netwerk van recreatieve verbindingen in het buitengebied. De uitwerking van het programma en het exact toedelen van hectaren vindt plaats via afzonderlijke projecten. Mogelijkheden om ook rondom de overige kernen in dit streekplandeelgebied routestructuren aan te leggen benutten wij.

Voor de ontwikkeling ten noorden van de Laak is de landschapsstrategie stad-land zoals omschreven in paragraaf 7.4 relevant. Uit een visie moet blijken dat de ontwikkeling van dit gebied leidt tot een goede overgang stad-land vanuit de groene invalshoek die rekening houdt met het versterken van landschap en recreatie (zie ook kernbeschrijving Amersfoort in 10.2).

De Schammer (landelijk gebied 1) krijgt inhoud in het gelijknamige project van Agenda 2010. Hiermee wordt voorzien in een ook in het Strategisch Gebiedsperspectief Vallei aangegeven behoefte. In De Schammer worden voorzieningen voor recreatie gecombineerd met het ontwikkelen van nieuwe natuurwaarden. Het gebied krijgt een op kleinschalige recreatie afgestemde inrichting. Mede omdat het gebied moet fungeren als waterberging staan wij ontwikkelingen die daarmee in strijd zijn, zoals verblijfsrecreatie, niet toe. De natuur krijgt een extra impuls door de aanleg van ecologische verbindingzones langs de Barneveldsche Beek en het Valleikanaal. Het gebied rond Stoutenburg kenmerkt zich door een kleinschalige verweving van functies. Wij zien hier in toenemende mate ruimte voor extensieve vormen van recreatie (landelijk gebied 3).

Voor de lange termijn zien wij kansen voor het uitbreiden van het Hoevenlakense bos en de aanleg van multifunctioneel bos in het gebied tussen de A28 en de spoorlijn (De Flier-Zuid).

Daarnaast moet zwaar worden ingezet op het herstructureren van bestaand groen in en om de stad. Hierbij gaat het met name om het versterken en uitbreiden van de recreatieve functie van De Schans, Bokkeduinen, Birkhoven en Nimmerdor (landelijk gebied 1) en om de aanleg en verbetering van recreatieve verbindingen van en naar de stad. De Eem en de Heiligenbergerbeek met de er langs gelegen landgoederen Randenbroek, Heiligenberg en Lockhorst zijn belangrijke ecologische schakels. Bij waters zijn als ecologische verbindingzone opgenomen op de kaart 'gebieden binnen groene contouren'. Hier gelegen percelen bestaande natuur behoren eveneens tot de EHS. Natuurontwikkeling langs beide groenblauwe aders kan worden gecombineerd met recreatief medegebruik (landelijk gebied 3).

Landgoed Coelhorst/Weerhorst kan in goede afstemming met de eigenaar beter toegankelijk worden gemaakt voor fietsers en vooral wandelaars.

In dit deelgebied is een tekort aan golfbanen.

Kansrijke initiatieven voor de aanleg daarvan zullen wij ondersteunen. Ook het ontwikkelen van verblijfsrecreatie in de Vallei dicht bij Amersfoort ondersteunen wij. Voorwaarde hierbij is wel dat de ontwikkeling te verenigen is met de andere functies van het landelijk gebied.

Vallei

Het landschap van de Vallei is kleinschalig, met een afwisseling van natuur, landbouw, landgoederen, houtwallen en een stelsel van beken die van oost naar west stromen. De beken in de Gelderse Vallei zullen in de toekomst een belangrijke rol vervullen als ecologische verbindingen. Wij willen dit combineren met meer mogelijkheden voor recreatief medegebruik. Overeenkomstig het Strategisch Gebiedsperspectief Vallei kiezen wij voor versterken van het bekenstelsel, waarvoor waterhuishoudkundige maatregelen worden getroffen.

De Vallei kampt nu al met wateroverlast. Zonder aanvullende maatregelen zal deze overlast in de toekomst alleen maar toenemen. Wij hebben daarom, in nauwe samenspraak met Waterschap Vallei en Eem, langs de Barneveldse en Esvelderbeek en langs het Valleikanaal waterbergingsgebieden opgenomen. Binnen de waterbergingsgebieden staan wij geen ontwikkelingen toe die in strijd zijn met de waterbergingsfunctie.

Uitvoering van het Reconstructieplan Gelderse Vallei/Utrecht-Oost is een belangrijke motor voor het ontwikkelen van de Vallei. De landbouw in dit gebied is in het algemeen kleinschalig, met veel intensieve veehouderij. De ontwikkeling van de intensieve veehouderij wordt nader bepaald in het Reconstructieplan.

Delen van het Valleigebied zijn abiotisch en biotisch zeer waardevol. Deze waarden concentreren zich vooral op en rondom de grote landgoederen Den Treek, De Boom en Geerestein. De landgoederen hebben wij overwegend als landelijk gebied 3 aangeduid. Nieuwe natuur versterkt de bestaande natuur en kan bijdragen aan het veilig stellen van deze cultuurhistorisch waardevolle ensembles. Dit laatste vraagt de nodige zorgvuldigheid bij de planvorming en de uitvoering. Wij streven naar het ontwikkelen van nieuwe natuur – in de vorm van schraalland, bos en beekbegeleidende beplanting – op en nabij de landgoederen en ten oosten van Leusden, in samenhang

met agrarisch natuurbeheer. Het boskerngebied de Schoolsteegbosjes (landelijk gebied 4) speelt in dit geheel een belangrijke rol. Bestaande en nieuwe natuur in de zone Den Treek-De Boom-richting Achterveld kan een belangrijke bouwsteen zijn voor een wellicht op termijn te ontwikkelen robuuste ecologische verbinding tussen de Heuvelrug en de Veluwe. Aan de oostelijke flank van de Heuvelrug zien wij, buiten de EHS, goede kansen om met nieuwe landgoederen de kwaliteit van het gebied verder te verhogen. Essentieel daarbij is dat eventuele nieuwe landgoederen qua situering, schaal en vormgeving aansluiten bij de gebiedskarakteristiek. Ook is juist de Vallei een gebied waar de toepassing van ruimte voor ruimte landschappelijke winst kan opleveren. In het gebied Den Treek onderzoeken wij de mogelijkheid van een nieuw stiltegebied (zie paragraaf 7.3 Milieuaspecten groene ruimte).

Eempolders

Centrale doelstelling voor het landschap van de Eempolders is het behoud van het gave, open karakter van het gebied. Een goede agrarische structuur biedt daarvoor een goede garantie. De landbouw hier bestaat hoofdzakelijk uit melkveehouderij. Dankzij de uitvoering van een landinrichtingsproject zijn de agrarische gebruiksmogelijkheden sterk verbeterd. Landbouw als drager en beheerder van de open ruimte betekent dat in dit gebied de primair grondgebonden veehouderij zich verder kan ontwikkelen (landelijk gebied 2).

Eemland dankt zijn leegheid en openheid aan de eeuwenlange strijd tegen de Zuiderzee. Behoud van de kenmerken van deze strijd staat voor ons voorop. De meest markante getuigen daarvan zijn het eenzijdige bebouwingslint van de Wakkerendijk, het oude Bunschoten en de waaien langs de dijken. Bij Bunschoten is het belangrijk dat de oude stadsgrens aan de oostkant van de kern goed herkenbaar blijft. Wij willen voorkomen dat de historische, ecologische en landschappelijke relatie tussen gewest Eemland en het Gelderse Arkemheen wordt verbroken. De Eem en de voor natuur ingerichte uiterwaarden en polders die eraan grenzen, zijn ecologisch van grote waarde. De botanisch waardevolle graslanden in deze polders zijn ook van belang voor weidevogels, ganzen en wilde zwanen.

Vanwege de natuurstatus heeft het Eemmeer voor de toervaart voornamelijk een doorgangsfunctie. Uitbreiding van de jachthaven langs het meer en

de rivier de Eem staan wij alleen toe voorzover dit noodzakelijk is voor de duurzame voortzetting van het bedrijf en de ruimtelijke kwaliteit verbetert. Bij dit laatste gaat het om het versterken van de landschappelijke en ecologische waarden van het gebied. Hiernaast onderzoeken wij, samen met betrokken gemeenten, of er mogelijkheden zijn om - met inachtneming van de recreatieve functie van de Eem - goederenvervoer over de rivier verder te stimuleren. Naar verwachting is het onderzoek eind 2004 afgerond.

Voor de recreant staat het beleven van rust en ruimte voorop in Eemland. Kansen om het netwerk van fiets- en wandelpaden te verfijnen zullen wij benutten. De Eem is een belangrijke schakel tussen de stad Amersfoort en het buitengebied. De groenplannen voor Coelhorst dragen bij aan het versterken van de schakel. Een van de maatregelen die wij in dat verband willen treffen, is het herstellen en openstellen van oude jaagpaden. Een aanzienlijk deel van de Eempolders is aangewezen als stiltegebied.

In deze regio is versterking van de dijken aan de orde (paragraaf 8.1 Veiligheid). Door een vrijwaringszone langs de primaire waterkeringen in te stellen voorkomen wij dat ruimtelijke ontwikkelingen plaatsvinden die een eventuele dijkverzwaring of andere maatregelen bemoeilijken. Enkele buitendijks gelegen bebouwde delen van Amersfoort en Baarn voldoen niet aan de veiligheidsnormen. In verband hiermee is het noodzakelijk om voor dit gebied maatregelen te treffen, zodat wel aan de normen wordt voldaan. Wij stellen samen met de gemeenten, Waterschap Vallei en Eem en Rijkswaterstaat een veiligheidsvisie op.

10.2 Stedelijk gebied

In deze paragraaf geven wij een beeld van ons ruimtelijk beleid voor het stedelijk gebied van het gewest Eemland. Als eerste geeft een tabel voor alle gemeenten in het gewest de gehanteerde kwantiteiten voor wonen en werken. Ook van de verwachte relevante infrastructurele maatregelen hebben we een opsomming opgenomen. Vervolgens wordt per gemeente en per kern de gewenste ruimtelijke ontwikkeling voor wonen en werken geschetst.

Bodem

Binnen het gewest Eemland bevinden zich met name op militaire terreinen en voormalige bedrijven-

terreinen grootschalige grondwaterverontreinigingen. Voorbeelden van verontreinigde locaties zijn het MCW-terrein in Leusden (defensierrein) en het Kodakterrein in Soestduinen (voormalig bedrijventerrein). Door de zandige bodemopbouw van dit deelgebied kunnen verontreinigingen zich relatief gemakkelijk verspreiden in het grondwater, waardoor de problematiek zich over een grote oppervlakte uitstrekt.

Met name waar grootschalige verontreinigingen een drinkwaterwinningzone (kunnen) bedreigen of waar verontreiniging op voormalige bedrijventerreinen een functieverandering in de weg staan is aandacht voor en aanpak van de bodemverontreiniging van belang. Ten behoeve van de Woningbouwafspraken tot 2010 voor het gewest Eemland zijn bodemsaneringsmiddelen gereserveerd. Voor binnenstede-

lijke nieuwbouwlocaties zullen die middelen vooral worden gebruikt voor het saneren van grondwater en verontreinigingen als gevolg van (voormalige) bedrijfsmatige activiteiten en in het veenweidegebied vooral voor het saneren van verhardingsmateriaal en asbest.

Water

Bij in- en uitbreidingen moet voldoende ruimte worden aangehouden voor wateropvang en waterberging. Hiervoor is meer ruimte nodig dan waar men in het verleden vanuit is gegaan. Door klimaatverandering (meer neerslag in de winter) is de grondwaterstand gestegen; als gevolg hiervan moet er anders gebouwd worden. Dit is overigens vooral een ontwerptechnische randvoorwaarde.

Er geldt een inspanningsverplichting voor gemeenten om duurzaam stedelijk waterbeheer zoveel mogelijk te integreren in de ruimtelijke plannen (zie ook paragraaf 4.2 – Water in de stedelijke omgeving).

Wonen (zie tabel 10.2A)

In paragraaf 6.3 (Rode contouren) is aangegeven dat de in tabel opgenomen capaciteiten op restcapaciteiten en nieuwe inbreidingslocaties mede gebruikt zijn voor het bepalen van de hoeveelheid ruimte die nodig is voor nieuwe uitbreidingslocaties. Vandaar dat deze een indicatief karakter hebben. Blijkt in de streekplanperiode dat op een restcapaciteits- of inbreidingslocatie een groter aantal woningen kan worden gerealiseerd.

Tabel 10.2A: woningbouwprogramma 2005–2015 gewest Eemland; (afgeronde aantallen)

	Woning- voorraad 1-1-2005	Restcapaciteit per 1-1-2005 (indicatief)	Nieuwe inbreiding 2005-2015 (indicatief)	Nieuwe uitbreiding 2005-2015	Woningbouw programma 2005-2015	% groei t.o.v. voorraad 2005
Amersfoort	57.060	9.750	3.400	0	13.150	23.0%
Baarn	10.440	70	380	200	650	6.2%
Bunschoten	6.880	330	20	1.640	1.990	28.9%
Eemnes	3.400	150	50	250	450	13.2%
Leusden	11.370	950	450	100	1.500	13.2%
Soest	19.170	560	140	500 ¹⁾	700 + 500 ¹⁾	6.3%
Woudenberg	4.210	200	100	200 ²⁾	500 ³⁾	11.9%
Gewest Eemland	112.530	12.010	4.540	2.890	19.440	17.3%

¹⁾ 500 woningen in kader van Hart van Heuvelrugproject; deze hangen ‘boven de markt’ en zijn nog niet aan een locatie toegewezen. Bij onvoldoende zekerheid over compenserende groene maatregelen wordt voor deze stedelijke ontwikkeling elders in het gewest een locatie (of locaties) gezocht. (Zie ook de passage over Hart van Heuvelrug in paragraaf 7.9 De Utrechtse Heuvelrug.)

²⁾ in totaal gaat het om 280 woningen waarvan echter 80 woningen zijn te faseren voor de periode ná 2015.

³⁾ In de streekplanperiode is er verder de mogelijkheid van een afrondende bebouwing met maximaal 54 woningen als compensatieproject in het kader van de Regeling Beëindiging Veehouderijtakken. Deze maken geen onderdeel uit van het in de tabel aangegeven gemeentelijke woningbouwprogramma van 500 woningen.

liseerd dan bij de vaststelling van het streekplan werd voorzien of dat een extra inbreidingslocatie wordt ontwikkeld, dan zal de ophoging van de capaciteit niet in mindering worden gebracht op het opgenomen aantal woningen op uitbreidingslocaties.

In het gewest Eemland is momenteel een tekort aan het centrum stedelijke en het groenstedelijke woonmilieu. Door de nieuwbouw in Vathorst is er aan het eind van de streekplanperiode sprake van een overschot aan groenstedelijk woonmilieu. Een deel van Vathorst zal echter een meer centrum stedelijke invulling krijgen, een ander deel zal juist extensiever worden ingevuld waardoor het een meer dorps karakter zal krijgen. Na de voltooiing van Vathorst is er in ieder geval geen behoefte meer aan uitbreiding van het groenstedelijke woonmilieu. Een deel van het overschot aan compacte naoorlogse woonmilieus zal door herstructurering moeten worden getransformeerd.

Werken

Tabel 10.2B: programma werken 2005–2015 gewest Eemland

	<i>Bedrijventerrein aantal netto ha restcapaciteit per 1-1-2003¹⁾</i>	<i>Bedrijventerrein aantal bruto ha nieuwe locaties 2005-2015</i>
Amersfoort	80	15
Baarn		5
Bunschoten	5.9	30 ¹⁾
Eemnes		10
Leusden	1.7	
Soest	7.7	10 en 8 ²⁾
Woudenberg		20
Gewest Eemland	95.3	98

¹⁾ van deze 30 hectare aan de zuidzijde van Bunschoten is 20 hectare bestemd voor verplaatsing van Zuidwenk.

²⁾ in totaal 18 hectare in kader van Hart van Heuvelrugproject; hiervan is reeds 10 ha toegerekend aan locatie Richelleweg boven de aanwezige restcapaciteit van bruto 5 hectare De overige 8 ha hangen ‘boven de markt’ en zijn nog niet aan een locatie toegewezen. Bij onvoldoende zekerheid over compenserende groene maatregelen zal voor deze stedelijke ontwikkeling elders in het gewest een locatie (of locaties) worden gezocht. (Zie ook de passage over Hart van de Heuvelrug in paragraaf 7.9 De Utrechtse Heuvelrug.)

³⁾ de opgenomen aantallen restcapaciteit hebben betrekking op de periode vanaf 2003 en wijken daarmee af van de in paragraaf 6.5 (Werken) genoemde restcapaciteit van 350 hectare netto (als totaal van de vier deelgebieden) vanaf 2005 ter bepaling van de totale opgave aan nieuw bedrijventerrein.

Een aantal nieuwe locaties voor bedrijventerrein is ook dan wel specifiek bestemd voor uit te plaatsen bedrijven. Dit is in de kernbeschrijvingen aangegeven. In overleg met gemeenten wordt nagegaan hoe deze locaties worden ingevuld en of er mogelijkheden zijn voor uit te plaatsen bedrijven uit omliggende gemeenten. Een aantal van de nieuwe locaties bedrijventerreinen is bestemd voor regionale opvang. Ook dit is bij de kernbeschrijvingen aangegeven.

In het gewest was per 1 januari 2002 de restcapaciteit aan kantorenlocaties ruim 285.000 m² bvo voor de streekplanperiode 2005-2015. Grote locaties zijn nog aanwezig in onder andere Amersfoort (bijv. Trapezium en Vathorst).

Infrastructuur

Voor het verbeteren van de infrastructuur zijn verschillende projecten van belang.

- A1 Eemnes-Barneveld: een planstudie wordt uitgevoerd; capaciteitsvergroting is noodzakelijk.
- A27 Utrecht-Stichtse Brug: aanleg van een enkele plusstrook tussen Utrecht en knooppunt Eemnes (2005-2006) en op langere termijn verdere capaciteitsvergroting op het gehele traject. Oostelijk van Utrecht is ontmenging van verkeer gewenst.
- A28 Utrecht-Amersfoort-Hoevelaken (A1): aanleg van een enkele spitsstrook tussen Utrecht en Leusden Zuid en een plusstrook tussen Leusden Zuid en Hoevelaken (A1) inclusief weefvakken en een aanpassing van het knooppunt Hoevelaken (2005-2008) en op langere termijn verdere capaciteitsvergroting nodig, inclusief parallelstructuur ter hoogte van Amersfoort en capaciteitsvergroting van het Knooppunt Hoevelaken.
- De gemeente Amersfoort onderzoekt de verkeerskundige noodzaak van het verbeteren van de westelijke ontsluiting (westtangent). Vooral snog wachten wij de initiatieven van de gemeente af. Eventuele voorstellen zullen wij nadrukkelijk integraal afwegen. Daarbij zullen ook inpassingsaspecten worden meegenomen. In het SMPU hebben wij overigens als voorwaarde gesteld dat eventuele maatregelen niet mogen leiden tot een sterke toename van het doorgaand verkeer.
- N221-A28: verbeteren van de verbinding N221-A28 (traject Stichtse Ronde–A28 richting Utrecht), na 2011.
- N234: verbeteren van de doorstroming bij de A27 en de N238. Als eerste wordt op korte termijn het kruispunt N234-N221 aangepakt (met een aantal

maatregelen wordt beoogd de verkeersveiligheid te verhogen en de doorstroming te bevorderen).

In het kader van het openbaar vervoer:

- Stichtse Lijn: ontwikkelen van een hoogwaardige verbinding tussen Utrecht en Almere in samenhang met een aansluiting op de Gooise Ring; Nader onderzoek in de periode 2004-2007.
- In de loop van de streekplanperiode zal het concept Randstadspoor operationeel zijn.
- Ook voor het busvervoer zal de inzet zijn meer kwaliteit te bieden. De maatregelen tot kwaliteitsverbetering van het openbaar vervoer vinden plaats gedurende de hele streekplanperiode. De aandacht wordt met name gericht op de kwaliteitsverbetering op de corridors en op het verbeteren van de aansluitingen op het regionale spoorvervoer. De belangrijkste corridors in het gewest Eemland zijn Amersfoort-De Bilt/Zeist-Utrecht, Amersfoort-Leusden-Woudenberg (via De Wieken), Amersfoort-Veenendaal, Amersfoort-Soest-Hilversum, Amersfoort-Bunschoten, en de as Vathorst-Amersfoort CS (via Wieken/Vinkenhoef).

Om de verbinding tussen Amersfoort en Veenendaal te verbeteren is in 2002 nagegaan of een lightrailverbinding via de oude spoordijk haalbaar is. Gebleken is dat de reactiveren van de spoorlijn Amersfoort-Kesteren (zogenoemde PON-lijn) geen prioriteit heeft, gelet op de te geringe vervoerswaarde. In dit kader wordt ook verwezen naar paragraaf 11.2 (onder kopje infrastructuur).

Op grond van de Spoedwet wordt door benuttingsmaatregelen de capaciteit van verschillende autosnelwegen, waaronder de A28 vergroot. Ten aanzien van de consequenties hiervan wordt verwezen naar paragraaf 5.2.

Ruimtelijke ontwikkelingen per kern

Gemeente Amersfoort

Amersfoort

Gedurende de hele streekplanperiode verzorgt Amersfoort een opvangfunctie voor het noordoostelijke gedeelte van de provincie. De verstedelijking wordt in belangrijke mate geconcentreerd op de locatie Vathorst. Verder wordt ingezet op een zorgvuldig ruimtegebruik binnen het stedelijk gebied door verdichting en transformatie van stedelijke functies.

Gezien deze rol van Amersfoort geldt voor de overige gemeenten een terughoudend verstedelijkingsbeleid. De uitbreidingen hebben met name in noordelijke richting plaatsgevonden, omdat in het zuiden de bosgebieden van de Heuvelrug beperkingen opleggen. Rond de haven aan de Eem vinden we nog diverse getuigenissen van het industrieel verleden, het Soesterkwartier als karakteristieke arbeiderswijk inbegrepen. Industrieel erfgoed is eveneens aanwezig op de stationslocatie in de vorm van spoorwegwerkplaatsen.

Aan de oostzijde moet een ruimtelijke scheiding met Leusden in stand blijven en speelt de waterhuishouding voor eventuele verstedelijkingsopties een beperkende rol. In Hoogland-West wordt voorrang gegeven aan de agrarische functies.

De gemeente heeft een economisch sterke positie op het gebied van bedrijven, kantoren en detailhandel. De stagnerende kantorenmarkt leidt in Amersfoort tot meer leegstand dan wenselijk is. De verwachting is echter dat deze markt binnen enkele jaren door een aantrekkende groei zal herstellen.

Uitgegaan wordt van een woningbouwprogramma van 13.150 woningen, waarvan naast de restcapaciteit in Vathorst, een groot deel (ca 3400) binnenstedelijk kan worden gerealiseerd. Het aantal 3400 is mede gebaseerd op gemeentelijke informatie. De locaties Spoorwegemplacement, Lichtenberg, Randenbroek, Eemcentrum en Gildenkwartier bieden mogelijkheden voor verdichting, transformatie en reconstructie. Daarnaast kan een uitbreiding van het stedelijk gebied plaatsvinden voor een bedrijventerrein van bruto 15 hectare in het gebied Vinkenhoef, aan de noordoostzijde van het knooppunt A1/A28. Dit bedrijventerrein is ook bestemd voor regionale opvang, bijvoorbeeld uit Leusden. Dit is een uitbreiding naast de nog beschikbare restcapaciteit (40 ha in Vathorst en 40 ha in De Wieken). Het bedrijventerrein Isselt wordt in de streekplanperiode geherstructureerd. In verband met een verwachte explosieve groei van het goederenvervoer over de weg willen wij multimodaal goederenvervoer zo veel mogelijk bevorderen. Naast de aan het Amsterdam-Rijnkanaal gelegen bedrijventerreinen Lage Weide en 't Klooster in het stadsgewest Utrecht kan Isselt in het gewest Eemland voor een deel tegemoet komen aan de vraag naar watergebonden bedrijvigheid en zo de druk op de wegen verminderen.

Wij willen, in overleg met de gemeente Amersfoort,

een oplossing zoeken voor de woonschepen die in Eem bij de Neonkade liggen. Deze liggen binnen de milieuzonering van het bedrijfsterrein Isselt.

Omdat Vathorst nog een ruime restcapaciteit heeft, zijn voor Amersfoort geen nieuwe uitbreidingslocaties voor woningbouw noodzakelijk.

In de streekplanperiode zal de stationslocatie verder worden ontwikkeld. Onder andere wordt het gebied tussen het station en de binnenstad verbeterd, waarbij naast woningen ook kantoorruimte wordt toegevoegd.

De contour volgt in hoofdzaak de bestaande bebouwing van de kern. In het noorden ligt de contour op de Laak. Het gebied ten noorden van de Laak zal een belangrijke recreatieve functie gaan vervullen voor de inwoners van de wijk Vathorst. Bij de invulling is het van belang dat er aandacht is voor een zorgvuldige overgang naar het open gebied Arkemheen zodat de kernkwaliteiten van het gebied behouden blijven. Verwezen wordt verder naar het in paragraaf 7.4 en 10.1 omschreven beleid omtrent de ontwikkelingsgerichte strategie voor landschap en recreatie, waarin voor Amersfoort-noord de ontwerpdiscipline stedenbouw en landschapbouw in elkaars verlengde moet leiden tot het creëren van een goede overgang stad-land vanuit de groene invalshoek. De aangegeven westelijke contour van Vathorst houdt rekening met de huidige, buiten Vathorst gelegen stortlocatie Smink en met de geplande baggerberging ten noorden hiervan, overeenkomstig de eerder tot stand gekomen provinciale besluitvorming. Wij vinden woningbouw in dit gebied in de streekplanperiode niet aanvaardbaar. In lijn met eerdere besluitvorming moet 92 hectare exclusief bestemd worden voor realisatie van een baggerspeciedepot. In dit gebied zal een baggerberging met een omvang van 2 miljoen m³ te storten bagger en 1 miljoen m³ zandscheiding worden gerealiseerd. Op dit moment is de precieze locatie en omvang van de baggerberging binnen het gebied van 92 hectare nog niet bekend en is dus ook de exacte ligging van de hindercontour nog onbekend. Deze is bepalend voor eventuele andere ontwikkelingen na de streekplanperiode.

Aan de westzijde valt het stedelijk parkgebied Schothorst binnen de contour, evenals de Bokkeduinen ten oosten van de Barchman Wuytierslaan. Het gebied heeft naast stedelijke elementen een groene signatuur. Uitgangspunt is de verhouding tussen beide componenten in stand te

houden en terughoudend te zijn met stedelijke functies. De zuidelijke begrenzing wordt bepaald door uitlopers van het stedelijk gebied, die afgewisseld worden door bosgebieden van redelijk grote omvang. Omdat het boskarakter in het gebied Nimmerdor domineert is dit gebied buiten de rode contour gehouden. Het gebied Klein Zwitserland oostelijk van de Stichtse Rotonde en de zone langs de Laan 1914 liggen binnen de contour omdat deze groene gebieden stedelijke elementen bevatten of duidelijk onder stedelijke invloed staan. Handhaving van de huidige groene waarden is echter uitgangspunt voor deze gebieden.

Dat geldt eveneens voor de binnen de contour gelegen zone rond de Heiligenbergerbeek, die gekenmerkt wordt door sportvoorzieningen, gebouwcomplexen en park. Door deze functies en de relatief smalle lang-gerekte vorm te midden van stedelijk gebied ligt deze zone binnen de rode contour. Uitgangspunt voor de uitwerking in gemeentelijke planvorming is voor dit gebied dat de groene waarden ten opzichte van de huidige situatie tenminste worden gehandhaafd. Kleinschalige verstedelijking die qua volume in beginsel in plaats treedt van reeds aanwezige bebouwing, is aanvaardbaar mits dit geschiedt zonder verdere belasting van de in dit gebied aanwezige ecologische waarden, en mits deze bebouwing landschappelijk verantwoord wordt ingepast in dit gebied.

Het gebied westelijk van de Stichtse Rotonde ligt binnen het plangebied van het project Hart van de Heuvelrug. De aard van dit project, de procesgang en de 'spelregels' zijn beschreven in paragraaf 7.9 (De Utrechtse Heuvelrug). Dit deel van het plangebied kenmerkt zich door een afwisseling van verspreide bebouwing, ingebed in een bosachtige omgeving. Over de uitkomsten van het project Hart van de Heuvelrug bestaat nog onvoldoende zekerheid, ook ten aanzien van dit gebied met onder meer Zon en Schild. Daarom hebben we dit gebied, met uitzondering van de Bernardkazerne (deze viel in streekplan 1994 binnen contour) vooralsnog buiten de contour gelaten.

Gemeente Baarn

Baarn

Voor Baarn geldt een restrictief beleid vanwege de waardevolle omgevingskenmerken en de opvangfunctie van Amersfoort. Baarn heeft door de ligging in bosrijk gebied en de ruime opzet van enkele statige

woonwijken de uitstraling van een groene, vrij exclusieve kern. Rondom het centrum is in noordelijke en oostelijke richting de kern op vrij traditionele wijze uitgebreid tot de grenzen van het huidige stedelijk gebied. Het zuidelijke en het westelijke deel hebben vooral een groen en parkachtig karakter. In de loop van de tijd hebben veel royale villa's plaatsgemaakt voor appartementencomplexen. Hierbij zijn cultuur-historische kenmerken verloren gegaan.

Uitgegaan wordt van een woningbouwprogramma van 650 woningen. Door de ruime structuur en transformatiepotenties van stedelijke functies zijn er verdichtingsmogelijkheden. Van belang is dat bij verdichten de waardebepalende kenmerken van Baarn worden gerespecteerd.

De ligging en begrenzing van de kern staan geen uitbreiding van het stedelijk gebied meer toe. Alleen in de Noordschil tussen de Drakenburgerweg en de A1 ligt een ruimtelijk aanvaardbare mogelijkheid. Deze zone is nu onderdeel van het buitendijkse gebied aan de westzijde van de Eem en heeft goede mogelijkheden voor woningbouw en bedrijventerreinen, zonder dat daarbij waardevol open gebied wordt aangetast. De zone is nu al gedeeltelijk verstedelijkt en kan wat betreft de functie van de ruimte aan de kern worden toegerekend. Er is hier ruimte voor circa 200 woningen en 5 hectare bedrijventerrein, aansluitend op de bestaande bedrijvigheid. Een deel hiervan is bedoeld voor reguliere groei, een deel is bestemd voor Baarnse bedrijven die moeten worden verplaatst. Meer regionaal georiënteerde bedrijven kunnen worden verplaatst naar het te ontwikkelen regionale bedrijventerrein bij Eemnes. Aandachtspunten voor dit gebied zijn dat rekening moet worden gehouden met milieuhinder van het verkeer op de A1 en het feit dat het buitendijks is gelegen. Sinds de wetswijziging van de Wet op de Waterkering is het Markermeer een 'gevaarbron' en voldoen delen van Amersfoort en Baarn niet aan de veiligheidsnormen met betrekking tot overstromingen. Wij gaan daarom, samen met het de gemeenten, Waterschap Vallei en Eem en Rijkswaterstaat uiterlijk in 2005 een veiligheidsvisie opstellen. Wij houden bij het opstellen van deze veiligheidsvisie rekening met de bovengenoemde ruimtelijke ontwikkelingen in de Noordschil.

De gemeente is bezig met het ontwikkelen van een visie omtrent de zorginstellingen Sherpa en Amerpoort. Beide instellingen liggen in een vrij geïsoleerde positie. In de visie wordt uitgegaan van het

'meer naar elkaar toe groeien', waarbij bijvoorbeeld van elkaars voorzieningen gebruik wordt gemaakt. Om de instellingen uit de geïsoleerde positie te halen wordt gedacht aan omgekeerde integratie. Als per saldo sprake is van een kwaliteitsverbetering is het toevoegen van rode elementen acceptabel. Hierbij wordt uitgegaan van het 'rood-voor-groen' principe. Op voorwaarde dat er hoogwaardige hectares groen worden toegevoegd aan de zuidkant van de Amerpoort, ter versterking van de ecologische verbindingszone tussen het Gooi en de Heuvelrug, kan als compensatie worden ingestemd met, naast het verdichten van de bebouwing aan de noord- en oostkant van het terrein, ook een uitbreiding van enkele hectares aansluitend aan de bestaande bebouwing. Met deze visie en de gestelde voorwaarden moet per saldo de kwalitatieve winst voor de natuur worden gegarandeerd.

Bij deze bovengenoemde ontwikkelingen is het van belang ook vroegtijdig aandacht te hebben voor het verkeersaspect (onder andere in verband met de eventuele aanpassingen/reconstructie van omliggende wegen en/of aansluitingen).

Eembrugge

Dit buurtschap ligt in de gemeenten Baarn en Eemnes. Er is een contour opgenomen en bij Eemnes is een beschrijving gegeven.

Lage Vuursche

Deze kleine kern heeft een bijzonder karakter door de ligging in het uitgestrekte bosgebied en de cultuurhistorische waarde van het dorpsgezicht. De kern heeft een grote mate van oorspronkelijkheid behouden, ondanks de overheersende horecafunctie. Door deze combinatie van oude kernvorming en het directe contact met het fraaie bosgebied annex door bos omzoomde open terreintjes heeft deze plek een unieke uitstraling en is het een belangrijke toeristische trekpleister. Ter bescherming van deze kwaliteiten zijn er geen stedelijke uitbreidingsmogelijkheden opgenomen.

Gemeente Bunschoten

Bunschoten-Spakenburg

Door de opvangfunctie van Amersfoort streven we voor de rest van het deelgebied, waaronder Bunschoten, een meer terughoudend beleid na. De kern ligt in open gebied en domineert daardoor de

omgeving. In aansluiting op de kavelstructuur van het omringende gebied is de vorm van Bunschoten-Spakenburg rechthoekig, met uitbreidingen ter weerszijden van de centraal gelegen oorspronkelijke kernen. In de oude kern Bunschoten is de ronde historische structuur nog herkenbaar, met een open gebied ter ondersteuning van de oorspronkelijke sfeer en het eveneens oorspronkelijke karakter. Dit is een waardevol element. De westkant is als afgerond te beschouwen. Aan de oostkant is een uitbreiding in gang gezet en vertoont de kern nog een 'uitsparing' in de stedelijke vorm. Voortzetting van verstedelijking van de hier beschikbare ruimte is een logische optie en borduurt voort op de al ingezette ontwikkelingen. Dit dient echter wel gefaseerd te gebeuren, met in acht nemen van de verstedelijkingsprioriteiten in stadsgewestelijk verband en een efficiënt en zorgvuldig ruimtegebruik. Het gebied aan de noordkant van de kern maakt deel uit van de groene zone langs de Randmeren. De ligging van de gemeente aan deze Randmeren, de kwaliteiten en de recreatieve gebruiksmogelijkheden van de kustzone zijn van betekenis voor de regio. Vergroten van de natuur- en recreatieve functies versterkt de aantrekkelijkheid. Deze ontwikkelingen zijn mogelijk in landelijk gebied 1. Gezien de beeldkwaliteit en de openheid van het landschap is het niet wenselijk de verstedelijking aan de noordwestzijde in het gebied Kortelanden verder uit te breiden. Hierbij willen wij een uitzondering maken voor de realisering van een appartementencomplex voor senioren. Deze dient zo dicht mogelijk bij de bestaande bebouwing te worden gesitueerd, waarbij qua vormgeving wordt afgestemd op de aanwezige bebouwing. De nieuwbouw vormt een relatief klein element in het gebied, dat voor het overige groen zal worden ontwikkeld. Gelet op de onduidelijkheid over de exacte omvang, situering en ontsluiting is de contour ter plaatse onderbroken. Stedelijke uitbreiding aan de oostzijde is in beginsel aanvaardbaar.

Voor de gehele gemeente wordt uitgegaan van een woningbouwprogramma van 1990 woningen. De gemeente heeft zich bereid verklaard de ontsluitingsproblematiek voortvarend ter hand te nemen. In de streekplanperiode zal gestart worden met de transformatie van het bedrijventerrein Zuidwenk tot een woongebied (met naar verwachting ongeveer 500 woningen). Ten behoeve van deze transformatie is een uitbreiding van het bedrijventerrein aan de zuidzijde van de kern voorzien. Het is echter niet de verwachting dat in de streekplanperiode (voor 2015) al

woningen op deze locatie worden opgeleverd. In het bestaand stedelijk gebied zijn daarnaast nog enkele inbreidings- of transformatiemogelijkheden aanwezig (grotendeels al bestaande restcapaciteit). Aan de oostzijde kan een nieuwe stedelijke uitbreiding voor woningbouw worden toegestaan, waarbij de uiterste grens wordt gevormd door de Rengerswetering. De totale capaciteit van deze oostelijke uitbreidingslocatie bedraagt 1600 woningen. Het is denkbaar dat deze capaciteit gedurende de streekplanperiode, gefaseerd, geheel wordt benut. Een eventuele restcapaciteit in 2015, tezamen met de dan vrijkomende mogelijkheden 'Zuidwenk' (500 woningen) geven voldoende perspectief voor woningbouw na 2015. Bij de uitwerking in gemeentelijke planvorming is een zorgvuldige landschappelijke inpassing een randvoorwaarde. Ook is inzicht noodzakelijk in de wijze van ontsluiting en de relatie hiervan met de capaciteit van het wegennet (mobiliteitstoets).

De bestaande restcapaciteit aan bedrijventerreinen bedraagt 5,9 hectare. Aan de zuidzijde van de kern en de bestaande bedrijfsbestemmingen is een nieuwe uitbreiding aanvaardbaar van in totaal bruto 30 hectare. Dit aantal hectaren is opgebouwd uit een terreinbehoefte van 20 ha t.b.v. het verplaatsen van de bedrijven op het huidige bedrijventerrein Zuidwenk en daarnaast een uitbreiding van 10 ha ten behoeve van onder andere een uitbreidingsmogelijkheid voor bedrijf Polynorm op grond van toezeggingen, gedaan in het streekplan 1994. Het bestaande bedrijventerrein Zuidwenk zal worden getransformeerd in een woonbestemming en komt als bedrijvenlocatie na transformatie te vervallen. Bij de ontwikkeling van het gehele bedrijventerrein wordt uitgegaan van een efficiënt ruimtegebruik. Vanwege de zichtbare ligging aan de rand van het open Eemland is een zorgvuldige landschappelijke inpassing noodzakelijk. De ontsluiting is ook een punt van aandacht bij de uitbreiding van het bedrijventerrein.

Eemdijk

De agrarisch georiënteerde kern is omgeven door het open Eemgebied. Door de grote openheid van dat gebied, het concentreren van de gemeentelijke bouwopgave in de hoofdkern Bunschoten en de korte afstand tot Bunschoten is voor Eemdijk slechts een bescheiden bouwprogramma gewenst. Aan de oostzijde is daartoe een uitbreidingslocatie aangegeven voor maximaal 40 woningen. Daarnaast is binnen de contour nog enige ruimte voor inbreiding.

Gemeente Eemnes

Eemnes

De cultuurhistorische waarde van de oorspronkelijke ontwikkelingsas Wakkerendijk/Meentweg is voor de toekomstige ontwikkeling een belangrijk uitgangspunt. Uitbreiding van de kern is ten opzichte van de Laarderweg in gelijke mate in noordelijke en zuidelijke richting tot stand gekomen. Door de ligging van de Wakkerendijk en de A27 zijn er feitelijk geen andere mogelijkheden en zijn de ligging en de vorm van de kern op logische wijze gerelateerd aan de infrastructuur, respectievelijk de oorspronkelijke ontwikkelingsas. De stedelijke structuur is vrij homogeen en overzichtelijk. De noord- en zuidranden zijn niet duidelijk gerelateerd aan bestaande gebiedskenmerken. De groene buffers tussen de lintbebouwing aan de Wakkerendijk/Meentweg enerzijds en de recentere dorpsbebouwing anderzijds vallen buiten de rode contour. Het is van belang dat de waardevolle kwaliteiten van deze groene buffers voor de kern behouden blijven.

Uitgegaan wordt van een woningbouwprogramma van 450 woningen. Naast inbreiding is er aan de zuidzijde van de kern een uitbreidingsmogelijkheid van 250 woningen. Gezien ons beleid ten aanzien van onder andere zorgvuldig ruimtegebruik en het landelijk gebied is het voor ons een voorwaarde dat de voorgestane ontwikkeling direct aansluitend en aaneengesloten aan de bestaande bebouwing van de kern Eemnes wordt gerealiseerd. Daarbij wordt de cultuurhistorisch waardevolle Wakkerendijk ontzien.

Het gewest Eemland is als tweede zwaartepunt in de provincie van belang voor het realiseren van nieuwe bedrijventerreinen. Gezien de ligging van Eemnes ten opzichte van de A27 en in mindere mate de A1 (ontsluitingsaspect) en de spreiding van de aanwezige restcapaciteit aan bedrijventerreinen in de overige gemeenten in het deelgebied, is uitgegaan van een uitbreiding van het bedrijventerrein in het zuidwesten van de kern met bruto 10 hectare aansluitend aan het bestaande terrein. Dit regionale bedrijventerrein is in ieder geval bestemd voor de normale groei van bedrijven uit Eemnes, voor uit te plaatsen bedrijven uit Soest en voor de meer regionaal georiënteerde uit te plaatsen bedrijven uit Baarn. Om een goede afstemming te krijgen tussen vraag en aanbod hebben wij op kaart 6.5B aangegeven dat dit nieuw te ontwikkelen bedrijventerrein naar onze mening bestemd

is voor 'algemeen bedrijvenmilieu' (bedrijven die qua schaal of functioneren niet passen in een directe woonomgeving, terreinen aan de rand van de stad. Zie ook bijlage 1).

Rekening moet worden gehouden met de plannen voor een toekomstige openbaar vervoerverbinding die Utrecht/Hilversum via Eemnes en de Stichtsebrug met Almere moet verbinden. Bij het realiseren van deze gewenste verbinding zal Eemnes een halteplaats worden.

Eembrugge

Rondom de bestaande bebouwing is een contour opgenomen. Er zijn overwegend bedrijfsfuncties aanwezig met incidenteel enkele woningen. Op een aantal open percelen nabij de Bisschopsweg/Eemweg is beperkte inbreiding met (semi-)stedelijke functies niet uitgesloten. Met deze mogelijkheden kan worden ingespeeld op kwaliteitsverbetering van het buurtschap.

Gemeente Leusden

Leusden

Door de regionale opvangfunctie in het verleden is de kern Leusden opgebouwd uit een groot aantal wijken en woonbuurten met een vaak eigen stedenbouwkundige identiteit. Het Valleikanaal in het noorden en oosten vormt een duidelijke fysieke begrenzing. In het zuidoosten vormt het gebied met de Schoolsteegbosjes een waardevol element. Tussen Leusden-Centrum en Leusden-Zuid is de nog niet tot uitvoering gebrachte locatie Tabaksteeg de belangrijkste ontwikkelingsmogelijkheid. Overeenkomstig het vorige streekplan ligt de contour van Leusden-Zuid langs de Arnhemseweg. Voor het nog onbebouwde gebiedje tussen deze weg en de bestaande bebouwing moet bij de gemeentelijke uitwerking worden nagegaan wat op detailniveau de meest wenselijke bestemming is. Rond Leusden en Leusden-Zuid speelt de waterhuishouding een belangrijke rol door de aanwezigheid van kwelgebieden. Daarnaast is ook de waterbergingslocatie bepalend.

Uitgegaan wordt van een woningbouwprogramma van in totaal 1500 woningen voor de hele gemeente. Doordat de grenzen van Leusden duidelijk worden bepaald door de aanwezige waarden en door beperkende omstandigheden in het omringende gebied zijn nieuwe uitleglocaties minder gewenst. Het accent van de woningbouwontwikkeling zal daarom liggen op

het benutten van restcapaciteit, inbreiden en transformeren. De locatie Tabaksteeg is de belangrijkste. Daarnaast is er een nieuwe inbreidingslocatie bij de Maanweg met een capaciteit van ca. 100 woningen. De sportvelden in het noordoosten van de kern zullen worden verplaatst naar de overzijde van het Valleikanaal ten gunste van vervangende woningbouw. Het gebied rondom de Schoolsteegbosjes is zeer waardevol en komt niet in aanmerking voor verstedelijking.

De open zone tussen Leusden en Amersfoort functioneert als een groene geleiding en ecologische verbinding en is zowel voor Leusden als voor Amersfoort een groene tegenpool voor het stedelijk gebied. Deze functie moet worden versterkt om te voorkomen dat beide stedelijke gebieden naar elkaar toe groeien. In Leusden wordt deze zone begrensd door de stadsontsluitingsweg De Groene Zoom. Er zijn ambities voor een betere beeldkwaliteit door het toevoegen van enkele stedelijke elementen.

Onderdeel van de geleidingszone is het gebied 't Spieghel. Wij vinden het van belang dat bij de herstructurering van dit gebied sterk wordt ingezet op substantiële kwaliteitsverbetering, met het respecteren van het groen als randvoorwaarde. In beginsel gaan wij akkoord met het in beperkte mate toevoegen van nieuwe stedelijke elementen, als daarmee een kwaliteitsverbetering wordt bereikt. Het westelijk deel zal bij de herstructurering van het gebied nadrukkelijk een groene ontwikkeling worden meegegeven. Het oostelijk deel van 't Spieghel zal worden herontwikkeld als bedrijventerrein dat past bij de Leusdense maat en schaal als ook bij de ligging van het gebied als overgang van de groene geleidingszone naar bebouwd gebied. Een beperkte toevoeging met kleinschalige en hoogwaardige bedrijvigheid, gecombineerd met wonen en met een nadrukkelijke groene uitstraling die de overgang naar het volledige groene coulissenlandschap van de groene geleidingszone recht doet. Het is van belang dat deze ontwikkeling nadrukkelijk gericht is op Leusdense behoefte. De inrichting van 't Spieghel moet gebaseerd zijn op een beeldkwaliteitsplan met in acht name van de genoemde uitgangspunten, waarbij de samenhang tussen stedelijke ontwikkelingen en de verbetering van de groene waarden en de ruimtelijke kwaliteit inzichtelijk moet worden gemaakt. Het in dit gebied aanwezige tuincentrum moet hierbij worden betrokken en verplaatsing hiervan naar elders zal een bijdrage leveren voor de opwaardering van de kwa-

liteit. Ten slotte moet ook op de ontsluiting worden ingegaan.

In paragraaf 10.1 (Landelijk gebied) gingen wij al in op de door ons voorgestane ontwikkeling van het gebied De Schammer.

Een beperkte restcapaciteit aan bedrijventerrein is er nog bij de Ambachtsweg en De Fliert. Er is, naast de voorgestane ontwikkeling in het gebied 't Spieghel en een beperkte uitbreidingsruimte in Achterveld niet voorzien in uitbreiding van bedrijventerrein, mede vanwege de ligging ten opzichte van Amersfoort. Deze stad vervult een regionale opvangfunctie voor bedrijven, met name voor Leusdense bedrijven.

Achterveld

Deze kern krijgt in aansluiting op een beperkte uitbreiding aan de oostzijde nog een aanvullende uitbreidingsmogelijkheid in het plan Mastenbroek II. Binnen de kern aan de zuidrand zijn er mogelijkheden voor transformatie van (voormalige) bedrijfsbebouwing in woningbouw. In totaal hebben wij voor beide locaties 100 woningen in het programma opgenomen. Deze kunnen afhankelijk van de (her)ontwikkelingsmogelijkheden in het noorden en/of in het zuiden gerealiseerd worden. De ontwikkeling van beide locaties zal in samenhang worden gezien. Ten behoeve van de lokaal gebonden werkgelegenheid is voorzien in kleinschalige uitbreidingen van de bedrijventerreinen aan de westkant (de Vor) en de oostkant (de Fliert).

Gemeente Soest

Soest

De ligging van Soest wordt bepaald door het omringende gebied van de Utrechtse Heuvelrug en de overgang naar de Eem, met daartussen de hoogte van de Lazarusberg en de Soestereng en de laagte van Soesterveen. Deze natuurlijke componenten geven aan de stedelijke structuur van Soest een bijzondere dimensie. Soestdijk in het noorden en Soest-Zuid zijn de twee polen die met elkaar verbonden zijn via de oostelijke verstedelingsas, langs de van oudsher doorgaande route, en die westelijk met elkaar zijn verbonden door de grote verstedelijking in Soesterveen. De stedelijke structuur en verschijningsvorm zijn daardoor zeer gevarieerd, met in het oosten overgangen naar het open Eemgebied en aan

de andere zijden grenzend aan een overgangsland- schap en bos. Dominant is de centrale open ruimte van de Soestereng, die van grote landschappelijke en cultuurhistorische waarde is. De noordelijke rand van Soest heeft een rafelige vorm, waarbij de contour in grote lijnen de huidige bebouwingsgrens volgt. Het gebied is onderdeel van het half-open overgangsland- schap van de kwelzone van de Utrechtse Heuvelrug. Nabij de Meent en de Regentesselaan is passend in deze structuur binnen de rode contour, een beperkte stedelijke afronding mogelijk. Het resterende groene gebied ten noorden van de stedelijke rand richting Jachthuislaan blijft als groene zone in stand en zorgt voor een voldoende open groen gebied als buffer tus- sen het dorp en het bosgebied. De landschappelijke waarde van de Jachthuislaan blijft behouden. Als uit oogpunt van verkeer in het noordoosten van de kern Soest de situatie zich aandient zijn wij bereid, mee te denken over een eventuele rondweg. Daarbij is nader onderzoek en een integrale afweging nood- zakelijk. Bij een eventuele verkenning waarbij ook al- ternatieven in ogenschouw moeten worden genomen, zullen wij vanuit de kwaliteit van de omgevingsken- merken duidelijke randvoorwaarden aangegeven. De groene geleding tussen Soest en Baarn respectievelijk Amersfoort dient te worden gehandhaafd.

Soest heeft een groot aantal uit te plaatsen bedrijven. Een deel hiervan is transportbedrijf; een verplaatsing naar een terrein met een goede bereikbaarheid ten opzichte van autosnelwegen heeft de voorkeur. De bedrijventerreinen Soesterberg-Noord en Soestdijk worden de komende jaren geherstructureerd.

Uitgegaan wordt van een woningbouwprogramma van 700 woningen voor de hele gemeente. Deze zijn te realiseren door het benutten van aanwezige rest- en inbreidingscapaciteiten (in de verschillende kernen) en door transformatie. Daarnaast is er bij Soesterberg aangegeven dat er in beginsel, in het kader van het project Hart van de Heuvelrug, nog ruimte is voor 500 woningen.

Voor de kern Soest zijn geen uitbreidingsmogelijkhe- den opgenomen. De Soestereng is vanwege de grote omvang (ca. 65 ha) en de bijzondere landschappelijke, geomorfologische en cultuurhistorische kwaliteit buiten de bebouwingcontour gelaten. Vanwege deze waarden en de structurerende werking van dit open gebied zou verdere bebouwing grote gevolgen hebben voor de beeldkwaliteit. Speciale aandacht is

nodig voor de stedelijke randzone in Soesterveen, tussen de stedelijke grens en de Wieksloterweg. De Wieksloterweg zelf vormt de beëindiging van Soesterveen en heeft door de afwisseling van be- bouwning en open ruimten een groen karakter met een bijzondere kwaliteit. In stand houden en vooral verbeteren van de omgevingskwaliteiten dienen hier centraal te staan, waarvoor maatwerk nodig is. Om deze reden valt deze strook buiten de bebouwing- contour.

Het buurtschap Soestduinen is omringd door bos en wordt begrensd door de spoorlijn Utrecht- Amersfoort. In het kader van het project Hart van de Heuvelrug worden mogelijkheden onderzocht om te komen tot vermindering van aanwezige bedrijfs- bebouwing bij de kern, ten gunste van de natuur. Incidentele aanpassingen van de kern zijn in samen- hang hiermee niet op voorhand uitgesloten, maar het groene karakter van de kern dient te worden gehand- haafd.

Soesterberg

De kern ligt op de oude ontwikkelingsas tussen Utrecht en Amersfoort. In de loop van de tijd heeft hier in grote mate verspreide verstedelijking plaats- gevonden. Buiten de kern dient dit zo veel mogelijk te worden tegengegaan om de bufferwerking van de Utrechtse Heuvelrug tussen Utrecht en Amersfoort zo goed mogelijk in stand te houden. In de kern Soesterberg is nog een restcapaciteit voor woning- bouw aanwezig. Verder is het gebied ten westen van Oude Tempellaan binnen de contour opgenomen om het stedelijk vernieuwingsproject Dorpsplein te kun- nen realiseren.

Er bestaat in beginsel de mogelijkheid voor nog 500 woningen en 18 hectare (bruto) nieuw bedrijventer- rein, die aan het gewest Eemland zijn toegekend. Van dit aantal hectaren bedrijventerrein is, in kader van het project hart van de Heuvelrug, 10 hectare toegerekend naar de locatie Richelleweg. Dit wordt toegevoegd aan de reeds op grond van vigerend ruimtelijke beleid aanwezige restcapaciteit van 5 hec- tare bruto. De overige 8 hectare moeten nog worden toegedeeld. Dit is afhankelijk van het project Hart van de Heuvelrug, waarbij moet worden bepaald in welke verhouding dit aantal staat tot het realiseren of reconstrueren van groene structuren in het centrale deel van de Utrechtse Heuvelrug. De aard van het project, de procesgang en de 'spelregels' van het

project zijn beschreven in paragraaf 7.9 (De Utrechtse Heuvelrug). Over de uitkomsten van dit deel van het project Hart van de Heuvelrug bestaat nog geen duidelijkheid, evenals over de verstedelijkingslocaties (wonen en werken) die hierbij in het geding zijn.

Onlangs is duidelijk geworden dat de vliegfunctie van Vliegbasis Soesterberg zal worden opgeheven. In paragraaf 8.5 hebben wij aangegeven dat er op dit moment onvoldoende duidelijkheid bestaat over het moment waarop dit gebeurt en de condities waaronder. Gezien de ligging zal het toekomstig gebruik meegenomen worden in het project Hart van de Heuvelrug.

De verkeerskundige consequenties aan de westkant van Soesterberg (op Zeister grondgebied) ten gevolge van stedelijke ontwikkelingen (Sterrenberg/Beukbergen en in de kern Soesterberg) heeft de aandacht. Wij zullen samen met de betrokken gemeenten een ontsluitingsplan uitwerken.

Het Kamp van Zeist ten zuiden van de A28 valt buiten de contour. Het gebied wordt omringd door de uitgestrekte boscomplexen van de Utrechtse Heuvelrug. Er zijn vergevorderde plannen om ten minste eenderde deel van het complex weer een natuurlijke staat te geven en ook om bepaalde functies elders onder te brengen. Afhankelijk van het verloop van deze ontwikkelingen zal de contour te zijner tijd definitief worden bepaald.

Gemeente Woudenberg

Woudenberg

Vanuit het centrumgebied, de oost-west lopende Dorpsstraat/Stationsweg West, is de kern in alle richtingen uitgebreid, met het zwaartepunt naar het zuiden tot aan de zuidelijke rondweg. In het zuidoosten wordt de meest recente uitbreiding afgerond. De stedelijke structuur van Woudenberg heeft geen bijzondere kenmerken. De zuid- en de westrand liggen vast door bestaande bebouwing en door de rondweg. De noordrand is vrij rafelig en in het noordoosten kwalitatief matig. Het aangrenzende gebied verder westelijk van Ekris, ten noorden van de kern, is landschappelijk waardevol.

Uitgegaan wordt van een woningbouwprogramma van 500 woningen. Daarmee wordt deels uiting gegeven aan de opvangfunctie van de gemeente

Amersfoort voor het hele stadsgewest. Naast het benutten van restcapaciteiten en de beperkte transformatie/herstructureringsmogelijkheden kan de kern aan de noordoostkant van Woudenberg nabij de Laan 1940-1945 worden uitgebreid. Het gaat daarbij om een locatie van in totaal 280 woningen, waarvan 200 woningen binnen de looptijd van het streekplan tot 2015 kunnen worden gebouwd. De overige 80 woningen mogen pas na 2015 worden gerealiseerd. De hogere bouwcapaciteit heeft een samenhang met de op te lossen ontsluitingsproblematiek en het uit te breiden bedrijventerrein. Wij vinden het van belang dat daarbij aandacht is voor met name de ouderen en de starters op de woningmarkt. Realisatie van deze uitbreiding vergroot de wenselijke diversiteit van de woningvoorraad in de gemeente (onder andere door toevoeging sociale woningbouw).

Aan de noordkant van de kern achter de Nico Bergsteijnweg houdt de rode contour rekening met een afrondende uitbreiding met maximaal 54 woningen, die zorgvuldig moeten worden ingepast. Het betreft een compensatieproject in het kader van de Regeling Beëindiging Veehouderijtakken.

De bebouwingscontour legt verder in grote lijnen de bestaande bebouwing vast. Aan de oostkant van de kern valt een deel van de lintbebouwing binnen de contour vanwege het overwegend stedelijk karakter van de bebouwing. Met de nog resterende open ruimten moet terughoudend worden omgegaan om de doorzichten naar het achterliggende gebied zo goed mogelijk in stand te houden. Het bedrijventerrein Parallelweg wordt de komende jaren geherstructureerd en aansluitend daaraan (in westelijke richting) met 20 hectare bruto uitgebreid. Deze uitbreiding is vooral bedoeld voor lokale bedrijven. Wij hebben hierover al afspraken gemaakt met de gemeente. Daarnaast is het mogelijk de uitbreiding, in lijn met het SGP Vallei, voor een beperkt deel beschikbaar te stellen voor opvang vanuit de gemeente Scherpenzeel. Gekoppeld aan deze uitbreiding zal de ontsluiting van het bedrijventerrein moeten worden verbeterd (nieuw tracé).

11. Ruimtelijk beleid voor Utrecht-Zuidoost

De ligging tussen twee belangrijke economische centra, de Randstad en Duitsland, heeft er toe bijgedragen dat de regio Zuidoost zich op economisch gebied sterk heeft ontwikkeld. De goede ontsluiting door de A12 en de spoorlijnen, maar ook de groene en aantrekkelijke woonomgeving zijn daarbij belangrijke factoren. Veenendaal heeft een regionale opvangfunctie en is daardoor sterker gegroeid dan de andere gemeenten. De regionale oriëntatie van bedrijven en bewoners in deze regio is groot en heeft ertoe geleid dat een aantal gemeenten, ook over de provinciegrenzen heen, samenwerkingsverbanden is aangegaan. Wageningen, Ede, Rhenen en Veenendaal vormen inmiddels samen het regionale stedelijke netwerk WERV. Ede en Veenendaal hebben concrete afspraken gemaakt over het ontwikkelen van een gezamenlijk bedrijventerrein op Edes grondgebied, het zogenaamde ISEV-terrein.

11.1 Landelijk gebied

Vrijwel het hele streekplandeelgebied is onderdeel van het Reconstructieplan Gelderse Vallei/ Utrecht-Oost. Het provinciaal ruimtelijk beleid voor het landelijk gebied komt ook tot uiting in dit Reconstructieplan. Overigens zijn dit streekplan en het Reconstructieplan op elkaar afgestemd.

Heuvelrug

In Zuidoost-Utrecht ligt het hoogste punt van de Heuvelrug, de bijna 70 meter hoge Amerongse Berg.

Grote delen van de Heuvelrug zijn aardkundig waardevol, zoals de aansnijding door de rivier bij de Grebbeberg, het smeltwaterdal bij de Darthuizer Poort en de steilranden bij de Laarsenberg. In dit streekplandeelgebied liggen waarschijnlijk meer archeologische vindplaatsen dan nu bekend is, zoals grafheuvels, 'celtic fields' en nederzettingen. Deze moeten worden geïnventariseerd en gewaardeerd. Op basis daarvan zullen wij ons beleid verder invullen. De belangrijkste (natuur)boskernen zijn het Remmersteinse Bos, het Brede Veen, het Zuilensteinse Bos, de Grebbeberg, het Leersumse Veld, het Amerongse Bos en de Kaapse Bossen. Deze gebieden hebben grotendeels de aanduiding landelijk gebied 4 gekregen. Het recreatief medegebruik van deze gebieden blijft gehandhaafd, maar het zal incidenteel beter worden afgestemd op de natuur. Het op beperkte schaal omvormen van bos naar open natuur vergroot de ecologische en recreatieve waarde en kan onderliggende cultuurhistorische patronen zichtbaar maken en herstellen. Deze initiatieven ondersteunen wij. Op basis van de Boswet moeten de boswaarden die hierdoor verloren gaan worden gecompenseerd. Compensatie zal plaatsvinden op locaties waar volgens het huidig beleid en passend in het ruimtelijk beleid nieuw bos zal worden aangelegd, zoals in het Groot Groengebied Utrecht.

Wij streven ernaar de bestaande agrarische enclaves een meer op de natuur en het recreatief medegebruik afgestemde inrichting te geven. Veel van deze enclaves zijn begrensd als zoekgebied voor nieuwe natuur. Het agrarisch gebruik ondervindt hierdoor geen extra beperkingen. Eventuele verwerving of inrichting middels particulier natuurbeheer vindt plaats op basis van vrijwilligheid (zie paragraaf 7.9, de Utrechtse Heuvelrug). De karakteristieke enges op de flanken van de Heuvelrug zijn zowel landschappelijke als cultuurhistorisch van grote waarde. In dit deel van de Heuvelrug wordt vooral in bossen die dicht bij kernen liggen, zoals Doorn, Amerongen, Leersum en Rhenen, veel gerecreëerd. Ook liggen hier veel terreinen voor verblijfsrecreatie en concentratiepunten, zoals Kwintelooyen en het Doornse Gat. Met uitzondering van Kwintelooyen (landelijk gebied 1)

hebben deze gebieden alle de aanduiding landelijk gebied 3 gekregen. De bereikbaarheid kan hier worden versterkt door de realisatie van extra routestructuren.

Een deel van de bossen en andere natuurterreinen van de Heuvelrug liggen in het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug. Binnen dit nationaal park streven wij naar:

- het in stand houden en ontwikkelen van de landschappelijke aaneengeslotenheid van dit natuurgebied en het versterken van de aanwezige gradiënten;
- het in stand houden en ontwikkelen van de daaraan gekoppelde natuurlijke, landschappelijke en cultuurhistorische waarden;
- het ervoor zorgen dat gebruikers deze kenmerken blijvend kunnen beleven en kennen.

Nieuwe rode functies vinden wij hier in beginsel niet aanvaardbaar. De nadrukkelijke aandacht voor landschap en cultuurhistorie in dit nationaal park komt voort uit het gegeven dat in dit gebied de natuur sterk verweven is met de ingrepen van de mens. Dit heeft geleid tot zowel natuurlijke als landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Overeenkomstig het Strategisch Gebiedsperspectief Heuvelrug kiezen wij voor het versterken van de cultuurhistorische identiteit.

In paragraaf 7.4 (landschap) hebben wij aangegeven dat wij de Utrechtse Heuvelrug de status provinciaal landschap willen geven. Hiermee willen wij het belang van de eenheid binnen dit gebied versterken.

Op de Heuvelrug liggen enkele stiltegebieden: de Boswachterij Leersum en Amerongseberg.

Veel grondwater voor de drinkwaterbereiding komt uit de Heuvelrug. Daarom zijn hier grondwaterbeschermingsgebieden (Veenendaal, Rhenen, Doorn en Leersum) en 100-jaarsaandachtsgebieden aangewezen.

Nederrijn

De overgang van de Heuvelrug naar de Nederrijn met zijn uiterwaarden willen wij plaatselijk versterken.

Wij zoeken daarbij naar combinaties van ecologie en cultuurhistorie, waarbij het belangrijk is dat de aanwezige corridors tussen uiterwaarden en Heuvelrug beschermd en ontwikkeld worden. Bijna alle uiterwaarden in dit streekplandeelgebied liggen in de Ecologische Hoofdstructuur en hebben de aanduiding landelijk gebied 4 gekregen.

Het winterbed van de rivier is primair bestemd voor

waterstaatkundige doeleinden. Om te voorkomen dat ruimtelijke ontwikkelingen plaatsvinden die eventuele dijkverzwaringen of andere te nemen maatregelen frustreren, geldt een vrijwaringszone (zie paragraaf 4.2 Watersysteem).

Maatregelen om het doorstromen van het rivierwater te bevorderen, zoals het verlagen van het winterbed en het graven van nevengeulen, combineren wij zo veel mogelijk met natuurontwikkeling, het winnen van beton- en metselzand en het beter toegankelijk maken van de uiterwaarden voor extensief recreatief medegebruik. Cultuurhistorie is daarbij op veel plekken een belangrijke randvoorwaarde en inspiratiebron. Elementen van de Grebbelinie in de Blauwe Kamer, kasteel Amerongen en omgeving, het waterfront van Wijk bij Duurstede, het kruispunt van de rivier met de Limes en de veerstoepen zijn onze belangrijkste aanknopingspunten. Bij dit alles zullen wij het recreatief medegebruik bevorderen. Gezien de kwetsbaarheid van het gebied streven wij ernaar de ligplaatsen voor woonschepen en andere vaartuigen in de Lunenburgerwaard te verwijderen.

Langbroekerwetering

Het beleid voor het gebied hebben wij met de streek ontwikkeld en wij zullen het samen uitwerken in het gebiedsgericht project Langbroekerwetering. In dit cultuurhistorisch zeer waardevolle gebied is het duurzaam samengaan van landbouw en natuur essentieel. De ingewikkelde waterhuishouding compliceert deze opgave.

Vanwege de verwevenheid van functies en waarden is voor dit gebied uitgegaan van een basisaanduiding landelijk gebied 3. Ook de in het voor het project opgestelde Plan van Aanpak opgenomen zoekgebieden voor nieuwe natuur zijn aangeduid als landelijk gebied 3. De verweving met natuur en de complexe waterhuishouding maakt dat de landbouw het moeilijk heeft in veel delen van het gebied. De agrarische structuur moet worden versterkt. Daarbij gaat het ondermeer om bedrijfsvergroting en het verbeteren van de verkaveling. Dit kan ook binnen de zoekgebieden voor nieuwe natuur. Als aanvulling op deze maatregelen is de inzet van de Regeling natuurlijke handicaps van de Europese Unie noodzakelijk, evenals het koersen op een verbreed plattelandsbeleid met collectieve groene diensten. Verbreed plattelandsbeleid biedt eveneens kansen voor het plattelandstoerisme en het recreatief medegebruik.

De grotere boskernen met de hoofdfunctie natuur

in het Langbroekerweteringgebied zijn aangeduid als landelijk gebied 4. Het realiseren van meer natuur in het gebied is een belangrijk doel. Ook willen wij de ecologische en recreatieve verbindingen met de Heuvelrug verstevigen. De bestaande en nieuwe natuur heeft groot belang bij voldoende water van een goede kwaliteit. Met name op de flanken van de Heuvelrug zijn wij daarom extra alert op ruimtelijke ontwikkelingen die kansen bieden, of negatieve gevolgen hebben voor de (grond)waterkwaliteit en grondwaterstand.

Het gebied van de Langbroekerwetering vormt de kern van het Belvédèregebied Heuvelrug en Kromme Rijn. Het dankt zijn verweving van functies en waarden voor een belangrijk deel aan de in Nederland cultuurhistorisch unieke combinatie van cope-ontginningen en landgoederen. De Belvédère status hangt impliciet samen met de rol van particuliere grondeigenaren in heden en verleden bij het inrichten, beheren en ontwikkelen van het landelijk gebied. Dit gebied getuigt daarbij bovendien bij uitstek van de rol en betekenis van landgoedeigenaren. Eventuele toevoeging van nieuwe landgoederen kan alleen plaatsvinden als deze unieke combinatie niet wordt aangetast en als de landgoederen qua situering, schaal en vormgeving passen in en bijdragen aan de gebiedskarakteristiek. In paragraaf 7.11 is hier nader op ingegaan.

Het Plan van Aanpak Langbroekerweteringgebied zal in 2005 worden geëvalueerd. Daarbij dient ook de wens te worden betrokken om uit waterhuishoudkundig oogpunt tot grotere beheerseenheden te komen. Dit dient niet alleen het belang van een goede waterhuishouding, maar kan ook voordelen hebben voor een goede landbouwkundige en ecologische ontwikkeling van het gebied. Op basis hiervan is het denkbaar dat het bestaande Plan van Aanpak zal worden aangepast.

Grote delen van het Langbroekerweteringgebied zijn aangewezen als stiltegebied.

Kromme Rijngebied

In het Kromme Rijngebied staat de landbouw centraal (landelijk gebied 2). Door een ruilverkaveling met administratief karakter werken wij aan het verbeteren van de externe productieomstandigheden. In de zone langs het Amsterdam-Rijnkanaal ten zuidoosten van 't Goy bieden wij ruimte voor het

concentreren van de kleinfruitsector in een regionaal complex.

Langs de Kromme Rijn hebben wij aan weerszijden een zone landelijk gebied 3 aangegeven. Wij zien hier mogelijkheden om met nieuwe landgoederen en recreatief medegebruik de kwaliteit van dit gebied verder te versterken. Ook hier is het essentieel dat nieuwe landgoederen qua situering, schaal en vormgeving passen bij de karakteristiek van het gebied. Het beleid voor de Limes hebben wij geformuleerd in paragraaf 9.1 (Landelijk gebied). Specifieke aandachtsvelden in dit streekplandeelgebied zijn de oeverwallen van de Kromme Rijn en de oude stroomruggen met eventuele archeologische vindplaatsen.

Op een afstand van zo'n 400 meter van het Amsterdam-Rijnkanaal ter hoogte van Schalkwijk hebben wij een locatie voor windenergie aangewezen. Het gaat om het oprichten van één lange lijn met acht turbines (zie paragraaf 8.2).

Vallei

De overgang van de Heuvelrug naar de Vallei en het Binnenveld heeft een karakteristieke strookvormige verkaveling, haaks op de hoogtelijnen. Deze verkaveling refereert aan de periode van de veenaafgraving en -ontginning. Een deel van de percelen is beplant. Dit accentueert het verkavelingspatroon. Wij zien hier kansen voor landschapsbouw, in combinatie met meer mogelijkheden voor fietsen en wandelen. Mocht het in paragraaf 7.9 (De Utrechtse Heuvelrug) verwoorde beleid ertoe leiden dat voorzieningen voor verblijfsrecreatie van de Heuvelrug worden verplaatst, dan vinden wij de zone tussen de Haarweg en de spoorlijn bij Overberg geschikt voor hervestiging. Ook de zone tussen Veenendaal en Rhenen, aan de Valleizijde van de Cuneraweg, vinden wij in dat verband kansrijk. Dit kan bijdragen aan een op recreatie en toerisme gerichte ontwikkeling van het gebied. Bij het verplaatsen van verblijfsrecreatie naar de randzone moet de verkeersafwikkeling adequaat zijn geregeld en moet rekening worden gehouden met de specifieke kwaliteit van de aanwezige natuurwaarden en het (grond)water.

Het gebied ten zuiden van Renswoude biedt ruimte voor een verdere landbouwkundige ontwikkeling (landelijk gebied 2). De kleine boskernen en de houtwallen ten noorden van de kern zijn van groot belang voor de flora en fauna. Wij willen de Lunterse beek ontwikkelen als ecologische verbindingzone, in combinatie met meer mogelijkheden voor recreatief medegebruik (landelijk gebied 3 en 4). Langs

en in de omgeving van de beek hebben wij percelen begrensd voor nieuwe natuur. In het gebied rondom Renswoude komt in cultuurhistorisch opzicht veel samen: de Slaperdijk, griften, kasteel Renswoude met zijn lange zichtlijnen op de Emminkhuizenberg en de Grebbelinie met aarden verdedigingswerken. Er zijn mogelijkheden om deze structuren beter herkenbaar te maken. Wij zullen cultuurhistorie benutten om meer kansen te creëren voor recreatief medegebruik. Zoals in paragraaf 4.3 (Cultureel erfgoed) aangegeven vinden wij het belangrijk dat de Grebbelinie in de hele Vallei zijn continue karakter behoudt en dat de inundatiegebieden visueel open blijven. Beide beleidslijnen zijn onderdeel van een samenhangend pakket van maatregelen waarmee wij het cultuurhistorisch belang van de Grebbelinie beter tot uiting zullen brengen en benutten.

De ontwikkelingsmogelijkheden voor intensieve veehouderij zijn uitgewerkt in het Reconstructieplan Gelderse Vallei/Utrecht-Oost.

Binnenveld

In de omgeving van Veenendaal liggen drie zeer belangrijke natuurgebieden: het Meeuwenkampje, de Hel en de Blauwe Hel. De laatste twee liggen in het Binnenveld, het 'natte hart' voor de kernen Wageningen, Ede, Rhenen en Veenendaal. Langs de Grift hebben wij percelen begrensd voor nieuwe natuur. Hier kan zich op termijn botanisch waardevolle natuur ontwikkelen.

De Grift en de directe omgeving hebben wij, in nauwe samenspraak met Waterschap Vallei en Eem, opgenomen als waterbergingslocatie. Daarbij is zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij de Grebbelinie. Ter bescherming van bestaande kwetsbare natuurgebieden de Hel en de Blauwe Hel moeten in relatie tot waterberging passende waterhuishoudkundige maatregelen worden getroffen.

Op landelijk niveau is onderzoek gaande hoe bij piekafvoer het waterpeil van de Rijn zo laag mogelijk kan worden gehouden. Het Rijk heeft het Binnenveld daarbij in beeld gebracht als een van de vele zoeklocaties voor waterretentie. Wij zijn hier geen voorstander van, onder meer omdat dit gebied nodig is voor regionale waterberging. De komende jaren wordt duidelijk of het Rijk ons zal vragen meer maatregelen in het Binnenveld te nemen dan hiervoor genoemd.

11.2 Stedelijk gebied

In deze paragraaf geven wij een beeld van ons ruimtelijk beleid voor het stedelijk gebied van het deelgebied Utrecht-Zuidoost. Als eerste geeft een tabel voor alle gemeenten in het deelgebied de gehanteerde kwantiteiten voor wonen en werken. Ook van de verwachte relevante infrastructurele maatregelen hebben we een opsomming opgenomen. Vervolgens wordt per gemeente en per kern de gewenste ruimtelijke ontwikkeling voor wonen en werken geschetst.

Bodem

Door de zandige opbouw van grote delen van dit deelgebied kunnen verontreinigingen zich relatief gemakkelijk verspreiden in het grondwater. Met de aanwezigheid van verontreiniging moet vooral rekening worden gehouden als woningbouw wordt beoogd op voormalige bedrijventerreinen. Met name waar grootschalige verontreiniging een drinkwaterwinningzone kan bedreigen of waar verontreiniging op voormalige bedrijventerreinen een functieverandering in de weg staat, is aandacht voor en aanpak van de bodemverontreinigingsproblematiek van belang.

Water

Bij in- en uitbreidingen moet voldoende ruimte worden aangehouden voor wateropvang en waterberging. Hiervoor is meer ruimte nodig dan waar men tot voor kort vanuit ging. Door klimaatverandering (meer neerslag in de winter) is de grondwaterstand gestegen; als gevolg hiervan moet er anders worden gebouwd. Dit is overigens vooral een ontwerptechnische randvoorwaarde.

Er geldt een inspanningsverplichting voor gemeenten om duurzaam stedelijk waterbeheer zoveel mogelijk te integreren in de ruimtelijke plannen (zie ook paragraaf 4.2: Water in de stedelijke omgeving).

Wonen

Tabel 11.2A woningbouwprogramma 2005–2015 deelgebied Zuidoost; (afgeronde aantallen)

	Woning- voorraad 1-1-2005	Restcapaciteit per 1-1-2005 (indicatief)	Nieuwe inbreiding 2005-2015 (indicatief)	Nieuwe uitbreiding 2005-2015	Woningbouw programma 2005-2015	% groei t.o.v. voorraad 2005
Amerongen	2.670	30	100	0	130	4.9%
Doorn	4.320	150	150	0	300	6.9%
Leersum	2.980	25	125	0	150	5.0%
Maarn	2.510	120	80	0	200	8.0%
Renswoude	1.550	0	0	150 ¹⁾	150 ¹⁾	9.7%
Rhenen	6.930	290	280	0	570	8.2%
Veenendaal	23.360	3.300	350	0	3.650	15.6%
Wijk bij Duurstede	9.910	50	170	280	500	5.5%
Deelgebied Zuidoost	53.430	3.965	1.255	430	5.650	10.6%

¹⁾ In de streekplanperiode is er verder de mogelijkheid van een afrondende bebouwing met circa 20 woningen als compensatieproject in het kader van de Regeling Beëindiging Veehouderijtakken. Deze maken geen onderdeel uit van het in de tabel aangegeven gemeentelijke woningbouwprogramma van 150 woningen.

In paragraaf 6.3 (Rode Contouren) is aangegeven dat de in bovenstaande tabel opgenomen capaciteiten op restcapaciteits- en nieuwe inbreidingslocaties mede gebruikt zijn voor het bepalen van de hoeveelheid ruimte die nodig is voor nieuwe uitbreidingslocaties. Vandaar dat deze een indicatief karakter hebben. Blijkt in de streekplanperiode dat op een restcapaciteits- of inbreidingslocatie een groter aantal woningen kan worden gerealiseerd dan bij de vaststelling van het streekplan werd voorzien of dat een extra inbreidingslocatie wordt ontwikkeld, dan zal de ophoging van de capaciteit niet in mindering worden gebracht op het opgenomen aantal woningen op uitbreidingslocaties.

In deelgebied Zuidoost zullen in de komende jaren geen grote veranderingen optreden in de verhouding tussen de stedelijke en dorpse woonmilieus. Er is een naar verhouding klein aandeel landelijk wonen in dit deelgebied. Gezien het karakter van het gebied zijn er goede mogelijkheden om aan de vraag naar dit type woonmilieu tegemoet te komen.

Werken

Een aantal van de nieuwe locaties bedrijventerrein is ook dan wel specifiek bestemd voor uit te plaatsen bedrijven. Dit is in de kernbeschrijvingen aangegeven. In overleg met gemeenten zullen wij nagaan hoe deze locaties worden ingevuld en of er mogelijkheden zijn voor uit te plaatsen bedrijven uit omliggende gemeenten. Een aantal van de

nieuwe locaties bedrijventerrein is bestemd voor regionale opvang. Ook dit is bij de kernbeschrijvingen aangegeven.

In het deelgebied was per 1 januari 2002 geen restcapaciteit aan kantorenlocaties beschikbaar.

Tabel 11.2B: programma werken 2005–2015 deelgebied Zuidoost

	Bedrijventerrein aantal netto ha restcapaciteit per 1-1-2003 ²⁾	Bedrijventerrein aantal bruto ha nieuwe locaties 2005-2015
Amerongen		
Doorn	1	
Leersum		2
Maarn		
Renswoude	2.2	5
Rhenen	5	
Veenendaal	21.1	36 ¹⁾
Wijk bij Duurstede	7	10
Deelgebied Zuidoost	36.3	17

¹⁾ 36 ha netto op het regionale ISEV-bedrijventerrein op Gelders grondgebied (gemeente Ede).

²⁾ de opgenomen aantallen restcapaciteit hebben betrekking op de periode vanaf 2003 en wijken daarmee af van de in paragraaf 6.5 (Werken) genoemde aanwezige restcapaciteit van 350 ha netto (als totaal van de vier deelgebieden) vanaf 2005 ter bepaling van de totale opgave aan nieuwe bedrijventerreinen.

Infrastructuur

Voor het verbeteren van de infrastructuur zijn verschillende projecten van belang.

- A12 Lunetten-Veenendaal: tussen Lunetten en Bunnik aanleg van vierde rijstrook in beide richtingen, tussen Bunnik en Driebergen verbreding naar 2x3 rijstroken en een plusstrook in beide richtingen; tussen Driebergen en Veenendaal uitsluitend plusstrook in beide richtingen. Realisering tussen 2005 en 2010.
- A12 Veenendaal-Ede: benuttingsmaatregelen worden uitgevoerd (2005-2008). Op langere termijn (na gereedkomen van de aansluiting A30 bij Ede) is ontmenging van doorgaand en regionaal verkeer gewenst.

Voor het onderliggend wegennet zijn de volgende plannen van belang.

- N227 Doorn e.o.: in 2004 hebben wij een verkeerskundig onderzoek opgestart voor het gebied ten zuiden van de N224 (tussen Woudenberg en Austerlitz). Deze studie heeft tot doel om een verkeerskundige visie te ontwikkelen voor de provinciale wegen in het gebied. Eén van de aanleidingen van deze is de problematiek in Doorn (knelpunt). De doorstroming, leefbaarheid en veiligheid in Doorn zijn een structureel knelpunt, vooral vanwege het autoverkeer op de N227. In de studie wordt onder meer onderzocht hoe dit het beste kan worden opgelost. Een omleiding rond Doorn is één van de opties om de leefbaarheidsproblemen die het verkeer in de kern veroorzaken op te lossen. Naast de problematiek van Doorn zijn ook de oostelijke ontsluiting van Wijk bij Duurstede en de functie toekenning van de N226 en de N227 (ten zuiden van de N224) onderwerp van deze studie. De eerste resultaten zijn naar verwachting in 2005 bekend.
- N225-(Rhenen-Zeist): De N225 heeft op dit deel verschillende functies. In het SMPU is aangegeven dat het deel tussen Zeist en Leersum de functie van een gebiedsontsluitingsweg moet krijgen en het deel vanaf Leersum naar Rhenen die van erftoegangsweg. De N225 loopt door diverse kernen: het is dan ook wenselijk dat het doorgaande verkeer zo snel mogelijk wordt afgeleid naar de A12. Een verbreding van de Hoofdstraat in Driebergen-Zeist is vanuit cultuurhistorische overwegingen niet wenselijk. Nu het duidelijk is dat de gesplitste aansluiting van de A12 bij Driebergen niet gerealiseerd wordt, zal de regio samen met het rijk

de suggestie van de minister van V&W onderzoeken, namelijk een ongelijkvloerse spoor kruising. Daarbij zal ook de haalbaarheid van een versnelde aanleg worden betrokken. Mocht deze suggestie onvoldoende oplossend vermogen bezitten, zullen alternatieve oplossingen worden onderzocht waaronder een mogelijke verbreding van de Hoofdstraat.

- N225-N233: ontlasting of ontrafeling van de aansluiting van de N225 op de N233 (Rhenen).
- N224 (Krakelingweg Zeist): aan de wens van de gemeente Zeist om het doorgaande verkeer in Zeist af te leiden via de oostzijde zullen wij alleen meewerken als het traject tussen Zeist en de N227 deels wordt ingericht als erftoegangsweg. Dit is nodig om niet een overloop van de A12 te zijn en te voorkomen dat het een sluiproute tussen de A12 en de A28 wordt. Realisatie in periode 2012-2014.
- N224 (Renswoude): de doorsnijding van de kern Renswoude is een aandachtspunt.
- Ontsluiting Houten: onderzoek (gezamenlijk met betrokken partijen) naar een extra ontsluiting van Houten in de richting van de A12 bij Bunnik. Eind 2004 zal uit deze verkeerskundige studie (A12-Salto) moeten blijken of realisatie van een aansluiting voldoende oplossend vermogen heeft en of een realisatie van een aansluiting voor 2010 mogelijk is. Bij een negatieve uitkomst zal een andere oplossing van de ontsluitingsproblematiek worden voorgesteld. Bij de studie wordt ook een verkeerskundige visie voor het invloedsgebied van een nieuwe aansluiting op de A12 opgesteld.

Om de verbinding tussen Amersfoort en Veenendaal te verbeteren is in 2002 nagegaan of een light-railverbinding via de oude spoordijk haalbaar is. Gebleken is dat de reactiveren van de spoorlijn Amersfoort-Kesteren (zogenoemde PON-lijn) geen prioriteit heeft, gelet op de te geringe vervoerswaarde. In het SMPU is in dit kader aangekondigd dat we gaan onderzoeken hoe de bestaande (bus)verbinding Amersfoort-Veenendaal-Rhenen kan worden verbeterd (waardoor een snellere, directe verbinding ontstaat).

Wel vinden we het van belang dat, om een toekomstige reactivering van de PON-lijn niet uit te sluiten, voorkomen moet worden dat er onomkeerbare ruimtelijke ontwikkelingen plaatsvinden die een reactivering onmogelijk maken of bemoeilijken.

Ruimtelijke ontwikkelingen per kern

Gemeente Amerongen

Amerongen

Het dorp Amerongen is een karakteristieke groene Heuvelruggemeente. De kern heeft een relatief groot beschermd dorpsgezicht, waar de historische structuur goed bewaard is gebleven. De dorpsranden grenzen in het noorden en oosten aan kwetsbaar bosgebied en aan de zuidkant aan waardevolle uiterwaarden. De westelijke dorpsgrens bestaat uit een bedrijventerrein, dat een goede inpassing behoeft. Het aan Amerongen grenzende gebied tussen Amerongen en Leersum is landschappelijk van grote waarde door het uitzicht op glooiend akkerland, omzoomd door het bosgebied.

Vanwege deze bijzondere waarden van het omringende gebied en de regionale opvangfunctie van Veenendaal zijn de bouw mogelijkheden voor Amerongen beperkt. Wij gaan uit van een woningbouwprogramma van 130 woningen in de hele gemeente. Deze opgave kan worden ingevuld door middel van inbreiden en transformeren. Het gaat deels om restcapaciteiten in het noordelijke en het noordwestelijke deel van Amerongen, waar nog geen volledige invulling is gegeven aan de mogelijkheden die het streekplan 1994 biedt.

Het gebied ten noorden van de Jan van Zutphenstraat vertoont een afwisselend beeld van bos en een door bos omzoomde akker. Het landschappelijke beeld van dit gebied is aantrekkelijk, waardoor de begrenzing van het dorp duidelijk is gemarkeerd. Er is binnen de contour nog een beperkte ruimte voor woningbouw op het terrein aan de Holleweg/Koenestraat. Verdere overschrijding van deze grens beschouwen wij als een ongewenste aantasting van het aangrenzende bosgebied. De begraafplaats aan de Holleweg kan in oostelijke richting worden uitgebreid.

Het bestaande bedrijventerrein aan de westelijke dorpsgrens wordt de komende jaren geherstructureerd. Door een verbeterde ontsluiting wordt overlast voor de omwonenden zo veel mogelijk tegengegaan. Direct grenzend aan het bedrijventerrein is op Leersums grondgebied een landschappelijk ingepaste, kleinschalige uitbreiding (2 ha) mogelijk ten behoeve van uit te plaatsen bedrijven uit met name Leersum. De hervestiging van deze bedrijven kan gelet op de benodigde omvang niet worden gerealiseerd op het

bestaande bedrijventerrein. Voorwaarde is verder dat de volkstuinen worden verplaatst waardoor een open zichtlijn ontstaat.

Elst

Het Amerongse deel van Elst is een gedeelte van de totale kern. Het grootste deel ligt binnen de gemeente Rhenen, in het overgangsgebied van de Heuvelrug naar de Nederrijn. Dit deel van de kern wordt gedomineerd door een recreatiebedrijf en verspreide bebouwing ten noorden van de Elsterstraatweg. Uitbreiding van het Amerongse deel van Elst met woningbouw achten wij niet noodzakelijk, gelet op de omvang van het woningbouwprogramma voor Amerongen en de opvangtaak van Veenendaal voor de hele regio. Aan de rivierkant staat de voormalige machinistenschool, evenals een cluster woningen en enkele bedrijfsfuncties. De ruimtelijke kwaliteit laat te wensen over en rechtvaardigt een kwalitatieve opwaardering. Nabij de voormalige machinistenschool is een voldoende ruime zone beschikbaar voor het realiseren van een ecologische verbinding tussen de Elster Buitenwaarden en de Amerongse Bovenpolder. Gezien het belang van een goed functionerende verbindingzone moet bij de transformatie nadrukkelijk rekening worden gehouden met deze verbindingzone.

Door middel van transformatie van het bestaande stedelijk gebruik kan het gebied ruimte opleveren voor vervangende woningbouw. Daarom hebben wij dit gebied binnen de rode contour gebracht. We gaan ervan uit dat bij de invulling van dit gebied de leefbaarheid en de kwaliteiten behouden blijven. Gezien de locatie gaan wij uit van een kwalitatieve, extensieve invulling. Hoewel in het streekplan 1994 vanwege het globaliteitscriterium geen contour voor dit gebied was aangegeven, wordt per saldo geen nieuw stedelijk gebied toegevoegd.

Overberg

De kern Overberg met een langgerekte vorm langs de spoorlijn heeft een bescheiden omvang. De buurtschap ligt in het overgangsgebied van de Utrechtse Heuvelrug naar de Vallei. De contour is dusdanig getrokken dat aan de noordkant van de kern verdichtings- en afrondingsmogelijkheden aanwezig zijn. Vanwege het terughoudende beleid voor de kleine kernen en de regionale opvangfunctie van het op korte afstand gelegen Veenendaal is een verdere uitbreiding van de kern niet wenselijk.

Gemeente Doorn

Doorn

De kern grenst vrijwel overal aan bosgebied en aan overgangszones naar het open Kromme Rijngebied in het zuiden. Door Doorn heen loopt de Stichtse Lustwarande, waar cultuurhistorische kenmerken domineren. Vooral in het noorden van de kern vinden we de meer extensieve woonbebouwing die in belangrijke mate Doorn het karakter geeft van bosrijke Heuvelruggemeente. Het recentere en meer traditionele uitbreidingsplan De Wijngaard ligt in het zuidoosten van het dorp.

Voor Doorn is een bouwprogramma opgenomen van 300 woningen. Dit programma wordt gerealiseerd door het benutten van restcapaciteiten en transformatie en door verdichting van de kern. Belangrijk uitgangspunt is dat een efficiënt ruimtegebruik wordt nagestreefd en dat waardevolle groene en cultuurhistorische structuren binnen de kern niet worden aangetast. Dit geldt voor onder andere het BNMO-complex, dat wel binnen de contour is opgenomen maar waarvan het groene karakter nadrukkelijk dient te worden gerespecteerd. De zone aan de zuidkant van de N225 Dorpsstraat (Aardenburg e.o.) valt buiten de contour, omdat hier de kenmerken van de Stichtse Lustwarande met de buitenplaatsen en parkachtige aanleg dominant aanwezig zijn. Vanwege de bijzondere waarden van het gebied rondom de kern wordt niet voorzien in stedelijke uitbreidingsmogelijkheden.

Om het bijzondere karakter van het gebied rondom de Langbroekerwetering te behouden vinden wij uitbreiden van de verstedelijking door het toevoegen van rode elementen hier ongewenst. De kwaliteiten van dit overgangsgebied zijn voor ons mede bepalend om de in het SGP Heuvelrug opgenomen ontwikkeling van concentraties van uitbreidingen in het balansgebied (Zeist, Driebergen, Doorn-Zuid en Doorn-West) niet over te nemen.

Aan de westzijde en buiten het stedelijk gebied van Doorn bevinden zich semi-stedelijke enclaves en terreinen voor defensiedoeleinden. Er is geen duidelijke scheiding tussen bebouwd en onbebouwd gebied, maar wel is sprake van verspreide bebouwingsconcentraties. Het gebied waarin deze enclaves liggen is zeer gevarieerd en zowel ecologisch als landschappelijk waardevol. Het beleid voor dit gebied is bedoeld om de aanwezige kwaliteiten veilig te stellen en

waar mogelijk te verhogen. Enkele van deze bebouwingsconcentraties hebben vanwege hun omvang en woonfunctie een rode contour gekregen. Vanwege de ruimtelijke diversiteit en de grote omgevingskwaliteit moet verdere verdichting van deze kleine bebouwingsconcentraties worden vermeden. Verdichting is hier alleen aanvaardbaar als het aantoonbaar leidt tot kwaliteitsverbetering of sanering. De hoeveelheid bebouwing mag hierbij niet wezenlijk toenemen. Ter plaatse van het voormalige pluimveelaboratorium en de rioolwaterzuiveringsinstallatie, die in een van de enclaves liggen, is ruimte aanwezig voor enkele bedrijven die uit de kern van Doorn worden verplaatst.

Een punt van aandacht is de verkeerssituatie in de kern, in het bijzonder het kruispunt Dorpsstraat/Langbroekerweg, waar veel doorgaand verkeer (vooral vanwege het autoverkeer op de verbinding N227) voor stagnatie zorgt. Voor dit probleem dient een passende oplossing te worden gevonden. Zuiver verkeerskundig zou dit knelpunt kunnen worden opgelost via een oostelijke rondweg. Wij willen deze oplossingsrichting verkennen en voor de toekomst mogelijk houden.

In 2004 hebben wij een verkeerskundigonderzoek gestart voor het gebied ten zuiden van de N224 (tussen Woudenberg en Austerlitz). Deze studie heeft tot doel om een verkeerskundige visie te ontwikkelen voor de provinciale wegen in het gebied (zie verder ook de beschrijving van de studie aan het begin van paragraaf 11.2 onder het kopje Infrastructuur). De hierboven beschreven verkeerssituatie in Doorn is één van de aanleidingen voor het starten van de studie. Bij het verkennen van de mogelijkheden naar een oplossing van de problematiek in Doorn zullen wij wel vanuit de kwaliteit van de omgevingskenmerken duidelijke randvoorwaarden stellen.

Gemeente Leersum

Leersum

De kern wordt in tweeën gedeeld door de N225 Rijksstraatweg. Aan de noordkant, op de flank van de Heuvelrug, heeft zich het extensiever bebouwde deel van de kern ontwikkeld. Ten zuiden van deze weg zijn in de plannen Zuidwest en Zuidoost de meer intensieve woonmilieus gebouwd. De dorpsranden ten noorden van de Rijksstraatweg worden gedomineerd door het aangrenzende bosgebied en de overgangszones. Ten zuiden grenst de kern aan het open gebied,

aansluitend op het Kromme Rijnlandschap, en is de Nieuwesteeg een duidelijke afbakening van het stedelijk gebied. Ten westen van de kern is het gebied Broekhuizerlaan/Middelweg, dat de toegang vormt tot het landgoed Broekhuizen, landschappelijk waardevol met een afwisseling van weilanden, houtwallen en boscomplexen. Vormen van verstedelijking of de eventuele aanleg van recreatie- of sportvoorzieningen zouden een grote inbreuk op de aanwezige kwaliteit betekenen.

Er zijn op grond van het woningbouwprogramma, de landschappelijke kwaliteiten alsmede de regionale opvangfunctie van Veenendaal geen uitbreidingen van de kern wenselijk. De bebouwingscontouren van het streekplan 1994 zijn vertrekpunt. Wij gaan uit van een woningbouwprogramma van 150 woningen. Dit programma kan worden gerealiseerd door nieuwe inbreidingen, transformatie en het benutten van restcapaciteit. De laatste nog niet gerealiseerde fase ('fase 12') van het plan Leersum-Zuidoost valt hier ook onder. De begraafplaats aan de Burgemeester van den Boschlaan kan in beperkte mate in noordelijke richting worden uitgebreid.

In verband met uit te plaatsen bedrijven uit de kern is het ontwikkelen van een landschappelijk ingepast kleinschalig (2 ha) bedrijventerrein, aansluitend aan het Amerongse bedrijventerrein, mogelijk. De locatie ligt buiten de EHS. De ontwikkeling van het bedrijventerrein is uitdrukkelijk gekoppeld aan het uitplaatsen van bedrijven uit de kernen met name Leersum.

Gemeente Maarn

Maarn

De kern Maarn heeft een groen karakter doordat het oorspronkelijke bosgebied in verschillende woonbuurten de sfeer bepaalt en doordat de omringende bossen duidelijk hun stempel drukken op de levingswaarde van de omgeving. Aan de oostzijde, grenzend aan open gebied, is de woonwijk Driesprong gerealiseerd in een wat grotere dichtheid. Dit geldt ook voor de meer recente uitbreiding Droststeeg, die de kern aan de noordkant afrondt. Alle randen van de kern grenzen aan kwetsbaar gebied. Aan de oostkant van Maarn liggen sportvelden als overgang naar het open gebied. Door de waarde van het omringende gebied en de regionale opvangtaak van Veenendaal

geldt voor Maarn een terughoudend verstedelijkingsbeleid.

Wij gaan uit van een woningbouwprogramma voor de gemeente Maarn van in totaal 200 woningen. In het streekplan 1994 was voorzien in de uitbreidingslocatie Buurtsteeg aan de zuidoostzijde van de kern. Binnen de streekplanperiode zullen naar verwachting stappen worden gezet om dit terrein daadwerkelijk te gaan benutten voor verstedelijking. Langs deze locatie loopt een hoogspanningsleiding. In paragraaf 8.6 hebben wij het beleid met betrekking tot hoogspanningsleidingen verwoord. Gezien de beperkingen die de hoogspanningsleiding op dit moment veroorzaakt en de omvang van de locatie Buurtsteeg is woningbouw op de beoogde locatie slechts mogelijk wanneer voldaan is aan de voorwaarde dat de hoogspanningsleiding ondergronds is gebracht (of is verplaatst). De aanwezige sportvelden worden verplaatst naar de oostzijde van de Planetenbaan, aansluitend op het bestaande sportcomplex.

In het oosten van de kern Maarn is de contour verruimd ten behoeve van een nieuwe brandweerkazerne. De huidige brandweerposten in beide kernen is geen duurzame oplossing. De locatie dichtbij de Tuindorppweg ligt meer in het midden van de gemeente en is uit locatieonderzoek van de gemeente naar voren gekomen als een geschikte locatie.

Maarsbergen

Maarsbergen ligt op de overgang van de Utrechtse Heuvelrug naar het open agrarisch gebied van de Gelderse Vallei; de kern wordt gedomineerd door de spoorlijn/A12 en de Woudenbergseweg N226. Ook voor Maarsbergen geldt een terughoudend verstedelijkingsbeleid. Uitgangspunt is de begrenzing van de bestaande verstedelijking. In deze kleine kern nemen bedrijven relatief veel ruimte in.

Er zijn mogelijkheden voor transformatie naar woningbouw ter plaatse van de voormalige bedrijfslocatie Wijers. De transformatie is mede afhankelijk van de verplaatsing van bedrijven. Welke woningbouwcapaciteit er gegenereerd zou kunnen worden met de transformatie kan in verband hiermee nog niet concreet worden benoemd.

Samen met andere verspreide bedrijven wil de gemeente de plaatselijk actieve bedrijven hervestigen op een uitbreidingslocatie oostelijk aansluitend op het bestaande bedrijventerrein Maarsbergen-Oost.

In deze uitbreiding zou ook een alternatieve woonwagenclocatie opgenomen kunnen worden, dit ter vervanging van het huidige terrein.

Op grond van de ons nu bekende gegevens zien wij in principe geen directe noodzaak voor uitbreiding van het bedrijventerrein. Temeer omdat juist het nabijgelegen Veenendaal in dat opzicht een regionale opvangtaak verzorgt. Of een dergelijke uitbreiding voor ons alsnog aanvaardbaar is, hangt dan ook af van een gedegen, specifieke nadere onderbouwing op basis van een ruimtelijke totaalvisie. Zowel de gewenste omvang van de uitbreiding als de lokale gebondenheid van de te herplaatsen bedrijven zal hierin moeten worden aangetoond. Voorts zal sterke nadruk moeten liggen op de gewenste kwaliteitsverbetering van de verschillende deellocaties en van de leefbaarheid in de gehele kern.

Aangezien de uitbreidingslocatie nu bestaat uit bosachtig terrein, waarin gedeeltelijk enige verblijfsrecreatie plaatsvindt, gaan wij ervan uit dat sanering hiervan uitgangspunt is en dat als vervolgfunctie voor het daarmee vrijkomende gebied een natuurbestemming wordt vastgelegd.

Bij een toereikende motivering zijn wij bereid om onder toepassing van de afwijkingsbevoegdheid de contour, in beperkte mate te verruimen.

Gemeente Renswoude

Renswoude

Vanuit de oorspronkelijke lintbebouwing langs de Dorpsstraat heeft de kern zich in noordelijke en zuidelijke richting ontwikkeld, met Spikhorst als de meest recente uitbreiding in zuidwestelijke richting. Aan de westkant van de kern ligt een bedrijventerrein. De kern wordt omringd door open landschap, met in het zuidoosten het Kasteel Renswoude als waardevol element.

Vanwege het terughoudende verstedelijkingsbeleid en de opvangfunctie van Veenendaal blijft het woningbouwprogramma voor Renswoude, na een afweging op regionaal niveau, voornamelijk beperkt tot 150 woningen. Bij het bepalen van dit aantal heeft de bijzondere leeftijdsopbouw in de gemeente een rol gespeeld.

Omdat er vrijwel geen mogelijkheden meer zijn voor inbreiding en transformatie is uitbreiden van de kern een aanvaardbare optie. Hiervoor komt de noord-oostelijke locatie richting nabij het Dickerijsterlaantje

(Beekweide II) in aanmerking. De uitbreiding kan op deze locatie aansluiten op de woningbouw in Beekweide ten behoeve van de Ruimte voor ruimte-regeling (deze woningen maken overigens geen onderdeel uit van het woningbouwprogramma). Daarnaast kan ook de locatie Doest aan de noordzijde van de kern, ten oosten van de Oude Barneveldseweg, voor verstedelijking in aanmerking komen. Het is wel van belang dat langs de Lunterse Beek en Fliertse Beek een ruime ecologische zone voor een scheiding tussen de beken en de dorpsrand zorgt.

Langs de zuidrand nabij de Van Reedeweg kan de dorpsrand worden afgerond met enkele woningen. Bij de ruimtelijk inrichting van dit gebied moet rekening worden gehouden met de aanwezige en verwachte archeologische waarden.

Aan de noordkant van de kern houdt de rode contour rekening met een afrondende uitbreiding (Beekweide I) met circa 20 woningen, die zorgvuldig moeten worden ingepast. Het betreft een compensatieproject in het kader van de Regeling Beëindiging Veehouderijtakken.

In Renswoude bestaat behoefte aan vijf hectare bruto extra bedrijventerrein om bedrijven uitbreidingsruimte te geven respectievelijk uit te plaatsen. Hiervoor is uitbreiden van het bestaande bedrijventerrein gewenst. Voornamelijk zijn wij uitgegaan van een uitbreiding van het bedrijventerrein aansluitend op de Hooge Hoek in westelijke richting met bruto vijf hectare, boven op de nog beschikbare restcapaciteit van ruim twee hectare. Deze locatie is vanwege de ontsluiting echter niet optimaal. De ontsluiting zal, inclusief de aansluiting op de provinciale weg N224, door deze uitbreiding verbeterd moeten worden. De uitbreiding is specifiek bedoeld voor plaatsgebonden bedrijvigheid. Daarom is verplaatsen naar Veenendaal of Barneveld geen alternatief. Voor het overige heeft Renswoude in de SGP De Vallei afgesproken dat er ruimte is voor de groei van Renswoudse bedrijven op bedrijventerrein De Harselaar in Barneveld.

Gemeente Rhenen

Rhenen

De kern Rhenen wordt sterk bepaald door de geaccidenteerde ligging op de flank van de Utrechtse Heuvelrug. Dit geeft Rhenen een vrij uniek karakter. De oorspronkelijke oude kern lag geheel op

de zuidflank en was georiënteerd op de Nederrijn. Rhenen heeft zich ontwikkeld over het hoge deel van de stuwwal naar de noordflank. De spoorlijn en de N233 vormen een harde doorsnijding van de bebouwde kom en verdelen Rhenen in een westelijk en oostelijk deel. De kern wordt geheel omgeven door waardevol en kwetsbaar gebied. Aan de westzijde ligt de 57 meter hoge Koerheuvel, die deels bebouwd is met de meest recente uitbreiding van Rhenen. Aan de westkant is nog ruimte voor een beperkte afrondende bebouwing. De bebouwing gaat hier over naar door houtwallen en bos omzoomde akkers en weilanden en naar het zeer waardevolle dal van De Tangh. De Bergweg in het noorden is de uiterste begrenzing van de kern op de flankzone naar het Valleigebied. Ook hier is het landschap zeer kwetsbaar en door de hoogteverschillen en uitzichten op het lagere valleigebied vrij uniek. Het oostelijke deel van Rhenen wordt begrensd door de bossen op de Grebbeberg.

Voor de gemeente Rhenen is er een woningbouwprogramma van 570 woningen. Hiermee brengen wij een terughoudend verstedelijkingsbeleid tot uitdrukking, vanwege de bijzondere omgevingskenmerken, maar ook vanwege de regionale opvangfunctie van het nabij gelegen Veenendaal. Samen met Veenendaal maakt Rhenen deel uit van het regionaal stedelijk netwerk WERV. Naast het ontwikkelen van een samenhangende visie voor de vier deelnemende gemeenten is het beleid mede gericht op een gemeenschappelijke woningmarkt. Deze benadering laat het terughoudende verstedelijkingsbeleid voor Rhenen onverlet. Overigens zijn er voor Rhenen in de tussentijdse resultaten van de Regionale Structuurvisie WERV geen wezenlijke verschillen met de lijn zoals in dit streekplan uitgezet.

Het woningbouwprogramma is te realiseren door benutten van restcapaciteit, inbreiden en transformeren. In het centrum maar ook in onder andere Rhenen-Oost (Vogelzang/Connexion 125 woningen) doen zich mogelijkheden voor om tot functiewijzigingen en intensivering over te gaan; dat maakt een belangrijke verbetering van de ruimtelijke kwaliteit mogelijk en tevens wordt woningcapaciteit gegeneerd. De belangen van de Nederrijn zijn een punt van aandacht. Bij de uitwerking moet rekening worden gehouden met het optimaliseren van een ecologische verbinding langs de rivieroever en verdienen de overige landschappelijke, ecologische en geomorfologische kwaliteiten van het gebied bijzondere aandacht.

Veeneind, aansluitend op het Veenendaalse Petenbos maar gelegen op Rhenens grondgebied, maakt ook deel uit van de woningbouwmogelijkheden. De contouren volgen zo exact mogelijk de grenzen van de bestaande bebouwing of van de bebouwing die door intensiteit, functie en verschijningsvorm duidelijk deel uitmaakt van de kern. Langs de noordzijde van de Bergweg is het zeer wenselijk de open gebieden met zicht op het achterland onbebouwd te laten en de stedelijke begrenzing als een rafelige rand te handhaven.

Het bedrijventerrein Remmerden heeft binnen de contour aan de noordzijde nog een afrondende uitbreidingsmogelijkheid gebaseerd op een restcapaciteit van vijf hectare. Verdere uitbreiding is niet aanvaardbaar vanwege de waardevolle omgevingskenmerken. De restcapaciteit is enkel bedoeld voor uitplaatsing van lokaal gevestigde bedrijven vanuit de gemeente Rhenen. Naar verwachting zal de verkeerstoename voor de N225 en de kern Elst hierdoor beperkt blijven. Voor regionaal/nationaal georiënteerde bedrijven zijn er vestigingsmogelijkheden in de regionale opvangkern Veenendaal.

Het kruispunt van N233 en de N225 vormt een knelpunt, de verkeersstroom is aanzienlijk. De verwachting is dat de druk in de toekomst zal toenemen. De oplossing van dit knelpunt wordt gezocht in de nabijheid van Rhenen zelf. Het ontlasten of ontrafelen van het genoemde kruispunt staat daarbij centraal. Op dit moment is er nog geen duidelijk beeld over de oplossingsrichting. Bij de in het SMPU aangekondigde verkenning van de mogelijkheden zullen we vanuit de kwaliteit van de omgevingskenmerken wel duidelijke randvoorwaarden stellen. Een integrale benadering is gezien de landschapswaarden noodzakelijk. De pijlindicatie op themakaart 5.2 is niet meer dan een schematische weergave (overeenkomstig de kaartbeelden van het SMPU).

Aan het begin van deze paragraaf is aangegeven dat reactivering van de PON-lijn tot 2015 geen prioriteit heeft. Wel vinden we het van belang dat er geen onomkeerbare ruimtelijke ontwikkelingen plaatsvinden die een reactivering onmogelijk maken of bemoeilijken. In het SMPU is in dit kader aangekondigd dat we gaan onderzoeken hoe de bestaande (bus)verbinding Amersfoort-Veenendaal-Rhenen kan worden verbeterd.

Achterberg

De kern Achterberg ligt in het open Valleigebied. De

kern heeft zich ontwikkeld op de plaats waar lintbebouwing van de Cuneraweg, Achterbergsestraatweg, Hogesteeg en De Dijk bij elkaar komen. Hierdoor is een eigen karakteristieke stedenbouwkundige structuur met landelijk karakter ontstaan. Ten zuiden van de kern ligt het waardevolle overgangsgebied van de Laarschenberg. De vigerende uitbreidingsmogelijkheid Achterberg-West uit het streekplan 1994 is nog niet geheel benut. Aan de noordzijde kan de structuur versterkt worden door enige afronding bebouwing te realiseren. Na het benutten van de restcapaciteit (van ca. 115 woningen) in Achterberg-West is uitbreiding niet meer nodig, gelet op het woningbouwprogramma van Rhenen.

Elst

De kern Elst heeft zich vanaf de Elsterstraatweg-Rijksstraatweg ontwikkeld in noordelijke richting tot aan de Franseweg. De karakteristieke engen langs de rand van de Heuvelrug, die deels ook de begrenzing van Elst bepalen, hebben een hoge landschappelijke waarde. Bij een eventuele ontwikkeling zal hiermee rekening moeten worden gehouden. Er is geen duidelijke centrumvorming. Met de verschillende uitbreidingsfasen van Elst is voortgeborduurd op het patroon van de door het overgangsgebied lopende wegen met de daaraan gelegen verspreide bebouwing. Het gebied Het Bosje heeft nog een restcapaciteit van circa vijftig woningen. Aan de oostzijde van Elst ligt tussen Zwijnsbergen en de Rijksstraatweg het half verstedelijkte gebied De Vordel. Transformatie en verdere stedelijke invulling van dit gebied zijn mogelijk. Het gebied Elster Engh is niet in de contour opgenomen. Eventuele ontwikkeling van dit gebied (in plaats van het gebied De Vordel) sluiten wij niet op voorhand uit. Verdere uitbreidingen van de kern zijn niet gewenst

Gemeente Veenendaal

Veenendaal

Veenendaal heeft als grootste gemeente in het deelgebied Utrecht-Zuidoost een regionale opvangfunctie voor woningzoekenden uit dit gebied. Daarmee wordt het in het verleden ingezette opvangbeleid, dat mede heeft geleid tot een sterke groei van Veenendaal, voortgezet. Er is een groeiende samenwerking met Wageningen, Ede en Rhenen, tezamen het regionaal stedelijk netwerk WERV vormend. Er is een structuurvisie voor het WERV-gebied in voorbereiding,

met een ruimtelijk beleid voor de middellange en de lange termijn. Wij streven naar een goede afstemming met deze visie, waarbij onze beleidsuitgangspunten voor het Utrechtse deel van het WERV-gebied vertrekpunt vormen. Overigens zijn er voor Veenendaal in de tussentijdse resultaten van de Regionale Structuurvisie WERV geen wezenlijke verschillen met de lijn zoals in dit streekplan tot 2015 is uitgezet. De samenwerking richt zich op onder andere een gemeenschappelijke woningmarkt en de ontwikkeling en uitgifte van bedrijventerreinen. In het kader van het ontwikkelen van een gezamenlijke woningmarkt in het WERV-gebied wordt rekening gehouden met de bestaande regionale opvangfunctie van Veenendaal. Woningzoekenden uit dit gebied hebben toegang tot het woningaanbod in Veenendaal (evenals in Rhenen en Renswoude). Een soortgelijke taak vervult Ede voor het gebied van de Veluwe. Met de specifieke opvangfunctie van Veenendaal en Ede als uitgangspunt kan in WERV-verband een nadere verdeling en invulling worden gemaakt van de beschikbare capaciteiten en de te ontwikkelen woonmilieus. Uitwerking vindt plaats bij de nog vast te stellen WERV-verordening (naar verwachting in 2005).

De oorspronkelijke kern van Veenendaal werd vooral gevormd door de in noord-zuidrichting lopende Kerkewijk met uitbreidingen ten oosten en westen hiervan. In westelijke richting is Veenendaal verstedelijkt tot aan de Slaperdijk. In het noorden is de A12 een duidelijke grens en vindt de ontwikkeling van bedrijventerreinen plaats tot aan de spoorlijn Utrecht-Arnhem. De zuidelijke grens van Veenendaal wordt gevormd door het overgangsgebied naar de Heuvelrug. Daarmee liggen deze grenzen vrijwel vast. Uitbreiding vindt plaats aan de oostzijde tot uiteindelijk de gemeentegrens met Ede. Dit is de laatste grote uitbreiding van Veenendaal, al onder de werking van het streekplan 1994 ingezet als eerste fase van een doorontwikkeling voor de langere termijn. De uitbreiding gebeurt in combinatie met de aanleg van de oostelijke rondweg. Veenendaal wordt daarmee in het oosten afgerond. Het zoekgebied voor waterberging is hierop afgestemd en grenst aan de rode contour.

Wij stellen een woningbouwprogramma voor van 3650 woningen. Naast de uitbreiding naar het oosten zijn er door de differente structuur en de diverse transformatielocaties ruime capaciteiten binnen de kern. Gelet op een gewenst zuinig ruimtegebruik geven wij er de voorkeur aan waar mogelijk prioriteit

te geven aan het benutten van de binnenstedelijke capaciteit en een goede balans te vinden tussen inbreiden en uitbreiden.

Voor de uitbreiding van bedrijventerreinen zijn er binnen Veenendaal restcapaciteiten, met name op De Batterijen (21 ha). Verder is er overeenstemming met de gemeente Ede om voor de Veenendaalse behoefte aan bedrijventerreinen ruimte te bieden op de geplande locatie tussen de A12 en de spoorlijn Utrecht-Arnhem. Deze op Edes grondgebied gelegen locatie wordt ontwikkeld in ISEV-verband. Gerekend wordt met 36 hectare netto bedrijventerreinen. Deze omvang is bepaald aan de hand van de behoefte voor het totale deelgebied Zuidoost. Verder wordt niet voorzien in uitbreiding van Veenendaal.

De verwachting is dat in het kader van het verbeteren van de bereikbaarheid, ook bij continueren van de regionale opvangtaak, een aantal infrastructurele maatregelen op de A12 in de streekplanperiode zal worden gerealiseerd (zie begin paragraaf 11.2 Stedelijk gebied). Aan het begin van deze paragraaf is aangegeven dat reactivering van de PON-lijn tot 2015 geen prioriteit heeft. Wel vinden we het van belang dat er geen onomkeerbare ruimtelijke ontwikkelingen plaatsvinden die een reactivering onmogelijk maken of bemoeilijken. In het SMPU is in dit kader aangekondigd dat we gaan onderzoeken hoe de bestaande (bus)verbinding Amersfoort-Veenendaal-Rhenen kan worden verbeterd.

In het kader van de structuurvisie WERV, is het de verwachting dat voor de periode na 2015 uitbreiding van het stedelijke WERV-gebied nodig is. De zoekrichtingen zijn nog onderwerp van studie. Wij hechten aan een voortzetting van de opvangfunctie van Veenendaal voor het zuid-oostelijk deel van de provincie, ook voor de periode na 2015. De ontwikkelingsmogelijkheden na de streekplanperiode zijn voor Veenendaal minimaal gezien de gemeentegrenzen en de kwaliteiten van de omgeving. Wij zullen ons tijdig beraden over het oplossen van dit probleem, waarbij wij het belangrijk vinden dat de regionale opvangtaak van Veenendaal ook na 2015 wordt voortgezet.

Gemeente Wijk bij Duurstede

Wijk bij Duurstede

De oude binnenstad is zeer waardevol. Samen met de ligging aan de rivier en de aanwezigheid van het kasteel in het bijbehorende park heeft de kern veel cultuurhistorische kwaliteiten die bescherming behoeven. De uitbreidingen zijn in de loop van de tijd aan de west- en de noordkant tot stand gekomen, waardoor de stedelijke ontwikkeling zich excentrisch heeft voltrokken. Deze ontwikkeling is mede het gevolg van een opvangtaak van Wijk bij Duurstede in het verleden. De Geer is de meest recente uitbreiding aan de noordwestzijde van de kern. Aan de noord- en de oostzijde wordt de begrenzing bepaald door de loop van de Kromme Rijn. Aan de zuidzijde wordt de sfeer bepaald door het kasteelpark en de groene ruimte tussen de bebouwing en de Lekdijk respectievelijk het Amsterdam-Rijnkanaal. De groene functie van dit gebied accentueert de specifieke ligging van de historische kern aan de rivier. De kwaliteit van het stadsfront aan de rivier kan worden verbeterd door rondom de haven beeldverstorende elementen te saneren en door de inrichting van het gebied tussen de stadswallen en de rivier in dienst te stellen van het creëren van een gaaf rivierfront.

Wij gaan uit van een woningbouwprogramma van 500 woningen voor de gehele gemeente. Een groter aantal woningen vinden wij niet gewenst, mede vanwege de vrij geïsoleerde ligging ten opzichte van de belangrijke stedelijke gebieden en de hoofdinfrastructuur in relatie tot de ontsluiting van Wijk bij Duurstede. Om deze reden zoeken wij voor nieuwe verstedelijking zo veel mogelijk aansluiting op de hoofdinfrastructuur, met korte verbindingen op dit netwerk. Door de oriëntatie van de kern op het stadsgewest Utrecht is de bereikbaarheid via de N229 niet optimaal. Hierdoor veroorzaakt het bestemmings- en herkomstverkeer van en naar Wijk bij Duurstede tot in de verre omgeving een grote belasting van het wegennet. Vergroten van de verkeersbelasting door een omvangrijke woningbouwopgave is daarom niet wenselijk.

Met het oog op de aanwezige restcapaciteiten in de verschillende kernen is een uitbreiding van het plan De Geer aanvaardbaar. Het zwaartepunt hiervan is gepland aan de zuidwestzijde. Ook de zone tussen Remus en de N229 Van Lynden van Sandenburgweg, aan de noordoostzijde van De Geer, kan voor verster-

delijking in aanmerking komen. Het kan daarbij gaan om diverse vormen van stedelijke functies in combinatie met wonen. De totale capaciteit van de uitbreidingen is begrensd tot circa 280 woningen.

Het bestaande bedrijventerrein aan het Amsterdam-Rijnkanaal kan naast de restcapaciteit (7 ha) worden uitgebreid met tien hectare, vooral bestemd voor uit te plaatsen bedrijven en enige autonome eigen groei. Dit nieuw te ontwikkelen gedeelte vormt samen met de restcapaciteit het bedrijventerrein Langshaven. Het ontwikkelen van deze locatie zal, doordat het voornamelijk om verplaatsen van bedrijvigheid gaat, niet leiden tot een wezenlijk grotere verkeersbelasting op het wegennet. Bovendien wordt een deel van Langshaven mogelijk ontwikkeld als watergebonden bedrijventerrein waardoor ook goederenvervoer over water kan plaatsvinden. Mede gezien de wens tot verbeteren van de beeldkwaliteit kan de uitbreiding zowel aan de west- als aan de noordrand van het bestaande bedrijventerrein plaatsvinden.

Cothen

De in het waardevolle Kromme Rijngebied gelegen kern beschikt nog over restcapaciteit en inbreidingsmogelijkheden (in totaal ca. 160 woningen). Het

bestaande sportveldencomplex wordt verplaatst naar het zuidoosten van de kern, zodat de vrijkomende ruimte kan worden benut voor woningbouw. De contour begrenst verder de bestaande kern.

Langbroek

Ook Langbroek ligt in het Kromme Rijngebied, waar verdere verstedelijking van de aanwezige kernen zo veel mogelijk beperkt zou moeten blijven. Het gebied 'De Boomgaard, fase II' is binnen de contour gebracht; dit gebied is uitdrukkelijk bestemd ten behoeve van de realisatie van een woonzorg-complex. In het noordoosten is de contour om het volkstuinten-complex gelegd om, nu het gebruik van deze tuinen terugloopt, bij verdere leegloop woningbouw op deze locatie te kunnen realiseren. Verdere uitbreiding van de kern is in beginsel niet wenselijk.

Bij verplaatsing van in de kern gevestigde bedrijfjes is hervestigen in Veenendaal of in de hoofdkern Wijk bij Duurstede uitgangspunt. Als naast de behoefte ook wordt aangetoond dat blijvende vestiging in de kern Langbroek uitdrukkelijk gewenst is, kan in beginsel verruiming van de contour worden overwogen voor de uit te plaatsen bedrijven, mits dat ruimtelijk aanvaardbaar kan worden ingepast. Hierdoor ontstaat enige nieuwe inbreidingsruimte.

12. Ruimtelijk beleid voor Utrecht-West

Utrecht-West ligt, samen met het Noorderpark, in het Nationaal Landschap Groene Hart. Het Groene Hart is de centrale open ruimte en bestaat uit uitgestrekte (veen)weidegebieden, doorsneden door de Vecht, Oude Rijn en Hollandsche IJssel met kenmerkende stadjes en dorpen. Het Groene Hart vormt de groene en blauwe tegenhanger van het omringende stedelijk netwerk van de Randstad, maar heeft ook zijn eigen dynamiek. Deze heeft zich eeuwenlang vooral geconcentreerd langs de Vecht en de Oude Rijn, de oudste ontginnings- en transportassen in dit streekplandeelgebied.

Door het Utrechts deel van het Groene Hart lopen twee hedendaagse opvolgers van de oude transportassen Oude Rijn en Vecht: de A12 en de spoorverbinding Utrecht-Den Haag/Rotterdam, en de nog sterker gebundelde A2, Amsterdam-Rijnkanaal en spoorverbinding Utrecht-Amsterdam. Beide bundels infrastructuur bieden kansen voor ruimtelijke en economische benutting. Terughoudend omgaan met deze potenties is geboden, gezien de kwaliteiten van het Groene Hart.

12.1 Landelijk gebied

Utrecht-West maakt deel uit van een uitgestrekt gebied van cope-ontginningen, dat doorloopt in Zuid-Holland. De Vecht, de Oude Rijn, de Hollandsche IJssel en de Lek vormen de grenzen tussen de verschillende deelgebieden. De plassen en een aantal rivieren, kanalen en weteringen zijn onderdeel van

een in Noord- en Zuid-Holland doorlopend water-netwerk dat het Blauwe Hart wordt genoemd. Dit netwerk is van groot belang voor recreatie, toerisme en watersport. De Utrechtse toerwaaier in het Blauwe Hart staan aangegeven op de themakaart recreatie (kaart 7.7).

Het Groene Hart is een nationaal landschap. In overleg met het Rijk willen wij, samen met onze partners in het Groene Hart, een nieuw ontwikkelingsprogramma opstellen. Dit programma heeft een nauwe relatie met onze visievorming voor de veenweidegebieden (paragraaf 7.8). Dit programma moet niet alleen ingaan op de groene componenten van het nationaal landschap, maar ook beter inspelen op de dynamiek en de veranderingsprocessen in het Groene Hart dan het huidige programma. Concrete projectvoorstellen en de financiering daarvan, mede door het Rijk, vormen een onderdeel van het ontwikkelingsprogramma.

In het Groene Hart hebben wij incidenteel, op minder kwetsbare plekken ruimte geboden voor het benutten van potenties langs infrastructuur. Een dergelijke ontwikkeling mag echter niet leiden tot versnippering en moet gepaard gaan met een zorgvuldige inpassing (zie paragraaf 12.2). Het regionaal bedrijventerrein Woerden is een voorbeeld van zo'n ontwikkeling.

Lopikerwaard

De Lopikerwaard is een kerngebied voor de landbouw en grotendeels aangeduid als landelijk gebied 2. Het gebied dankt zijn karakteristieke openheid aan de melkveehouderij. Behoud van de kenmerken van het middeleeuwse ontginningsstelsel in dit Belvederegebied staat voor ons voorop. Overeenkomstig het SGP Groene Driehoek kiezen wij voor het versterken van de cultuurhistorische identiteit. Bij het laatste gaat het om het samenhangend geheel van bebouwingslinten, copeverkavelingen, achterkaden, weteringen en vlieten. Zeer kenmerkend voor de Lopikerwaard is het contrast tussen de bebouwingslinten en achterliggende open gebieden. Het is belangrijk dat de openheid vanuit de bebouwingslinten beleefd kan worden.

In de polders Broek en Blokland liggen schrale graslanden. Dit gebied is ook van groot belang voor weidevogels. In Willeskop worden moeras en schrale graslanden ontwikkeld. Ecologische verbinding-zones op en langs kaden zorgen voor de aansluiting met nieuwe natuur in de uiterwaarden van de Hollandsche IJssel en de Lek. Cultuurhistorie stelt randvoorwaarden aan de inrichting van de verbinding-zones. Ten zuidoosten en zuidwesten van Benschop liggen twee MOB-complexen met grote ecologische potenties.

Overeenkomstig het SGP Groene Driehoek zullen wij kansen benutten om meer mogelijkheden te creëren voor extensief recreatief medegebruik (fietsen, wandelen, kanoën). Ter ondersteuning van de recreatieve beleving zijn de polders Hoenkoop/Polsbroek, Willeskop/Benschop en Blokland/Broek aangewezen als stiltegebied.

Lek

In de uiterwaarden van de Lek hebben wij veel terreinen begrensd voor nieuwe natuur (landelijk gebied 4). Daarmee willen wij het areaal van moerassen, stroomdalgraslanden en open water uitbreiden. Het winterbed van de rivier is primair bestemd voor waterstaatkundige doeleinden. Om ontwikkelingen te voorkomen die eventuele dijkverzwaringen of andere maatregelen frustreren, geldt een vrijwaringszone. Maatregelen om het doorstromen van het rivierwater te bevorderen, zoals het verlagen van het winterbed en het graven van nevengeulen, combineren wij zo veel mogelijk met natuurontwikkeling, het winnen van beton- en metselzand en met de aanleg van wandelpaden. Stroomdalgraslanden en waardevolle moerasmilieus mogen daarbij zo min mogelijk worden aangetast. In cultuurhistorisch waardevolle delen van de uiterwaarden, zoals de restanten van oude verkavelingen in de Dertienmorgenwaard, zullen wij nadere eisen stellen aan de planvorming.

Hollandsche IJssel en omgeving

Aan de noordkant van de Lopikerwaard ligt de Hollandsche IJssel. Hier loopt het integrale ontwikkelingsperspectief 'Hollandsche IJssel, meer dan water'. Het primaire doel hiervan is te komen tot een gezamenlijke aanpak van de problematiek binnen de gekanaliseerde Hollandsche IJssel en de erlangs gelegen waterkeringen en uiterwaarden. Daartoe is een visie ontwikkeld en worden concrete uitvoeringsprojecten benoemd. Het ontwikkelingsperspectief plaatst het onderzoek naar de wateropgave binnen de

brede context van de ontwikkelingspotenties van de Hollandsche IJssel en de directe omgeving van de rivier. Beoogd wordt onder meer de waterkwaliteit te verbeteren, het waterbergend vermogen van de rivier te vergroten en de kans op overstroming te verkleinen en het jaagpad te herstellen. Daarbij zal ook worden onderzocht of het nodig en wenselijk is dat de omgeving van de Hollandsche IJssel een rol vervult bij de wateropgave voor de Oude Rijn en omgeving. Hierover moet uiterlijk in 2007 helderheid zijn. Op de plankaart is de aanduiding 'wateropgave nader in te vullen' opgenomen. Ook wordt in de visie een relatie gelegd met de ontwikkelingsmogelijkheden voor de nieuwe natuur.

Langs de Hollandsche IJssel zien wij kansen de ruimtelijke kwaliteit te verbeteren door toevoeging van nieuwe landgoederen, mits situering, schaal en vormgeving aansluiten bij de karakteristiek van het gebied. Als vervolg op onze prijsvraaginzending 'Dotterlandschap' gaan wij de mogelijkheden verkennen om in het landelijk gebied tussen Hollandsche IJssel en Oude Rijn een aantal projecten voor meer-voudig ruimtegebruik uit te voeren.

Het gebied tussen de Hollandsche IJssel en de Oude Rijn lijkt in veel opzichten op de Lopikerwaard. Het gebied van Hollandsche IJssel en omgeving is een kerngebied voor de landbouw, met melkveehouderij als drager van de openheid (landelijk gebied 2). Kaden en weteringen benutten wij als ecologische verbindingen. In het oostelijke deel combineren wij dit met de aanleg van recreatieve verbindingen (zie paragraaf 9.1 Landelijk gebied). In het gebied tussen de Hollandsche IJssel en de Oude Rijn ligt een uniek deel van het Groene Hart: de driehoek Woerden-Montfoort-Oudewater. In deze driehoek liggen het grootste landgoed van het Groene Hart (Landgoed Linschoten) en de Linie van Linschoten. De linie is een van de weinige overgebleven onderdelen van de Oude Hollandse Waterlinie. Het is een waardevol cultuurhistorisch object en heeft ecologische waarden. Om ecologische redenen, met name de uitwisseling van planten en dieren, is het gewenst dat de Linie met het Landgoed Linschoten wordt verbonden. Ook het gave dubbele boerderijlint langs de meanderende Lange Linschoten als structuur tussen Linschoten en Oudewater heeft bijzondere cultuurhistorische en ruimtelijke kwaliteiten. De landschappelijke en cultuurhistorische identiteit van deze driehoek kan worden benadrukt door het vergroten van het contrast tussen de open gebieden enerzijds en de

oeverwallen en ontginningsbases anderzijds. Ook een betere landschappelijke inpassing van de bestaande kernen kan hieraan bijdragen.

Op initiatief van het Landgoed Linschoten is in overleg met diverse betrokken partijen een Gebiedsvisie Linschoterwaard opgesteld, met als doel een gezamenlijke ontwikkeling van concreet beleid om de kwaliteit rondom Linschoten te bewaren en waar mogelijk te verbeteren. Daarbij wordt onder meer aandacht besteed aan de versterking van de landschappelijke kernkwaliteiten, uitbreiding van routestructuren, het belang van een goede waterhuishouding en aan het bieden van goede ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw. Wij ondersteunen dit initiatief en de beoogde doelen voor het gebied en starten een gebiedsgericht project. Daarmee willen wij in een groot deel van het gebied tussen de Hollandsche IJssel en de Oude Rijn onder meer:

- door een vrijwillige kavelruil de agrarische structuur versterken,
- ecologische verbindingzones en nieuwe natuur realiseren en
- de recreatieve infrastructuur versterken.

Wij zien in dat verband ook mogelijkheden om cultuurhistorisch waardevolle elementen in het gebied beter herkenbaar te maken en het landschap te versterken.

Oude Rijn

De zone van de Oude Rijn is vanaf de Romeinse tijd continu bewoond en gebruikt. De castella in het centrum van Woerden en bij de Hoge Woerd, de Romeinse grensweg bij Vleuten en De Meern en de recent ontdekte resten van wachttorens in Leidsche Rijn getuigen van het belang van dit onderdeel van de Romeinse Limes, en geven aan hoe archeologisch waardevol dit gebied is.

Bij Woerden en Harmelen hebben wij een aantal gebieden de aanduiding landelijk gebied 1 gegeven. Bij Woerden zijn er goede mogelijkheden voor de aanleg van een golfbaan in het gebied ten zuiden van de Cattenbroekerplas. Met de realisatie van Leidsche Rijn zal het gebied tussen Leidsche Rijn en Harmelen steeds meer als stedelijk uitloopgebied gaan functioneren. Polder Bijleveld is een geschikt zoekgebied voor stadsrandactiviteiten, waarbij overigens ook andere ontwikkelingen die passen in een stedelijk uitloopgebied niet worden uitgesloten. Zodra zich een concreet initiatief aandient, zal moeten blijken of het beoogde deel van het gebied ook feitelijk geschikt is voor de vestiging van die stadsrandactiviteit. Het

initiatief hiervoor ligt bij de gemeente. Aangezien de polder Bijleveld nog niet als stedelijk uitloopgebied functioneert, is grote zorgvuldigheid geboden. Daarom is het belangrijk dat bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen van enige omvang uit een integraal plan blijkt op welke wijze de landschappelijke kwaliteiten en de kwaliteiten als stedelijk uitloopgebied worden versterkt. Een eventuele vestiging van stadsrandactiviteiten mag niet ten koste gaan van de kwaliteit als stedelijk uitloopgebied en van andere vormen van recreatief gebruik (wandelen, fietsen etc.). Wij vinden het belangrijk dat de polder Haanwijk blijft fungeren als 'venster' naar het Groene Hart. Handhaven van het huidige agrarische gebruik biedt hiervoor goede mogelijkheden. Aan de noordkant van de spoorlijn is de zone tussen Woerden en Harmelen aan weerszijden van de rivier een zoekgebied voor nieuwe allianties tussen rood, groen en recreatie (landelijk gebied 3), mits locatiekeuze, schaal en vormgeving aansluiten bij de karakteristiek van het gebied.

In het Landinrichtingsplan Driebruggen is ten westen van Woerden, direct aansluitend op de bestaande kern, een zoekgebied aangegeven waarbinnen 13,5 ha beplanting ontwikkeld zou moeten worden voor natuurontwikkeling en landschapsbouw. In dit gebied willen wij inmiddels ook een regionaal bedrijventerrein van 30 ha realiseren. Hierdoor is uitvoering van dit onderdeel van het landinrichtingsplan niet meer reëel. Het is gewenst te onderzoeken of de beschikbare groene hectares kunnen worden ingezet voor een goede landschappelijke inbedding van het regionale bedrijventerrein. De mogelijkheden van recreatief gebruik van het groen moeten hierbij benut worden.

Het stiltegebied Kockengen/Teckop ondersteunt de aantrekkelijkheid van het gebied voor extensieve recreatie. Er ligt een grondwaterbeschermingsgebied bij Woerden/Kamerik.

Langs de A12 hebben wij ten westen van Woerden een locatie voor windenergie aangewezen, waar een lijnopstelling van 4 turbines gerealiseerd kan worden (zie paragraaf 8.2).

In de omgeving van de Oude Rijn moet de wateropgave nog nader worden onderzocht, in samenhang met die voor het gebied van de Hollandsche IJssel.

De Venen

In het gebied van De Venen staat de uitvoering van het Plan De Venen centraal. Dit betekent dat delen

van het gebied, vooral in het oostelijke deel van de polder Groot-Mijdrecht, worden omgevormd tot nieuwe natuur. Een schoonwaterverbinding met open water, moeras, schraallanden en bos is daarbij ons streefbeeld (landelijk gebied 4), waarbij aandacht besteed moet worden aan het voldoende herkenbaar maken van de Stelling van Amsterdam. Samen met de natuur in Botshol en de Nieuwkoopse Plassen vormt deze nieuwe natuur een belangrijke bouwsteen voor de Natte As. De natuurdoelen die wij in dit deel van De Venen voor ogen hebben stellen hoge eisen aan de waterkwaliteit.

In en rondom de droogmakerijen in De Venen ligt een aanzienlijke wateropgave. Polder Groot Mijdrecht en naastgelegen droogmakerijen in de Venen liggen vier meter dieper dan de omgeving. De polders trekken daardoor veel grondwater naar zich toe. Hierdoor ligt in dit gebied een aanzienlijke wateropgave. Het gaat hierbij om het voorkomen van wateroverlast, het tegengaan van bodemdaling in omliggende gebieden, het tegengaan van watertekorten en het verbeteren van de waterkwaliteit in omliggende gebieden. Voorafgaand aan de evaluatie van het Plan De Venen gaan wij de waterhuishoudkundige opgave nader onderbouwen voor wat betreft omvang en aard van de wateropgave, de locatie van de gewenste berging en de termijn waarop de locatie nodig is. Als hierbij de urgentie is aangetoond en er zicht is op toereikende financiering, dan nemen wij, mede in relatie tot de evaluatie van het Plan De Venen en na een integrale afweging van alle relevante belangen, een besluit over waterberging in dit gebied. Ook mogelijkheden voor meervoudig ruimtegebruik worden hierbij in beeld gebracht. Zo nodig werken wij een en ander uit in een uitwerkingsplan of wordt het streekplan partieel herzien.

Het dilemma in veenweidegebieden dat we in paragraaf 7.8 (Veenweidegebieden) hebben geschetst geldt met name voor grote delen van De Venen. Het veenpakket is hier erg dik en op veel plaatsen ontbreekt een minerale afdeklaag. Veel gebieden in De Venen zijn cultuurhistorisch zeer waardevol. Dit geldt vooral voor het veenweidegebied van Kamerik en Kockengen: het is het meest gave voorbeeld van cope-ontginningen in Nederland. Het gebied is ook belangrijk voor weidevogels. Voor het behoud van het karakter van dit Belvederegebied is de grondgebonden landbouw voorwaarde. Wij hebben het zuidelijke deel van De Venen dan ook als landelijk gebied 2 aangeduid. In de delen met al hoge actuele

natuurwaarden zullen wij agrarisch natuurbeheer extra stimuleren. Het duurzaam in stand houden van de landschappelijke en cultuurhistorische waarden betekent een duurzame, rendabele grondgebonden landbouw. Dit kan alleen door het verstrekken van gerichte vergoedingen, het verdiepen en verbreden van de landbouw en de productie van groene diensten. In Zegveld en omgeving starten wij een pilot voor groene diensten.

De Vinkeveense plassen hebben grotendeels een multifunctioneel karakter (landelijke gebied 3) en zijn van groot belang voor natuur en recreatie. Vooral voor de watersport zijn hier veel mogelijkheden. Naast de vele jachthavens liggen er ook terreinen voor verblijfsrecreatie. Ook het aantal vaste ligplaatsen voor recreatievaartuigen is groot. Sommige voorzieningen voldoen niet meer aan de eisen van de tijd en moeten kwalitatief worden verbeterd. De Vinkeveense plassen zijn ook een belangrijk onderdeel in het netwerk van toerwaarwegen. Knelpunten in dit netwerk willen wij opheffen. Evenals het SGP Vecht- en Plassengebied streven wij naar een verbinding tussen de Vinkeveense Plassen en het Vechtplassengebied. Daarbij geven wij prioriteit aan De Heul en de route Nieuwe Wetering-Angstel-Geuzensloot. Deze route verbindt de plassen aan weerszijden van de Vecht.

De Vinkeveense Plassen als bestaand kerngebied voor recreatie en toerisme maken dat De Venen kan uitgroeien tot een nieuw recreatief centrum voor een groot deel van de Randstad. Als onderdeel van het project de Venen is in de polder Groot-Mijdrecht, grenzend aan de Vinkeveense plassen, nieuwe natuur gepland. In samenhang met de bestaande natuur van de Vinkeveense plassen is dit een belangrijk onderdeel van de ecologische hoofdstructuur in dit gebied. In aansluiting op het water en aangrenzende moerascomplexen van de Vinkeveense plassen ligt bij de ontwikkeling van nieuwe natuur de nadruk op open landschap met grote waterpartijen en uitgestrekte begroeiing van riet en ruigte. De in ecologisch opzicht bestaande kwetsbare onderdelen van de plassencomplexen worden op deze wijze verruimd. Extensieve vormen van recreatie zijn hier mogelijk. In delen van het parklandschap komt bos. Het parklandschap zal mogelijkheden bieden voor intensieve vormen van recreatie. Wij hechten mede daarom ook groot belang aan de aanleg van het parklandschap in de polder Groot-Mijdrecht. Voorwaarde is dat de ecologisch doelstellingen daadwerkelijk worden gerealiseerd.

De Vecht

De Vechtstreek loopt van het centrum van Utrecht tot aan Muiden. Het gebied is in drie delen te onderscheiden: het urbane deel (zone centrum Utrecht tot aan Maarssen), het landgoeddeel (tot Nigtevecht) en het landelijk deel (tot Muiden).

Langs de rivier de Vecht komt cultuurhistorisch veel samen: buitenplaatsen en landgoederen, vooral in het gebied tussen Maarssen en Breukelen, archeologische waarden langs en in de rivier en de Nieuwe Hollandse Waterlinie. De hoofdverdedigingslijn van de linie, met daarin diverse forten en groepsschuilplaatsen, ligt direct ten oosten van de rivier (zie kaart 4.3c). Ons beleid voor het de NHW is opgenomen in paragraaf 4.3.

De Vecht en omgeving is een bijzonder aantrekkelijk gebied dat zich bij uitstek leent voor recreatief gebruik. Overeenkomstig het SGP Vecht- en Plassengebied kiezen wij voor een kwalitatieve verbreding in het recreatieve aanbod. Wij denken onder andere aan watersport, kleinschalige dagrecreatie, fiets- en wandelmogelijkheden, agro- en ecotoerisme en het toeristisch benutten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Stelling van Amsterdam.

De Vecht fungeert, mede dankzij de vele buitenplaatsen en landgoederen, als belangrijke ecologische verbinding tussen de stad Utrecht en het gebied van het Noorderpark en De Venen. Wij hebben, vooral in de omgeving van Breukelen, terreinen begrensd voor nieuwe natuur.

In het kader van het Restauratieplan Vecht wordt een deel van de woonschepen langs de Vechtoevers verplaatst naar minder kwetsbare locaties. Voor de overige woonschepen zullen wij eisen formuleren voor het beter inpassen in het landschap. Langs de Vecht zien wij kansen voor het sterker verweven van landbouw, natuur en recreatie, in combinatie met nieuwe landgoederen (landelijk gebied 3). De studie 'Belvédère bouwen Vecht- en plassengebied' is zowel bij eventuele nieuwe landgoederen als bij het herinrichten van functieveranderingslocaties een goede inspiratiebron. De toevoeging van landgoederen moet qua situering, schaal en vormgeving aansluiten bij de karakteristiek van de Vecht. Met name de westzijde van de Vecht tussen Maarssen en Breukelen biedt goede mogelijkheden voor nieuwe landgoederen. Aan de oostzijde van de Vecht moet rekening worden gehouden met de Hollandse Waterlinie en bij initiatieven ten noorden van Loenen met het meer open karakter ter plaatse. Verder moet in het hele Vechtgebied bij de aanleg van nieuwe landgoederen

zoveel mogelijk worden voorkomen dat de agrarische structuur wordt aangetast.

Het gebruik van het gebied Scheendijk-Noord is sterk gericht op water- en verblijfsrecreatie. Hierdoor is het gebied dicht bebouwd met onder andere recreatiewoningen, jachtwerven en -havens, horecavoorzieningen en stacaravans. In ons beleid voor dit gebied ligt het primaat bij de recreatieve functie. Wij bieden ruimte voor op de water- en verblijfsrecreatie gerichte ontwikkelingen, inclusief het saneren van verouderde voorzieningen. Het verbeteren van de beeldkwaliteit van dit gebied vinden wij hierbij belangrijk. Maatregelen die daaraan kunnen bijdragen zijn onder meer het verminderen van bebouwing op storende plekken en het herstellen van zichtlijnen vanaf de Scheendijk over het water tussen de legakkers in de Kievitsbuurt. De Scheendijk is gelegen binnen het Vogelrichtlijngebied Oostelijk Vechtplassengebied. Uit de passage over gebieden zoals Scheendijk-Noord in het besluit tot definitieve vaststelling van de begrenzing (25 april 2003) blijkt dat recreatieve ontwikkeling van dit gebied niet strijdig is met de aanduiding als Vogelrichtlijngebied. Ten noorden van Loenen heeft de Vecht een meer landelijk, open karakter. In dit noordelijke deel van Utrecht-West zijn de productieomstandigheden via een landinrichting afgestemd op het agrarisch gebruik (landelijk gebied 2). Alleen de zone direct langs de Vecht hebben wij hier de aanduiding landelijk gebied 3 gegeven. Ten noorden van Abcoude hebben wij in de Broekzijdsche Polder de aanduiding 'wateropgave nader in te vullen' opgenomen. In het verleden is bij de bouw van Amsterdam Zuidoost onvoldoende rekening gehouden met extra ruimte voor waterberging. Deze ruimte is in de toekomst nodig als gevolg van klimaatsverandering. Omdat deze ruimte niet in het stedelijk gebied kan worden gerealiseerd, is mogelijk ruimte voor waterberging in de nabijgelegen Broekzijdsche polder nodig. Wij streven ernaar het waterbergingsgebied uiterlijk in 2007 concreet te begrenzen. Daarbij is afstemming met andere functies, zoals landbouw en recreatie, van belang.

Langs de A2 hebben wij bij Loenen een locatie voor windenergie aangewezen, waar een lijnopstellingen van 3 turbines gerealiseerd kan worden. Verder hebben wij langs het Amsterdam Rijnkanaal bij Baambrugge een locatie aangewezen, waar een lijnopstelling van 5 turbines gerealiseerd kan worden (zie paragraaf 8.2).

12.2 Stedelijk gebied

In deze paragraaf geven wij een beeld van ons ruimtelijk beleid voor het stedelijk gebied van het deelgebied Utrecht-West. Als eerste geeft een tabel voor alle gemeenten in het deelgebied de gehanteerde kwantiteiten voor wonen en werken. Ook van de verwachte relevante infrastructurele maatregelen hebben we een opsomming opgenomen. Vervolgens wordt per gemeente en per kern de gewenste ruimtelijke ontwikkeling voor wonen en werken geschetst.

Water

Van belang bij het ontwikkelen van dit deelgebied is het waterbeheer: grote delen van Utrecht-West bestaan uit laaggelegen veenbodem, waar jarenlange bemaling en verlaging van de grondwaterstand een voortdurende bodemdaling heeft veroorzaakt, een proces dat nog steeds voortduurt. Hierdoor ontstaan steeds meer problemen en wordt bij piekbelastingen het waterbezwaar steeds groter. Voor de toegestane verstedelijking in het veenweidegebied wordt het steeds belangrijker in de wijze van ontwerpen en bouwen in te spelen op verhoging van het grondwaterpeil.

Er geldt een inspanningsverplichting voor gemeenten om duurzaam stedelijk waterbeheer zoveel mogelijk te integreren in de ruimtelijke plannen (zie ook paragraaf 4.2: Water in de stedelijke omgeving).

Wonen

Woerden is en blijft de regionale opvangkern in dit Utrechtse deel van het Groene Hart. Dat geldt voor wonen en werken. De gemeente de Ronde Venen zal, vooral gezien de restcapaciteit, deze streekplanperiode overigens ook een belangrijk deel bijdragen aan het voorzien in de behoefte aan woningen in dit westelijke deel van de provincie Utrecht. Voor het provinciale wegennet ligt hier de belangrijkste uitdaging in het oplossen van knelpunten.

De steeds wezenlijker rol van het Groene Hart op het gebied van de waterhuishouding in de Randstad is, naast het belang als open middengebied, een extra motief om het terughoudende beleid wat betreft verstedelijking voort te zetten. Dit is in samenhang met onze andere algemene beleidslijnen, zoals beschreven in eerdere hoofdstukken, een belangrijke overweging om het in het SGP Vecht en Plassengebied (Breukelen, Abcoude, Loenen) voorgestelde bouwprogramma, met name voor het aandeel nieuwe uitbreidingen, niet over te nemen. Het totale woningbouwprogramma voor streekplanperiode van de drie gemeenten is in lijn met de genoemde aantallen in het SGP.

In paragraaf 6.3 (Rode Contouren) is aangegeven dat de in onderstaande tabel opgenomen capaciteiten op restcapaciteits- en nieuwe inbreidingslocaties mede gebruikt zijn voor het bepalen van de hoeveelheid ruimte die nodig is voor nieuwe uitbreidingslocaties. Vandaar dat deze een indicatief karakter hebben. Blijkt in de streekplanperiode dat op een restcapaci-

Tabel 12.2A: woningbouwprogramma 2005–2015 deelgebied West; (afgeronde aantallen)

	Woning- voorraad 1-1-2005	Restcapaciteit per 1-1-2005 (indicatief)	Nieuwe inbreiding 2005-2015 (indicatief)	Nieuwe uitbreiding 2005-2015	Woningbouw programma 2005-2015	% groei t.o.v. voorraad 2005
Abcoude	3.460	105	60	35	200	5.8%
Breukelen	5.770	250	235	0	485	8.4%
Loenen	3.430	190	110	0	300	8.7%
Lopik	5.010	70	110	120	300	6.0%
Montfoort	4.970	240	90	80	410	8.2%
Oudewater	3.920	270	0	0	270	6.9%
De Ronde Venen	12.850	1.360	150	0	1.510	11.7%
Woerden	19.000	1.590	205	150	1.945	10.2%
Deelgebied West	58.410	4.075	960	385	5.420	9.3%

teits- of inbreidingslocatie een groter aantal woningen kan worden gerealiseerd dan bij de vaststelling van het streekplan werd voorzien of dat een extra inbreidingslocatie wordt ontwikkeld, dan zal de ophoging van de capaciteit niet in mindering worden gebracht op het opgenomen aantal woningen op uitbreidingslocaties.

De nieuwe woningen in Utrecht-West zullen in de komende jaren met name worden gebouwd op reeds bekende locaties respectievelijk binnen het bestaande bebouwde gebied. In de twee typen woonmilieus die in dit gebied aanwezig zijn (centrum dorps en landelijk wonen) treden geen grote verschuivingen op.

Werken

Voor de opvang van uit te plaatsen bedrijven uit Montfoort, Lopik en Oudewater en voor de opvang van 'gewone' economische groei in de regio wordt in Woerden de mogelijkheid van een regionaal bedrijventerrein gecreëerd. Belangrijk hierbij is een goede ontsluiting, waarmee het terrein ook (deels) voor transportondernemingen geschikt is. Wij realiseren ons dat dit regionale project een zeer goede voorbereiding behoeft en we willen er ook extra capaciteit voor inzetten om deze regionale samenwerking mee vorm te geven (Zie ook de kernbeschrijving van Woerden).

Tabel 12.2B: programma werken 2005–2015 deelgebied West

	Bedrijventerrein aantal netto ha restcapaciteit per 1-1-2003 ¹⁾	Bedrijventerrein aantal bruto ha nieuwe locaties 2005-2015
Abcoude	3.6	
Breukelen	4.0	
Loenen		5
Lopik	0.9	
Montfoort		
Oudewater		
De Ronde Venen	17.5	
Woerden	9.7	30
Deelgebied West	35.7	35

¹⁾ de opgenomen aantallen restcapaciteiten hebben betrekking op de periode vanaf 2003 en wijken daarmee af van de in hoofdstuk 6 genoemde aanwezige restcapaciteit van 350 ha netto (als totaal van de vier deelgebieden) vanaf 2005 ter bepaling van de totale opgave aan nieuwe bedrijventerrein.

In het deelgebied is nog een restcapaciteit aan kantorenlocaties van ruim 160.000 m² bvo (waarvan 35.000 m² in Breukelen en 125.000 m² in Woerden).

Infrastructuur

De infrastructuur is in de loop van de tijd steeds meer belast; aanpassingen zijn wenselijk. Binnen het deelgebied Utrecht-West zijn de volgende maatregelen nodig. Ten aanzien van het hoofdwegennet:

- A2 Amsterdam-Oudenrijn: benuttings- en uitbreidingsplannen, inclusief de integratie bij Leidsche Rijn en ontmenging van doorgaand en regionaal verkeer zijn in 2010 gerealiseerd. Een planstudie ten behoeve van verdere maatregelen is gaande;
- A12 Oudenrijn-Woerden: beter benutten door diverse benuttingsmaatregelen, waaronder een vierde rijstrook op de zuidelijke rijbaan en een nieuwe aansluiting Woerden-oost, gerealiseerd in 2007. Op langere termijn wellicht nadere maatregelen op gehele traject;
- A6-A9: de studie naar de noodzaak van deze verbinding is nog niet afgerond. Een eventueel besluit met betrekking tot deze verbinding kan wat ons betreft alleen aanvaardbaar zijn wanneer de oplossing uitgaat van (het beter benutten van) de bestaande infrastructuur.

Met betrekking tot het onderliggend wegennet:

- Corridor Oudenrijn-Woerden: verbeteren van ontsluiting Leidsche Rijn (uiterlijk in 2007); ontsluitingen Harmelen en Woerden (beide uiterlijk in 2010) in de richting van regionale wegen, parallel lopend aan A12;
- N201: Amstelhoek-A2: omleiding om Uithoorn (parallel aan de Amstel); daarnaast verbetering doorstroming N201-A2 (te onderzoeken in de periode tot 2007, te realiseren voor 2011);
- N201: Vreeland A2: de komende jaren wordt de A2 verbreed, maar de toeleidende weg stroomt onvoldoende door. Maatregelen om de stroomfunctie te verbeteren zijn noodzakelijk.

Ruimtelijke ontwikkelingen per kern

Gemeente Abcoude

Abcoude

Abcoude ligt zowel in het Groene Hart als in het Belvédèregebied Vechtstreek. Om die reden geldt er een restrictief beleid. De kern Abcoude heeft zich

concentrisch rondom het oorspronkelijke centrum ontwikkeld met de locatie Meerlanden in het noorden als meest recente uitbreiding. Voorts ligt Abcoude grotendeels ingeklemd door infrastructuur en water. Alleen aan de zuid- en de zuidwestzijde zijn er nog ruimtelijke mogelijkheden. Aan de noordkant is het Abcoudermeer een belangrijk natuurlijk element. Aan de zuidoostzijde vormt het voormalige fort Abcoude als onderdeel van de Stelling van Amsterdam een markant cultuurhistorisch element, dat daarnaast deel uitmaakt van de Ecologische Hoofdstructuur. De ontwikkelingen rondom het station (waaronder het verdiept aanleggen van het spoor) bieden mogelijkheden om door inbreiding de economie een impuls te geven. Verder is er nog een beperkte restcapaciteit bedrijventerrein van 3,6 hectare netto.

Wij gaan uit van een woningbouwprogramma van 200 woningen in de hele gemeente. Dat past in een terughoudend verstedelijkingsbeleid, waarbij wordt uitgegaan van concentratie van verstedelijking in de stadsgewesten en daarnaast voor deelgebied West in de regionale opvangkern Woerden. Aan het begin van deze paragraaf hebben we al aangegeven waarom we het in het SGP Vecht en Plassengebied opgenomen bouwprogramma (met name voor wat betreft het aandeel nieuwe uitbreidingen) niet hebben overgenomen.

Het programma kan grotendeels worden ingevuld door het benutten van restcapaciteit. Daarnaast is er in de kern nog ruimte voor inbreiding en transformatie (onder andere stationsomgeving).

Aan de zuidzijde van de kern kan nog een strook woonbebouwing worden gerealiseerd waarbij in combinatie met het benutten van een deel bestaande capaciteit, een kleine uitbreiding mogelijk is. In totaal gaat het om 70 woningen. Afhankelijk van de exacte locatie is hierbij de geluidhinder van de A2 een aandachtspunt. Aan de westzijde ligt binnen de contour een onbebouwd terrein, omsloten door Des Tombesweg, A2, Piet van Wijngaertdlaan en de bebouwing van de Van Voorthuysenhof. Of dit terrein (gedeeltelijk) met woningen bebouwd kan worden, is met name afhankelijk van de vraag op welke wijze kan worden voldaan aan milieuhygiënische randvoorwaarden (geluid, stof). Verdere uitbreiding is gezien de ligging van de kern geen optie.

De oostelijke oever van het Abcoudermeer is opgenomen binnen de contour om een op kwaliteitsverbetering gerichte combinatie van water en woningbouw

mogelijk te maken. Nieuwe bebouwing dient qua hoogte, massa en karakter niet wezenlijk af te wijken van in het gebied reeds aanwezige bebouwing. Het is voorts van belang dat ontwikkelingen hier geen negatieve uitwerking hebben op de ecologische en landschappelijke kwaliteiten van het meer.

Het fort is met het noordelijk aangrenzende gebied buiten de contour gelaten. Mits in overeenstemming met de cultuurhistorische en ecologische waarden kan voor de fortbebouwing ook een meer stedelijke functie worden toegestaan.

Aan de noordzijde zijn de sportvelden buiten de contour gelaten. Als uit een nadere onderbouwing echter blijkt dat de vestiging van een kinderdagverblijf hier alsnog de voorkeur verdient, dan zullen wij hieraan in principe via maatwerk medewerking verlenen.

Baambrugge

Voor deze kern kan aan de oostzijde de restcapaciteit bij het ijsbaanterrein worden benut. Voorts is binnen de contour ruimte voor inbreiding en transformatie.

Gemeente Breukelen

Breukelen

De oude kern ligt op de westelijke oever van de Vecht en is in cultuurhistorisch opzicht belangrijk. De langgerekte stedelijke ontwikkeling is bepaald door de loop van de Vecht en het Amsterdam-Rijnkanaal. Door deze barrières zijn er verder weinig ontwikkelingsmogelijkheden.

Aan de westkant tussen het kanaal en de A2 ligt het bedrijventerrein Breukelerwaard, dat zich de laatste jaren met name in noordelijke richting heeft ontwikkeld. Op dit terrein is nog enige restcapaciteit aanwezig (4 ha). Mede in combinatie met de reconstructie van de A2 vindt hier een stedelijke vernieuwing plaats die moet resulteren in een nieuwe entree voor Breukelen.

Aan de zuidzijde van de kern ligt de Universiteit Nyenrode in de omgeving van het (historische) landgoed. Ondanks de hoeveelheid bebouwing heeft het onderwijsinstituut daarmee een parkachtig aanzien. Vanwege de stedelijke functie wordt Nyenrode tot de kern van Breukelen gerekend en met uitzondering van het historische landgoed, binnen de contour opgenomen. Toekomstige ontwikkelingen dienen te zijn gericht op zowel een goed functioneren van de universiteit als het duurzaam veiligstellen van met

name op het oude landgoed aanwezige waarden. Deze hoge landschappelijke, cultuurhistorische en ecologische waarden zijn beperkend en voorwaardenstellend voor de herschikking en intensivering van functies. Het oorspronkelijke landgoed is in belangrijke mate (naast diverse gebouwen ook andere onderdelen zoals de rozentuin en het hertenkampje) beschermd door de Monumentenwet. Al met al voldoende reden om het historische landgoed buiten de contour te laten. Ter versterking van de onderwijsfunctie is, naast studentenhuisvesting, in beginsel het toevoegen van nieuwe, kleinschalige bebouwing met hoogwaardige kennisintensieve gebruiksvormen mogelijk. Deze nieuwe bebouwing moet wel een relatie hebben met de hoofdfunctie. Vanwege de bijzondere waarden van een groot deel van het complex dient deze aanvullende bebouwing gesitueerd te worden op het westelijke en zuidwestelijke terreingedeelte van het complex. Hierbij dient de impact op de ecologische waarden minimaal te zijn en te worden aangesloten op de landschappelijke structuur. Daarnaast dient aan de uiterlijke vorm veel aandacht te worden besteed. Buiten het historische gedeelte (bebouwing en gronden) van het landgoed Nyenrode is een bescheiden toevoeging van woningbouw mogelijk. Dit dient goed ingepast te worden in de omgeving, inclusief het aansluitende gemeentelijke sportveldencomplex. Daarbij worden, ondanks de reactivering van de sportvelden op het complex Nyenrode ten behoeve van een publieke functie, de bestaande waarden van het landgoed Nyenrode gerespecteerd. Het is niet de bedoeling om de sportvelden te verplaatsen naar het landelijk gebied, maar door een herschikking van functies ruimte te creëren. Hoewel beide initiatieven nadrukkelijk zijn gekoppeld, achten wij het evenwel niet noodzakelijk dat gelijktijdige ontwikkeling plaatsvindt.

Omdat aan en langs de zuidzijde van Nyenrode een ecologische verbinding wordt gerealiseerd, dienen de gevolgen van een eventuele nieuwe ontsluiting hiervoor zo beperkt mogelijk te zijn.

Het gehele proces van verduurzaming van onderwijsinstelling Nyenrode, de duurzame instandhouding van het oude landgoed Nyenrode, het zorgvuldig inpassen van nieuwe bebouwing, de herschikking van sportfuncties en een mogelijke nieuwe ontsluiting (alles binnen het kader van de landschappelijke, ecologische en cultuurhistorische randvoorwaarden) vormt één integraal project. De aanvaardbaarheid van dit project is uitsluitend goed te beoordelen aan de hand van een samenhangende, integrale gebieds-

visie, nadrukkelijk inclusief een financieel-economische onderbouwing. Daarbij dient de inzet niet te zijn gericht op maximale verstedelijking, maar op het minimaal noodzakelijke om tot de gewenste bestemming van de huidige onderwijsinstelling annex duurzaamheid van het landgoed te komen.

Door de ligging aan belangrijke infrastructuur heeft Breukelen potenties voor een knooppuntfunctie. Er gelden evenwel restricties voor verstedelijking vanwege de ligging in het Groene Hart en in de cultuurhistorisch waardevolle Vechtzone. Hierdoor kan bij het herstructureren van het stationsgebied alleen worden gedacht aan stedelijke functies die binnen de contour het knooppunt, als overstappunt van verschillende vervoerswijzen, ondersteunen. Vanuit het noorden is Breukelen bij uitstek geschikt als een regionaal georiënteerd overstappunt voor auto op openbaar vervoer (een zogenaamd herkomsttransferium¹⁹). Het station ligt pal langs de A2 en zodra Randstadspoor is gerealiseerd is ook het aanbod aan treinverkeer van goede kwaliteit. Deze locatie geniet onze voorkeur boven een treinstation in Loenersloot. Wij zetten vooral in op het ontwikkelen van de regionale overstappunten en de noodzakelijke bijbehorende maatregelen die de kwaliteit bepalen. Zowel planologisch, procesmatig en financieel zullen wij een rol van betekenis spelen bij het ontwikkelen van deze knooppunten. De zone tussen Breukelen en Maarssen blijft een open verbinding tussen het westelijk gelegen veenweidegebied en het oostelijk gelegen plasseengebied.

Wij gaan uit van een woningbouwprogramma voor de hele gemeente van bijna 500 woningen. Aan het begin van deze paragraaf hebben we al aangegeven waarom we het in het SGP Vecht en Plasseengebied opgenomen bouwprogramma (met name voor wat betreft het aandeel nieuwe uitbreidingen) niet hebben overgenomen. Het woningbouwprogramma is te realiseren door het benutten van de restcapaciteit, inbreiden en transformeren.

¹⁹ Er zijn substantiële stromen auto's vanuit bepaalde richtingen met een bestemming op de diverse regionale bedrijven- en kantorenlocaties of winkelgebieden. Wij willen meewerken om op strategische locaties verzamelpunten te ontwikkelen om daarmee een goed alternatief te bieden voor de auto. Deze moeten komen op locaties waar men voor het eindtraject kan kiezen voor hoogwaardig busvervoer of de trein (Randstadspoor). Deze regionaal georiënteerde overstappunten voor auto op openbaar vervoer noemen we herkomsttransferia.

Kockengen

De kern heeft een cultuurhistorisch waardevol dorpscentrum. Uitbreidingen hebben in oostelijke richting plaatsgevonden. Op grond van het vorige streekplan is aan de oostzijde nog uitbreidingscapaciteit beschikbaar (locatie Groenlust-Oost). In zowel stedenbouwkundig als landschappelijk opzicht heeft een uitbreiding aan de noordoostzijde echter de voorkeur. Hier is een locatie mogelijk van 100 woningen. Het is van belang dat deze woningen bestemd zijn voor de eigen behoefte. Gezien de ligging van de kern in het veenweidegebied, moet het stedenbouwkundig ontwerp en de inrichting afgestemd worden op de natte omstandigheden en op de geringe draagkracht van de veenbodem. Nieuwe uitbreiding achten wij niet meer in verhouding tot de omvang en opbouw van de kern en het beleid voor het Groene Hart en het veenweidegebied.

Nieuwer ter Aa

Voor deze kleine kern is nog een restcapaciteit aanwezig van veertig woningen, die aan de oostzijde is gepland op de plaats van de bestaande sportvelden. Mogelijk speelt hier een geluidhinderprobleem; als de voorgestane locatie niet haalbaar blijkt kan met behulp van de touwtjesmethode een andere locatie worden bepaald. Voor het verplaatsen van de sportvelden zal zuidelijk of oostelijk aansluitend aan de kern een nieuwe locatie worden ontwikkeld. Verdere uitbreiding van de kern is geen optie.

Gemeente Loenen

Loenen

De kern wordt aan de oostkant begrensd door de Vecht en is cultuurhistorisch van belang. De uitbreidingen hebben zich tot nu toe in noordelijke en westelijke richting voltrokken. De zuidwestelijk gelegen locatie Cronenburg is een voorzetting van de dorpsuitbreiding en was al mogelijk op grond van het vorige streekplan. Daarmee komt de kern tot een afronding, gelet op het restrictieve beleid in het Groene Hart.

Wij gaan uit van een woningbouwprogramma voor de hele gemeente van 300 woningen. Voor een deel kunnen deze worden gesitueerd in het in ontwikkeling zijnde plan Cronenburg. Aan het begin van deze paragraaf hebben we al aangegeven waarom we het in het SGP Vecht en Plassengebied opgenomen bouw-

programma (met name voor wat betreft het aandeel nieuwe uitbreidingen) niet hebben overgenomen. Het is gewenst een deel van de bedrijvigheid uit de kern Vreeland te verplaatsen naar bedrijventerrein De Werf. Om deze reden is een uitbreiding van dit terrein mogelijk van in totaal bruto vijf hectare.

Vanuit de regionale verkeerstructuur bezien is een randweg bij Loenen geen optimale oplossing. In de netwerkvisie van het SMPU is de randweg dan ook niet opgenomen. Ruimtelijk gezien vinden wij de aanleg van een randweg (in de zogenaamde 'korte variant') op voorhand niet onaanvaardbaar. Wij hebben, alles afwegende, via een getekende intentieverklaring aangegeven mee te willen werken aan de randweg. Bij deze keuze hebben argumenten vanuit ruimtelijke ontwikkeling en de effecten op leefbaarheid en veiligheid de doorslag gegeven.

In de intentieverklaring zijn verder afspraken met de gemeente gemaakt over het gewenste ontwerp van de randweg (volgens de geldende landelijke richtlijnen). Van belang is dat bij verdere planvorming en uitwerking rekening wordt gehouden met deze verkeerskundige uitgangspunten. Verder is van belang dat door de aanleg van de 'korte variant' randweg een gebied ingesloten wordt tussen de weg en de bestaande bebouwing; randvoorwaarde is dat dit gebied open dient te blijven.

Loenersloot

Voor deze kern worden geen uitbreidingsmogelijkheden opgenomen. De bebouwingscontour volgt in grote lijnen de bestaande bebouwing, inclusief de bebouwingsconcentratie ten zuiden van de N201. Eerder hebben we al gesteld dat een transferium bij Breukelen onze voorkeur geniet boven een station Loenersloot.

Nigtevecht

Ook voor deze kern gelden ruimtelijke beperkingen vanwege het Groene-Hartbeleid. Aan de noordoostzijde van de kern is een nieuwe locatie voor een school opgenomen. Daarnaast is door transformatie van het bedrijventerrein Garsten noord een grote kwaliteitsverbetering van het betreffende gebied mogelijk en wordt het gebied meer geïntegreerd met het omliggende landschap. Bij de uitwerking, waarbij gedacht wordt aan het toevoegen van ca 40 woningen, moet rekening worden gehouden met de Vechtvisie en is de externe veiligheid een aandachtspunt. Van belang is verder dat de woningbouw onder andere

tegenoet moet komen aan de doelgroep (starters en ouderen).

Vreeland

De kern heeft cultuurhistorische kenmerken en in het kader van het Groene-Hartbeleid gelden ook voor deze kern ruimtelijke beperkingen. Er zijn mogelijkheden voor het transformeren van een bedrijventerrein in een woningbouwlocatie. Ten noorden van de kern, aan de Vecht en aan een oude Vechtarm, liggen enkele bedrijven die afbreuk doen aan de landschappelijke kwaliteit van de omgeving en bovendien zorgen voor verkeershinder in het oostelijke deel van Vreeland. Dit terrein valt gedeeltelijk binnen het stedelijk gebied van het vigerende streekplan. Het beleid is erop gericht deze bedrijven te verplaatsen en tot een belangrijke kwaliteitsverbetering te komen. Bij de inrichting is het van belang de kwaliteit van deze locatie, langs de Vecht en tegen de historische dorpskern aan, te bewaken. Een goede landschappelijke inpassing is van belang. Verder is het wenselijk dat een groot deel van de woningen tegemoet komt aan de doelgroep (met name starters en ouderen).

Gemeente Lopik

Lopik

De oost-west gerichte bebouwingslinten in deze gemeente vormen de oorspronkelijke ontginningsbases van waaruit het gebied met de copeverkaveling in cultuur is gebracht. De bebouwingskernen, met als grootste Lopik en Benschop, zijn ontstaan als concentraties in deze bebouwingslinten. De cultuurhistorische kenmerken van de ontginningsstructuur worden in landschappelijk opzicht ondersteund door de geslotenheid van bebouwing en beplanting in dorpen en linten en door de openheid van de aangrenzende polder. De kernen zijn uitgebreid met over het algemeen traditioneel vormgegeven woningbouw. Door de overheersende verkavelingsrichting heeft dit vooral in oost-westrichting plaatsgevonden. Voor nagenoeg alle kernen zijn bebouwingscontouren opgenomen. De bebouwingslinten waarin de agrarische functie domineert, zijn buiten de contouren gelaten. Zowel in cultuurhistorisch als in landschappelijk opzicht is het wenselijk binnen het lint het wisselende beeld van bebouwing en open ruimten in stand te houden. Doorkijk naar het achterland blijft aldus mogelijk en daarmee kan de openheid van het gebied goed worden beleefd. Incidenteel zijn kwaliteitsverbeteringen mogelijk door het verschuiven en herschikken van functies, maar per saldo behoort de hoeveelheid bebouwing niet toe te nemen.

teitsverbeteringen mogelijk door het verschuiven en herschikken van functies, maar per saldo behoort de hoeveelheid bebouwing niet toe te nemen.

Voor de hele gemeente zijn wij uitgegaan van een woningbouwprogramma van 300 woningen. Dit aantal is ingegeven door het terughoudende verstedelijkingsbeleid voor gemeenten binnen het Groene Hart, waarbij Woerden en Leidsche Rijn in belangrijke mate opvang verzorgen voor een grotere regio. Voor de behoefte aan nieuw bedrijventerrein en aan terrein voor uit te plaatsen bedrijven in regionaal verband verwijzen we naar de regionale opvangkern Woerden.

Een deel van het woningbouwprogramma voor Lopik kan worden ingevuld door het benutten van rest- en inbreidingscapaciteit en door transformeren. In de hoofdkern Lopik is daarnaast een uitbreiding in oostelijke richting met tachtig woningen aanvaardbaar. Hierbij moet het stedenbouwkundig ontwerp en de inrichting afgestemd worden op de periodiek natte omstandigheden en voldoende ruimte voor waterberging.

Het MOB-complex aan de zuidzijde van de kern is gelegen in een gebied met stedelijk gelieerde gebruiksvormen. Transformatie van dit complex ten behoeve van stedelijke, uit de kern te verplaatsen functies is aanvaardbaar.

Ten oosten van Lopik ligt in het lint de transformatielocatie Brokking, waarvoor geen contour is opgenomen. Gezien de ligging in het buitengebied wordt uitgegaan van een bescheiden aantal woningen. De definitieve invulling is afhankelijk van maatwerk.

Ten noordoosten van Lopik ligt aan de westzijde van de N204 het bedrijventerrein. De opgenomen contour is bepaald op grond van de bestaande bebouwingsituatie en de momenteel in ontwikkeling zijnde noordelijke uitbreiding. In de resterende ruimte tussen deze uitbreiding en het MOB-complex Lopik zal een nieuwe ontsluitingsweg en mogelijk enige bedrijfsbebouwing worden ontwikkeld, reden om dit gebied eveneens binnen de contour te brengen. Bij de nadere planuitwerking verdient behoud van enig doorzicht naar de westelijk aangrenzende polder aanbeveling. Bij het wellicht vrijkomen van het MOB-complex, zal onze inzet gericht worden op behoud en versterking van de natuurwaarden ter plaatse. Omdat bij de uitbreiding van het bedrijventerrein het zicht op de westelijk aangrenzende polder verloren is

gegaan, zal deze bij het vrijkomen van het MOB-complex zoveel mogelijk worden hersteld.

Benschop

Deze kern heeft met de uitbreiding ten zuiden van het lint een met Lopik vergelijkbare ontwikkeling doorgemaakt. Aan de oostzijde is op basis van de restcapaciteit nog beperkte woningbouw mogelijk. In aansluiting daarop kan in oostelijke richting de kern met veertig woningen worden uitgebreid. Hierbij moet het stedenbouwkundig ontwerp en de inrichting afgestemd worden op de periodiek natte omstandigheden en voldoende ruimte voor waterberging. Zoals we al hebben aangegeven is het voorts belangrijk de cultuurhistorische kenmerken van het bebouwingslint zo goed mogelijk te beschermen.

Cabauw

Deze kleine kern heeft een eigen specifieke identiteit van kerkdorp. Ten opzichte van de contour uit het vorige streekplan omvat de voorgestelde contour ook de in oostelijke richting aansluitende bebouwing en een tweetal weilandpercelen. Momenteel wordt onderzocht of de plaatselijke school hierheen verplaatst kan worden. In dat geval is aansluitend woningbouw toegestaan van maximaal 25 woningen. Een groter aantal woningen achten wij ongewenst gezien de ligging in het Groene Hart en de opvangfunctie van de hoofdkern. Het stedenbouwkundig plan dient rekening te houden met ruimtereservering voor de periode ná 2015. Bij verplaatsing van de school is op de vrijgekomen locatie invulling met woningbouw mogelijk. Gezien de verschillende ruimtelijke en functionele mogelijkheden en de directe relatie tussen de in- en uitbreidingslocatie is voor de nadere afweging een integrale visie gewenst.

Jaarsveld

De oude kern is, in afwijking van de andere dorpen in de gemeente, een historisch dijkdorp met een fijnmazige structuur. Het beschermen van de cultuurhistorische kwaliteiten is een belangrijk uitgangspunt. We hebben geen uitbreidingen voor deze kern opgenomen.

Lopikerkapel

Dit is een van de kleinere kernen in de gemeente Lopik, die bestaat uit een kleine bebouwingsconcentratie in de lintstructuur met een uitbreiding ten zuiden van de Enge IJssel. We hebben geen uitbreidingsmogelijkheden opgenomen.

Polsbroek

Ook in Polsbroek heeft een concentratie van bebouwing met stedelijke functies tot kernvorming geleid. Een uitbreiding ligt aan de noordzijde van het bebouwingslint. Aan de noordwestzijde is binnen de contour nog enige beperkte woningbouw mogelijk. Voor het overige hebben we geen uitbreidingsmogelijkheden opgenomen.

Uitweg

De kern is gelegen aan de zuidzijde van de Enge IJssel, dicht bij de Lek. Door de ligging op de oeverwal heeft het dorp een ander karakter dan de lintdorpen elders in het copelandschap van de gemeente Lopik. Vanwege het vrijkomen van een aantal bedrijfspercelen is aan de noordoostzijde ruimte voor transformatie met woningbouw. Om een kwalitatieve inpassing en afronding mogelijk te maken hebben we de contour uit het streekplan 1994 hier enigszins verruimd. Dit onder gelijktijdige verkleining van de contour aan de zuidwestzijde van de kern.

Gemeente Montfoort

Montfoort

De historische kern, gesticht op de zuidoever van de Hollandsche IJssel, is sterk in zuidelijke richting uitgebreid, waarbij de west- en de zuidgrens de kern als het ware afronden. Aan de oostzijde vindt de meest recente uitbreiding plaats. Het gedeelte ten noorden van de Hollandsche IJssel heeft ten oosten van het bedrijventerrein IJsselveld door de halfopen structuur bijzondere kwaliteit. Het is gewenst dat hiermee zorgvuldig wordt omgegaan.

Een deel van de bebouwde kom wordt in beslag genomen door sportvelden, die inmiddels geheel door bebouwing zijn ingekapseld.

Voor de gemeente Montfoort zijn wij uitgegaan van een woningbouwprogramma van 410 woningen. Deze kunnen voor een groot deel worden gerealiseerd door middel van het benutten van restcapaciteit, nieuwe inbreidings- en transformatielocaties. Dat geldt zowel voor Montfoort als voor Linschoten. In Montfoort is in aanvulling daarop aan de oostzijde nog een afrondende uitbreiding aanvaardbaar van maximaal 80 woningen. Dit in aansluiting op de meest recente uitbreiding Hofland-Oost. Hierbij moet het stedenbouwkundig ontwerp en de inrichting afgestemd worden op de periodiek natte omstan-

digheden en voldoende ruimte voor waterberging. Zowel de situering als het feitelijke aantal is mede afhankelijk van de beperkingen door een zuidelijk gelegen agrarisch bedrijf. Als blijkt dat de totale capaciteit van 80 woningen niet haalbaar is, zal in overleg met de gemeente een alternatieve locatie worden gezocht voor het resterende deel.

Het past niet in het ruimtelijk beleid om, tegen de achtergrond van het restrictieve beleid voor het Groene Hart, meer uitbreidingsruimte te overwegen. Opvang van uit te plaatsen bedrijven kan op het in dit streekplan opgenomen regionale bedrijventerrein in Woerden.

Het binnengebied, omsloten door Doeldijk, Lindeboomseweg en Hofdijk, kan slechts gedeeltelijk worden bebouwd t.b.v. een uitbreiding van het aangrenzende Wellantcollege. Hierbij dient zoveel mogelijk te worden aangesloten bij de landschappelijke kwaliteiten ter plaatse.

Gezien de bestaande functies en de kwaliteit als overgangszone zijn de gebieden ten noordoosten en noordwesten van de kruising van de provinciale wegen N204 en N228 aangeduid als landelijk gebied 1. Bij eventuele ontwikkelingen dient het behoud van de huidige landschappelijke kwaliteit zoveel mogelijk als uitgangspunt te worden genomen.

Linschoten

Het dorp Linschoten heeft een historische kern, gelegen langs het riviertje de Lange Linschoten. In de loop van de tijd heeft uitbreiding plaats gevonden in noordelijke en oostelijke richting. In het plan Voorvliet is nog restcapaciteit (ongeveer 140 woningen) beschikbaar. Door de contour uit het streekplan 1994 aan de zuidzijde te verkleinen kan vervangende ruimte worden geboden aan de oostzijde van de kern voor maximaal veertig woningen. Gelet op het Groene-Hart beleid en de opvangfunctie van het nabijgelegen Woerden wordt verder geen nieuwe uitbreiding overwogen.

Het agrarisch gebied tussen Linschoten en A12/Woerden vormt in ruimtelijk opzicht een waardevolle en dan ook te behouden, groene buffer.

Gemeente Oudewater

Oudewater

De stedelijke kern, ontstaan op de stroomrug van de Hollandsche IJssel, heeft een aantrekkelijk histo-

risch centrum. Stedelijke uitbreidingen hebben zich in noordelijke richting voltrokken. Ten noorden van de woonbebouwing ligt het bedrijventerrein Tappersheul, gescheiden van het woongebied door een open zone met groene, aan het stedelijk gebied gelieerde gebruiksfuncties. Deze zone hebben we buiten de contour gelaten. De oude kern heeft door de wijze van verstedelijking een excentrische ligging binnen het totale stedelijk gebied. Aan de oostzijde is bestemmingsplan Noort Syde in uitvoering, waarmee het stedelijk gebied zal zijn afgerond.

Wij gaan uit van een woningbouwprogramma van 270 woningen. Er is in Oudewater veel restcapaciteit aanwezig; daarbij doen zich mogelijkheden voor om bedrijfsfuncties (Six en Westerwal) te transformeren in woningbouw. Hierdoor kan het woningbouwprogramma worden gerealiseerd binnen het bestaande stedelijk gebied; er is dan ook niet voorzien in een verdere uitbreiding van de kern.

Voor de opvang van de uit te plaatsen bedrijven komt in Woerden een regionaal bedrijventerrein.

Een beperkte oprekking van de contour (ca 1 ha) aan de noordwestzijde van het bedrijventerrein Tappersheul is alleen mogelijk voor de uitplaatsing van één enkel lokaal bedrijf uit de kern Oudewater als de specifieke vestigingseisen van het bedrijf vestiging op het regionale bedrijventerrein in Woerden onmogelijk maakt.

Hekendorp

Ook deze kern is gelegen aan de Hollandsche IJssel. Aan de noordzijde is nog enige restcapaciteit beschikbaar. De bebouwingscontour omvat de bestaande bebouwing. Er is niet voorzien in verdere uitbreiding.

Gemeente De Ronde Venen

Mijdrecht en Wilnis

Het stedelijk gebied is samengesteld uit Mijdrecht en Wilnis in het westen en Vinkeveen in het oosten, die in een kransvormige structuur rondom de diep gelegen droogmakerij Groot Mijdrecht zijn gelegen. Met als basis de oorspronkelijke bedijking langs deze polder hebben de kernen in de loop van de tijd een sterke ontwikkeling doorgemaakt. Met name geldt dit (als gevolg van een regionale opvangtaak in het verleden) voor de kern Mijdrecht. De woonwijken hebben een traditioneel karakter, maar zijn stedenbouwkundig

duidelijk afgestemd op de kenmerkende landschapsstructuur. Aan de buitenzijde van de kransvorm stellen de ontwikkelingen op basis van het Plan De Venen beperkingen aan uitbreiding. In de afgelopen streekplanperiode heeft verstedelijking met name aan de binnenzijde plaatsgevonden. Een aansluitende locatie op basis van het vigerende streekplan (Veenzijde IIIb) is nog niet in ontwikkeling genomen. Het water neemt een bijzondere plaats in vanwege de lage ligging van het stedelijk gebied. Niet alleen vanuit het Groene-Hartbeleid, maar ook vanuit de wateroptiek is verdere uitbreiding van het stedelijk gebied niet wenselijk.

Wij zijn uitgegaan van een woningbouwprogramma voor de hele gemeente van ruim 1500 woningen. Binnen de huidige stedelijke structuur is er vrij veel binnenstedelijke capaciteit. Algehele benutting hiervan staat enigszins op gespannen voet met het beoogde restrictieve beleid voor streekplandeelgebied Utrecht-West. Dit neemt niet weg dat in beginsel een vrij ruim woningbouwprogramma mogelijk is zonder te hoeven uitbreiden. Dit maakt dat de status van gemeente De Ronde Venen wat afwijkt van de overige, kleinere gemeenten in dit deelgebied.

Het grootste gedeelte van de restcapaciteit voor woningbouw wordt ingenomen door het plan Veenzijde IIIb. Het realiseren hiervan is nadrukkelijk (financieel) gekoppeld aan het ontwikkelen van het aangrenzende Parklandschap. De realisatie van de woningbouw (ca 950 woningen) dient in lijn te zijn met de uitgangspunten voor woningbouw zoals geformuleerd in het Uitwerkingsplan streekplan Provincie Utrecht, Middengebied gemeente De Ronde Venen (augustus 2000). Wij achten het niet strikt noodzakelijk een en ander gelijktijdig te ontwikkelen. De Samenwerkingsovereenkomst Parklandschap Groot-Mijdrecht-Zuid geeft uitwerking aan de gekoppelde ontwikkeling.

Er is restcapaciteit (7,5 ha MOB-complex en 10 ha Werkeiland) voor bedrijventerreinen die onder andere nodig zal zijn voor het uitplaatsen van bedrijven.

Het merendeel van de bebouwingslinten van Wilnis en Vinkeveen is opgenomen binnen de contouren. Over het algemeen domineert in de bebouwingslinten die buiten de contouren zijn gelaten, het agrarische of landelijke karakter. Er is geen sprake van duidelijke kernvorming of intensief stedelijk gebruik. Het beleid is erop gericht de lintbebouwing niet te intensiveren. Op basis van maatwerk is kwaliteitsverbetering mo-

gelijk, waarbij verschuiven en vernieuwen van functies in beginsel kan worden toegestaan.

Amstelhoek

De kleine kern wordt omgeven door een bebouwingscontour, met incidenteel mogelijkheden voor inbreiding en vernieuwing. Daarnaast verdient de oostrand van de kern kwaliteitsverbetering, die via maatwerk mogelijk is.

De Hoef

De bestaande kern is uitgangspunt voor de bebouwingscontour. Binnen deze contour is nog enige woningbouw mogelijk, analoog aan de recent gerealiseerde woningen. Daarnaast is incidentele transformatie niet uitgesloten, maar verdere uitbreiding is niet wenselijk.

Vinkeveen

De oorspronkelijke vorm van Vinkeveen is gerelateerd aan de bedijking rondom de polder Groot Mijdrecht. De latere uitbreidingen liggen in deze polder. Met name aan de noordzijde zet de kern Vinkeveen zich voort in enkele tamelijk dicht bebouwde lintstructuren.

Aan de zuidwestzijde van de kern is restcapaciteit beschikbaar in het plangebied Westerheul IV. De contour van het streekplan 1994 omvatte tevens het gebied ten westen van Demmerik en tussen Bloemhaven en Spoorlaan. Gezien de landschappelijke kwaliteit, de ontbrekende noodzaak om te bebouwen en onzekerheid over een aanvaardbare planinvulling is dit gebied door ons buiten de contour gelaten. Vanwege de ligging heeft het gebied potentie als stedelijk uitloopgebied en is daartoe aangeduid als landelijk gebied 1. Daarentegen is nu een gebiedje direct ten noorden van de N201 en ten westen van de Herenweg binnen de contour opgenomen. Het ontwikkelen van woningbouw hier staan wij alleen toe als daarmee financieel wordt bijgedragen in de eventuele ondertunneling van de N201 ter plaatse van de Herenweg.

Voorts zijn er nog transformatie- en inbreidingsmogelijkheden binnen de kern; in verdere stedelijke uitbreiding is niet voorzien.

Waverveen

Voor deze kleine kern aan de noordkant van de polder is de bestaande bebouwing uitgangspunt voor de bebouwingscontour. Aan de oostzijde is binnen de contour nog enige beperkte woningbouw mogelijk. Binnen de kern zijn verder enkele kleinschalige inbrei-

dingen en vernieuwingen niet uitgesloten. Er zijn geen uitbreidingen in overweging

Gemeente Woerden

Woerden

Woerden heeft zich de afgelopen decennia sterk ontwikkeld. Niet alleen op het gebied van woningbouw, ook de werkgelegenheid is sterk toegenomen. De gunstige ligging aan de A12 en aan de spoorlijn Utrecht-Den Haag/Rotterdam heeft hieraan bijgedragen. Rondom de historische kern heeft Woerden zich vooral in westelijke richting ontwikkeld en meer recent in oostelijke richting, met de wijk Snel en Polanen. De noordelijke grens langs 's Gravensloot is rafelig, met een variatie aan groene ruimten en open bebouwing. Woerden is daarmee langs de noordrand als afgerond te beschouwen. Aan de westkant wordt de grens bepaald door de bestaande bebouwing en de aan te leggen westelijke rondweg. De oostgrens wordt gedomineerd door de plassen als begrenzing van de wijk Snel en Polanen. Door de verstedelijking en de toegenomen mobiliteit is de verkeersontsluiting problematisch geworden. Dit aspect is een van de bijzondere aandachtspunten voor het beter functioneren van de kern als geheel. Er staan verschillende infrastructurele maatregelen op stapel die de ontsluitingsproblematiek (ook voor de hele regio) verbeteren.

De kern heeft een regionale opvangfunctie. Omdat het deelgebied West is gelegen in het Groene Hart en deels ook Belvédèregebied is, zijn er beperkingen voor de stedelijke ontwikkelingen in het gebied. Om die beperkingen te compenseren vervult ook Leidsche Rijn een opvangfunctie voor deze regio. Zo spelen we tevens in op de waterproblematiek door verstedelijking in gebieden met een gevoelige waterhuishouding zo veel mogelijk te vermijden. De bebouwingslinten buiten de bebouwingscontour hebben een overwegend agrarisch karakter. Incidentele vernieuwing en functieverandering is mogelijk om kwaliteitswinst te boeken.

Voor de hele gemeente zijn wij uitgegaan van een woningbouwprogramma van 1945 woningen. Deze opgave kan bijna geheel worden ingevuld door het benutten van rest- en inbreidingscapaciteit en transformatie, vooral in de kern Woerden zelf. Uitbreiden van de kern is niet noodzakelijk.

Er is nog enige restcapaciteit aan bedrijventerreinen (in

totaal bijna 10 ha, waarvan ruim 4 ha op Polanen en 3,5 ha op Breeveld). Daarnaast is er uitbreiding ten westen van Woerden wenselijk met een nieuw regionaal bedrijventerrein van bruto 30 hectare. Dit terrein moet goed worden aangesloten op het wegennet (een directe aansluiting op de A12) en op de aan te leggen westelijke randweg. In 2010 zal naar verwachting de zuidelijke randweg (parallel aan de A12) gereed zijn. Aansluitend hieraan kan het zuidelijke deel van de westelijke randweg worden aangelegd om zo het ontsluiten van het regionale bedrijventerrein naar de A12 mogelijk te maken. Het goed en tijdig realiseren van de voor een goede ontsluiting noodzakelijke weginfrastructuur (overeenkomstig de relevante projecten in A12-BRAVO) is een voorwaarde voor het ontwikkelen van dit nieuwe bedrijventerrein. Uit onderzoek is gebleken dat de totale opgave aan nieuw bedrijventerrein in het deelgebied West (normale groei en uitplaatsingsbehoefte) circa vijftig hectare is. Rekening houdend met de bijzondere kwaliteiten en met de ruime restcapaciteiten aan bedrijventerreinen in het stadsgewest Utrecht hebben wij ervoor gekozen niet alles in Utrecht-West te situeren, maar de mogelijkheid van een regionaal bedrijventerrein van dertig hectare in Woerden te creëren. Dit terrein is bestemd voor de opvang van de normale regionale behoefte aan bedrijventerreinen (uit deelgebied West) en voor uit te plaatsen bedrijven uit Montfoort, Lopik, Oudewater en Woerden zelf, waarvan een aantal transportbedrijven zijn. Dit laatste is in lijn met het SGP Groene Driehoek. Verspreide en versnipperde ontwikkelingen elders worden hiermee vermeden.

Gezien het belang dat wij hechten aan de realisatie van het regionale bedrijventerrein zijn van plan het project op te nemen in het MAP (zie ook paragraaf 14.3 Meerjaren Actieprogramma streekplan). Wij willen het projectplan vervolgens verder uitwerken met de direct betrokken partijen. Bij de verdere uitwerking zal nader worden ingegaan op aspecten als afstemming met de aanleg van de westelijke randweg, precieze omvang en fasering bedrijfsverplaatsingen, taakstelling reguliere groei.

Wij hebben het bedrijventerrein ruimtelijk ten westen van Woerden geprojecteerd. Projectie aan de oostzijde van Woerden is namelijk minder gewenst (grondslag roept nog meer problemen op) en aan de zuidzijde van de A12 bestaan evenmin mogelijkheden voor het bedrijventerrein vanwege de ligging ten opzichte van landgoed Linschoten en het aantas-

ten van de bufferzone tussen de kernen Woerden en Linschoten. Het is noodzakelijk dat het stedenbouwkundige ontwerp en de wijze van bouwrijp maken, zijn aangepast aan de specifieke bodemkundige en waterhuishoudkundige kenmerken en dat voldoende ruimte voor waterberging wordt gerealiseerd. Voorts zal, analoog aan het gestelde in paragraaf 6.3, het ontwerp extra aandacht dienen te besteden aan ruimtelijke kwaliteit en landschappelijke inpassing. Bij dit laatste kan wellicht tevens worden betrokken c.q. worden aangesloten bij de ontwikkeling van een substantieel groenelement direct ten westen van het bedrijventerrein in het kader van de landinrichting Driebruggen.

Harmelen

De oude kern van Harmelen is ontstaan op de samenvloeiing van de rivieren Bijleveld, Leidsche Rijn en Oude Rijn. Ten noorden hiervan is het dorp in de loop van de tijd uitgebreid. Aan de noordzijde van de kern bevindt zich het Vijverbos, een landschappelijk fraai gebied met water, waar oorspronkelijk kleiwinning heeft plaatsgevonden.

In het noordelijke deel van de kern is tussen de woonbuurt Harmelen-Noord en de Ambachtsheerlaan een terrein aanwezig met inbreidingsmogelijkheden. Volledige benutting zou ruimte bieden voor circa zeventig woningen. Daarnaast is een uitbreiding ten westen van Hofwijk-west (Haanwijk) mogelijk met ca 90 woningen. Hierbij zal rekening moeten worden gehouden met de nog aan te leggen westelijke randweg. De woningbouw dient wel tegemoet te komen aan de doelgroep; met name starters en ouderen. Gelet op de opvangfunctie van de hoofdkern en het nabijgelegen Leidsche Rijn is verdere stedelijke uitbreiding van Harmelen geen optie.

Kamerik

De kern is ontstaan als verdichting van een lintvormige structuur. Vervolgens heeft zowel ten oosten als ten westen van de Kamerikse Wetering uitbreiding plaatsgevonden. De huidige kern wordt omringd door het open veenweidelandschap. De bestaande kernbebouwing is uitgangspunt voor de opgenomen bebouwingscontour. Binnen de kern zijn enkele inbreidings- en transformatiemogelijkheden. In aansluiting op de meest recente uitbreiding in het noordoosten van de kern wordt ruimte geboden voor uitbreiding met maximaal 60 woningen. Een grotere omvang achten wij niet gewenst, gezien de ligging in het Groene Hart en de opvangfunctie van de hoofdkern. Omdat de gemeente reeds een duidelijk beeld heeft van de gewenste

locatieomvang is de contour ter plaatse gesloten. Wij gaan ervan uit dat in het stedenbouwkundig ontwerp van de uitbreiding extra aandacht zal worden besteed aan een kwalitatieve, landschappelijke inpassing. Verder is het noodzakelijk dat het stedenbouwkundig ontwerp en de wijze van bouwrijp maken zijn aangepast aan de natte omstandigheden en de geringe draagkracht van de bodem en dat ruimte voor berging wordt gerealiseerd.

Zegveld

Deze kern bestaat uit een oorspronkelijk verdichte lintstructuur aan de zuidzijde met jongere uitbreidingen aan de noordzijde. De omvang van de huidige kern is uitgangspunt voor de begrenzing van het stedelijk gebied. De lintbebouwing aan de zuidzijde is binnen de contour opgenomen, voorzover sprake is van een duidelijke stedelijke signatuur.

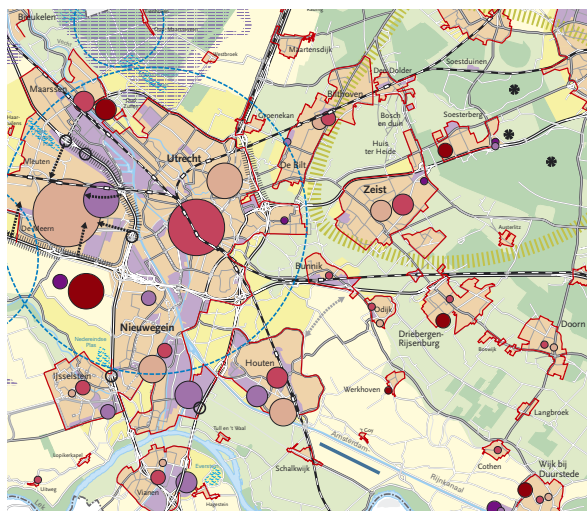
In de kern zijn verschillende bedrijven gevestigd, die overwogen te verplaatsen naar het bedrijventerrein Nijverheidsbuurt, dat daartoe is voorzien van uitbreidingsruimte. Op de daarmee vrijkomende ruimte kan zodanige inbreiding plaatsvinden, dat substantieel wordt bijgedragen in de woningbehoefte van Zegveld. Het is noodzakelijk dat het stedenbouwkundig ontwerp en de wijze van bouwrijp maken zijn aangepast aan de natte omstandigheden en de geringe draagkracht van de bodem en dat ruimte voor berging wordt gerealiseerd. Extra uitbreidingsruimte achten wij dan ook niet gewenst, mede gezien de ligging in het Groene Hart en de opvangfunctie van de hoofdkern Woerden.

Direct ten zuiden van de kern ligt een klein bedrijventerrein. Voor de vestiging en uitbreiding van bedrijven zijn in beginsel royale mogelijkheden beschikbaar in de hoofdkern. Ons is evenwel gebleken dat een spoedige verplaatsing van enkele bedrijven uit de kern van Zegveld naar een nabijgelegen locatie tegemoet zou komen aan de uitbreidingswensen van de bedrijven, het leefklimaat in de kern zou verbeteren en ruimte zou vrijmaken voor inbreiding met woningbouw. Reden om bij het bedrijventerreintje een beperkte uitbreiding (ca. 1 ha bruto) toe te staan. De totale omvang rechtvaardigt een eigen contour op de plankaart.

Kanis

De bestaande bebouwing van deze kleine kern is uitgangspunt voor de bebouwingscontour. Er zijn geen uitbreidingsmogelijkheden opgenomen.

13. Streekplankaart

Bij dit streekplan hoort een plankaart²⁰. Deze plankaart brengt een aantal belangrijke hoofdlijnen van dit streekplan in beeld. Het gaat om de zonering van het landelijk gebied, zoekgebieden voor waterberging en een aantal op het stedelijk gebied betrekking hebbende aanduidingen, zoals de restcapaciteit, nieuwe inbreidings- en uitbreidingslocaties voor woningbouw en nieuwe locaties voor bedrijventerreinen.

De plankaart is bedoeld om de ruimtelijke ontwikkelingen te laten zien en heeft een realistisch karakter. Ontwikkelingen waarvan bij de vaststelling van dit streekplan vrijwel zeker is dat ze in de planperiode (2005–2015) niet zullen worden gerealiseerd of niet nadrukkelijk aan de orde zullen komen, zijn over het algemeen niet op de kaart aangegeven.

De plankaart dient, samen met de beleidstekst van dit streekplan, als uitvoeringskader voor het provinciaal beleid en als toetsingskader voor beleidsvoornemens van andere overheden (zoals bestemmingsplannen). De afweging op de streekplankaart heeft het primaten opzichte van provinciale sectorplannen. Dit met dien verstande dat voor de hele EHS het 'nee, tenzij'-regime geldt.

Voor de precieze betekenis van de diverse aandui-

dingen op de kaart dient altijd de streekplantekst te worden geraadpleegd. Veel meer dan de plankaart met een beperkt aantal aanduidingen kan de tekst de juiste betekenis en de onderbouwing inzichtelijk maken. De streekplantekst is dus altijd doorslaggevend.

De plankaart kan niet anders dan tamelijk globaal zijn. Daardoor mogen de grenzen van vooral een aantal aanduidingen in het landelijk gebied niet als scherp worden uitgelegd. Dit komt tot uitdrukking in onder meer het globale verloop van een aantal grenzen en in het feit dat kleinere gebiedsdelen niet altijd op de streekplankaart zijn opgenomen. Voor het stedelijk gebied ligt de grens bij circa vijf hectare. In het landelijk gebied is in algemene zin een ondergrens van twintig tot dertig hectare gehanteerd, waarbij in bijzondere situaties en bij landelijk gebied 1 soms ook kleinere gebieden apart zijn aangeduid. Als de tekst dergelijke kleinere gebieden niet apart benoemt, is het toch zeer wel denkbaar dat ze in bestemmingsplannen expliciet aan de orde komen.

Naast de plankaart is een groot aantal kaarten opgenomen die een bepaald thema in beeld brengen. In de bijbehorende tekst hebben wij duidelijk gemaakt wat de betekenis van de aanduidingen op deze themakaarten is.

Hieronder lichten we de aanduidingen op de plankaart kort toe.

Stedelijk gebied

Stedelijk gebied / rode contour

Binnen deze categorie vallen alle stedelijke functies, zoals wonen, werken, voorzieningen en stedelijk groen. Bebouwingsconcentraties (voor wonen, werken, stedelijke voorzieningen) met een omvang van tenminste vijf hectare zijn voorzien van een rode contour. Bebouwingsclusters kleiner dan vijf hectare, verspreid liggende bebouwing en bebouwing die in belangrijke mate te maken heeft met de functie van het landelijk gebied, zijn niet als kern (stedelijk gebied) aangemerkt. Op de plankaart maken zij deel uit

²⁰ Alle kaarten zijn opgenomen in een aparte kaartenbijlage.

van het landelijk gebied. Voor een beschrijving van de gehanteerde methodiek bij het bepalen van de rode contouren verwijzen we naar paragraaf 6.3 (Rode contouren).

In de kaartenbijlage is voor elk stedelijk gebied (met een omvang van tenminste 5 ha) de exacte ligging van de rode contour aangegeven op een schaal van 1:25.000.

Restcapaciteiten woningbouw (per 1-1-2005)

De restcapaciteit geeft het per 1 januari 2005 nog op te leveren aantal woningen weer, inclusief vervangende nieuwbouw, en is de zogeheten 'harde capaciteit' die in beginsel planologisch aanvaardbaar is. Het gaat om locaties die in het streekplan 1994 zijn opgenomen als veronderstelde inbreidings- en uitbreidingslocaties en die voorkomen in goedgekeurde bestemmingsplannen of in plannen waarvan de procedure zover is gevorderd dat positieve besluitvorming kan worden aangenomen.

Het op de plankaart opgenomen symbool geeft de totale restcapaciteit voor de betreffende gemeente (het totaal van aan capaciteit in de bij een gemeente behorende verschillende kernen) aan. Gemeenten waarvan het totaal aan restcapaciteit minder is dan 25 woningen zijn niet van een symbool voorzien.

Nieuwe inbreidingslocaties / nieuwe uitbreidingslocaties woningbouw

Samen met de restcapaciteiten voor woningen vormen de nieuwe locaties het vertrekpunt voor het woningbouwprogramma zoals beschreven in dit streekplan.

Op de plankaart is elke nieuwe uitbreidingslocatie voorzien van een symbool. De plaats van het symbool geeft de richting aan van nieuwe uitbreidingslocaties die passen binnen de per kern beschreven gewenste ontwikkeling.

Voor zover de aanduiding binnen bestaand stedelijk gebied is aangegeven, gaat het om veronderstelde nieuwe inbreidingscapaciteit bovenop de eerder genoemde restcapaciteiten. Het gaat daarbij om een totaal voor de betreffende kern ingeschatte inbreidingscapaciteit. Bij kernen waarvan de verwachte inbreidingscapaciteit minder is dan 25 woningen is geen symbool opgenomen.

Bedrijventerreinen en kantoorlocaties

Gebieden met uitsluitend een werkgelegenheidsfunctie (bedrijventerreinen en kantorenlocaties) ter grootte van minimaal 5 hectare hebben rode contour.

Voor kleinere locaties geldt hetzelfde als wat is opgemerkt bij het stedelijk gebied / rode contour.

Restcapaciteit bedrijventerrein

De restcapaciteit is de zogeheten 'harde capaciteit' die in beginsel planologisch aanvaardbaar is. Het gaat om locaties die zijn opgenomen in het streekplan 1994, in goedgekeurde bestemmingsplannen of in plannen waarvan de procedure zover is gevorderd dat positieve besluitvorming kan worden aangenomen. In kwantitatieve zin is bij bedrijventerreinen uitgegaan van de per 1 januari 2003 nog vrij uitgeefbare hectares.

Het op de plankaart opgenomen symbool geeft de totale restcapaciteit voor de betreffende kern aan. Op de plankaart is bij kernen waarvan het totaal aan restcapaciteit minder is dan 2 hectare geen symbool opgenomen.

Nieuwe locaties bedrijventerreinen

Hiervoor geldt hetzelfde als bij woningbouw: samen met de restcapaciteit vormen de nieuwe locaties het vertrekpunt voor het programma in dit streekplan. Op de plankaart zijn uitbreidingen van bedrijventerreinen (groter dan 2 ha) voorzien van een symbool. De plaats van het symbool geeft de voorkeursrichting aan van nieuwe uitbreidingslocaties die passen binnen de per kern beschreven gewenste ontwikkeling.

Infrastructuur

Autosnelweg

De rijkswegen die de provincie doorkruisen staan op de kaart, evenals de te bouwen of aan te passen aansluitingen. Voor een totaaloverzicht van de in de streekplanperiode voorziene maatregelen (zoals capaciteitsverruimende en benuttingsmaatregelen) en nieuwe ontwikkelingen (nieuwe wegen, nieuwe aansluitingen) verwijzen we naar hoofdstuk 5 (het infrastructurele netwerk (2e laag)), naar kaart 5.2 en naar de beschrijvingen van de streekplandeelgebieden in hoofdstuk 9 tot en met 12.

Op de plankaart is aangegeven waar ruimtereserveringen (langs het hoofdwegennet: de autosnelwegen) ten behoeve van ontmenging van verkeer of uitwisseling van verkeersstromen, noodzakelijk zijn.

Onderliggend wegennet

Deze wegen zijn in beheer bij provincie en gemeenten. Ook voor alle op dit netwerk voorziene aan-

passingen en nieuwe ontwikkelingen (zoals nieuwe tracés, capaciteitsverruimende en benuttingsmaatregelen) verwijzen we naar hoofdstuk 5 en kaart 5.2 en naar de beschrijvingen van de streekplandeelgebieden in hoofdstuk 9 tot en met 12.

Nieuwe tracés (nieuwe weginfrastructuur) of een studie naar een eventueel nieuw tracé (in studie) zijn op de plankaart indicatief aangegeven.

Spoorwegen

Het spoorwegennet dat de provincie doorkruist staat op de plankaart, evenals het regionaal verbindend spoor en de stations.

De in de streekplanperiode voorziene maatregelen (nieuwe spoorinfrastructuur, ontwikkeling van spoor- en HOV-verbindingen met regionale betekenis) staan op kaart 5.3.

Op de plankaart is een indicatief tracé van de nieuwe regionale OV-verbinding (Almere, Hilversum, Utrecht) opgenomen. Het exacte tracé en de vorm van openbaar vervoer is op dit moment nog in onderzoek.

Ook is op de plankaart het tracé van de PON-lijn opgenomen. Om een toekomstige reactivering niet uit te sluiten moet voorkomen worden dat er onomkeerbare ruimtelijke ontwikkelingen plaatsvinden die een reactivering onmogelijk maken of bemoeilijken.

Vaarwegen

De belangrijkste vaarwegen voor beroeps- en recreatievaart in de provincie zijn op de plankaart opgenomen.

Landelijk gebied

Voor een uitwerking van de categorieën landelijk gebied: zie paragraaf 7.2 (Zonering van het landelijk gebied).

Landelijk gebied 1: landelijk gebied functionerend als stedelijk uitlooppgebied

Landelijk gebied grenzend aan stedelijk gebied met een stedelijke invloed door een afwisseling van (dag)recreatierreinen, recreatief groen, fiets- en wandelpaden, begraafplaatsen, volkstuincomplexen, maneges, sportvelden, agrarisch gebruik, incidenteel tuinbouw en kleine natuurgebieden en ecologische verbindingzones.

Landelijk gebied 2: landelijk gebied met hoofdfunctie agrarisch

Agrarisch gebied met zowel grondgebonden als niet-grondgebonden landbouw; veel gebieden met grondgebonden landbouw hebben landschappelijke, ecologische en cultuurhistorische waarden en worden gekenmerkt door recreatief medegebruik; binnen deze zone bevinden zich ook kleine recreatie- en natuurgebieden en ecologische verbindingzones.

Landelijk gebied 3: landelijk gebied met een verweving van functies

Afwisselend en landschappelijk waardevol gebied met verweving van landbouw, natuur, recreatie en in enkele gevallen zeer extensieve woonmilieus; het kan gaan om zowel verweving op perceelsniveau als om een mozaïek van gescheiden functies.

Landelijk gebied 4: landelijk gebied met hoofdfunctie natuur

Bestaande natuurgebieden en gebieden die in de komende periode als nieuwe natuur worden ingericht, beide vaak met recreatief medegebruik.

Veenweidegebied

De veenbodem en bijbehorende waterhuishouding stellen randvoorwaarden en bieden kansen voor de ontwikkeling van landbouw, natuur en recreatie. Vanaf 2007 zullen wij in deze gebieden, aan de hand van een daarvoor op te stellen kaart, bij beoordeling van bestemmingsplannen de noodzaak bezien van een verbod op bodembewerkingen die er toe leiden dat een veenlaag aan de oppervlakte wordt gebracht. Nadere voorwaarden zijn verwoord in paragraaf 7.8.

Waterbergingsgebied

Gebieden waar overtollig water tijdelijk kan worden geborgen om wateroverlast tegen te gaan.

Wateropgave nader in te vullen

Gebieden met een opgave in het kader van het voorkomen van wateroverlast, het tegengaan van bodemdaling en watertekorten en het verbeteren van de waterkwaliteit. Voor besluitvorming is onderbouwing nodig wat betreft omvang en aard van de wateropgave, de locatie van de waterberging, de termijn waarop de locatie nodig is en de financiering.

Locaties windenergie

Locaties waar lijnopstellingen van windturbines gerealiseerd kunnen worden.

Gebiedsafbakening Hart van de Heuvelrug

Globale gebiedsafbakening waarop het project Hart van de Heuvelrug (zie paragraaf 7.9) betrekking heeft.

Militair gebruik

Om het bestaande militair gebruik zichtbaar te maken zijn de blijvende grote militaire oefenterreinen (Leusderheide, Vlasakkers en Oude Kamp) voorzien van een symbool.

Tweede partiële herziening streekplan Utrecht (1999)

De aanwijzing van de baggerstortlocatie Zevenhuizen blijft buiten dit streekplan (zie paragraaf 8.3). De herziening is zeer recent en behoeft geen actualisering.

14. Zicht op toepassing

14.1 Uitgangspunten

In het verleden hebben wij ons bij het uitvoeren van het ruimtelijk beleid terughoudend opgesteld. De belangrijkste reden hiervoor was dat wij de gemeentelijke autonomie respecteren binnen het decentrale planstelsel van de ruimtelijke ordening. Vorige streekplannen hanteerden wij daarom vooral als toetsingskader voor beleidsvoornemens van gemeenten. Wij wachtten meestal de initiatieven van (met name) gemeenten af en bekeken of deze pasten in het streekplan. Daardoor liepen wij soms achter de feiten aan. Erger nog, een deel van de gewenste ruimtelijke ontwikkelingen met een bovengemeentelijk karakter kwam niet of niet tijdig van de grond. Dit is voor ons aanleiding een actievere rol te gaan vervullen in de uitvoering van dit streekplan en intergemeentelijke samenwerking op het gebied van de ruimtelijke ordening meer te stimuleren.

Men is de laatste jaren anders gaan denken over de rol van de provincie in het omgevingsbeleid. Provincies vervullen steeds meer de rol van regisseur, initiator, medefinancier, coördinator en partner in processen en projecten die als uiteindelijk doel hebben de kwaliteit van de leefomgeving te verbeteren. Dit brengt met zich mee dat het ruimtelijk beleid zo veel mogelijk in samenspraak met andere overheden, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven en inwoners wordt ontwikkeld en uitgevoerd. Dit versterkt het draagvlak en maakt het ruimtelijk beleid effectiever. Onze goede ervaringen met gebiedsgerichte projecten bevestigen

dat een actieve participatie van de provincie in de uitvoering van het streekplan van groot belang is.

Maatschappelijke vraagstukken raken steeds meer met elkaar verweven. Oplossingen vragen daarom om een gezamenlijke inzet van alle partijen. Overheden, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven hebben elkaar nodig om belangrijke ruimtelijke veranderingen tot stand te brengen. Bescherming en toetsing alléén (handhavingsplanologie) is onvoldoende. Voor het vergroten van de ruimtelijke kwaliteit moeten we samenwerken en actief ingrijpen (ontwikkelingsplanologie). Wij hebben daarom gekozen voor een ontwikkelingsgericht streekplan. Dit betekent dat het streekplan duidelijk moet zijn, dat het gemeenten en andere organisaties uitnodigt tot het realiseren ervan en dat het de provincie de ruimte biedt zonodig zelf een actieve rol te spelen bij de uitvoering.

De ontwikkelingsgerichtheid van het streekplan komt tot uitdrukking in het globale karakter en in het flexibiliteitsinstrumentarium dat rechtstreeks aan het streekplan is gekoppeld (paragraaf 14.4). Daarnaast beschikken wij over andere (niet rechtstreeks aan het streekplan gekoppelde) instrumenten die een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de uitvoering van ons ruimtelijk beleid (paragraaf 14.2). Verder stellen GS in samenhang met dit streekplan het Meerjaren Actieprogramma streekplan (MAP streekplan) op. Hierin staan de projecten die relevant zijn voor het realiseren van de hoofddoelstellingen van ons ruimtelijk beleid (paragraaf 14.3).

14.2 Inzet van niet-rechtstreeks aan het streekplan gekoppelde instrumenten

Gebiedsgericht beleid

Vanwege de eerder genoemde verwevenheid van problemen aangaande de kwaliteit van de fysieke leefomgeving biedt een integrale aanpak op gebiedsniveau vaak de enige kans op succes. Het feit dat deze problemen soms zijn gekoppeld aan problemen op het vlak van de sociale samenhang versterkt de noodzaak van een integrale aanpak. De problematiek doet

zich vooral voor op regionaal niveau in gebieden met kwetsbare functies waar tegelijkertijd sterk tegenstrijdige belangen spelen. Hiervoor ontwikkelen we geïntegreerde gebiedsgerichte projecten. Alle partijen die een rol kunnen spelen bij het oplossen van de problematiek, zowel overheden als maatschappelijke organisaties, proberen wij als volwaardige partners bij het project te betrekken. De provincie vervult meestal de rol van regisseur. Wij hebben de afgelopen jaren goede ervaringen opgedaan met enkele gebiedsgerichte projecten. Vooral de enthousiaste participatie van tal van partijen en het maatschappelijke draagvlak dat daaruit voortvloeit hebben bijgedragen tot het succes. Wij hebben ervan geleerd dat het tijdig kunnen implementeren van nieuwe (beleids)inzichten van groot belang is. Wij willen het instrument van de gebiedsgerichte projecten blijven inzetten, met inachtneming van de leerpunten.

Landinrichting

Het doel van landinrichting is een betere inrichting van het landelijk gebied, overeenkomstig de in het ruimtelijk beleid toegekende functies en de daarbij passende water- en milieuvorwaarden. De mogelijkheden voor het versterken en ontwikkelen van landbouw, natuur, landschap, recreatie en infrastructuur worden in landinrichtingsprojecten onderling afgewogen en op elkaar afgestemd tot een geïntegreerd geheel. Bij deze afweging zijn alle relevante partijen vertegenwoordigd. Vervolgens worden bij de landinrichtingsprojecten gronden vrijgemaakt om de geplande herinrichting mogelijk te maken en vindt de feitelijke inrichting plaats.

Landinrichting blijkt hiermee een belangrijk instrument om de gewenste ruimtelijke inrichting voor het landelijk gebied te realiseren. Veel natuurontwikkelingsprojecten en recreatievoorzieningen (waaronder het Groot Groengebied Utrecht) komen tot stand in

landinrichtingsprojecten. Met de op stapel staande landinrichting nieuwe stijl zal het instrument sneller, flexibeler en breder kunnen worden gebruikt. Wij kunnen landinrichting dan ook inzetten voor het oplossen van milieuproblemen, plattelandsvernieuwing en integraal waterbeheer.

Reconstructie

Op basis van de Reconstructiewet concentratiegebieden is voor het oostelijke deel van de provincie het Reconstructieplan Gelderse Vallei/Utrecht-Oost opgesteld. Door de uitvoering van het Reconstructieplan wordt de gestapelde ruimtelijke en milieuproblematiek in dit omvangrijke gebied integraal aangepakt. Het Reconstructieplan bevordert een goede ruimtelijke structuur, in het bijzonder voor landbouw, natuur, bos, landschap, recreatie, water, milieu en infrastructuur. Daarnaast zal het Reconstructieplan het woon-, werk- en leefklimaat en de economische structuur verbeteren. Daarmee is het door ons vastgestelde Reconstructieplan een belangrijk instrument voor het uitvoeren van ons beleid voor de fysieke leefomgeving in dit gebied.

Grondbeleid

De uitvoering van ons ruimtelijk beleid vraagt op diverse onderdelen om een herschikking van functies en daarmee vaak ook van het grondeigendom. Dit geldt zowel voor belangrijke doelstellingen voor het stedelijk gebied (bijv. inbreiding) als voor de groene ruimte (bijv. het realiseren van de EHS). Voor het realiseren van ons beleid is een dynamische grondmarkt daarom van wezenlijk belang. De huidige grondmarkt in Utrecht mist echter de noodzakelijke dynamiek. Grond is schaars, de mobiliteit is gering en de prijzen zijn hoog, zeker in en nabij de steden. Een herbezinning op de provinciale rol op de grondmarkt is daarom nodig. Wij oriënteren ons momenteel op

Overzicht landinrichtingsprojecten 2005 provincie Utrecht

In voorbereiding:	In uitvoering:
Herinrichting Utrecht-West	Ruilverkaveling Lopikerwaard
	Ruilverkaveling Eemland
	Ruilverkaveling Vijfheerenlanden
	Herinrichting Noorderpark
	Herinrichting Groenraven Oost
	RAK Kromme Rijn
	SGP de Venen
	Herinrichtingen Driebruggen
	Herinrichting Amstelland
	Herinrichting Bodegraven-noord

de mogelijkheden voor een actievere participatie op deze markt.

Als uitgangspunt voor ons grondbeleid geldt in ieder geval dat wij concurrentie met andere overheden zullen vermijden, maar samenwerking op het gebied van regionaal grondbeleid zullen stimuleren. In de Nota Ruimte is het belang van provinciaal grondbeleid ook verwoord.

Ruimte voor ruimte, rood voor groen

Wij gaan de instrumenten ruimte voor ruimte en rood voor groen stimuleren om de verstening van het landelijk gebied te verminderen en de beoogde groenstructuren versneld te realiseren (zie paragraaf 7.10). Ook dit kan een impuls geven aan het realiseren van ons ruimtelijk beleid.

Convenanten

Samenwerking is één van de belangrijkste voorwaarden om tot een spoedige en efficiënte uitvoering van het beleid te komen. Vanwege de rol die wij kiezen zal bij de inzet van instrumenten het accent verschuiven van het maken van nieuwe regelgeving naar het gezamenlijk maken van afspraken over beleidsinzet en -uitvoering. Het opstellen van convenanten kan hierbij een goed middel zijn.

Financiële middelen

Uiteraard zullen wij ook financiële middelen beschikbaar stellen voor het uitvoeren van ons beleid. Alle genoemde instrumenten kosten geld. Een deel van de financiële middelen zal dus daaraan worden besteed. Wij denken echter ook aan het beschikbaar stellen van middelen die op een andere wijze meer direct aan de uitvoering van projecten worden gekoppeld.

14.3 Meerjaren Actieprogramma streekplan (MAP)

GS zijn primair belast met de uitvoering van het streekplan. Om dit op een meer gestructureerde wijze uit te voeren dan in het verleden het geval was, stellen GS, binnen het kader van het door PS vastgestelde streekplan, een uitvoeringsdocument op: het Meerjaren Actieprogramma streekplan (MAP streekplan). Het MAP maakt geen deel uit van het streekplan. GS stelt het document vast, na advies te hebben ingewonnen van PS.

In het MAP worden projecten en acties opgenomen die nodig zijn om het ruimtelijk beleid uit het

streekplan te kunnen realiseren. Dat zijn zowel nieuwe activiteiten als bestaande reguliere werkzaamheden en wettelijke taken. De activiteiten in het MAP hebben niet altijd uitsluitend betrekking op de ruimtelijke ordening. Soms liggen ze primair op andere beleidsvelden. Wel zijn alle activiteiten van belang voor het realiseren van het ruimtelijk beleid in het streekplan. Voor het uitvoeren van sommige van deze acties moeten andere partijen zorgdragen. In dat geval kunnen GS, als dat nodig of gewenst is, een initiërende, stimulerende of faciliterende rol vervullen. Over de uitvoering van deze acties zullen GS in ieder geval afspraken maken met de betrokkenen. In het MAP zullen GS per activiteit onder meer aangeven welk resultaat wordt beoogd, welke partijen betrokken zijn bij de realisatie, hoe de taken zijn verdeeld en wanneer de uitvoering moet zijn afgerond.

Het streekplanbeleid moet voor een belangrijk deel worden gerealiseerd via bestemmingsplannen. Omdat het om heel veel bestemmingsplannen gaat met bovendien aanzienlijke verschillen in aanpak, houden we de beoordeling van bestemmingsplannen buiten het MAP.

Een bijzondere categorie in het MAP bestaat uit een beperkt aantal majeure projecten die van wezenlijk belang zijn om de belangrijkste opgaven voor ons ruimtelijk beleid voor 2015 te kunnen realiseren en die bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit in de provincie. Bij het uitvoeren van deze majeure projecten vervult de provincie een belangrijke rol. Het zijn projecten van bovenlokaal of provinciaal belang, waarop (ook) de provincie aangesproken wordt. Het zijn dus geen projecten die alleen van lokaal belang zijn. Daarvoor zijn immers de gemeenten primair verantwoordelijk. De provinciale rol bij de uitvoering kan per majeur project verschillen (bijv. initiator, regisseur of participant). Wij zullen niet de rol van projectontwikkelaar vervullen. Betrokken partijen zullen uiteraard vroegtijdig worden ingeschakeld bij het opzetten en uitvoeren van de projecten. Hierbij zullen wij het Utrechts model toepassen. GS zullen bij de keuze van de majeure MAP-projecten in ieder geval de volgende selectiecriteria hanteren.

Selectiecriteria

- Het project levert een wezenlijke bijdrage aan de hoofddoelstellingen van ons ruimtelijk beleid.
- Het project levert een bijdrage aan de realisatie van meerdere beleidsterreinen.

- Het project heeft een hoge kans op een zichtbaar en duidelijk resultaat.
- Het project moet vóór 2015 geheel of nagenoeg geheel zijn afgerond.
- Het realiseren van het project vraagt om een nadrukkelijke rol van de provincie en voor deze rol is bij de betrokken partijen ook draagvlak.
- Het project moet het lokale niveau overstijgen of een voorbeeldfunctie vervullen voor meerdere gebieden in de provincie.
- Het project draagt wezenlijk bij aan een verhoging van de ruimtelijke kwaliteit en/of is maatschappelijk urgent.

Bij de majeure projecten moet het mogelijk zijn snel op nieuwe ontwikkelingen in te spelen, zonder gremd te worden door zware procedures. Ook daarom is het MAP geen onderdeel van het streekplan zelf. De lijst van projecten is niet statisch. Nieuwe projecten kunnen eraan worden toegevoegd. Projecten kunnen ook worden geschrapt als ze door bepaalde ontwikkelingen maatschappelijk draagvlak hebben verloren.

In het Jaarlijks Verslag Ruimtelijk Beleid wordt over de voortgang van het MAP gerapporteerd aan PS en wordt aangegeven welke stappen GS zullen nemen om een eventuele achterstand weg te werken. Financiële middelen voor het uitvoeren van het MAP streekplan worden beschikbaar gesteld via de reguliere begrotingscyclus.

14.4 Inzet van rechtstreeks aan het streekplan gekoppelde instrumenten

Utrechts model

Met het Utrechts model willen wij inhoud geven aan de volgende uitspraak: 'Provincie en gemeenten (en andere maatschappelijke partners) achten zich gezamenlijk verantwoordelijk voor het creëren en behouden van een welvarende en leefbare provincie. Zij willen zich daarvoor gezamenlijk en ieder vanuit zijn eigen kracht inzetten. Leidend beginsel daarbij is inhoud'.

Het Utrechts model geeft aan hoe wij in complementariteit met de gemeenten of regio's willen besturen. Wij willen op ons grondgebied tot effectieve samenwerking met gemeenten en regio's komen. Hoe snel de samenwerking verloopt kunnen de samenwerkende gemeenten en regio's in overleg met ons bepalen op basis van eigen wensen. Het eigen tempo

en de eigen wens van de gemeenten en regio's zijn dus maatgevend. Dat geldt voor de inhoudelijke beleids-terreinen die in het Utrechts model kunnen worden opgenomen, maar ook voor de wijze van organisatie. Het Utrechts model is een groeimodel. Het biedt ook de mogelijkheid samen aan de slag te gaan.

Voor de inzet van rechtstreeks aan het streekplan gekoppelde instrumenten betekent het Utrechts model dat wij gemeenten of regio's tijdig op de hoogte stellen van een traject van provinciale ruimtelijke beleidsvorming. Wij geven aan hoeveel tijd gemeenten of regio's hebben om hun inbreng te leveren. Van voorstellen van gemeenten en regio's kunnen we slechts gemotiveerd afwijken. Het Utrechts model biedt gemeenten en regio's ook de mogelijkheid concept-uitwerkingsplannen (voor een bepaald gebied of thema) op te stellen, passend binnen het beleidskader van dit streekplan.

Toepassing van het Utrechts model laat de bevoegdheden van het provinciale bestuur onverlet. Zo is de bevoegdheid tot het vaststellen van het streekplan of van een uitwerkingsplan niet overdraagbaar.

Hoofdbeleidslijnen en richtinggevende beleidslijnen

Wij hebben in dit streekplan de gewenste toekomstige ruimtelijke ontwikkeling van de provincie in hoofdlijnen aangegeven. Het streekplan heeft hierdoor een globaal karakter. In het verlengde van onze ruimtelijke visie is een aantal hoofdbeleidslijnen geformuleerd (zie paragraaf 3.4). Deze hoofdbeleidslijnen zijn de kern van ons ruimtelijk beleid in de streekplanperiode. Zij zijn als zodanig essentieel. Gedeputeerde staten voeren het ruimtelijk beleid binnen de door provinciale staten gestelde hoofdlijnen uit. Bij het beoordelen en toetsen van (ruimtelijke) plannen kunnen gedeputeerde staten niet afwijken van de beginselen uit deze hoofdbeleidslijnen.

In het streekplan zijn voor de verschillende ruimtelijke thema's beleidsuitspraken opgenomen. Deze vormen een uitwerking van het provinciale ruimtelijk beleid op basis van onze ruimtelijke visie, de genoemde hoofdbeleidslijnen, bovengemeentelijke belangen of wettelijke taken.

Om te verduidelijken welke beleidsuitspraken in ieder geval belangrijk zijn voor de doorwerking in gemeentelijke ruimtelijke plannen hebben we de richtinggevende beleidsuitspraken gemarkeerd. De richtinggevende beleidsuitspraken zullen wij met nadruk betrekken bij de beoordeling van gemeentelijke ruimtelijke plannen. In onze Handleiding

bestemmingsplannen zullen wij per richtinggevendende beleidsuitspraak verduidelijken wat de zwaarte ervan is en welke nuances daarbij gelden.

(Partiële) herziening streekplan

Zoals gezegd zijn de hoofdbeleidslijnen essentieel. Ze kunnen daarom alleen worden gewijzigd door een herziening van het streekplan. Wanneer een wijziging van de hoofdbeleidslijnen noodzakelijk is voor bepaalde gewenste ruimtelijke ontwikkelingen, zullen provinciale staten het streekplan (partieel) moeten herzien.

Flexibiliteit

In de streekplanperiode kunnen verwachte ontwikkelingen uitblijven of op een andere wijze dan wel in een ander tempo verlopen dan verwacht. Daardoor kan een spanningsveld ontstaan tussen het streekplanbeleid en de maatschappelijke betekenis van actuele ruimtelijke ontwikkelingen. Dit maakt het noodzakelijk het streekplan toe te rusten met een passend flexibiliteitsinstrumentarium. Het streekplan moet zowel flexibel zijn als duidelijkheid verschaffen over ruimtelijke keuzes. Flexibiliteit is nodig om te kunnen inspelen op nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Bovendien kunnen zich unieke praktijksituaties voordoen waarop de algemene benadering in het streekplan niet het antwoord geeft. Flexibiliteit mag echter niet ten koste gaan van de benoemde kwaliteiten en de rechtszekerheid. Heldere ruimtelijke doelstellingen en kaders, zowel voor afzonderlijke thema's als voor de ruimtelijke gebiedsprofielen per streekplandeelgebied, zijn daarbij onmisbaar.

Afwijkingsbevoegdheid van gedeputeerde staten

Nieuwe ontwikkelingen kunnen aanleiding geven tot aanpassing van het streekplanbeleid. Op grond van artikel 4a, tiende lid, van de Wet op de Ruimtelijke Ordening mogen gedeputeerde staten afwijken van het streekplan, binnen de door provinciale staten aangegeven grenzen. De afwijkingsbevoegdheid wordt begrensd door de hoofdbeleidslijnen uit paragraaf 3.4. Van de overige beleidsuitspraken, niet zijnde hoofdbeleidslijnen, mag dus worden afgeweken. De afwijking van het beleid mag echter nooit neerkomen op een materiële herziening van het streekplan.

De afwijkingsbevoegdheid kan worden toegepast voor het verlenen van de wettelijk vereiste medewerking aan het ruimtelijk beleid van gemeenten.

Ook kunnen gedeputeerde staten de afwijkingsbevoegdheid toepassen als er behoefte is aan snelle beleidswijzigingen. Die behoefte kan ontstaan:

- door actuele maatschappelijke ontwikkelingen,
- op instigatie van bijvoorbeeld andere overheden,
- doordat afstemming nodig is op andere strategische en sectorale plannen.

De afwijkingsbevoegdheid moet in de gegeven (urgente) omstandigheden adequaat kunnen worden toegepast. De zorgvuldigheid van de beleidsafweging en de rechtszekerheid van de belanghebbenden vereisen een procedure. Dat betekent dat het toepassen van de afwijkingsbevoegdheid moet zijn gebaseerd op een ontwerp-bestemmingsplan of een artikel 19 WRO-procedure en alleen kan plaatsvinden nadat:

- de Provinciaal Planologische Commissie is gehoord;
- het voornemen tot afwijken is gepubliceerd en iedereen gelegenheid heeft gekregen zijn zienswijzen kenbaar te maken;
- de Statencommissie voor Ruimte en Groen in de gelegenheid is gesteld over de voorgenomen afwijking met gedeputeerde staten te overleggen. De Statencommissie maakt binnen zes weken na een uitnodiging door gedeputeerde staten bekend of zij over de afwijking willen overleggen en binnen welke termijn.

Overigens kan de invulling van deze procedure afhangen van de procedure die eerder is doorlopen in een ander plankader.

De behoefte kan ontstaan om de rode contouren te verleggen. Gedeputeerde staten kunnen dit doen als dit ruimtelijk inpasbaar is. Hierbij zijn twee vormen van flexibiliteit mogelijk: de zogenoemde touwtjesmethode en de afwijkingsbevoegdheid.

Als gedeputeerde staten de touwtjesmethode toepassen, maken zij dit bekend (publicatie). Deze bekendmaking is een mededeling van feitelijke aard. Is sprake van een toename van de oppervlakte binnen de contour dan is toepassing van de hiervoor beschreven afwijkingsbevoegdheid noodzakelijk (zie ook paragraaf 6.3).

Algemene uitwerkingsregels

Zonodig kunnen gedeputeerde staten onderdelen van het streekplan uitwerken. De Wet op de Ruimtelijke Ordening biedt deze mogelijkheid. In de uitwerkingsplannen kunnen globaal geformuleerde onderdelen van het streekplan worden gedetailleerd. Ook deze

bevoegdheid wordt begrensd door de hoofdbeleidslijnen. Voor de uitwerking geldt de volgende procedure:

- gedeputeerde staten of gemeenten en/of regio's stellen een concept-uitwerkingsplan op;
- gedeputeerde staten werken op grond van artikel 4a, tiende lid, van de Wet op de Ruimtelijke Ordening het streekplan van de Provincie Utrecht uit. Tot uitwerking wordt alleen overgegaan als dit noodzakelijk is uit oogpunt van goede ruimtelijke ordening of actuele beleidsmatige ruimtelijke ontwikkelingen;
- uitwerking vindt plaats met inachtneming van de hoofdbeleidslijnen van het provinciale ruimtelijk beleid uit paragraaf 3.4. Verder gelden als nadere regels bij een uitwerking de vertrekpunten zoals die in de hoofdstukken 6 en 7 zijn gegeven voor het functioneren van het stedelijk gebied en het landelijk gebied;
- een besluit om tot uitwerking van het streekplan over te gaan, wordt door gedeputeerde staten meegedeeld aan de Statencommissie voor Ruimte en Groen;
- gedeputeerde staten betrekken bij de voorbereiding van een uitwerking de Provinciale Planologische Commissie;
- de Statencommissie voor Ruimte en Groen wordt in de gelegenheid gesteld over de voorgenomen uitwerking met gedeputeerde staten te overleggen. De Statencommissie maakt binnen zes weken na een uitnodiging door gedeputeerde staten bekend of zij over de uitwerking willen overleggen en binnen welke termijn;
- de openbare voorbereidingsprocedure uit afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht wordt toegepast.

Specifieke uitwerkingsregeling Hart van de Heuvelrug

Algemene uitgangspunten:

Partijen streven gezamenlijk naar een substantiële verbetering van de ruimtelijke kwaliteit door het realiseren van groene en rode projecten in het kader van het project Hart van de Heuvelrug. Beoogd wordt een schaa sprong in kwaliteit op regionaal niveau, dus voor het Hart van de Heuvelrug als geheel, zoals uitgewerkt in de Kwaliteitsvisie 2030 (de Kwaliteitsvisie wordt nog aangevuld met het gebied van de vliegbasis Soesterberg). Vanuit deze visie zetten partijen zich in voor drie hoofddoelen:

- Ecologie: het ontwikkelen van twee robuuste

groene corridors ten oosten en westen van Soesterberg, alsmede over de spoorlijn Utrecht–Amersfoort, inclusief de benodigde ecoducten en faunapassages, om de Heuvelrug als geheel tot een samenhangend en continu kerngebied voor de natuur te ontwikkelen.

- Recreatie: afleiden en bundelen van intensieve en grootschalige recreatieve activiteiten in enkele concentratiegebieden in de regio om de recreatiedruk op kwetsbare delen van de ecologische hoofdstructuur te verminderen en het functioneren ervan te versterken. Andere delen van het Hart van de Heuvelrug worden daarentegen beter toegankelijk gemaakt (onthekken) en beter ontsloten door het ontwikkelen van een recreatief netwerk van doorgaande fiets-, wandel- en ruiterspaden.
- Cultuurhistorie: actieve bescherming en ontwikkeling van de waardevolle cultuurhistorische landschapselementen en artefacten om de identiteit van Hart van de Heuvelrug te versterken en de rijke geschiedenis ervan weer zichtbaar te maken voor bewoners en recreanten.

Kwaliteitseisen aan groene projecten:

- Groene projecten als onderdeel van de oostelijke groene corridor en de corridor over de spoorlijn moeten concreet bijdragen aan de inrichtings- en dimensioneringseisen volgens de gidssoort 'edelhart'; groene projecten als onderdeel van de westelijke groene corridor moeten concreet bijdragen aan de inrichtings- en dimensioneringseisen volgens de gidssoort 'boommarter'.
- Voor het overige leveren groene projecten ofwel een gerichte kwaliteitsimpuls op voor het vergroten van de recreatieve mogelijkheden in het Hart van de Heuvelrug ofwel dragen ze bij aan het zichtbaar maken van het cultuurhistorisch erfgoed.
- Prioriteit wordt gegeven aan projecten die bijdragen aan het ontwikkelen van een recreatief netwerk van fiets-, wandel- en ruiterspaden en die tegelijk condities scheppen voor nieuwe particuliere initiatieven en toeristische activiteiten rond natuurbeleving en cultuurhistorie.

Kwaliteitseisen aan rode projecten:

- Rode projecten worden alleen gerealiseerd als deze een voldoende positief saldo opleveren voor de realisering van de groene ambities en de sanering van rode functies; bovendien resulteren deze in minimaal een neutrale rood-groenbalans; bij voorkeur wordt er netto groene winst geboekt.

- Rode projecten zijn alleen toelaatbaar in de minder kwetsbare delen van Hart van de Heuvelrug; er zijn dus geen rode projecten mogelijk in de twee groene corridors en in de kerngebieden van het groene raamwerk zoals opgenomen in de kwaliteitsvisie 2030.
- Rode projecten dienen concreet de aanwezige natuurlijke en landschappelijke kwaliteiten te respecteren en deze zo mogelijk verder te ontwikkelen; rode projecten mogen geen aanslag betekenen op de kwaliteiten van het gebied Hart van de Heuvelrug en zo de winst van groene projecten teniet doen.
- Rode projecten dienen bij voorkeur aansluitend aan bestaand stedelijk gebied te worden gerealiseerd dan wel worden ingepast in bestaande bebouwingsstructuren; er moeten voldoende waarborgen worden ingebouwd om negatieve effecten op de openbare ruimte te voorkomen, evenals op de milieubelasting en de regionale bereikbaarheid.
- Rode projecten kunnen slechts worden gerealiseerd als de bouw een aantoonbare verbinding aangaat met de groene omgeving. Dergelijke groene woonmilieus dienen te passen bij de aard en het karakter van Hart van de Heuvelrug en zo een herkenbaar geheel te blijven.

Uitwerkingsregels:

- a. Gedeputeerde staten stellen één of meerdere uitwerkingsplannen vast voor projecten in het kader van Hart van de Heuvelrug. Zolang geen uitwerking heeft plaatsgevonden gelden voor het gebied Hart van de Heuvelrug de in dit streekplan opgenomen rode contouren;
- b. uitwerking vindt plaats op basis van clusters van groene en rode projecten. De uitwerking kan betrekking hebben op het aanpassen van bestaande rode contouren en bij uitzondering op het trekken van nieuwe rode contouren;
- c. bij uitwerking van groene en rode projecten zijn de hiervoor genoemde kwaliteitseisen onverkort van toepassing. Bij de ruimtelijke onderbouwing van projecten wordt tevens aan de samenhang van de betreffende projecten zowel onderling als in het verband van het project Hart van de Heuvelrug aandacht besteed;
- d. bij de uitwerking gelden tevens de voorwaarden die bij de algemene uitwerkingsregels zijn opgenomen onder het 4^e t/m 7^e gedachtestreepje.

Gedeputeerde staten gaan niet eerder tot uitwerking over dan nadat:

- a. de projecten zijn voorzien van een goede ruimtelijke onderbouwing;
- b. de tijdige versterking van de groene hoofdstructuur wordt aangetoond in het kader van de projecten;
- c. de tijdige uitvoerbaarheid (in materiële en financiële zin) van groene projecten wordt aangetoond.

Overgangsbeleid voor de toetsing van gemeentelijk beleid

Bestemmingsplannen, in de gemeenteraad vastgesteld, of aanvragen om een verklaring van geen bezwaar ex artikel 19, eerste lid, van de Wet op de Ruimtelijke Ordening, ingediend ná publicatie van dit streekplan, zullen gedeputeerde staten toetsen aan dit streekplan.

Bestemmingsplannen, in de gemeenteraad vastgesteld, of aanvragen om een verklaring van geen bezwaar ex artikel 19, eerste lid, van de Wet op de Ruimtelijke Ordening, ingediend vóór de datum van vaststelling van dit streekplan, maar ná de datum van tervisielegging van het Ontwerp-streekplan, zullen worden getoetst aan dit streekplan; dat geldt niet als het beleid in dit streekplan afwijkt van het geldende streekplan 1994 en daarvan om juridische redenen niet kan worden afgeweken met behulp van de in het streekplan 1994 genoemde flexibiliteitsbepalingen.

Bestemmingsplannen, in de gemeenteraad vastgesteld, of aanvragen om een verklaring van geen bezwaar ex artikel 19, eerste lid, van de Wet op de Ruimtelijke Ordening, ingediend vóór de datum van tervisielegging van het ontwerp-streekplan, worden getoetst aan het geldende streekplan 1994.

Vastgestelde bestemmingsplannen of aanvragen om een verklaring van geen bezwaar ex artikel 19, eerste lid, van de Wet op de Ruimtelijke Ordening, die betrekking hebben op de bouw van 2 of 3 woningen op een voormalig bouwperceel waar op grond van deelname aan de Regeling Beëindiging Veehouderij-takken sloop plaatsvindt (c.q. heeft plaatsgevonden) en die gebaseerd zijn op verzoeken om vrijstelling van een bestemmingsplan die bij de gemeente zijn ingediend vóór 1-1-2007, worden getoetst aan de 3^e partiële herziening van het streekplan 1994.

Handleiding bestemmingsplannen

Wij stellen een Handleiding bestemmingsplannen op. Hierin wordt ook aangegeven hoe wij bij de toepassing van het streekplan met onze bestuursbevoegd-

heid omgaan. Onder meer wordt ingegaan op de richtinggevendende beleidsuitspraken die zijn opgenomen in dit streekplan. Juridisch gezien hebben onderdelen van de Handleiding het karakter van een beleidsregel. Wij zijn hieraan dan ook gebonden bij het uitoefenen van ons planologisch toezicht. Slechts zwaarwegende belangen kunnen aanleiding geven voor afwijking van het geldende beleid. Wij zijn reeds begonnen met de voorbereidingen voor deze Handleiding, die wij kort na het vaststellen van dit streekplan willen vaststellen.

Streekplan en Reconstructieplan

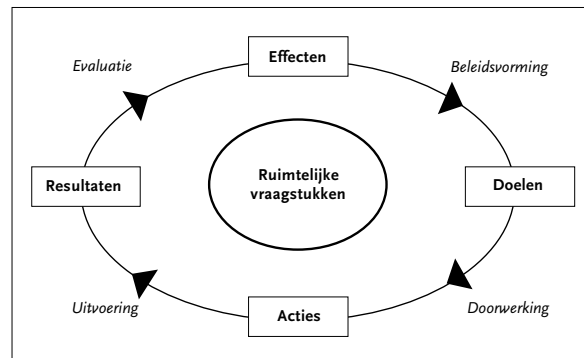
De Reconstructiewet concentratiegebieden is per 1 april 2002 in werking getreden. Met de reconstructie wordt een integrale aanpak beoogd van de problemen in de concentratiegebieden van de intensieve veehouderij op de oostelijke en zuidelijke zandgronden. Het gaat om problemen op het terrein van diergezondheid (varkenspest), milieu, natuur en landschap, plattelandsontwikkeling en ruimtelijke kwaliteit. Met de provincie Gelderland hebben wij een Reconstructieplan voor het gebied Gelderse Vallei/Utrecht-Oost opgesteld. De ruimtelijke aspecten van het reconstructieplan zijn nauw afgestemd met het streekplan. Op de volgende drie punten werkt het Reconstructieplan direct door in het streekplan (zie ook paragraaf 7.2):

- de reconstructiezonering, met daarin de ontwikkelingsmogelijkheden voor de intensieve veehouderij;
- functieverandering voormalige (agrarische) bedrijfsgebouwen;
- nieuwe landgoederen.

14.5 Monitoring en evaluatie

Het streekplan is een momentopname in een continu beleidsproces (zie hierna volgend figuur). In het plan staan beleidsdoelen voor het dichterbij brengen van oplossingen voor ruimtelijke vraagstukken in de provincie Utrecht. Vanuit onze provinciale verantwoordelijkheid willen wij deze vraagstukken aanpakken, dat wil zeggen tot actie overgaan. Ons Meerjaren Actie Programma (MAP, zie paragraaf 14.3) is daar onder andere een uitvloeisel van. Uiteindelijk willen we ook kunnen vaststellen of de uitgevoerde acties tastbare resultaten hebben en de Utrechtse ruimtelijke inrichting ten goede komen. Dit levert bouwstenen op voor een nieuwe beleidscyclus.

Dit streekplan schetst onze ambities voor de ruimtelijke ontwikkeling van de provincie. Wij willen onze ambities niet slechts tonen, maar ook daadwerkelijk realiseren. Wij willen een effectieve provinciale overheid zijn, die in samenwerking met haar partners zichtbare resultaten boekt in de provinciale ruimtelijke inrichting.

Wij beseffen dat dit geen gemakkelijke opgave is. In de Utrechtse netwerksamenleving onderhandelen veel actoren over te leveren prestaties en nemen gedeelde verantwoordelijkheden bij de uitvoering toe. De complexiteit van ons handelen is toegenomen. Transparant en verantwoord optreden vinden wij dan ook een vereiste.

Zijn we nog op koers?

In het streekplan worden de maatschappelijke vraagstukken op het gebied van de toekomstige provinciale ruimtelijke inrichting vertaald in beleidsuitspraken. Daarnaast stellen GS het MAP streekplan vast. Om de effectiviteit van het ruimtelijk beleid te kunnen meten en op basis daarvan te kunnen beslissen over eventuele bijstelling zullen we onze beleidsuitspraken en projecten gaan monitoren²¹ en evalueren²². De streekplanmonitoring moet daarvoor worden geprofessionaliseerd. Dit is niet alleen een zaak van de ruimtelijke ordening, ook andere provinciale sectoren zullen hun steentje bijdragen. Bovendien zullen we bij de gegevensverzameling gericht samenwerking blijven zoeken met onze maatschappelijk

²¹ Monitoring vatten wij op als het systematisch verzamelen, bewerken en vervolgens presenteren van gegevens, zodanig dat relevante informatie wordt gegenereerd voor bijsturing van stappen in de beleidscyclus.

²² Evaluatie gaat een stap verder dan monitoring. Hierbij geven we op basis van de gegenereerde beleidsinformatie een oordeel over het gevoerde ruimtelijk beleid en projecten uit het MAP.

partners en waar nodig nieuwe samenwerkingsrelaties aangaan.

We maken onderscheid tussen beleidsevaluatie en projectevaluatie. Bij de beleidsevaluatie van het streekplan beoordelen we de bereikte resultaten en - voor zover mogelijk - hun bijdrage aan de beoogde maatschappelijke effecten. De beleidsevaluatie krijgt gestalte op basis van een nadere uitwerking van de streekplanmonitoring voor in ieder geval de thema's windenergie, wonen en werken

Voor windenergie hebben wij de verplichting op ons genomen 50 MW aan windenergievermogen in het jaar 2010 te hebben gerealiseerd. Daarvoor zijn enkele locaties aangewezen. Wij gaan de voortgang van de realisatie monitoren.

Voor wonen en werken maken we onderscheid in een statische en dynamische manier van monitoren. Bij de statische manier winnen we met regelmaat (bijvoorbeeld jaarlijks) eenmalig informatie in. In het kader van 'Oog voor wonen' (juni 2002) is er in 2004 een woningmarktmonitor worden ingericht met beleidsinformatie over ontwikkelingen op de woningmarkt. Daarbij biedt deze monitor inzicht in de voortgang van een aantal provinciale beleidsdoelen.

Bij de dynamische manier is er sprake van een meer constante informatiestroom, die ons in staat stelt een pro-actieve rol als aanjager op ons te nemen. Dit houdt in, dat wij actiever beleidsinformatie gaan inwinnen over de voortgang van de woningbouw en de uitgifte van bedrijventerreinen om te komen tot een dynamisch bestand, waaruit locaties zijn af te leiden die in de nabije toekomst mogelijk een knelpunt gaan opleveren. Zodoende zijn we in staat vroegtijdig in te spelen op eventuele belemmeringen in de uitvoering van de beoogde ruimtelijke ontwikkelingen. Als blijkt dat er vertraging optreedt bij de realisatie van het streekplanprogramma voor wonen en/of werken, dan zullen wij tijdig in overleg met de betrokken partijen bekijken welke acties moeten worden ondernomen.

Hier volstaan we met een schets van onze procesrol. In de betreffende paragrafen gaan we dieper in op de inhoudelijke invulling van de monitoring. Wat betreft wonen gebeurt dit in paragraaf 6.4 (onder het kopje inbreidingslocaties). Wat betreft verwijzen wij naar paragraaf 6.5 (onder de kopjes zorgvuldig ruimtegebruik op bedrijfslocaties en ruimtebehoefte

bedrijventerreinen en kantorenlocaties). Wij zijn met de voorbereidingen van de dynamische monitoring gestart in 2004. In 2005 willen we operationeel zijn.

Om de effectiviteit van de majeure projecten uit het MAP vast te stellen, worden projectevaluaties uitgevoerd. Een project wordt specifiek op het bereiken van zijn doelstellingen getoetst. Een projectevaluatie kan alleen effectief zijn als bij de planvorming de doelen eenduidig en meetbaar zijn geformuleerd en als een nulmeting is uitgevoerd.

14.6 Risicoparagraaf

Voor diverse in het streekplan genoemde ontwikkelingen voor de periode 2005–2015 bestaat het risico dat de uitvoering vertraging oploopt of dat ze zelfs helemaal niet tot uitvoering komen. Allerlei niet te voorziene oorzaken kunnen daaraan ten grondslag liggen. Wij willen goed voorbereid zijn om te kunnen inspelen op eventuele belemmeringen in de uitvoering van de beoogde ontwikkelingen. In deze paragraaf gaan wij in dit verband in op de aspecten wonen en werken. De risico's hier kunnen wezenlijke ruimtelijke consequenties hebben.

Wij beseffen dat het woningbouwprogramma ambitieus is, zeker gelet op het feit dat ruim eenderde deel moet worden gebouwd op inbreidingslocaties. Het realiseren van woningbouw op deze locaties is immers veelal moeilijk. Het door ons geplande aantal woningen op inbreidingslocaties is afgestemd op de verwachtingen van de gemeenten zelf. Verder zijn de gemeenten vrij om de nog niet meegenomen inbreidingsmogelijkheden binnen de contouren te benutten. Daarmee hebben wij het risico van vertraging in het woningbouwprogramma wellicht enigszins verminderd. Toch zullen wij de ontwikkeling van de woningvoorraad nauwgezet monitoren. Als vertraging blijkt op te treden, dan zullen wij in overleg met de betrokken partijen bepalen met welke acties het programma kan worden versneld.

Ook het programma voor werken is ambitieus, omdat de opgave krap is gepland en omdat we zijn uitgegaan van vijftien procent intensivering van het ruimtegebruik. Dit maakt het des te belangrijker de locaties, inclusief de bijbehorende infrastructuur, tijdig te ontwikkelen. Programmering en uitgifte van bedrijventerreinen moeten op elkaar worden afgestemd. De samenwerkende gemeenten op het niveau van de vier

streekplandeelgebieden zijn daarvoor primair verantwoordelijk. Via regelmatig voortgangsoverleg met de vier streekplandeelgebieden zullen wij de uitvoering van het programma monitoren. Zo houden wij zicht op de voortgang. Wij streven naar een volledige en tijdige realisatie van het programma in de streekplanperiode. Blijkt uit de monitoring dat vertraging gaat optreden, dan zullen wij tijdig in overleg bepalen welke acties nodig zijn om het programma te versnellen.

Als blijkt dat de problematiek ten aanzien van het realiseren van het programma voor woningbouw en werken alleen kan worden opgelost door het aanwijzen van een nieuwe locatie, zullen wij daartoe actie ondernemen.

In de komende jaren willen wij inzicht krijgen in gebieden die op de langere termijn (2015-2030) voor verstedelijking in aanmerking kunnen komen. Hiervoor gaan wij lange termijn perspectieven ontwikkelen, waarbij wij provinciale staten en gemeenten zullen betrekken. Deze gebiedsperspectieven zullen de basis vormen om bij gebleken noodzaak (op basis van de monitoring) locaties eerder, al in de streekplanperiode, operationeel te maken.

14.7 Zicht op maatschappelijk draagvlak

Voor het realiseren van het streekplanbeleid is het van belang dat er voldoende maatschappelijk draagvlak voor bestaat. Een bottom-up aanpak kan de kans op maatschappelijk draagvlak vergroten. Daarom is voor het opstellen van het streekplan hier voor gekozen. Dit heeft onder meer vorm gekregen door veelvuldig te overleggen met doelgroepen en medeoverheden. Dit is onder meer gebeurd aan de hand van de discussienota *Op weg naar een nieuw streekplan*. Ook de inwoners hebben wij op diverse manieren bij het proces betrokken, onder meer door het houden van publieksdebatten. De daaruit naar voren gekomen items zijn in belangrijke mate terug te vinden in dit streekplan. De resultaten van het overleg met de inwoners zijn terug te vinden in de nota *Balans van de dialoog*.

Ook door de inbreng van medeoverheden in de vorm van ruimtelijke visies, zowel van gemeenten als van gemeentelijke samenwerkingsverbanden en door de Strategische gebiedsperspectieven, bij het opstellen van het streekplan te betrekken, hebben wij getracht het maatschappelijk draagvlak te vergroten.

Belangrijk onderdeel van het toetsen van het maatschappelijk draagvlak is geweest het overleg ex artikel 4a lid 2 WRO. Dit overleg hebben wij gevoerd in de periode juli tot november 2003, aan de hand van het voorlopig standpunt. De watertoets was onderdeel van dit overleg. Tijdens het wettelijk overleg is gebleken dat er veel steun is voor de hoofdbeleidslijnen in het streekplan. De keuze voor beheerste groei, zorgvuldig ruimtegebruik, de lagenbenadering e.d. worden breed gedragen. Ook is geconstateerd dat de hoofdlijnen van het plan aansluiten bij het vigerende en voorgenomen rijksbeleid.

De gesprekken met de gemeenten hebben vooral betrekking gehad op de stedelijke aspecten. De meeste gemeenten hebben ingestemd met het voor hen geïndiceerde woningbouwprogramma, zeker nu duidelijk is dat wij binnen de contour niet sturen op aantallen. Enige gemeenten hebben wel aangegeven dat ze problemen hebben met het genoemde bouwprogramma. Zij vrezen dat met het verwachte woningaantal het voorzieningenniveau onder druk komt te staan of dat er onvoldoende mogelijkheden komen om senioren en jongeren te huisvesten. Dit heeft ons aanleiding gegeven om in het Ontwerp-streekplan bij een aantal kernen de contour iets te verruimen, althans voorzover dit niet in strijd is met de hoofdbeleidslijnen. Van de zijde van VROM is aangegeven dat de woningbouwproductie momenteel een hoge prioriteit heeft voor het Kabinet. Structurele verhoging van de productie, vooral in en rond de grote steden, is nodig om te voorzien in de kwantitatieve en kwalitatieve behoefte. Mede tegen deze achtergrond hebben wij het woningbouwprogramma enigszins opgehoogd, onder meer door het naar vorenhalen van de locatie Rijnenburg.

Overleg met het BRU heeft gezorgd voor een verdere afstemming tussen het RSP en het streekplan. Het verzoek van het BRU om een verstedelijkingslocatie in het gebied tussen Bunnik en Houten-Zuid en hun Linieparkidee op te nemen in het streekplan hebben wij niet gehonoreerd. In hoofdstuk 9 is dit onderbouwd.

Er bestaat breed draagvlak voor het systeem van rode contouren. Wel is door diverse partijen de flexibiliteit van het instrument aan de orde gesteld. Na een uitleg van de mogelijkheden werd dit veelal als ruimer ervaren dan werd verondersteld. De flexibiliteitsmogelijkheden voor rode contouren zijn verwoord in paragraaf 6.3.

Er bestaat waardering voor de keuze om cultuurhistorie als een leidend principe bij ruimtelijke ontwikkelingen aan te merken. Wel werd in het voorlopig standpunt cultuurhistorie gemist in de hoofdbeleidslijnen. Deze omissie is in het Ontwerp-streekplan hersteld. Ook hebben wij de wijze waarop de Nota Belvédère doorwerkt in het ruimtelijk beleid verduidelijkt. De suggestie om het ontwerp-Linieperspectief 1 op 1 over te nemen hebben wij niet volledig gevolgd. De tekst van het ontwerp-Linieperspectief spooort namelijk niet op alle punten met ons ruimtelijk beleid. Dit is toegelicht in paragraaf 4.3. Overigens is onze verankering wel in overeenstemming met de hoofdlijnen van het ontwerp-Linieperspectief.

De waterbeheerders hebben waardering voor de aandacht voor water in het streekplan en in het bijzonder voor de wijze waarop de lagenbenadering is uitgewerkt in de hoofdlijnen voor het provinciaal ruimtelijk beleid. Ten aanzien van een aantal uitbreidingslocaties zijn kanttekeningen geplaatst bij de consequenties voor de waterhuishouding. Verder is verzocht om de aanduidingen voor de wateropgave in De Venen te verruimen en deze aanduiding ook op de plankaart op te nemen voor Utrecht waterringstad. Hieraan hebben wij gehoor gegeven in het Ontwerp-streekplan. Een uitvoerig verslag van de watertoets en de wijze waarop daaraan invulling is gegeven in het Ontwerp-streekplan is opgenomen in bijlage 4.

Met betrekking tot de veenweideproblematiek is door meerdere partijen aangegeven dat de ambitie tot het oplossen daarvan onvoldoende blijkt. De waterbeheerders hebben tevens bezwaren geuit tegen enkele nieuwbouwlocaties in het veenweidegebied. De toelichting over de veenweidegebieden is in het Ontwerp-streekplan geactualiseerd. De basis hiervoor vormt het Manifest Veenweiden, dat door de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht aan de ministers VROM en LNV is aangeboden. In paragraaf 12.2 is gemotiveerd waarom wij in twee gevallen toch een kleine nieuwbouwlocatie in veenweidegebied hebben opgenomen.

Door enkele overlegpartners is verzocht om de EHS gedetailleerder te begrenzen. Dit om interpretatieverschillen in de toekomst te voorkomen. Tevens is door VROM aangegeven dat het planologisch regime zoals opgenomen in het voorlopig standpunt op gespannen voet staat met het rijksbeleid. In het streekplan is de EHS gedetailleerd vastgelegd.

Nader overleg met VROM en LNV heeft geresulteerd in overeenstemming over de wijze waarop invulling kan worden gegeven aan het EHS. De Nota Ruimte sluit hierbij aan.

Het project Hart voor de Heuvelrug krijgt veel waardering. Voor de wijze waarop dit was opgenomen in het voorlopig standpunt en dan met name het 'boven de markt'-plaatsen van de rode ontwikkelingen tot de groene tegenprestaties hard zijn, wordt ondersteund. Verzocht is deelprojecten waarover overeenstemming bestaat, mogelijk te maken voordat over het totale pakket overeenstemming is bereikt. De wijze waarop het project in het streekplan is geïmplementeerd biedt deze mogelijkheid.

Het ministerie van EZ heeft aangegeven te kunnen instemmen met het opgenomen programma voor bedrijventerreinen. Wel is verzocht serieus werk te maken van de monitoring. Dat wij dit gaan doen is verwoord in zowel hoofdstuk 6 als in paragraaf 14.6. Tevens is gevraagd om tijdig te beginnen met het zoeken naar locaties voor de periode na 2015. De Kamers van Koophandel vinden de planning van nieuwe bedrijvenlocaties te krap. Zij hebben moeite met de voorgenomen korting (voor intensivering) van 15% op het aantal hectares aan nieuwe bedrijventerreinen. Zij willen betrokken worden bij de monitoring van deze doelstelling. Zij vinden het noodzakelijk om, voor het geval deze ambitie niet haalbaar blijkt, extra én reservelocaties te benoemen voor de functie werken en deze aan te geven op de streekplankaart.

In het streekplan is de Stichtse lijn opgenomen. Tijdens het wettelijk overleg is ons overigens gebleken dat er bij de overlegpartners geen eenduidigheid bestaat over het al dan niet gewenst zijn van het opnemen van deze infrastructurele verbinding. Een formele mobiliteitstoets van het streekplan, waarom sommige overlegpartijen hebben gevraagd, heeft niet plaatsgevonden. Dat neemt niet weg dat mobiliteit vanuit de lagenbenadering wel nadrukkelijk is betrokken bij locatiekeuzes. Diverse wensen voor nieuwe locaties en hogere woningbouwprogramma's zijn ook niet gehonoreerd vanwege de mobiliteitsconsequenties.

De terinzagelegging van het Ontwerp-streekplan heeft tot een groot aantal bedenkingen geleid (ca. 6.000). Het overgrote deel hiervan had betrekking op de grootschalige locaties voor windenergie. Naar

aanleiding van de bedenkingen hebben wij het plan op diverse punten aangepast. Onze reactie op de ontvangen bedenkingen is verwoord in de Nota van beantwoording. Deze kent twee delen: een algemeen deel en een deel dat specifiek betrekking heeft op de grootschalige locaties voor windenergie.

14.8 Onderzoekresultaten

Het streekplan vormt het integratiekader bij uitstek van alle ruimtelijke en ruimtelijk-relevante beleidsvoornemens op het provinciale niveau. Het streekplan, SMPU, WHP en PMP vormen samen de vier strategische plannen voor de fysieke omgevingskwaliteit. De nauwe samenhang met andere plannen, leidt ertoe dat bij de voorbereiding van het streekplan in belangrijke mate is aangesloten bij actuele (onderzoeks-)gegevens en toekomstverwachtingen, die in het kader van andere plannen en nota's al zijn opgesteld.

Voorbeelden van onderzoek zijn onder meer:

- de demografische prognoses, die periodiek worden opgesteld voor allerlei beleidsterreinen en aan de hand van CBS-gegevens, voor dit streekplan zijn geactualiseerd;
- de gegevens over de woningvoorraad, nieuwbouw en onttrekking, woningbouwprogrammering e.d., mede verzameld t.b.v. de jaarlijkse nota's Volkshuisvesting;
- de cijfers over uitgifte van bedrijven- en kantoorterrein en de ramingen voor de toekomstige vraag en aanbod aan terreinen;
- onderzoek naar ligging en grootte van waterbergingengebieden;
- veelvuldig onderzoek in nationaal en internationaal verband over klimaatverandering en zeespiegelstijging;
- onderzoek naar kwetsbaarheid voor verontreiniging

ging van de Utrechtse Heuvelrug, vertaald in de grondwatervisie Utrechtse Heuvelrug;

- onderzoek naar de actuele en verwachte geluidbelasting als gevolg van infrastructuur en bedrijven onder andere in verband met het stiltegebiedenbeleid;
- de inventarisaties van flora en fauna die wij als provincie continu verrichten;
- het onderzoek naar landschappelijke waarden verricht voor de provinciale landschapsvisie;
- het onderzoek naar cultuurhistorische waarden dat wij hebben verricht voor de Nota Niet van gisteren;
- de gegevens van het CBS over de provinciale agrarische structuur, alsmede onderzoeksresultaten van het Kenniscentrum Zegveld;
- verkeerskundig onderzoek, mede voor het SMPU; het gaat hier onder meer om onderzoek op het gebied van intensiteit en capaciteitverhouding, herkomst en bestemmingsanalyses, rijtijden OV-netwerk, doorstromingskwaliteit provinciale wegen en cijfermatige toetsing van de wegnetvisie.

Voor de windturbinelocaties is ook veel onderzoek verricht. De resultaten daarvan zijn vastgelegd in het Windplan. Voor de locaties is ook een MER uitgevoerd. Wanneer gemeenten een windlocatie planologisch verankeren, kan het zijn dat zij van te voren nog moeten beoordelen of voor die windlocatie een inrichtings-MER moet worden opgesteld.

Het zou te ver voeren de resultaten van al de onderzoeksactiviteiten hier uitvoerig te behandelen. Voor belangstellenden zijn de gegevens uiteraard beschikbaar. Diverse van deze gegevens zijn ook via internet ontsloten. Op onze internetsite www.provincie-utrecht.nl onder 'informatiebalie' en 'feiten en cijfers' zijn veel onderzoeksgegevens toegankelijk op diverse niveaus.

15. Bijlagen

Bijlage 1: Locatiebeleid

In de Nota Ruimte is een nieuw locatiebeleid voor bedrijven en voorzieningen geïntroduceerd, waarin tevens het beleid van grootschalige en perifere detailhandel is opgenomen. Het oude locatiebeleid was eenzijdig gericht op het verminderen van de mobiliteit. Het was sterk normatief en bood daardoor weinig ruimte voor maatwerk in specifieke gevallen.

Het nieuwe provinciale locatiebeleid heeft een veel bredere insteek. Bereikbaarheid is een belangrijk aspect, maar ook economische ontwikkelingsmogelijkheden, milieu en ruimtelijke kwaliteit hebben we in ons beleid geïntegreerd. Vraag en aanbod willen wij met elkaar in evenwicht brengen, zowel kwantitatief als kwalitatief. Ons nieuwe beleid bevordert het tot stand komen van algemene en specifieke vestigingsmilieus met elk hun eigen kwaliteiten. Wij willen dit beleid inzetten als sturingsmiddel; als zodanig kan het alleen goed van de grond komen door de gezamenlijke inzet van overheden en marktpartijen.

Het locatiebeleid is vastgelegd in dit streekplan en in het Strategisch Mobiliteitsplan Utrecht. Het betreft in hoofdzaak de ruimtelijke reservering voor verschillende typen werklocaties, passend binnen de ruimtelijke en milieuhygiënische mogelijkheden en wenselijkheden en kansrijk wat betreft de beschikbare capaciteit van de infrastructuur.

In het streekplan hebben we de vestigingsmilieus indicatief aangegeven en vooral beleidsmatig omschreven. De regionale samenwerkingsorganen en gemeenten zullen dit beleid uitwerken en meer normatief in hun ruimtelijke plannen moeten vastleggen, om een duidelijk kader te bieden voor het (inter-)gemeentelijk bedrijfsvestigingsbeleid. Het gaat dan vooral om aspecten als de intergemeentelijke afstemming van bedrijfsvestigingsbeleid, de vormgeving van het parkeerbeleid, de mate van functiemenging, de bebouwingsintensiteit, de kwaliteit van de openbare ruimte en de milieuzonering. Ook flankerend beleid in de vorm van parkmanagement of vervoersmanagement moet op regionaal of lokaal niveau worden uitgewerkt.

Voor de milieukwaliteit geldt dat (overeenkomstig het PMP) in regionale uitwerkingen per vestigingsmilieu een milieukwaliteitsprofiel wordt geformuleerd. Bij ontwerp, inrichting en vestiging zal rekening moeten worden gehouden met dit profiel.

Met het instellen van een provinciaal kennisteam (bedrijfs)locatieontwikkeling ('kennisteam') willen wij zorgen voor een goede uitwerking en realisering van het provinciale locatiebeleid in gemeentelijke ruimtelijke plannen. Dit kennisteam moet niet alleen zorgen voor het ontwikkelen van het juiste profiel van een bedrijventerrein op de juiste plaats, maar ook voor de samenwerking tussen gemeenten, het zonodig actualiseren van het vestigingsmilieu, het realiseren van intensief ruimtegebruik, het duurzaam bouwen, het realiseren en behouden van een milieu kwaliteitsprofiel en het tijdig realiseren van een ontsluitingsniveau.

De vestigingsmilieus

We onderscheiden zeven vestigingsmilieus. Deze variëren van hoogstedelijk met een grote mate van functiemenging tot buitenstedelijk met meer specifieke vormen van ruimtegebruik, als de bedrijfsactiviteit zich niet goed laat mengen met wonen of als specifieke eisen worden gesteld aan de bereikbaarheid. Omdat het mengen van functies belangrijk is voor de stedelijke vitaliteit hanteren we als uitgangspunt: mengen waar mogelijk en ontmengen waar nodig. Ongeveer de helft van de uitbreidingsruimte voor bedrijventerreinen is gereserveerd voor autonome groei en de andere helft voor bedrijven die uit het stedelijk of landelijk gebied moeten worden uitgeplaatst vanwege milieuoverlast of uit oogpunt van veiligheid of bereikbaarheid. Een deel van de uit te plaatsen bedrijven behoort tot de sector transport en logistiek. Voor dit type bedrijven is een deel van de nieuwe bedrijventerreinen gesitueerd bij aansluitingen van hoofdverkeerswegen.

Bij het onderscheid van de vestigingsmilieus hebben we rekening gehouden met de structuur van de Utrechtse economie en de samenstelling van de Utrechtse beroepsbevolking. Opvallend voor Utrecht

is een sterke, breed samengestelde diensteneconomie en een ondervertegenwoordiging van industrie en handel. De grote behoefte aan ruimte voor kantoren en kantoorachtige bedrijvigheid leidt tot een relatief 'schone' economie met een intensief ruimtegebruik en een kwalitatief hoge uitstraling.

Bij het faciliteren van de Utrechtse economie richten wij ons met name op de dienstensector en op kennisintensieve bedrijvigheid. Wij willen geen nieuwe grootschalige industriële en logistieke ondernemingen aantrekken. Wel maken wij ons sterk voor het herstructureren van een groot deel van de bestaande bedrijventerreinen, waarbij we tevens een intensiever ruimtegebruik voorstaan.

We onderscheiden de volgende vestigingsmilieus. In bijlage 2 is, naast de omschrijving in deze bijlage, ook een indicatief schema opgenomen.

1. Nationaal stedelijk werkmilieu

Het nationaal stedelijk werkmilieu bevindt zich op locaties op en om de belangrijkste openbaar vervoerknooppunten in de provincie. Het gaat hierbij om het herontwikkelen van gebieden bij Utrecht CS en Amersfoort CS. Deze werkmilieus grenzen aan de historische binnensteden en kenmerken zich door een grote mate van functiemenging van kantoren, voorzieningen en wonen. Ook grootschalige detailhandel en leisure (bijv. grootschalige bioscopen) passen goed in dit milieu. Het grondgebruik is zeer intensief, de functies zijn arbeids- en bezoekersintensief. Dit werkmilieu is uitstekend ontsloten door (inter)nationaal openbaar vervoer en goed bereikbaar met de fiets, maar het heeft geen directe ontsluiting op het hoofdwegennet.

De functies dienen te passen in het bereikbaarheidsprofiel en hebben een hoogwaardige bovenregionale uitstraling en aantrekkingskracht. Het intensieve ruimtegebruik vraagt om gebouwde parkeervoorzieningen en bijzondere aandacht voor de beeldkwaliteit en voor de inrichting en het beheer van de openbare ruimte.

Er zal enige milieuhinder zijn, binnen het te formuleren milieukwaliteitsprofiel.

2. Regionaal stedelijk werkmilieu

Het regionaal stedelijk werkmilieu bevindt zich op en om de centra van de middelgrote kernen zoals Zeist, Nieuwegein, Woerden en Veenendaal. Dit milieu kenmerkt zich door een grote mate van functiemenging van kantoren, voorzieningen en wonen. Het grond-

gebruik is intensief en er is sprake van een grotere differentiatie in functies dan in het nationaal stedelijk werkmilieu. Het karakter van deze functies is ook minder grootschalig. Dit werkmilieu is goed ontsloten met het regionaal openbaar vervoer, goed bereikbaar met de fiets en goed tot redelijk ontsloten voor de auto. Hier passen functies die goed aansluiten op dit bereikbaarheidsprofiel en die een hoogwaardige regionale uitstraling en aantrekkingskracht hebben. Dit milieu moet voortdurend worden aangepast aan de eisen van de tijd. Intensiveren van het ruimtegebruik is hiervoor de oplossing, evenals flexibiliteit in functieveranderingen. Het steeds intensievere ruimtegebruik vraagt met het oog op de kwaliteit van de openbare ruimte om gebouwde parkeervoorzieningen. Ook bij dit milieu is bijzondere aandacht nodig voor de beeldkwaliteit en de kwaliteit van de openbare ruimte.

Milieuhinder zal beperkt optreden.

3. Gemengd woon-werkmilieu

Het gemengde woon-werkmilieu bevindt zich in gebieden in steden en dorpen waar de woonfunctie dominant is. Mengen van wonen met andere kleinschalige functies is gewenst, waarbij hinder voor de omwonenden zo veel mogelijk moet worden voorkomen. In plannen voor stedelijke vernieuwing dienen de mogelijkheden voor functieverandering ten gunste van het werken te worden afgewogen. Het grondgebruik is weinig intensief. Langs de toegangswegen zijn mogelijkheden voor intensiever ruimtegebruik. Hier liggen ook goede mogelijkheden voor het toevoegen van extra functies, zoals kleinschalige bedrijven, kantoren en leisure (sport en horeca) met een locale aantrekkingskracht.

Dit werkmilieu is matig ontsloten met het openbaar vervoer. De bereikbaarheid met de auto en de fiets is goed. In parkeren voor bedrijven dient zo veel mogelijk op eigen terrein of collectief te worden voorzien. In dit werkmilieu zal in het algemeen de minste milieuhinder optreden.

4. Specifiek voorzieningenmilieu

Het voorzieningenmilieu bevindt zich op specifieke werklocaties. Het gaat om grootschalige ontwikkelingen met een (boven)regionale functie en uitstraling, met vaak een grote publieksaantrekkende werking. Hier passen grootschalige detailhandel (bijv. een meubelboulevard), maar ook ziekenhuizen, onderwijs, zorginstellingen, weggebonden horecavoorzieningen, discotheken, sportcomplexen en dergelijke.

Deze voorzieningen kunnen door hun specifieke aard of schaal vaak geen plaats krijgen in de stedelijke werkmilieus. De locatiekeuze voor deze werkmilieus vraagt om maatwerk. De meeste locaties liggen aan de rand van de grote steden.

Het mobiliteitsprofiel van de bedrijven dient aan te sluiten op het bereikbaarheidsprofiel van het voorzieningenmilieu. Daar waar de locatie aan de rand of in het stedelijk gebied ligt mag een goede fietsontsluiting in ieder geval niet ontbreken. Gelet op de vaak specifieke mobiliteitsaspecten van de verschillende voorzieningen is een bedrijfsvervoerplan gewenst. Tevens dient rekening te worden gehouden met eventuele negatieve milieueffecten van een voorziening, zoals op het gebied van geluid, veiligheidsrisico's of verkeersaantrekkende werking. De publieksaantrekkende werking vraagt een milieukwaliteit met beperkte hinder en risico's.

De mogelijkheden van intensief en meervoudig ruimtegebruik en van gebouwde parkeervoorzieningen moeten goed worden benut, mede met het oog op een betere ruimtelijke kwaliteit. Dit hangt echter af van de functie. Gebouwde parkeervoorzieningen zijn wenselijk voor grootschalige detailhandel.

Het universiteitscentrum De Uithof zal zich als enige voorzieningenmilieu meer multifunctioneel kunnen ontwikkelen door het toevoegen van bijvoorbeeld wonen en kennisgerelateerde bedrijvigheid.

5. Algemeen bedrijvenmilieu

Het algemene bedrijvenmilieu is bedoeld voor bedrijven die qua schaal of functioneren (milieuhinder of onveiligheid) niet passen in de directe woonomgeving. Het gaat om bedrijventerreinen aan de rand van of op afstand van de stad. Terreinen aan de rand van de stad zijn geschikt voor lichtere bedrijfstvormen uit de milieucategorieën 2 en 3 en in specifieke gevallen categorie 4. Terreinen op afstand van de stad zijn geschikt voor zwaardere bedrijfstvormen in categorie 4 en 5, in specifieke gevallen categorie 3, en voor bedrijven met veiligheidsrisico's.

Mengen met andere functies dient beperkt te blijven tot detailhandel in volumineuze goederen (zoals auto's, boten, caravans en bouwmarkten) die in het stedelijk gebied moeilijk inpasbaar zijn. Mengen met wonen is uitgesloten; dit geldt ook voor bedrijfswoningen. Kantoren als ondergeschikt onderdeel van het bedrijf zijn toegestaan tot vijftig procent van het bruto bedrijfsvloeroppervlak en tot een maximum van 2000 m².

Het bereikbaarheidsprofiel van de bedrijven dient aan

te sluiten op het bereikbaarheidsprofiel van de locatie. Daar waar de locatie aan de rand of in het stedelijk gebied ligt mag een goede fietsontsluiting in ieder geval niet ontbreken. Parkeren wordt zo veel mogelijk collectief of op eigen terrein geregeld. Een minimum parkeernorm is gewenst.

Mogelijkheden voor intensief ruimtegebruik dienen te worden benut om te komen tot een gemiddelde reductie van vijftien procent van het grondgebruik. Met name op nieuw te ontwikkelen bedrijventerreinen zijn er grote kansen voor het realiseren van intensief ruimtegebruik door een efficiëntere stedenbouwkundige opzet en een ander gronduitgiftebeleid. Ook dienen minimale in plaats van maximale bebouwingspercentages te worden gehanteerd en minimale bouwhoogten. De beeldkwaliteit van de bebouwing en de inpassing van het bedrijventerrein in de omgeving verdienen bijzondere aandacht.

De bedrijvenlocaties moeten gezoneerd worden voor wat betreft de verschillende milieuaspecten. Afgezien van de toelaatbaarheid van bedrijven dient ook een bepaald milieuambitieniveau te worden gerealiseerd voor de bedrijvenlocatie in relatie tot de omgeving. Op het terrein zelf zijn de milieukwaliteiten in het algemeen laag. Met behulp van parkmanagement kan in de onderscheiden bedrijvenmilieus optimaal rekening worden gehouden met de randvoorwaarden op het gebied van bereikbaarheid, ruimtelijke kwaliteit en milieukwaliteit.

5.1. Specifiek ontsloten

Het specifiek ontsloten milieu is bedoeld voor (grootschalige) bedrijven die zich bezighouden met transport, handel en distributie. Het goederentransport kan via water, spoor of snelweg gebeuren. Een voorbeeld van een dergelijk terrein is 't Klooster in Nieuwegein. Mengen met andere functies is ongewenst. Kantoren als ondergeschikt onderdeel van het bedrijf zijn toegestaan tot vijftig procent van het bedrijfsvloeroppervlak en tot een maximum van 2000 m².

De locaties dienen direct ontsloten te zijn via de hoofdstructuur van wegen, water of spoor. Een zorgvuldige routing voor het vervoer van gevaarlijke stoffen vraagt extra aandacht.

Milieuzonering is noodzakelijk. Het milieukwaliteitsprofiel is vergelijkbaar met die voor het algemene bedrijvenmilieu (zie 5).

Parkeren wordt met een minimumnorm op eigen terrein geregeld. Omdat het om terreinen gaat voor bedrijven met een relatief extensief ruimtegebruik, is intensiveren van het ruimtegebruik weliswaar een aan-

dachtspunt, maar het zal niet overal te realiseren zijn. De inpassing van het bedrijventerrein in de omgeving verdient bijzondere aandacht.

5.2. Specifiek kantoren

Het bedrijvenmilieu specifiek kantoren is bedoeld voor kantoren en kantoorachtige bedrijven met een hoogwaardige uitstraling en een (boven)regionale functie, zoals Papendorp in Utrecht. Toevoeging van voorzieningen, bijvoorbeeld een zakelijk hotel, is mogelijk. Het milieu is geschikt voor bedrijven waarvoor een goede bereikbaarheid per auto noodzakelijk is en die daardoor niet passen in een nationaal of regionaal stedelijk werkmilieu.

Ontsluiting met hoogwaardig openbaar vervoer is, gelet op de arbeidsintensiteit van de kantoorfunctie, tevens noodzakelijk. Daar waar de locatie aan de rand of in het stedelijk gebied ligt mag een goede fietsontsluiting niet ontbreken. Parkeren dient in pandig of ondergronds te gebeuren. Mogelijkheden voor intensief ruimtegebruik dienen optimaal te worden benut. Het milieukwaliteitsprofiel ligt hoger dan voor bedrijventerreinen, maar lager dan in de woongebieden.

Deze specifieke kantoorlocaties zijn alleen toelaatbaar in de beide stadsgewesten, aansluitend aan de centrumsteden Utrecht en Amersfoort.

Bijlage 2: Indicatieschema locatiebeleid

	1.	2.	3.	4.	5.	Bedrijvenmilieu met als onderverdeling:	
	Nationaal stedelijk werkmilieu	Regionaal stedelijk werkmilieu	Gemengd woon/werk milieu	Specifiek voorzieningen	Algemeen bedrijven milieu	5.1 Specifiek ontsloten	5.2 Specifiek kantoren
Func-tie-menging	Ja; werken, wonen, voorzieningen	Ja; werken, wonen, voorzieningen	Ja; wonen met werken en voorzieningen	Geen wonen	Geen wonen	Geen wonen	Geen wonen
Economische typering	Grootschalig Hoogwaardig Kantoren Voorzieningen	Hoogwaardig Kantoren Voorzieningen	Kleinschalig Bedrijven Kantoren Voorzieningen	Grootschalig (Boven) regionaal Publiekstrek-kende voorzie-ningen	Regionaal Lokaal Bedrijven Voorzieningen Geen zelfstandige kantoren	Grootschalig Distributie/logistiek Geen zelfstandige kantoren	Grootschalig Hoogwaardig (Boven) regionaal Kantoren, evt. gecombineerd met hoogwaardige kantoorachtige bedrijven en specifieke voorzieningen
Bereik-baarheid							
Openbaar vervoer	Nationaal netwerk/ knooppunt	Regionaal netwerk/ knooppunt	Lokaal netwerk	Op maat	Lokaal netwerk	Weinig of niet aanwezig	Regionaal netwerk
Personen-auto via:	Erftoegangsweg Indirect naar hoofdwegen met transferia	Erftoegangsweg	Erftoegangsweg	Gebiedsont-sluitingsweg	Gebiedsontslui-tingsweg, evt. erftoegangsweg	Nabij stroomweg Gebiedsont-sluitingsweg	Gebiedsont-sluitingsweg nabij stroomweg
Vracht-verkeer via:	Erftoegangsweg Indirect naar hoofdwegen met	Erftoegangsweg	Erftoegangsweg	Gebiedsont-sluitingsweg	Gebiedsontslui-tingsweg evt. erftoegangsweg	Nabij stroomweg en/ of vaarwater en/of spoor	Gebiedsont-sluitingsweg nabij stroomweg
Zorgvuldig ruimte-gebruik	Intensief ruimtegebruik Minimale vloerindex	Intensief ruimtegebruik Minimale vloerindex	Afstemming bouwhoogte wonen, werken en voorzieningen	Minimaal bebouwings-percentage Minimale bouwhoogte	Minimaal bebouwings-percentage Minimale bouwhoogte	Minimaal bebouwings-percentage Minimale bouwhoogte	Minimaal bebouwings-percentage Minimale bouwhoogte
Ruimtelijke kwaliteit	Stedenbouw-kundige en architectonische kwaliteitseisen (Beeldkwaliteits-plan ook voor openbare ruimte)	Maximale kavelgrootte Eisen Inpandig parkeren Uitbreidings-ruimte zoeken in functie-verandering	Parkeren op eigen terrein of collectief	Inpandig parkeren of maatwerk Aandacht voor ruimtelijke kwaliteit	Parkeren op eigen terrein of collectief Aandacht voor ruimtelijke kwaliteit		Parkeren op eigen terrein of collectief

	1.	2.	3.	4.	5.	Bedrijvensmilieu met als onderverdeling:	
	Nationaal stedelijk werkmilieu	Regionaal stedelijk werkmilieu	Gemengd woon/werk milieu	Specifiek voorzieningen	Algemeen bedrijven milieu	5.1 Specifiek ontsloten	5.2 Specifiek kantoren
Milieu-kwaliteit¹	Cat. 1-2 Milieuzonering	Cat. 1-2 Milieuzonering	Cat. 1-2 Milieuzonering	Cat. 2 Milieuzonering	Cat. 2-3 (4-5) Inwaartse milieuzonering	Cat. 3-5 In- en uitwaartse milieuzonering	Cat. 1-2 Milieuzonering
Bodem en grondwater	activiteit mag geen nadelige invloed hebben	activiteit mag geen nadelige invloed hebben	bodem en grondwater niet schadelijk voor ecosystemen, aandacht voor groen	bodem en grondwater niet schadelijk voor ecosystemen, aandacht voor groen	bodem en grondwater niet schadelijk voor ecosystemen, aandacht voor groen	activiteit mag geen nadelige invloed hebben	bodem en grondwater niet schadelijk voor ecosystemen, aandacht voor groen
Water	afkoppeling verhard oppervlak	afkoppeling verhard oppervlak	afkoppeling verhard oppervlak, geen activiteiten die waterkwaliteit negatief beïnvloeden	afkoppeling verhard oppervlak	afkoppeling verhard oppervlak	afkoppeling verhard oppervlak	afkoppeling verhard oppervlak, geen activiteiten die waterkwaliteit negatief beïnvloeden
Lucht	beperkte luchthinder en geuroverlast toegestaan	beperkte luchthinder en geuroverlast toegestaan	geen activiteiten die luchthinder en geuroverlast verhogen	zeer beperkte luchthinder en geuroverlast toegestaan	enige luchthinder en geuroverlast toegestaan	luchthinder en geuroverlast toegestaan	enige luchthinder en geuroverlast toegestaan
Geluid	enige geluidsbelaste locatie	beperkte geluidsbelaste locatie	geen activiteiten die geluidsoverlast verhogen	matige geluidsbelaste locatie	matige geluidsbelaste locatie	geluidsbelaste locatie	beperkte geluidsbelaste locatie
Veiligheid	geen verhoging veiligheidsrisico vanuit woon-/werkfunctie	geen verhoging veiligheidsrisico vanuit woon-/werkfunctie	geen verhoging veiligheidsrisico vanuit woon-/werkfunctie	geen verhoging veiligheidsrisico vanuit werkfunctie	licht verhoogd veiligheidsrisico acceptabel	licht verhoogd veiligheidsrisico acceptabel	licht veiligheidsrisico acceptabel

¹ deze typering is indicatief en is uitgewerkt in het PMP

Bijlage 3: Detailhandel

In de Provinciale Visie Detailhandel (januari 2003) zijn beleidsuitgangspunten voor de verschillende winkelgebiedstypen beschreven. In deze bijlage zijn ze beknopt weergegeven:

- *Recreatieve centra*: behoud en versterken van de positie van recreatieve centra heeft prioriteit. Ontwikkelingen die de positie van de centra kunnen ondermijnen dienen te worden tegengegaan.
- *Gemakscentra*: streven naar een volwaardig en compleet voorzieningenniveau op wijkniveau en voor zover haalbaar op buurtniveau.
- *Grootschalige concentraties*: voor grootschalige detailhandelsvestigingen (>1500 m² bvo per winkel) geldt dat deze zo veel mogelijk dienen aan te sluiten bij bestaande detailhandelsconcentraties en ze moeten goed bereikbaar zijn met openbaar vervoer en per auto. Bij het eventueel ontwikkelen van een cluster van grootschalige detailhandelsvoorzieningen gaat de voorkeur uit naar concentratie op een beperkt aantal locaties (bij voorkeur grenzend aan centra met een bovenregionale functie). Een dergelijk cluster dient qua functie complementair te zijn aan de bestaande winkelgebieden. Daarnaast mag een (cluster van) grootschalige detailhandel geen ontwrichting van de detailhandelsstructuur tot gevolg hebben.

Op *perifere locaties* wordt alleen detailhandel toegestaan die vanwege de specifieke ruimtelijke eisen moeilijk inpasbaar is in bestaande winkelgebieden. Het gaat om detailhandel in explosie- en brandgevaarlijke stoffen en winkelformules die vanwege de aard en omvang van de gevoerde artikelen een groot oppervlak nodig hebben voor de uitstalling (zoals auto's, boten, caravans, tuincentra, bouwmarkten, grove bouwmaterialen, keukens en sanitair, alsmede woninginrichting, waaronder meubels). Daarnaast zijn op perifere locaties onder voorwaarden thematische ontwikkelingen toegestaan, als hiervoor grenzend aan de bestaande centra geen geschikte locatie voorhanden is en als het thema specifiek aan een perifere locatie is gebonden.

De solitaire ontwikkeling van een *perifeer regionaal winkelcentrum* vinden wij niet wenselijk. *Megasupers* willen wij slechts mogelijk maken in of aansluitend aan stadsdeelcentra, onder de voorwaarden die in het toetsingskader detailhandel worden genoemd ten aanzien van onder andere de bereikbaarheid en de effecten op de voorzieningenstructuur.

Het toetsen van een vestigingsaanvraag of een aanvraag voor uitbreiding zal binnen het kader van ruimtelijke overwegingen moeten gebeuren. Aanvragen voor nieuwe of uit te breiden vestigingen moeten worden beoordeeld op grond van een aantal kenmerken waarover de informatie moet worden verschaft door de vastgoedpartij of het bedrijf dat voornemens is een detailhandelsproject buiten de bestaande winkelgebieden te realiseren. Deze aanvragen kunnen beoordeeld worden aan de hand van het volgende ruimtelijke toetsingskader.

Van essentieel belang bij de aanvraag zijn de gevolgen voor de voorzieningenstructuur. Hierbij zal conform de provinciale uitgangspunten voornamelijk worden getoetst op grond van de volgende ruimtelijk relevante overwegingen:

- handhaven van de open ruimte (geen weidewinkels);
- mobiliteit en milieu (milieubelasting, verkeersdruk, verkeersaantrekkende werking, parkeerproblematiek, shophoppen);
- kwaliteit van de stad en de stedenbouw (omvang winkels in relatie tot de omgeving);
- distributieve structuur (aantasting, duurzame ontworpen of versterking van de distributieve structuur).

Getoetst wordt op de kenmerken:

- situering van de beoogde vestigingsplaats;
- branche van de vestiging(en);
- omvang van de vestiging(en);
- te voeren winkelformule(s) binnen het project;
- omzetverwachting, indien van belang onderscheiden naar assortimentsgroep en naar het verwachte patroon van de omzetopbouw in de eerste jaren;
- als het een verplaatsing betreft: de effecten voor bestaande vestigingen (omzetbehoud/groei, herinvulling vrijkomende panden);
- uitwerking van de geografische reikwijdte van de marktimpact (omzetherkomst over afstand, koopkrachtclaim);
- raming van de omzetmutaties voor de gevestigde detailhandel;
- inzicht in het te realiseren bouwplan (bijv. foto's of tekeningen van elders gerealiseerde plannen);
- voorziene verkeerseffecten (modal-splitbezoekers, noodzakelijke en direct beschikbare parkeercapaciteit voor bezoekers en personeel);
- bereikbaarheid met het openbaar vervoer;
- intensiteit van vrachtbewegingen en voorstellen voor de afhandeling daarvan.

Onderzoek zal moeten aantonen in hoeverre de detailhandelsstructuur op lokaal en regionaal niveau gevolgen zal ondervinden van toevoegingen, in hoe-

verre er bereikbaarheids- en parkeerproblemen zullen gaan optreden en wat de toegevoegde waarde is voor de bestaande detailhandel.

Bijlage 4: Waterparagraaf²

Procedure

Op 3 juli 2003 is besloten tot wijziging van het Besluit op de ruimtelijke ordening in verband met gevolgen van ruimtelijke plannen voor de waterhuishouding. Bepaald is dat een streekplan een beschrijving bevat van de wijze waarop rekening is gehouden met de gevolgen van het plan voor de waterhuishouding, de zogenoemde 'waterparagraaf'. Verder is in de Nota van toelichting op de wijziging van het BRO aangegeven dat in de waterparagraaf moet worden ingegaan op de wijze waarop rekening is gehouden met het advies van de waterbeheerders.

Los van deze wettelijke verankering waren waterbeheerders en provincie reeds een gezamenlijk traject gestart om de wateropgaven op de juiste wijze in het streekplan op te nemen. Dit heeft geleid tot bestuurlijk overleg in maart 2002, januari 2003, maart 2003 en september 2003. Het laatstgenoemde overleg was tevens het wettelijk verplicht overleg in het kader van ex artikel 4a lid 2 WRO. Dit overleg² heeft geresulteerd in een advies van waterbeheerders (wateradvies). Om inhoud te geven aan de BRO wordt hier ingegaan op de zwaarwegende opmerkingen uit het advies van de waterbeheerders.

In paragraaf 4.2 is ingegaan op de wijze waarop is rekening gehouden met de gevolgen van het streekplan voor de waterhuishouding. In de paragrafen 9.1, 10.1, 11.1 en 12.1 is dit verbijzonderd voor het landelijk gebied en in paragrafen 9.2, 10.2, 11.2 en 12.2 voor nieuwe verstedelijkingslocaties.

Algemeen

Opmerking: Verzocht wordt het streekplan aan te scherpen ten aanzien van de wettelijke verplichtingen van gemeenten en provincie inzake de watertoets.

Reactie: De toelichting is op dit punt geactualiseerd naar aanleiding van de inmiddels vastgestelde wijziging van het BRO. Ook is de tekst geactualiseerd n.a.v. het inmiddels ondertekende Nationaal Bestuursakkoord Water.

Landelijk gebied

Opmerking: Voor een aantal polders, met name in het veenweidegebied, die de aanduiding landelijk gebied

2 hebben, wordt de aanduiding landelijk gebied 3 voorgesteld.

Reactie: Tijdens het gevoerde overleg is gebleken dat door de waterbeheerders onvoldoende was onderkend dat landelijk gebied 2 niet alleen is gericht op de agrarische functie. De karakteristiek voor landelijk gebied is: agrarisch gebied met zowel grondgebonden als niet grondgebonden landbouw. Veel gebieden met grondgebonden landbouw hebben landschappelijke, ecologische en cultuurhistorische waarden en worden gekenmerkt door recreatief medegebruik. Binnen deze zone bevinden zich ook kleine recreatie- en natuurgebieden en ecologische verbindingzones. Het beleid ten aanzien van waterhuishouding en milieukwaliteiten wordt afgestemd op het agrarisch gebruik, rekening houdend met aanwezige waarden. Voor gebieden met hoge natuurwaarden worden zo mogelijk op lokaal niveau maatregelen getroffen om deze te versterken. Waterknelpunten worden opgelost zonder deze af te wentelen op andere gebieden. Daarmee wordt voldoende recht gedaan aan de aanwezige waarden en functies in de genoemde polders. Daarenboven geldt voor de veenweidegebieden een aanvullend regime. In het streekplan is onder meer aangegeven dat met het oog op het vertragen van de bodemdaling hier het omploegen en het scheuren van grasland niet aanvaardbaar is.

Opmerking: Landelijk gebied 3 is het gebied met verweving van functies, met name van landbouw en natuur. Daarbij wordt vermeld dat, in verband met het waterbeheer, differentiatie noodzakelijk kan zijn. Aan de provincie wordt gevraagd op welke wijze dit nader ingevuld wordt.

Reactie: Bij landelijk gebied 3 is er sprake van een kleinschalige menging van functies. Gezien het abstractieniveau van het streekplan kan het daarom noodzakelijk voor waterhuishoudkundige maatregelen bepaalde gebieden met de aanduiding landelijk gebied 3 verder te differentiëren.

Opmerking: De gebieden met de aanduiding 'wateropgave nader in te vullen' zijn onvoldoende gevrijwaard van ongewenste functies.

Reactie: In deze gebieden zijn in het streekplan geen nieuwe grote ruimtelijke ontwikkelingen gepland die een eventuele inrichting voor waterberging onmogelijk maken. Op basis van het generieke beleid voor het landelijk gebied bestaan er alleen ontwikkelingsmogelijkheden voor aan het landelijk gebied gebonden functies. Omdat er op dit moment nog zoveel onduidelijkheid bestaat over aard, omvang, locatie en termijn

² Dit overleg en het daaruit voortgekomen advies (alsmede onze reactie) had betrekking op het Ontwerp-Streekplan.

van realisering van deze eventuele wateropgave, vinden wij het niet aanvaardbaar reeds nu nadere ruimtelijke beperkingen op te leggen aan het gebied. In het streekplan wordt opgenomen dat via een nadere uitwerking van het streekplan zonodig invulling wordt gegeven aan de voor de wateropgave benodigde gebieden.

Opmerking: Het streekplan legt een relatie tussen waterkwantiteit en ruimtelijke ordening, maar nauwelijks een relatie tussen waterkwaliteit en ruimtelijke ordening. De deelstroomgebiedsvisionen bevatten hierover meer concrete uitwerkingen.

Reactie: De maatregelen t.b.v. waterkwaliteit zijn vaak kleinschalig en komen derhalve veelal niet op de plankaart terecht. Wij hebben hieraan in de tekst meer aandacht besteed. Overigens is een goede waterkwaliteit van belang bij de waterbergingengebieden, met name in geval van seizoensberging. In westen van Utrecht (Bethunepolder en De Ronde Venen) heeft de wateropgave ook betrekking heeft op waterkwaliteitsverbeteringen. In het Waterhuishoudingsplan wordt meer aandacht besteed aan waterkwaliteitsmaatregelen.

Opmerking: De in het eerste conceptontwerp nog omvangrijke zoekgebieden voor waterberging in De Ronde Venen en Maarssen zijn in het voorlopig standpunt vervangen door een veel beperktere aanduiding “wateropgave nader in te vullen”. Met name in De Ronde Venen is deze aanduiding zo klein geworden op de streekplankaart, dat het lijkt of gebieden daarbuiten (de polders Wilnis-Veldzijde, Groot Mijdrecht Noord en Derde Bedijking) niet langer in beeld zijn. De waterbeheerders hechten aan een grotere aanduiding, die een eerlijk beeld geeft van het te beschouwen gebied en niet de verwachting wekt bij betrokkenen dat locaties reeds buiten beeld zijn. De wateropgaven rond Utrecht (watteringstad) en gebieden langs de Oude Rijn worden op de plankaart gemist.

Reactie: De plankaart is aangepast: de huidige cirkels op de plankaart zijn groter weergegeven en er zijn cirkels toegevoegd rondom Utrecht en in het Oude Rijngebied. In paragraaf 4.2 is nader ingegaan op de status van de aanduiding en de bedoelingen van ons beleid.

Opmerking: Helderheid in beleid t.a.v. de veenweidegebieden is vereist. De waterbeheerders hechten in elk geval aan de droogleggingsnormen.

Reactie: Voor de korte termijn is het beleid voor de veenweidegebieden helder. Voor de lange termijn kunnen wij de gewenste helderheid nog niet geven. In het plan is aangekondigd dat wij integraal beleid gaan ontwikkelen voor het veenweidegebied. De droogleggingsnormen worden in het WHP behandeld.

Opmerking: Op de plankaart van het streekplan zijn de potentiële retentiegebieden Polder Blokhoven (Schalkwijk) en Het Binnenveld (Veenendaal, Rhenen, Wageningen) niet als zoekgebied opgenomen. Deze ruimtelijke reservering is noodzakelijk voor een eventuele toekomstige verbreding van het winterbed, dijkversterking of de inrichting van retentiegebieden in de streekplanperiode. Deze gebieden dienen gevrijwaard te worden van ongewenste ontwikkelingen, totdat door het bevoegd gezag een besluit genomen is.

Reactie: Er bestaat op dit moment nog erg veel onzekerheid over de vraag of deze gebieden zullen worden aangewezen als retentiegebied. Deze onzekerheid is zodanig groot dat wij het nu niet opportuun vinden om hier planologische beperkingen op te leggen. Op kaart 4.2A en in de teksten in paragraaf 9.1 en 11.1 wordt op de betreffende gebieden ingegaan.

Opmerking: Gevraagd is om het gebied ten noorden van Langbroekerwetering aan te duiden als landelijk gebied 3.

Reactie: het plan is in deze zin aangepast.

Opmerking: Vanwege de kansen voor een hoge waterkwaliteit wordt gevraagd om bij Vianen de aanduiding landelijk gebied 2 te vervangen door landelijk gebied 3. Ook wordt verzocht om op de streekplankaart een indicatief ‘zoekgebied oppervlaktewaterzuivering’ toe te voegen.

Reactie: Het beleid dat de waterbeheerder voor dit gebied voorstaat, waaronder mogelijk het realiseren van een locatie voor natuurlijke zuivering van oppervlaktewater, is mogelijk binnen de huidige aanduiding landelijk gebied 2. De bedoelingen van de waterbeheerder zijn thans in paragraaf 9.2 vermeld.

Uitbreidingslocaties

Opmerking: De waterbeheerders achten het van groot belang, dat keuzen voor nieuwe verstedelijking op vanuit water minder geschikte of ongeschikte locaties goed beargumenteerd worden. In zeer kwetsbare gebieden en vitale delen van het watersysteem dient

het belang van water altijd de doorslag te geven. De waterbeheerders stellen voor, om over de voorgenomen ongewenste bouwlocaties alsnog maatwerkoverleg te voeren met de betrokken gemeenten, waterbeheerder(s) en provincie. Zij hechten eraan, dat voorstellen voor mogelijke nieuwe verstedelijkingslocaties in het vervolg in een vroegtijdig stadium met de waterbeheerders worden overlegd.

Reactie: In de paragrafen 9.2 t/m 12.2 hebben wij de keuzes voor dergelijke locaties nader onderbouwd. Water heeft hierbij een prominente plaats gekregen; er zijn geen of nauwelijks nieuwe stedelijke ontwikkelingen gepland in het veenweidegebied, de waterbergingsgebieden en de gebieden met een nader in te vullen wateropgave en buitendijkse gebieden. Bovendien zijn gebieden aangewezen voor waterberging etc. Als aan een ander belang voorrang is gegeven, zijn randvoorwaarden vanuit water opgenomen. Voor een aantal door de waterbeheerders met name genoemde locaties is deze onderbouwing nog verduidelijkt. Voor het alsnog voeren van overleg met gemeenten en waterbeheerders bestaat naar ons oordeel thans geen aanleiding. Vanzelfsprekend dienen de waterbeheerders bij het opstellen van het betreffende bestemming intensief betrokken te worden om op de juiste wijze invulling te geven aan de randvoorwaarden. De watertoets voorziet hier ook in.

Opmerking: In de tekst van het Ontwerp-streekplan is niet duidelijk of de benodigde ruimte voor het stedelijk watersysteem binnen de contour dient te worden gevonden.

Reactie: In het streekplan wordt als voorwaarde gesteld dat de wateropgave gerealiseerd moet worden, maar niet per definitie binnen de rode contour. De tekst is op dit punt verduidelijkt.

Opmerking: De ontwikkeling van een bedrijventerrein bij Baarn vinden de waterbeheerders een zorgwekkende ontwikkeling, mede omdat hierdoor het potentiële waterbergend oppervlak afneemt. Het bergendvermogen in dit gebied mag niet beperkt worden en het bedrijventerrein ligt er onbeschermd bij in geval van overstromingen.

Reactie: Geconstateerd moet worden dat, als gevolg van het feitelijk buitendijks liggen, ook huidige bebouwde delen van de kernen Amersfoort en Baarn thans reëel risico lopen van overstroming. In verband hiermee is het noodzakelijk om voor dit gebied maatregelen te treffen om overstroming van de be-

treffende delen van de kern te voorkomen. Wij stellen voor om samen met de betrokken partijen (gemeenten, waterbeheerders) een veiligheidsvisie voor water op te stellen, die uiterlijk in 2005 moet zijn afgerond. Afhankelijk van de uitkomsten van deze studie wordt bepaald of de geplande woningbouw en bedrijventerrein daar daadwerkelijk kan worden gerealiseerd.

Opmerking: Westelijke uitbreiding Driebergen: in de tekst van het Ontwerp is alleen weergegeven dat 'rekening gehouden moet worden' met de aanwezige kwel. De wijze waarop en de consequenties daarvan zijn echter niet benoemd.

Reactie: De tekst van het Ontwerp in paragraaf 9.2 is aangepast. Verduidelijkt is dat de bedoeling is dat het schone kwelwater wordt vastgehouden.

Opmerking: Locatie Zeist-west, gemeenten Zeist en De Bilt: Mocht in de streekplanperiode deze locatie alsnog worden overwogen, dan dient de waterbeheerder hierbij nadrukkelijk te worden betrokken. Waterschap en provincie streven ernaar kwelwater in dit gebied beter vast te houden, hetgeen zal leiden tot nog verdere vernatting van dit periodiek natte gebied. *Reactie:* de toelichting (paragraaf 9.2) is op dit punt in het Ontwerp verduidelijkt in de beoogde zin. (Als de nu 'boven de markt zwevende' locaties niet worden opgenomen in het ontwerp-streekplan volgt de volgende tekst): Mochten de resultaten van het project Hart voor de Heuvelrug zodanig zijn dat er elders in de regio een locatie moet worden gezocht, dan zal de waterbeheerder daarbij worden betrokken.

Opmerking: Locatie Rijnenburg, gemeente Utrecht: Het noordelijk deel van dit gebied is deels ongeschikt, deels minder geschikt in verband met de hoge grondwaterstanden en de aanwezigheid van veen in de ondergrond. Verstedelijking op deze locatie is slechts aanvaardbaar indien het stedenbouwkundig ontwerp en de wijze van bouwrijp maken zijn aangepast aan (zeer) natte omstandigheden en de geringe draagkracht van de bodem (bijv. drijvend). Bovendien geldt voor dit gebied een aanzienlijke wateropgave ten behoeve van Nieuwegein. Daarom is, voordat ontwikkeling van Rijnenburg als nieuw woongebied wordt opgestart, een integrale afweging op basis van de lagenbenadering noodzakelijk.

Reactie: de toelichting (paragraaf 9.2) is in deze zin aangevuld en verduidelijkt. Rijnenburg ligt inmiddels binnen de cirkel op de plankaart die aangeeft dat er een wateropgave geldt (watteringstad).

Opmerking: Nieuw bedrijventerrein aan de westzijde van Woerden: de bodem bestaat hier grotendeels uit veengrond en voor een kleiner deel uit klei op veen. Bodem en waterhuishouding maken dit gebied ongeschikt voor een bedrijventerrein. De noodzaak voor deze locatie wordt niet onderbouwd. Indien om andere overwegingen toch op deze ongeschikte locatie wordt gebouwd, is het noodzakelijk dat het stedenbouwkundig ontwerp en de wijze van bouwrijp maken zijn aangepast aan zeer natte omstandigheden en de geringe draagkracht van de bodem (bijv. drijvend) en veel ruimte voor berging gerealiseerd wordt.

Reactie: In de toelichting (paragraaf 12.2) is de noodzaak van deze locatie toegelicht. Daaruit blijkt dat het gaat om een regionaal bedrijventerrein (uit te plaatsen bedrijven vanuit niet alleen Woerden maar ook de gemeenten Montfoort, Lopik en Oudewater) en dat de omvang al aanmerkelijk geringer is dan de aanwezige behoefte. Omdat het onder meer gaat om het uitplaatsen van meerdere transportbedrijven is ligging nabij de A12 een voorwaarde. Projectie van het bedrijventerrein aan de oostzijde van Woerden is

minder gewenst. Daar roept de grondslag nog meer problemen op. Aan de zuidzijde van de A12 bestaan evenmin mogelijkheden voor het bedrijventerrein vanwege de ligging ten opzichte van landgoed Linschoten en het aantasten van de bufferzone tussen de kernen Woerden en Linschoten.

In de toelichting (paragraaf 9.2) wordt thans verwezen naar de waterhuishoudkundige randvoorwaarden zoals genoemd in paragraaf 4.2.

Opmerking: Uitbreiding Kamerik en Zegveld, gemeente Woerden en uitbreiding Kockengen, gemeente Breukelen: De uitbreidingen liggen in het veenweidegebied. Verstedelijking in het veenweidegebied is in beginsel niet aanvaardbaar.

Reactie: Deze locaties zijn uit waterhuishoudkundig oogpunt niet gewenst. Ook uit landschappelijk en cultuurhistorisch oogpunt zijn er bezwaren. Daarom zijn beide uitbreidingslocaties in het Ontwerp-streekplan komen te vervallen en is de contour bij Kamerik en Zegveld gesloten.

Bijlage 5: Samenvatting Windplan Utrecht

Inleiding

In paragraaf 8.2 wordt verwezen naar het Windplan Utrecht (vastgesteld door gedeputeerde staten op 9 juli 2002). Hieronder worden de meest relevante onderdelen uit het Windplan Utrecht weergegeven.

Beleidscategorieën windenergie Utrecht

In het Windplan Utrecht zijn de gebiedscategorieën van de streekplanuitwerking Plaatsingsmogelijkheden Windturbines (Intrimbeleid, 2001) nader uitgewerkt. Deze gebiedscategorieën vormen de eerste bouwstenen voor het aanwijzen van de grootschalige locaties voor windenergie en het toetsingskader voor de kleinschalige opstellingen.

Categorie I: mogelijkheden voor windenergie, mits aandacht voor ruimtelijke randvoorwaarden

Kansen voor windenergie zijn er vooral op (toekomstige) bedrijventerreinen, en langs grootschalige infrastructuur: de snelwegen, spoorwegen en het Amsterdam-Rijnkanaal. Ook in agrarische gebieden zonder natuur-, cultuur-, aardkundige of andere specifieke waarden liggen mogelijkheden voor windturbines.

Windturbines kunnen niet willekeurig overal in de gebieden die deel uit maken van deze beleidscategorie opgericht worden. Bij locatiekeuzes en uitwerking van opstellingen spelen landschappelijke kwaliteit en beeldkwaliteit van de opstelling een grote rol. Deze worden in de rest van dit rapport uitgewerkt.

Daar waar grootschalige infrastructuur gebieden met grote natuur-, milieu-, landschappelijke of cultuurhistorische waarde doorsnijdt, moet op uitwerkingsniveau van geval tot geval de plaatsing van windturbines nader worden afgewogen. Dit geldt voor:

- Ecologische Hoofdstructuur (bestaand en toekomstig);
- Vogel- en Habitatrichtlijngebieden;
- staatsnatuurmonumenten;
- bestaande ecologische verbindingzones;
- objecten die deel uitmaken van verdedigingslijnes;
- archeologische monumenten (vlakken).

Bij definitieve plaatsing van turbines moet getoetst worden aan de vogeltrek en fourageergebieden van weidevogels. Dit onderzoek kan waar mogelijk meegenomen worden in bestaande procedures (bijv. m.e.r.).

Categorie II: mogelijkheden voor windenergie, mits aandacht voor gebiedsspecifieke en ruimtelijke randvoorwaarden

In Categorie II zijn gebieden opgenomen waar windturbines wel mogelijk zijn, maar alleen met zeer zorgvuldige inpassing en afweging. In Categorie II zijn opgenomen:

- waardevolle historische landschappen (Belvédèregebieden);
- gebieden met aardkundige waarden;
- gebieden met een hoge archeologische trefkans;
- gebieden waar ecologische verbindingzones gewenst zijn;
- grondwaterbeschermingsgebieden en boringsvrije zones.

Uit oogpunt van veiligheid moeten windturbines zorgvuldig worden ingepast in:

- zone B en C rondom munitieopslagplaatsen;
- laagvlieggebieden en luchtverkeerszones rondom Hilversum en Soesterberg.

In gebieden, onderdeel van categorie II is bij de uitwerking van locaties, nader onderzoek op een lager schaalniveau van belang. Dat houdt onder meer in:

- in Belvédèregebieden moeten bij de plaatsing van windturbines historische zichtlijnen (o.a. beschermde stads- en dorpsgezichten) en monumenten ontzien worden;
- in gebieden met een hoge archeologische trefkans is, tijdens de uitwerkingsfase, nader onderzoek naar de aanwezigheid van archeologische waarden vereist. Op basis daarvan kan aanpassing van de plannen voor windturbines nodig zijn;
- in gebieden waar ecologische verbindingzones gewenst zijn is zorgvuldige afstemming tussen de inrichting van de toekomstige ecologische verbindingzone en de eventuele plaatsing van windturbines een vereiste;
- grondwaterbeschermingsgebieden en boringsvrije zones stellen eisen aan plaatsing van windturbines uit oogpunt van bescherming van (drink)water. Eén van de eisen is bijvoorbeeld dat ondoorlatende kleilagen na aanleg van een windturbine geheel hersteld worden.

Categorie III: geen mogelijkheden voor windenergie

Geen mogelijkheden voor windenergie zijn er in alle delen waaraan een grote natuur-, milieu-, land-

schappelijke of cultuurhistorische waarde wordt toegerekend. Dit betekent dat uitgesloten zijn:

- Ecologische Hoofdstructuur (bestaand en toekomstig);
- Vogel- en Habitatrichtlijngebieden;
- stiltegebieden;
- staatsnatuurmonumenten;
- bestaande ecologische verbindingzones;
- rijksmonumenten, gemeentelijke monumenten;
- elementen van verdedigingslijnen: Hollandse Waterlinie, Stelling van Amsterdam, Grebbelinie;
- archeologische en aardkundige monumenten;
- waterwingebieden.

Als bron voor de EHS is de PVG (Plan Veiligstelling Gebieden) gebruikt. Een nieuwe EHS is momenteel nog in ontwikkeling. De begrenzing, zoals weergegeven op de kaart kan dus nog veranderen.

Uit veiligheidsoverwegingen zijn de volgende gebieden uitgesloten:

- straalpaden en hoofdbrandstofleidingentracés;
- invliegfunnels van vliegveld Soesterberg;
- invliegfunnels van vliegveld Hilversum;
- laagvliegroute met bijbehorende tolerantiezone;
- munitieopslagplaatsen met munitiezone A;
- oefenterreinen van Defensie, gezien het grote aantal helikoptervliegbewegingen dat er plaats vindt.

In het kader van de Wet Milieubeheer zijn ook woongebieden en verblijfsrecreatieve gebieden opgenomen in categorie III. Conform de wet milieubeheer moet de afstand tussen een windturbine en een woning of verblijfsrecreatieve woning ten minste vier maal de ashoogte bedragen. Op de beleidkansenkaart zijn daarom cirkels van 350 meter rond woon- en verblijfsrecreatieve gebieden, onderdeel van de bebouwde kom, opgenomen als onderdeel van categorie III. Voor turbines tot bijna 90 meter hoog is een dergelijke afstand voldoende. In het kader van dit locatieonderzoek zijn op uitwerkingsniveau ook cirkels van 350 meter rond bebouwing in het buitengebied getrokken. Zo ontstaat een gedetailleerder beeld van de (on)mogelijkheden per locatie.

Visie van de provincie Utrecht op windenergie

Selectiviteit

De provincie Utrecht stelt zich als doel om met windturbines een kwaliteit aan het landschap toe te voegen. Selectiviteit staat daarbij hoog in het vaandel. Dat houdt in dat de provincie de voorkeur geeft aan een beperkt aantal 'betekenisvolle' grootschalige opstellingen in plaats van een groot aantal kleinschalige. Door in te

zetten op een beperkt aantal locaties - twee 'lange lijnen' en 'series lijnen langs snelwegen' -, wordt ervoor gezorgd dat grootschalige opstellingen niet overal het beeld gaan bepalen. Kwaliteit en het toevoegen van een hoogwaardige, beeldbepalende laag op heel specifieke plekken is de strategie.

Verhouding groot- en kleinschalig

De provincie Utrecht streeft ernaar om de 'lange lijnen' en 'series lijnen langs snelwegen' een belangrijke bijdrage te laten leveren aan het realiseren van de BLOW doelstelling. De 'lange lijnen' en 'series langs snelwegen' kunnen samen een vermogen van circa 90 MW opleveren. Daarmee zou, mits alle locaties werkelijk gerealiseerd worden, ook tot na 2010 aan de taakstelling kunnen worden voldaan. De provincie Utrecht zal actief stimulerend optreden om de 'lange lijnen' en 'series lijnen' werkelijk gerealiseerd te krijgen. Kleinschalige opstellingen verspreid in de regio hebben een aanvullende functie en worden daarom beperkt tot 1 à 2 opstellingen per geselecteerde regio.

Kleurgebruik

De juiste inzet van kleuren moet bijdragen aan de betekenis van grootschalige opstellingen in de provincie Utrecht. Neutraal kleurgebruik voor wat betreft de kleinschalige opstellingen verspreid in de regio is het devies. In de 'lange lijnen' en in de series langs A12, A1 en A2 wordt (bescheiden) kleurgebruik gestimuleerd. Kleurgebruik moet gericht zijn op het vergroten van de betekenis van een lijn en/of het versterken van de samenhang binnen een serie lijnen.

Solitaire turbines

Solitaire plaatsing kan in beginsel niet op provinciale medewerking rekenen, maar wordt echter niet overal uitgesloten. Solitaire turbines worden onder voorwaarden aanvaardbaar geacht op of bij een bedrijventerrein. Deze voorwaarden zijn onder andere van ruimtelijke, landschappelijke en milieuhygiënische aard. Als voorbeelden van deze voorwaarden kunnen genoemd worden de afstand van de solitaire turbine tot andere opstellingen en de milieuruimte die de turbine inneemt.

Voorkeurslocaties grootschalige opstellingen: lange lijnen en series van lijnen

De voorkeurslocaties voor grootschalige opstellingen zijn:

- basis: lange lijnen langs A2 en Amsterdam-Rijnkanaal;
- combinatie: series lijnen langs snelwegen.

Lange lijnen

Wij zetten in op het ontwikkelen van ‘lange lijnen’. Wij zullen actief stimulerend optreden om de ‘lange lijnen’ van de grootschalige opstellingen werkelijk gerealiseerd te krijgen. Binnen een afstand van 4 kilometer rond de lange lijnen zullen kleinschalige opstellingen in principe worden geweerd, omdat deze het beeld van de lijnen verstoren.

Series van lijnen

Naast de ‘lange lijnen’ zet de provincie in op de ontwikkeling van lijnopstellingen langs snelwegen. De voorkeur gaat daarbij uit naar ‘series’ korte lijnen op korte afstand van elkaar en in samenhang ontwikkeld. Deze worden beschouwd als grootschalige opstelling en zijn langs de A12, de A1 en de A2 te realiseren. Vanuit landschappelijke overwegingen heeft het de voorkeur om complete series te realiseren. Als van een serie maar een deel van de lijnen te realiseren is dan is sprake van kleinschalige lijnen die als ‘incident’ langs de snelweg beleefd zullen worden. Het wel te realiseren deel wordt dan beschouwd als kleinschalig initiatief en krijgt lagere prioriteit dan realisering van lange lijnen of series korte lijnen. Binnen een afstand van 4 kilometer rond een serie lijnen worden kleinschalige opstellingen in principe geweerd, omdat deze het beeld van de lijnen kunnen verstoren.

De provincie richt zich op sterke ruimtelijke samenhang binnen een serie lijnen en stuurt actief aan op integrale ontwikkeling door de betrokken partijen. Onderstaande richtlijnen voor beeldkwaliteit zijn van belang voor het versterken van de ruimtelijke samenhang in een serie:

- regelmaat in afstand tussen de lijnen die onderdeel zijn van een serie;
- lijnen in elkaars verlengde, dus allen – of tenminste twee aan twee – aan dezelfde kant van de weg
- lijnen allen – of tenminste twee aan twee – op gelijke afstand van de snelweg;
- type: één type turbine per serie;
- kleurstelling: één gezamenlijk kleurenplan per serie.

Verspreid in de regio (kleinschalige opstellingen) De provincie geeft de voorkeur aan de ontwikkeling van de ‘lange lijnen’ en series lijnen langs de snelwegen, maar wil enige ruimte bieden voor kleinschalige opstellingen en wil lopende initiatieven niet op voorhand frustreren. Een beperkt aantal kleinschalige opstellingen in de regio mag daarom een bijdrage leveren aan de BLOW taakstelling.

In elk van de vijf regio’s die op kaart 8.2 zijn weergegeven staat de provincie daarom 1 of 2 kleinschalige opstellingen toe. Zij heeft daarbij een voorkeur voor lijnopstellingen. Deze kunnen op bedrijventerreinen, langs infrastructuur of gebonden aan landschappelijke structuren van bovenlokaal niveau (waterlopen, dijken) worden ontwikkeld. De beleidsbeperkingen, zoals weergegeven op de beleidskansenkaart moeten daarbij in acht worden genomen. De provincie beoordeelt bij concrete aanvragen van geval tot geval of plaatsing van windturbines aanvaardbaar is en de landschappelijke kwaliteit positief beïnvloedt.

Voor de locatiekeuze gelden de volgende richtlijnen:

- voldoende afstand tot de ‘lange lijnen’: geen kleinschalige opstellingen binnen een straal van 4 kilometer;
- voldoende afstand tot andere kleinschalige opstellingen: minimaal 4 kilometer; kortere afstanden zijn alleen toegestaan als via fotomontages (vanuit standpunten waarop veel waarnemers zich bevinden) wordt aangetoond dat dit geen onrust in het beeld oplevert;
- zo klein mogelijke afstand tot de lijn (hoofdweg, spoorlijn, landschappelijke structuur) die wordt begeleid – met inachtneming van de randvoorwaarden van Rijkswaterstaat;

Richtlijnen beeldkwaliteit

De plaatsing van windturbines heeft grote gevolgen voor de verschijningsvorm en beleving van het landschap. Deze gevolgen spelen zich af op verschillende schaalniveaus. Een lijnopstelling van windturbines kan een bijdrage leveren aan de herkenbaarheid van een landschap op regionaal schaalniveau. Voor de beleving van één of meerder windturbines is verder het lokale schaalniveau van belang. Een regionaal landschappelijke ‘toplocatie’ kan door een onzorgvuldige plaatsing toch een rommelige en onplezierige aanblik geven. De volgende aspecten dragen bij aan een goede beeldkwaliteit van een opstelling.

Afstanden tussen verschillende opstellingen

Het zicht op een opstelling van windturbines kan verstoord worden als er twee of meer opstellingen op korte afstand van elkaar zijn gepositioneerd. Dat geldt vooral voor open landschappen. In dat geval kunnen de opstellingen ruimtelijk in elkaar overlopen, waardoor het geheel een chaotisch en onrustig beeld kan opleveren. Daarom moet een forse afstand tussen twee verschillende opstellingen in acht worden ge-

nomen. Als vuistregel voor open landschappen geldt een afstand van minimaal 4 kilometer. In stedelijk gebied of in meer besloten landschap kan mogelijk een kleinere afstand gelden.

Tussenafstand in een opstelling

Windturbines dienen te worden geplaatst met gelijke tussenafstanden. Hierdoor heeft een opstelling vanuit de omgeving een rustige en logische aanblik.

Lijnvoering

Windturbines in een opstelling dienen op één strakke lijn te worden geplaatst. Deze lijn kan overigens een gebogen verloop hebben als het landschap daartoe aanleiding geeft. Een voorbeeld hiervoor is de opstelling ten noorden van Lelystad, die de bocht in de A6 volgt. De beleving vanuit de omgeving is dan rustiger. Lijnopstellingen worden vaak gebruikt om lineaire landschapsstructuren van een hogere orde zoals dijken, kanalen en (snel)wegen te accentueren en vanuit de omgeving herkenbaar te maken.

Eenheid van type

Windturbines van één opstelling dienen een zo groot mogelijke eenheid te bezitten. De turbines in één opstelling moeten daarom allen dezelfde ashoogte en tiphoogte van de rotorbladen te hebben. Verder moet voor één type en fabrikaat van masten en turbines worden gekozen.

Aantal wieken

In het algemeen wordt de draaiing van een turbine met drie wieken als rustiger ervaren dan de draaiing van een turbine met twee wieken. Driewiekers verdienen daarom de voorkeur boven tweewiekers. Tweewiekers worden overigens niet meer geplaatst.

Kleurstelling

Met behulp van een kleurstelling kan de karakteristiek van een opstelling worden versterkt. De kleurstelling kan verwijzen naar de omgeving. Kleurstelling kan vooral bij clusters van belang zijn. De opzet van een cluster is meestal alleen van enkele specifieke punten herkenbaar. Door een kleurstelling kan de eenheid van zo'n cluster worden versterkt. Een fraai voorbeeld is de cluster bij Sexbierum. Turbines hebben een grote maat, een eventuele kleurstelling moet daarmee in overeenstemming zijn. De kleurstelling kan daarom het beste een robuust karakter hebben.

Aanvullende randvoorwaarden en overwegingen voor elk van de afzonderlijke regio's (kleinschalige opstellingen)

Veenweidegebied

Voorkeur voor plaatsing langs één van de N-wegen in het gebied, de richting van de weg volgend en op zo kort mogelijke afstand van de weg.

Rivierengebied west (Lopikerwaard)

Voorkeur voor plaatsing conform de kavelrichting (N-Z) of conform de richting van bebouwingsassen en hoofdwegen (OW), zodat wordt aangesloten bij de strakke ruimtelijke opbouw van het gebied.

Rivierengebied oost

In deze regio zijn meer dan 10 initiatieven aanwezig. Initiatieven die op minder dan vier kilometer afstand van de lange lijnen langs het Amsterdam-Rijnkanaal gelegen zijn, hebben niet de voorkeur van de provincie. Voor een eventuele opstelling op De Meerpaal in Houten geldt die vier kilometer grens niet, mits deze wordt afgestemd (qua locatie, type en kleur) op de lange lijnen langs het kanaal.

Bij een eventuele combinatie van opstellingen op de bedrijventerreinen in het westen van deze regio (Het Klooster, Lekkanaal, Laagraven, Meerpaal) moet zorgvuldig worden afgewogen of deze niet tot onrust in het beeld zal leiden. Ook hier geldt: een voorkeur voor een onderlinge afstand van 4 kilometer, tenzij wordt aangetoond dat een kleinere afstand niet tot afbreuk aan kwaliteit leidt.

Rivierengebied zuid

Langs de A27 en de A2 zijn zoveel beleidsbeperkingen aanwezig dat daar nauwelijks kansen zijn voor windenergie. Kansen voor een kleinschalige lijnopstelling liggen langs het Merwedekanaal en in het landelijk gebied (bijvoorbeeld langs één van de weteringen). Samenwerking en afstemming met initiatieven in de aangrenzende provincies Gelderland en/of Zuid Holland is een vereiste.

Eemvallei

Een belangrijke afweging in deze regio voor het al dan niet plaatsen van turbines is de openheid van de Eemvallei. De A1 is tussen Baarn en Amersfoort in de huidige situatie al een duidelijk aanwezig element. Hierdoor worden de open polders ten noorden en zuiden van de snelweg van elkaar gescheiden. Door

de openheid van de Eemvallei zijn de mogelijke series windturbines langs de snelweg van verre zichtbaar. Alleen als de series langs de A1 niet worden gerealiseerd, kunnen in deze regio op bedrijventerreinen

1 à 2 kleinschalige opstellingen worden geplaatst. Dit ter voorkoming van interactie tussen verschillende opstellingen.

Bijlage 6: Gebruikte afkortingen

BCR	Bestuurlijke Commissie Randstad	SGP	Strategisch gebiedsperspectief
BLOW	Bestuursvereenkomst Landelijke Ontwikkeling Windenergie	SMPU	Strategisch mobiliteitsplan provincie Utrecht
BRO	Besluit op de Ruimtelijke ordening	SMT	Structuurschema militaire terreinen
BRU	Bestuur regio Utrecht		
CHER	Cultuurhistorische effectrapportage	VINAC	Actualisering van de Vierde nota RO
CHS	Cultuurhistorische Hoofdstructuur	VINEX	Vierde nota RO Extra
		VNG	Vereniging van Nederlandse gemeenten
EHS	Ecologische Hoofdstructuur	WERV	Samenwerking van de gemeenten Wageningen, Ede, Rhenen en Veenendaal
EU	Europese Unie		
GR	Groepsrisico (zie voetnoot par. 8.1)	WHP	Waterhuishoudingsplan (provinciaal)
GS	Gedeputeerde staten	WRO	Wet op de Ruimtelijke ordening
HOV	Hoogwaardige openbaarvervoersverbinding		
HSL	Hoge snelheidslijn		
IPO	Interprovinciaal overleg		
ISV	Investeringsprogramma stedelijke vernieuwing		
MAP	Meerjaren actieprogramma		
MER	Milieu-effectrapport		
MMA	Meest milieuvriendelijke alternatief		
MW	Megawatt		
NBW	Nationaal bestuursaccord water		
NHW	Nieuwe Hollandse waterlinie		
NSV	Nota Structuurvisie van het BRU		
NV-Utrecht	Noordvleugel Utrecht		
OV	Openbaar vervoer		
PKB	Planologisch Kernbeslissing		
PMP	Provinciaal milieubeleidsplan		
PMV	Provinciale milieuverordening		
PPC	Provinciale planologische commissie		
PR	Plaatsgebondenrisico (zie voetnoot par. 8.1)		
PS	Provinciale staten		
RAK	Ruilverkaveling met administratief karakter		
RO	Ruimtelijke ordening		
RSP	Regionaal structuurplan (BRU)		
RSW	Regionale structuurvisie WERV-gemeenten		

Colofon

Uitgave	Provincie Utrecht
Omslag ontwerp	72 DPI Amsterdam
Vormgeving	Alex Klomp, Grafisch Centrum, provincie Utrecht
Fotografie paragraaf 5.1	Jos Heesbeen
Cartografie	Sector Geografische Informatievoorziening, provincie Utrecht
Paragraaf 1.2	A. Everts
Drukwerk	PlantijnCasparie Utrecht
Oplage	3500

Het Streekplan 2005-2015 is door Provinciale Staten van Utrecht vastgesteld op 13 december 2004.

U kunt extra exemplaren bestellen bij de provincie Utrecht, telefoon 030-2582228, e-mail verkoop@provincie-utrecht.nl.

Deze uitgave is ook te downloaden van onze website www.provincie-utrecht.nl.

Voor inhoudelijke vragen naar aanleiding van het streekplan kunt u contact opnemen met het secretariaat van de sector Strategische ruimtelijke ontwikkelingen (RSO), telefoon 030-2583354.